

Violeta Ioana IRIMIE (RUS)

LIMBA ROMÂNĂ PENTRU ÎNVĂȚĂTORI-EDUCATORI

Teorie, normă și aplicații

Editura
Universității
Transilvania
din Brașov

2026

EDITURA UNIVERSITĂȚII TRANSILVANIA DIN BRAȘOV

Adresa: Str. Iuliu Maniu nr.

500091 Brașov

Tel.: 0268 476 050

Fax: 0268 476 051

E-mail: editura@unitbv.ro

**Editură recunoscută CNCS, categoria B pentru domeniul Filologie
(2020)**

ISBN 978-606-19-1861-4 (e-book)

Copyright © Autorul, 2026

Lucrarea a fost avizată de Consiliul Departamentului de Lingvistică teoretică și aplicată, Facultatea de Litere a Universității Transilvania din Brașov.

Coperta a fost realizată cu un generator AI.

Cuprins

CUM SE CITEȘTE ACEASTĂ CARTE?	1
TEST ÎNȚIAL	8
1. LIMBĂ ȘI STIL	10
1.1 Introducere	10
1.2 Obiective	10
1.3 Repere istorice ale cercetării limbii române	11
1.4 Repere teoretice privind constituirea limbii române literare	15
1.5 Definirea conceptelor referitoare la limbă	16
<i>1.5.1 Limbă – limbaj – vorbire</i>	16
<i>1.5.2 Dimensiuni ale limbii: statut și variație</i>	17
<i>1.5.3 Limbă standard. Normă și abatere</i>	18
<i>1.5.4 Limba populară/ regională</i>	21
<i>1.5.5 Relația dintre limbă scrisă și limbă vorbită</i>	22
1.6 Stilurile funcționale ale limbii	25
Rezumat	29
Test de autoevaluare a cunoștințelor	30
2. ELEMENTE DE FONETICĂ ȘI FONOLOGIE	32
2.1 Introducere	32
2.2 Obiective	32
2.3 Fonetica și fonologie. Obiect de studiu și domeniu de cercetare ..	33
2.4 Clasificarea articulatorie a vocalelor	34
2.5 Semivocalele	36
2.6 Grupurile vocalice: diftongi, triftongi, hiat	38
2.7 Sistemul consonantic	42
<i>2.7.1 Clasificarea articulatorie a consoanelor</i>	42
<i>2.7.2 Grupuri consonantice</i>	45
Rezumat	47
Test de autoevaluare a cunoștințelor	48
3. ORGANIZAREA FONETICĂ A LIMBII ROMÂNE	50
3.1. Introducere	50

3.2. Obiective	50
3.3. Transcrierea fonetică.....	51
3.3.1. <i>Convenții grafematice de transcriere fonetică pentru limba română</i>	<i>51</i>
3.3.2. <i>Valorile fonetice ale lui „e”/„i”/„o”/„u”</i>	<i>59</i>
3.4. Despărțirea în silabe	64
3.5 Accentul	68
Rezumat	71
Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	71
4. ELEMENTE DE LEXICOLOGIE (I)	73
4.1 Introducere	73
4.2 Obiective.....	73
4.3 Lexicologia: delimitări conceptuale.....	74
4.4 Structura unui cuvânt.....	75
4.5 Dinamica vocabularului	80
4.6 Mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului	87
4.7 Mijloacele externe de îmbogățire a vocabularului.....	95
Rezumat	98
5. ELEMENTE DE LEXICOLOGIE (II).....	101
5.1 Introducere	101
5.2 Obiective	101
5.3 Relații lexico-semantice	102
5.3.1 <i>Sinonimele.....</i>	<i>102</i>
5.3.2 <i>Antonimele</i>	<i>104</i>
5.3.3 <i>Cuvintele monosemantice și cuvintele polisemantice</i>	<i>106</i>
5.3.4 <i>Omonimele</i>	<i>107</i>
5.3.5 <i>Paronimele.....</i>	<i>110</i>
5.4 Unitățile frazeologice	113
5.5 Reguli de ortografie în limba română.....	115
5.5.1 <i>Scrierea cu majusculă.....</i>	<i>115</i>
5.5.2 <i>Aspecte ortografice ale cuvintelor derivate și compuse</i>	<i>118</i>
5.5.3 <i>Semnele ortografice</i>	<i>121</i>

Rezumat	125
Temă de control.....	127
6. ELEMENTE DE MORFOLOGIE. PĂRȚILE DE VORBIRE FLEXIBILE (I). VERBUL	138
6.1 Introducere	138
6.2 Obiective	138
6.3 Verbul. Delimitări conceptuale.....	139
6.4 Clasificările verbului	140
6.5 Modurile și timpurile verbului	144
6.6 Forme verbale nepersonale	159
6.7 Verbe impersonale	167
Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	171
7. ELEMENTE DE MORFOLOGIE. PĂRȚILE DE VORBIRE FLEXIBILE (II). SUBSTANTIVUL ȘI ADJECTIVUL	173
7.1 Introducere	173
7.2 Obiective	173
7.3 Substantivul.....	174
7.4 Categoriile gramaticale ale substantivului	176
7.4.1 Genul substantivului	176
7.4.2 Numărul substantivului.....	178
7.4.3 Categoria determinării	181
7.4.4 Cazurile și funcțiile sintactice ale substantivului	185
7.5 Locuțiuni substantivale	187
7.6 Adjectivul.....	189
7.6.1 Gradele de comparație/ intensitate ale adjectivului.....	193
7.6.2 Acordul adjectivului cu substantivul.....	195
Rezumat	198
Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	198
8. ELEMENTE DE MORFOLOGIE. PĂRȚILE DE VORBIRE FLEXIBILE (III). PRONUMELE ȘI NUMERALUL.....	202
8.1 Introducere	202
8.2 Obiective	202
8.3 Pronumele.....	203

8.3.1 Pronumele personal	204
8.3.2 Pronumele personal de politețe	206
8.3.3 Pronumele reflexiv	208
8.3.4 Pronumele și adjectivul posesiv	210
8.3.5 Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ	213
8.3.6 Pronumele și adjectivul pronominal nehotărât	216
8.3.7 Pronumele și adjectivul pronominal negativ	220
8.3.8 Adjectivul pronominal de întărire	222
8.3.9 Pronumele și adjectivul pronominal interogativ	223
8.3.10 Pronumele și adjectivul pronominal relativ	227
8.4 Numeralul	231
8.4.1 Flexiunea numeralelor	232
8.4.2 Valorile numeralului	234
8.4.3 Funcțiile sintactice ale numeralului	235
Rezumat	242
Test de autoevaluare a cunoștințelor	242
9. ELEMENTE DE MORFOLOGIE. PĂRȚILE DE VORBIRE NEFLEXIBILE. ADVERBUL, INTERJECȚIA, CONJUNCȚIA ȘI PREPOZIȚIA	244
9.1 Introducere	244
9.2 Obiective	244
9.3 Adverbul	245
9.3.1 Tipuri de adverbe	245
9.3.2 Gradele de comparație	249
9.3.3 Funcții sintactice	250
9.4 Prepoziția	252
9.5 Conjunția	255
9.6 Interjecția	260
Rezumat	264
Test de autoevaluare a cunoștințelor	265
10. SINTAXA PROPOZIȚIEI	267
10.1 Introducere	267

10.2 Obiective	267
10.3 Organizarea unui enunț	268
<i>10.3.1 Relații sintactice în interiorul unui enunț</i>	268
<i>10.3.2 Clasificarea propozițiilor</i>	270
<i>10.3.3 Construcțiile incidente</i>	271
<i>10.3.4 Apoziția</i>	273
10.4 Acordul dintre subiect și predicat	285
10.5 Realizări ale părților de propoziție	280
Rezumat	299
Test de autoevaluare a cunoștințelor	300
11. SINTAXA FRAZEI	302
11.1 Introducere	302
11.2 Obiective	302
11.3 Relațiile sintactice dintr-o frază	303
11.4 Schema frazei: modele	306
11.5 Tipuri de subordonate	308
Rezumat	323
Test de autoevaluare a cunoștințelor	324
Temă de control	326
12. GREȘELI PRIVIND UTILIZAREA LIMBII ROMÂNE	335
12.1 Introducere	335
12.2 Obiective	335
12.3 Dinamica limbii și a normei lingvistice	336
12.4 Greșeli de pronunțare	337
12.5 Greșeli de scriere	339
<i>12.5.1. Scrierea cu „-i”, cu „-ii” sau cu „-iii” la sfârșitul cuvântului</i> ..	339
<i>12.5.2 Scrierea cu sau fără cratimă</i>	342
12.6 Greșeli de punctuație	360
12.7 Greșeli lexico-semantice	369
<i>12.7.1 Pleonasmul</i>	369
<i>12.7.2 Utilizarea incorectă a omofonelor</i>	373
<i>12.7.3 Atracția paronimică</i>	376

12.7.4 Accidentul semantic (improprietatea semantică)	378
12.7.5 Etimologia populară	379
12.7.6 Incompatibilitatea semantică	380
12.7.7 Nonsensul	380
12.7.8 Cacofonia	381
12.7.9 Echivocul	382
12.7.10 Tautologia	382
12.7.11 Clișeul verbal (greșeală stilistică)	383
12.8.1 Greșeli privind utilizarea substantivului	384
12.8.2 Greșeli privind utilizarea adjectivului	393
12.8.3 Greșeli privind utilizarea verbului	396
12.8.4 Greșeli privind utilizarea pronumelui	402
12.8.5 Greșeli privind utilizarea numeralului	408
12.8.6 Greșeli privind utilizarea adverbului	410
12.8.7 Greșeli privind utilizarea prepoziției	411
12.8.8 Greșeli privind utilizarea conjuncției	413
12.9 Greșeli de sintaxă	415
12.9.1 Greșeli în realizarea acordului	415
12.9.2 Greșeli de topică	421
12.9.3 Anacolutul	423
Rezumat	425
Test de autoevaluare a cunoștințelor	425
ÎN LOC DE CONCLUZII	426
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	427
ANEXA 1. Abrevieri	430
ANEXA 2. Sugestii de rezolvare a aplicațiilor și a testelor de autoevaluare	431
ANEXA 3. Lista figurilor și tabelor	450

CUM SE CITEȘTE ACEASTĂ CARTE?

Limba română este, înainte de toate, instrumentul prin care gândim, explicăm și construim sens. Dincolo de definiții, clasificări și exerciții, aceasta reprezintă „spațiul” în care se formează rigoarea intelectuală, coerența exprimării și, poate cel mai important, capacitatea de a înțelege și de a face înțeles ceea ce transmitem mai departe. Pentru un cadru didactic, această dimensiune este esențială, întrucât limba română nu funcționează doar ca obiect al cunoașterii, ci și ca un instrument fundamental al predării tuturor celorlalte conținuturi, inclusiv ale celor care nu o vizează în mod direct.

Pentru a oferi încă din primele pagini o delimitare clară a demersului, este necesar să se sublinieze că lucrarea de față are un caracter *didactic*, nu unul științific. Nu își propune să formuleze perspective teoretice originale în domeniul lingvisticii și nici să intre în dezbateri academice de profunzime, ci să organizeze, să clarifice și să facă utilizabile conținuturi de bază necesare în formarea și activitatea cadrului didactic.

În același sens, bibliografia care însoțește volumul are un caracter orientativ. Ea reflectă sursele care au stat la baza construirii acestui material și care m-au sprijinit în organizarea și sistematizarea conținuturilor, fără a-și propune să devină una exhaustivă. Aceleași conținuturi pot fi regăsite și în alte lucrări relevante; totuși, selecția bibliografică de la finalul volumului este construită în acord cu parcursul propus și oferă un sprijin orientativ pentru studenții și cadrele didactice interesați de aprofundarea unor aspecte de limbă.

Pornind de aici, trebuie precizat că această carte nu a apărut din dorința de a adăuga un volum de gramatică într-o listă deja consistentă, ci dintr-o nevoie foarte concretă, pe care am resimțit-o în mai multe etape ale formării și activității mele. Formarea din liceul pedagogic, urmată de studiile de

filologie, m-a orientat spre învățământul primar, unde am trecut, la rândul meu, prin experiența examenelor de titularizare și definitivat. Atunci am înțeles foarte clar că ceea ce se cere nu este o abordare rigid delimitată – nici exclusiv tradițională, nici exclusiv modernă –, ci o integrare a celor două, orientată spre aplicabilitate și adaptată cerințelor reale ale subiectelor.

Ulterior, în momentul în care am început să predau la universitate, la specializarea Pedagogia învățământului primar și preșcolar, această nevoie s-a accentuat. În 14 cursuri și 14 seminare, trebuie abordate toate compartimentele limbii – fonetica, lexicul, morfologia și sintaxa – și, în același timp, trebuie făcute accesibile și utilizabile. Mai mult decât atât, timpul limitat impune nu doar selecție, ci și o organizare foarte clară a conținuturilor, astfel încât studenții să poată construi rapid conexiuni între noțiuni și să le transfere în practica didactică.

De aici s-a conturat, treptat, ideea acestui volum. El are la bază un curs universitar, construit, testat și ajustat în timp, în lucrul direct cu studenții. Forma actuală a cărții este, așadar, în mod direct, rezultatul pilotării acestor materiale: studenții au semnalat constant că înțeleg și rețin mai bine atunci când informația este organizată vizual, prin tabele, scheme, coduri de culoare și prezentări sintetice. Această observație nu a fost izolată, ci una recurentă, ceea ce a dus la configurarea volumului într-o manieră care să răspundă acestor nevoi. În acest sens, organizarea vizuală nu este doar o opțiune de design, ci un instrument de lucru, care vine să sprijine învățarea, în acord cu profilul cursanților vizați și cu principiile teoriei inteligențelor multiple, relevante pentru formarea cadrelor didactice din învățământul primar și preșcolar.

În același timp, volumul este construit în acord cu programele pentru examenele de titularizare¹ și definitivat² destinate învățătorilor și educatorilor – chiar dacă acestea sunt considerate perfectibile sau insuficient actualizate – și ține cont de tipul de subiecte care se formulează în mod constant în cadrul acestor evaluări. Experiența directă a acestor examene, dublată de implicarea în comisia de formulare a subiectelor de licență, a evidențiat necesitatea unui material care să răspundă concret acestor cerințe, fără a crea rupturi între ceea ce se învață și ceea ce se cere efectiv.

De menționat este și faptul că lucrarea este concepută astfel încât să fie adecvată noilor configurări curriculare, fiind adresată studenților din programul de Pedagogia învățământului primar (reorganizat prin transformarea PIPP, conform Legii nr. 199/2023, cu modificările și completările ulterioare) și de Educație timpurie (aflat în procedură de autorizare).

În acest context, dacă ar fi să formulez în termeni mai simpli, miza acestei cărți este claritatea: nu neapărat „noutatea” sau rafinamentul teoretic, ci posibilitatea de a înțelege cum funcționează limba și de a valorifica această înțelegere în contexte didactice reale.

Ce se preia și se adaptează din gramatica modernă?

Acolo unde gramatica modernă aduce claritate și utilitate didactică, elementele relevante sunt preluate și adaptate. Spre exemplu, în cazul numeralului, se adoptă ideea restrângerii la două subclase principale – cardinale și ordinale –,

¹ Consultați programele de titularizare pentru educatori și învățători (2006), disponibile la următoarele linkuri: <https://www.titularizare.eu/legislatie-examen-titularizare/programea-titularizare-educatori.html>; <https://www.titularizare.eu/legislatie-examen-titularizare/programea-titularizare-invatoari.html>

² Consultați programele de definitivat pentru educatori și învățători (2006), disponibile la următoarele linkuri: <https://www.definitivat.eu/programea-definitivat/programea-definitivat-invatoari.html>; <https://www.definitivat.eu/programea-definitivat/programea-definitivat-educatori.html>

celelalte valori fiind redistribuite în alte clase sau tipuri de construcții (*amândoi, tustrei* – pronume; *multiplicativele* – adjective; *fracționarele* – substantive; *adverbialele* – locuțiuni; *distributivele și colectivele* – construcții speciale). În ceea ce privește sistemul verbal, se utilizează conceptul de forme verbale nepersonale pentru ceea ce gramatica tradițională numește moduri nepersonale și se introduce ideea de viitor în trecut, cu exemple relevante pentru uzul didactic. Tot aici, este discutată diateza impersonală, în acord cu tendințele actuale și cu cerințele de evaluare, renunțându-se la diateza reflexivă.

În același cadru de simplificare și adaptare la perspectiva didactică, nu se adoptă clasificarea extinsă a conjugărilor în 11 clase, menținându-se cele patru conjugări tradiționale. De asemenea, nu este introdus pronumele reciproc și nu este abordat adjectivul situativ. Totodată, nu sunt utilizate terminologii precum „marcă posesiv-genitivală” sau „pronume semiindependent”.

În mod concret, nu sunt preluate acele reorganizări conceptuale ale gramaticii moderne care ar complica înțelegerea. În ceea ce privește nivelul sintactic, nu este adoptată perspectiva conform căreia subiectul ar face parte din clasa complementelor și nu se operează cu analiza pe grupuri sintactice. De asemenea, nu este introdus complementul secundar și nu se realizează o separare a acestuia de complementul direct, iar tipuri precum complementul predicativ al obiectului, complementul posesiv sau comparativ nu sunt discutate. În ceea ce privește circumstanțialele, nu sunt incluse categorii precum cel sociativ, de relație, de excepție, cumulativ sau opozițional etc. Totodată, nu se operează cu noțiunea de predicat complex (cu operatori modali sau aspectuali) și nici cu distincții de tipul predicat sintactico-enunțiativ, iar predicatul locuțional nu este introdus.

Totuși, s-a introdus complementul prepozițional, distinct de cel indirect, iar între circumstanțiale sunt incluse cele consecutive, condiționale și

concesive, considerate relevante atât pentru înțelegere, cât și pentru evaluare. Mai mult, nu se mai utilizează denumirea din gramatica tradițională de complement circumstanțiale, fiind preferat termenul de circumstanțiale.

În ansamblu, selecția urmărește un echilibru între tradițional și modern, păstrând acele concepte care oferă stabilitate și claritate și integrând acele elemente noi care sprijină înțelegerea și aplicabilitatea.

Cum este organizată cartea?

Pentru a susține această abordare, fiecare capitol urmează aceeași structură: introducere, obiective, conținuturi organizate în subcapitole, aplicații, rubrici de tip „Atenție!” și „Vrei să știi mai mult...!”, concepte-cheie, rezumat și test de autoevaluare. Capitolele 5 și 11 includ și teme de control, alcătuite din 50 de itemi obiectivi de tip alegere multiplă.

Volumul debutează cu o evaluare inițială, construită pe baza unui text literar accesibil copiilor, în acord cu specificul profilului cursanților vizați. Acesta integrează exerciții din toate compartimentele limbii și este elaborat după structura celor întâlnite în examenele de licență, titularizare și definitivat. În același timp, are rolul de a oferi cititorului un reper clar asupra nivelului de limbă de la care pornește.

Primul capitol, dedicat limbii și stilului, propune câteva repere introductive privind formarea limbii române, fără a intra în detalii exhaustive, ci oferind un punct de pornire pentru înțelegerea limbii în forma sa actuală. Sunt introduse noțiuni precum registrele lingvistice și stilurile funcționale ale limbii atât în forma lor generală, cât și particulară; fiecare dintre aceste conținuturi este consolidat prin aplicații.

Capitolele 2 și 3, dedicate foneticii și fonologiei, sunt gândite într-o manieră complementară. Se realizează o distincție succintă între cele două domenii, se discută despre articularea vocalelor și consoanelor, despre diftongi,

triftongi, hiat și grupuri consonantice, fără a încălca discursul cu terminologie excesivă, dar insistând pe acele aspecte necesare pentru predarea corectă a sunetelor limbii. În cel de-al doilea capitol dedicat foneticii, accentul este pus pe transcrierea fonetică, pe valorile fonetice ale vocalelor și pe despărțirea în silabe, conținuturi esențiale atât în activitatea didactică de la clasă, cât și în evaluările naționale prin care trebuie să treacă învățătorii și educatorii.

Capitolele dedicate lexicului (4–5) abordează structura cuvântului, familia și câmpul lexical, mijloacele de îmbogățire a vocabularului și tipurile de cuvinte din masa vocabularului, incluzând și neologismele recente, în acord cu DOOM3. În continuare, sunt tratate relațiile lexico-semantică și regulile ortografice, extrem de importante pentru corectitudinea exprimării.

Partea de morfologie (capitolele 6–9) este organizată astfel încât să faciliteze înțelegerea relațiilor dintre clasele gramaticale. Verbul este tratat distinct, având în vedere complexitatea sa, urmat de prezentarea substantivului și a adjectivului într-un capitol comun, datorită relației dintre ele. Pronumele și numeralul sunt abordate împreună, ceea ce permite evidențierea mai clară a elementelor de reorganizare specifice gramaticii moderne. În final, părțile de vorbire neflexibile sunt prezentate într-o manieră funcțională, însoțite de clasificări și de exemple privind realizările lor sintactice.

Capitolul 10 este dedicat sintaxei propoziției și pune accent pe organizarea enunțului și pe relațiile dintre cuvinte, clarificând inclusiv distincții frecvent problematice, precum cea dintre construcțiile incidente și apozitive. Funcțiile sintactice sunt prezentate sintetic, în tabele, oferindu-se exemple relevante pentru fiecare dintre ele.

Capitolul 11, „Sintaxa frazei”, sintetizează conținuturile în tabele și scheme, abordând coordonarea, subordonarea, elementele regente și elementele de relație, oferind, totodată, și modele de analiză.

Ultimul capitol, dedicat greșelilor frecvente în utilizarea limbii române, depășește cadrul strict al examenelor și se concentrează pe acele dificultăți reale întâlnite în exprimarea curentă: greșeli de pronunțare, de scriere, de punctuație, de lexic, de morfologie și de sintaxă.

Pentru a sprijini parcursul de învățare și pentru a facilita o utilizare eficientă a materialului, volumul este completat de trei anexe, gândite ca instrumente de lucru:

- *Anexa 1* cuprinde lista abrevierilor utilizate în lucrare, necesare pentru parcurgerea rapidă și corectă a conținuturilor, în special în cazul tabelelor și schemelor sintetice;
- *Anexa 2* conține rezolvările tuturor aplicațiilor propuse, precum și ale testelor de autoevaluare, oferind posibilitatea unei verificări reale a înțelegerii și a progresului individual;
- *Anexa 3* include lista tabelelor și a figurilor, care facilitează orientarea în volum și accesul rapid la informația organizată vizual.

Aceste anexe nu au un rol secundar, ci completează demersul didactic al lucrării, susținând învățarea autonomă și consolidarea conținuturilor.

Privită în ansamblu, cartea nu este un demers teoretic exhaustiv, ci unul construit din practică, pentru practică. Nu promite scurtături, dar oferă un parcurs clar și așezat, în care limba română devine nu doar mai ușor de înțeles, ci și mai ușor de folosit și de predat.

TEST ÎNȚIAL

Notă: Testul este plasat la începutul volumului cu rol diagnostic, oferind cursanților posibilitatea de a-și evalua nivelul de stăpânire a noțiunilor de limbă română și de a-și orienta parcursul de studiu în funcție de rezultatele obținute.

I. Citiți următorul text:

„Pajiștea pe care pășteau vacile și se alergau caii era mărginită de un vechi zid de piatră. Înăuntrul aceluia zid, la o aruncătură de băț de șopron și de hambar, își găsise adăpost o familie de șoricești de câmp foarte gureși.

Fermierii se mutaseră în altă parte, șopronul fusese lăsat în părăsire, iar hambarul era gol-goluț. Iarna se apropia, și de aceea șoriceștii s-au pus pe strâns boabe de porumb, și nuci, și grâu, și paie. Trudeau cu toții fără încetare zi și noapte. Cu toții – dar nu și Frederick.

– Frederick, de ce nu pui mâna să muncești? l-au întrebat șoriceștii.

– Dar muncesc, le-a răspuns el. Adun raze de soare pentru zilele reci și mohorâte de iarnă.

– Dar acum ce mai faci Frederick?

– Strâng culori, a răspuns el scurt. Pentru că iarna e cenușie.

Altă dată, când Frederick părea că ațipise, l-au luat la întrebări, dojenitori:

– Visezi Frederick?

Dar el a protestat:

– Nici pomeneală. Fac provizii de cuvinte. Pentru că multe-s zilele de iarnă, și nesfârșite, iar la un moment dat n-o să mai avem ce să ne spunem.

Și iată c-au sosit și zilele de iarnă, iar când a căzut prima zăpadă, cei cinci șoricești de câmp s-au aciuat în ascunzători, printre pietrele din zid”.

(fragment din *Frederick*, după Leo Lionni)

II. Rezolvați următoarele cerințe:

1. Specificați numărul de litere și sunete pentru cuvintele „cinci” și „șoricei”.
(1p)
2. Transcrieți din text un cuvânt care conține un diftong și unul care conține un triftong.
(1p)
3. Scrieți un sinonim contextual pentru cuvintele „trudeau” și „mohorâte”.
(1p)
4. Precizați două valori fonetice diferite ale lui „i”, oferind exemple din următorul enunț: „— Strâng culori, a răspuns el scurt. Pentru că iarna e cenușie...”
(1p)
5. Selectați din primul paragraf două verbe la timpuri diferite. Precizați timpurile verbale.
(1p)
6. Formulați două enunțuri în care „a” („...iar când a căzut prima zăpadă ...”), respectiv „o” („...își găsisse adăpost o familie de șoricei de câmp...”), din textul dat, să aibă altă valoare morfologică. Precizați valorile morfologice din enunțurile date, dar și cele din enunțurile nou formulate.
(1p)
7. Indicați funcția sintactică a cuvintelor îngroșate în textul dat: „...era mărginită de un vechi zid de piatră.”/ „Altă dată, când Frederick părea că ațipise...”.
(1p)
8. Transcrieți o atributivă din primul alineat.
(1p)
9. Alcătuiți o frază în care conjuncția subordonatoare „că” să introducă o subiectivă.
(1p)
10. Menționați rolul utilizării cratimei în structura: „...n-o să mai avem ce să ne spunem.”
(1p)

1. LIMBĂ ȘI STIL

1.1 Introducere

Capitolul oferă o perspectivă de ansamblu asupra limbii române, vizând atât formarea și evoluția acesteia, cât și conceptele fundamentale necesare utilizării corecte a limbii. Sunt prezentate principalele etape ale constituirii limbii române, în contextul romanizării și al evoluției latinei populare în spațiul carpato-danubiano-pontic, precum și repere teoretice privind limba literară. Totodată, sunt clarificate concepte esențiale precum raportul dintre limbă, limbaj și vorbire, varietățile și statutul limbii, relația dintre limba scrisă și cea vorbită și stilurile funcționale. În final, sunt evidențiate modificările recente de normă consemnate în *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române, ediția a III-a*³, ca expresie a caracterului dinamic al limbii.

1.2 Obiective

După parcurgerea capitolului 1, cursanții vor fi capabili:

- să identifice principalele etape ale evoluției limbii române și factorii care au influențat dezvoltarea acesteia
- să diferențieze cel puțin patru trăsături ale limbii scrise față de limba vorbită, oferind câte două exemple pentru fiecare
- să caracterizeze tipurile de stiluri funcționale ale limbii române, precizând câte o trăsătură esențială pentru fiecare

³ Pe parcursul volumului, se va folosi abrevierea DOOM3.

1.3 Repere istorice ale cercetării limbii române

Limba română este un organism în continuă evoluție, aflat sub influența unor factori politico-geografici, sociali și culturali diverși. Ea face parte din familia celor 15 limbi romanice, alături de: portugheza, spaniola, catalana, franceza, francoprovensala, provensala (occitana), gascona, italiana de nord, italiana centrală (toscana), italiana de sud (meridională), retoromana, friulana, sarda și dalmata (Ene 2013: 32).

Româna, asemenea celorlalte limbi romanice, prezintă atât inovații proprii sau comune cu alte idiomuri neolatine, cât și elemente conservatoare, care o diferențiază sau o apropie de unele dintre acestea. Un aspect definitoriu îl constituie faptul că formarea și evoluția sa s-au desfășurat într-un spațiu relativ izolat de restul ariei romanice (ibidem: 41).

Latina populară s-a impus asupra substratului traco-dacic, pe care l-a asimilat, evoluând, în același timp, sub influența contactelor lingvistice. Ea constituie baza limbii române, la fel ca în cazul celorlalte limbi romanice.

Fondul lexical traco-dacic al limbii române cuprinde aproximativ 132 de cuvinte, clasificate în *sigure* (89) și *probabile* (43), dintre care se remarcă termeni aparținând mai multor domenii (Brâncuș 2005: 21):

- **configurația terenului:** groapă, mal, măgură etc.
- **apele/cursuri de apă:** bălc, pârâu etc.
- **vegetația:** brad, coacăză, copac, carpen, ghimpe, mazăre, mărar, sâmbure etc.
- **fauna:** balaur, baligă, barză, cioară, cioc, măgar, mânz(at), murg, pupăză, rață, țap etc.
- **părți ale corpului** (inițial legate exclusiv de corpul animalelor): ceafă, ciuf, grumaz, gușă, rânză

- **obiecte de îmbrăcăminte specifice oieritului:** brâu, căciulă, sarică
- **termeni legați de locuința arhaică:** cătun, gard, vatră
- **termeni referitori la alimentația păstorească:** brânză, bulz, zară
- **termeni legați de agricultură primitivă:** buc (domeniul prelucrării cânepii), grapă (cultivarea cerealelor) etc.

După formarea fondului latin și a elementelor autohtone⁴, vocabularul limbii române s-a dezvoltat în continuare prin contactul cu alte limbi, în urma unor procese istorice, sociale și culturale. Aceste influențe se reflectă în numeroase împrumuturi lexicale, care pot fi grupate în funcție de origine (Ene 2013: 48-49):

- **influența slavă:** bogat, drag, hrană, nevoie, plug, maică, plută, gărlă, șapcă, vinovat etc.; dintre termenii mai recenti pot fi amintiți administrație, artilerie, cavalerie sau comisie
- **influența maghiară:** holdă, sobă, gând, lacăt, neam, chip, bir, oraș, viclean, belșug etc.; în aceeași categorie intră și verbe precum (a) bănuî, (a) bântui, (a) făgădui sau (a) alcătui
- **influența turcă:** halva, hambar, baclava, cișmea, odaie, mușama, tutun, para, belea, șalvari etc.; multe dintre aceste cuvinte aparțin sferei vieții cotidiene și alimentației
- **influența franceză:** abonament, absurd, centru, transparent, telefon, sentiment, capitală, canton, veterinar, vestibul etc.; aceste împrumuturi sunt specifice mai ales limbajului cultural și administrativ;
- **influența italiană:** acord, arie, chitară, eminență, canțonă, ornament, pauză, (a) preludia, terță
- **influența latină târzie:** calendar, familie, idee, militar, titlu, direct sau (a) instrui etc.

⁴ Elemente de origine traco-dacică

În ceea ce privește etimologia numelor proprii, aceasta ridică dificultăți specifice, după cum arată Alexandru Graur (1963, 1965, 1975). Spre deosebire de substantivele comune, numele proprii nu rezultă din procese de generalizare sau abstractizare, ci sunt atribuite individual, fie unor persoane, fie unor locuri, ceea ce le conferă un statut aparte în cadrul vocabularului.

Se observă astfel o diferență importantă între numele de loc și cele de persoană: primele sunt, în general, mai stabile, în timp ce cele din urmă sunt mai expuse variației și influențelor externe (Ene 2013: 47). Toponimele, în special cele care desemnează realități geografice importante, se transmit de la o comunitate la alta și sunt adaptate fonetic limbii care le preia, ceea ce poate îngreuna stabilirea originii lor.

Potrivit lui Iorgu Iordan (1963), unele nume de ape și de localități, precum Dunăre, Olt, Argeș, Someș, Criș, Mureș, Timiș, Prut, Tisa sau Motru, alături de antroponime precum Bucur și Bucura, aparțin fondului traco-dacic. Dîin schimb, numele latinești, precum: *Lucia, Aurelia, Livia, Cezar* etc., reprezintă împrumuturi relativ recente.

În cadrul evoluției limbii române, diferențierile teritoriale au favorizat apariția dialectelor, considerate variante teritoriale ale unei limbi, individualizate prin trăsături fonetice, lexicale și gramaticale proprii. Acestea reflectă atât evoluția istorică a limbii, cât și condițiile geografice și sociale în care comunitățile de vorbitori în cadrul cărora s-au dezvoltat.

În mod tradițional, limba română este împărțită în patru dialecte principale, răspândite în sud-estul Europei (Ene 2013: 105-113):

Exemple

1. Dialectul dacoromân

- reprezintă singurul idiom continuator direct al românei comune;

- diferențierile lingvistice locale de pe teritoriul României de astăzi au dus la conturarea unor subdialecte sau graiuri, precum: *moldovean*, *muntean*, *crișean*, *bănățean* și *maramureșean*;

2. Dialectul aromân

- continuă româna comună în spațiul sud-dunărean.
- este vorbit în sudul Peninsulei Balcanice (Grecia, Albania, Bulgaria și în fostul spațiu iugoslav) și reprezintă cel mai numeros dialect românesc sud-dunărean;
- lexicul dialectului aromân este predominant de origine latină, la care se adaugă împrumuturi din limbile de contact (greacă, albaneză, bulgară, sârbă), precum și, indirect, din limbi nebalcanice (italiană, franceză, engleză);
- în contextul contactului cu dacoromâna, aromânii din România integrează constant elemente din aceasta.

3. Dialectul meglenoromân

- numit și meglenită, continuă româna comună în spațiul sud-dunărean;
- este vorbit în nordul Golfului Salonic, în câmpia Meglen și în localități situate de-a lungul râului Vardar, precum Nótia (megl. Nonti), la poalele muntelui Zona;
- din punct de vedere lexical, fondul principal este de origine latină, iar elementele nelatine provin mai ales din slavă, turcă, greacă și albaneză; influențele romanice apar sporadic.

4. Dialectul istroromân

- este vorbit în Peninsula Istria (nordul Mării Adriatice), de către comunități împărțite în două grupuri principale: unul nordic (în zona Jeian) și unul sudic (în câteva sate situate la sud de Munții Učka/ Monte Maggiore).
- lexicul este predominant de origine latină, completat de un număr redus de elemente autohtone;
- influența principală aparține limbii croate, inclusiv la nivel morfologic, la care se adaugă împrumuturi din limbile slavă, italiană și germană.

1.4 Repere teoretice privind constituirea limbii române literare

În concepția lui Iorgu Iordan (1954: 56), limba literară reprezintă „aspectul cel mai desăvârșit al limbii întregului popor”, rezultat al unui proces continuu de perfecționare în toate domeniile vieții culturale. Ea se caracterizează prin unitate și printr-un pronunțat caracter normativ, fiind susținută de conștiința vorbitorilor asupra necesității respectării normelor. Astfel, limba literară constituie forma cea mai corectă și îngrijită a limbii naționale, utilizată în domenii precum știința, literatura, administrația, viața politică și culturală.

O altă definiție a limbii literare este oferită de Ștefan Munteanu și V. D. Țăra (1983: 16), care o consideră „variante normată și îngrijită a limbii naționale, caracterizată printr-un sistem de reguli fixate în scris, ce asigură unitate și stabilitate”. Aceasta are o sferă largă de utilizare, fiind specifică domeniilor culturale și instituționale, precum știința, literatura, presa, administrația sau școala.

Pornind de la aceste perspective, există mai multe teorii care încearcă să explice procesul de apariție și constituire a limbii române literare. Aceste perspective teoretice nu sunt însă unitare, ci reflectă orientări diferite privind momentul și mecanismele constituirii limbii literare.

Una dintre cele mai răspândite teorii susține că limba literară exista încă dinaintea apariției scrisului în limba română. Aceasta se bazează pe producțiile folclorice transmise oral, sugerând că limba română s-a dezvoltat încă din cele mai vechi timpuri. Susținătorii acestei teorii sunt Liviu Onu (1971), Ion Coteanu (1961), Al. Graur (1961).

B. P. Hașdeu (1968-1972), Nicolae Iorga (1985), Nicolae Cartoian (1940), Boris Cazacu (1968) sunt susținătorii unei alte teorii potrivit căreia limba română literară a început să se contureze începând cu secolul al XVI-lea, odată cu tipărirea realizată de Diaconul Coresi la Brașov, între anii 1557 și 1581. Aceste tipărirea, răspândite pe întreg teritoriul țării, au furnizat un

model de limbă îngrijită atât preoților în predicile lor, cât și altor cărturari, normele acestei limbi impunându-se treptat.

Procesul de constituire a limbii literare române este asociat, în general, cu secolul al XIX-lea, perioadă în care aceasta s-a dezvoltat sub influența scriitorilor, dar și a unor domenii precum justiția și presa.

Nicolae Iorga (1985 [1929]) și Sextil Pușcariu (1940) au avansat argumente susținând că subdialectul maramureșean stă la fundamentul limbii literare române. Acest subdialect se regăsește și în primele texte redactate în limba română, fiind cunoscut, printre altele, pentru fenomenul fonetic al rotacismului, prin care „n” intervocalic este înlocuit cu „r”, ca în formele „bire” („bine”) sau „lumină” („lumină”).

Pe de altă parte, alți specialiști, inclusiv Alexandru Philippide (1923–1928) și Iorgu Iordan (1962), susțin o dublă bază dialectală, rezultată din combinația graiurilor din partea nordică și cea sudică a teritoriului românesc.

O ultimă teorie, și poate cea mai recentă, plasează subdialectul muntean drept fundamentul limbii române literare (E. Petrovici 1960). Această perspectivă ia în considerare și extinderea sa în sud-estul Transilvaniei, cuprinzând orașe precum Brașov și Sibiu.

1.5 Definirea conceptelor referitoare la limbă

1.5.1 Limbă – limbaj – vorbire

Limba fiecărui popor reprezintă rezultatul unei evoluții istorice complexe, intrinsec legată de parcursul istoric al comunității care a modelat-o și care o folosește. Într-o perspectivă temporală, nicio limbă nu rămâne identică cu sine însăși. Acest aspect ne conduce la acceptarea unor „paradoxuri” aparente: orice limbă este supusă unor schimbări continue, dar, concomitent, în fiecare moment al existenței sale istorice, ea pare să fie constantă sau identică cu sine însăși în ceea ce privește mecanismele de funcționare.

În domeniul lingvisticii, s-a analizat în profunzime corelația dintre limbă, limbaj și vorbire, subiect care a fost detaliat de Ferdinand de Saussure în celebrul său tratat „Curs de lingvistică generală” (1916). Această tematică a fost aprofundată ulterior de către diverși teoreticieni, precum: R. Jakobson (1960), A. Martinet (1962), N. Chomsky (1968), E. Coșeriu (2004) și alții. Acești cercetători au adus contribuții semnificative în înțelegerea interacțiunii complexe dintre *limbă* (sistemul abstract și structural al unei limbi), *limbaj* (capacitatea umană generală de a utiliza simboluri și semne pentru a comunica) și *vorbire* (actul concret și individual de utilizare a unei limbi într-un context specific).

1.5.2 Dimensiuni ale limbii: statut și variație

Limba standard este considerată punctul de referință în cadrul unei limbi naționale; totuși, limba unei națiuni poate fi privită din diverse perspective, incluzând variante precum: limba oficială, limba națională, limba literară, limba populară, limba comună. Aceste denumiri nu desemnează însă niveluri echivalente și nici nu pot fi plasate într-o relație de subordonare directă față de limba standard, ci reflectă fie statutul social și funcțional al limbii, fie variația acesteia în funcție de contexte de utilizare.

În acest sens, unele concepte se suprapun parțial (de exemplu, limba literară și limba standard), în timp ce altele desemnează dimensiuni diferite ale limbii (precum limba oficială sau limba națională), fără a constitui variante ale acesteia în sens strict lingvistic.

Astfel, descrierea limbii presupune raportarea simultană la normă, la variație și la funcțiile sociale pe care aceasta le îndeplinește.

Exemple

1. *Limba standard* reprezintă varianta limbii române lipsită de trăsături dialectale distincte, în care utilizarea faptelor de limbă este reglementată normativ.
2. *Limba oficială* este varianta lingvistică desemnată oficial de către autoritățile guvernamentale ale unei țări sau ale unei organizații internaționale, utilizată în documente oficiale, în legislație, în instituțiile de stat și în alte contexte formale.
3. *Limba națională* reprezintă limba utilizată de către națiunea unui stat ca mijloc principal de comunicare. Aceasta nu constituie o variantă a limbii, ci exprimă statutul acesteia la nivel identitar și politic.
4. *Limba literară* este în mod tradițional considerată echivalentă cu limba standard, reprezentând forma normată și îngrijită a limbii, caracterizată printr-un registru funcțional complet.
5. *Limba regională* este o variantă dialectală a unei limbi naționale, caracterizată prin trăsături lingvistice specifice unei anumite regiuni geografice.
6. *Limba comună* se referă la forma general accesibilă a limbii, utilizată de majoritatea vorbitorilor în situații de comunicare uzuală, fără marcaje stilistice sau specializări funcționale evidente.

1.5.3 Limbă standard. Normă și abatere

Limba standard reprezintă varianta normată și instituționalizată a unei limbi, care include regulile explicite stabilite de către autorități lingvistice, precum Academia Română (în cazul limbii române). Aceste reguli sunt consemnate în

instrumente specifice, cum ar fi: dicționare, cărți de gramatică, sisteme ortografice etc. Este important de menționat că regulile limbii standard pot suferi modificări sub influența diferitor factori, printre care se numără necesitatea simplificării sau a regularizării sistemului limbii. De asemenea, utilizarea frecventă a unei forme greșite a unui cuvânt poate conduce la consacrarea acelei forme ca regulă în limba vorbită și scrisă. Totodată, norma limbii este dinamică și poate evolua în timp.

Iată câteva situații concrete în care se pot observa schimbările care au avut loc de-a lungul timpului, în cadrul limbii române⁵:

Exemple

- cuvintele de origine latină precum „eu”, „ea”, „este”, „era”, „ei” sunt scrise cu litera „e”, însă conform regulilor ortoepice, pronunția corectă utilizează diftongul [ieu], [ia], [ieste], [iera], [ei].
- înainte de anul 1993, litera „â” era folosită exclusiv în cuvintele care făceau parte din familia lexicală a termenului „român”; mai târziu, s-a stabilit regula conform căreia litera „â” trebuie utilizată în interiorul tuturor cuvintelor, pe când litera „î” este preferată la începutul, finalul cuvintelor și în cazul derivatelor cu prefixe.
- regula privind scrierea pronumelor și adjectivelor negative „niciunul/niciuna” a fost instituită în DOOM2, anterior acestea fiind scrise ca „nici unul/nici una”.
- în DOOM3 s-au propus o serie de modificări, printre care amintim următoarele:

⁵ În acest subcapitol sunt prezentate doar câteva exemple, menite să ilustreze evoluția limbii române. Analiza detaliată a normelor limbii actuale va fi realizată în capitolul 12, „Greșeli frecvente în utilizarea limbii române”.

- „generalizarea în ceea ce privește atașarea fără cratimă a articolului „~(u)l” și a desinenței de plural „-uri” a fost introdusă și la împrumuturile care se termină în -y și sunt pronunțate ca un „i”, deoarece litera "y" este recunoscută ca fiind parte a alfabetului limbii române (c.f. „art. bodyul” pentru singular și „pl. bodyuri”)”;
- „scrierea cu literă mare la toate componentele unor substantive proprii compuse: !Război Mondial (Primul/Al Doilea ~), dar și o nouă variantă (varianta cu diftongare) la numele de ocupații în „-logă”: !*filologă* (livr.)/ (colocvial) *filoloagă*”;
- „o singură variantă în ceea ce privește *accentul*: !acatist, !anost, !axilă, !colaps, !dihor, !intim, !mijloc, !penurie, !vector”;
- „o singură variantă în ceea ce privește *forma*: !apocalipsă („sfârșitul lumii”), !ghimbir, !mănăstire, !percheziție, !sarsana, !tăieței”;
- „o singură variantă în ceea ce privește grafia unor cuvinte: scrierea abrevierilor formate din litere mari numai fără puncte despărțitoare: !NATO, !ORL (dar, prin tradiție, cu puncte, a abrevierilor din latină P.S., P.P.S.)”.
- norma actuală admite și variante duble:
 - la unele cuvinte-titlu și împrumuturi relativ recente, adaptate sau neadaptate: *cocktail/cocteil*, *pampas/pampa* (s. n./s. f.);
 - la anumite forme flexionare, chiar dacă unele sunt contestate: G/D articulat *căpșunii/căpșunei*, *cireșii/cireșei*; pluralul *căpșuni/căpșune*, *cireși/cireșe*; G/D articulat mass-mediei/mass-media;
 - la unele cuvinte-titlu și forme specifice registrelor populare, regionale sau familiare: *acum/acuma* (pop., fam.); *mămucă* (reg.), G/D articulat *mămucăi/mămuchii*.

Modificările menționate reflectă tendința de regularizare și simplificare a normei, precum și adaptarea acesteia la realitățile lingvistice actuale, fără a afecta structura fundamentală a limbii.

Aplicație (1)

În exemplele de mai sus, au fost semnalate doar câteva dintre modificările care au fost făcute în noul DOOM. Consultă DOOM 3, apoi:

- notați (pe categorii) încă trei tipuri de modificări făcute;
- identificați și specificați trei reguli care s-au păstrat din DOOM 2

1.5.4 Limba populară/ regională

În planul variației teritoriale, limba regională și cea populară se manifestă printr-o serie de particularități fonetice, lexicale și sintactice, specifice unor arii geografice determinate.

Varietatea regională a limbii reprezintă o expresie a limbii populare restricționată la un anumit spațiu geografic, care include variante subdialectale ale dacoromânei precum graiurile moldovean, muntean, bănățean, crișean și maramureșean. Aceste aspecte regionale ale limbii sunt atât de specifice anumitor zone, încât redarea lor în scris are, de cele mai multe ori, mai ales valoare documentară pentru specialiști și poate deveni dificil de înțeles pentru vorbitorii nefamiliarizați cu graiurile respective.

Exemple

Iată câteva particularități ale limbii populare:

- reducerea africatelor *č* și *ġ* la componenta lor constrictivă *š* și *ž*, mai ales în regiunile Moldovei și Banatului;

- palatalizarea dentalelor *d* și *t* (*t'* / *d'*), în special în zonele Banatului și Crișanei
- prezența variațiilor în ceea ce privește numărul și tipul de unități lexicale specifice unei anumite regiuni; unele zone pot prezenta un număr mai mare sau mai mic de cuvinte și expresii caracteristice;
- în graiurile dacoromâne, este observată o tendință spre folosirea cuvintelor cu sens concret, ceea ce poate duce la dezvoltarea polisemantismului;
- sintaxa este adesea caracterizată de simplitate și uniformitate în anumite regiuni, cu un registru funcțional mai redus în comparație cu limba standard.

Aceste trăsături evidențiază caracterul regional și funcțional restrâns al limbii populare, precum și diferențele structurale față de limba standard, diferențe care justifică delimitarea varietăților lingvistice.

Aplicație (2)

Scanați, pe rând, următoarele scoduri QR și identificați graiul (subdialectul) în următoarele cântece. Căutați o particularitate dialectală specifică fiecărui subdialect al dacoromânei, așa cum pot fi regăsite în materialele propuse.

a

b

c

d

1.5.5 Relația dintre limbă scrisă și limbă vorbită

Limba scrisă se caracterizează printr-o serie de particularități care influențează modul de construcție a textelor:

- în procesul de comunicare, rolurile de emițător și de receptor sunt fixe;

- în comunicarea scrisă, enunțurile formulate sunt definitive, fără a putea fi modificate ulterior;
- mesajul scris este influențat de aspectele gramaticale ale limbii în vigoare, precum structura și coerența textului;
- comunicarea scrisă limitează exprimarea emoțiilor sau a elementelor nonverbale și paraverbale, precum gestică, mimica, tonul vocii, intonația etc.
- enunțurile scrise sunt complexe, comparativ cu cele exprimate în comunicarea orală, și se bazează pe relații de subordonare între propoziții sau fraze;
- structurile redundante sunt eliminate, iar textul este formulat într-un mod concis și clar.

În cadrul limbii scrise, se disting o serie de categorii importante, printre care amintim două: limbajul literar și limbajul științific.

Exemple

Tabelul de mai jos sintetizează principalele tipuri de limbaj, evidențiind caracteristicile, scopul și domeniile lor de utilizare.

Tip de limbaj	Caracteristici esențiale	Scop	Utilizare
Limbaj literar	• vocabular expresiv, figuri de stil, structuri elaborate, subiectivitate etc.	• exprimare estetică și artistică	• opere literare
Limbaj științific	• precizie, obiectivitate, vocabular tehnic, sintaxă riguroasă etc.	• transmitere exactă a informației	• lucrări și articole științifice

Tabel 1. Tipuri de limbaj: caracteristici, scop și utilizare

Pe de altă parte, iată câteva structuri care pot fi utilizate în comunicarea orală, fără a fi considerate greșeli de exprimare:

Exemple

- utilizarea formelor *ăsta, asta, ăștia, astea*, în locul celor literare *acesta, aceasta, aceștia, acestea*;
- pronunțarea fără „-l” a substantivelor masculine/ neutre (singular) articulate definit: *băiatu', scaunu'* etc.
- folosirea unor structuri verbale sau paraverbale, de tipul: interjecții, o intonație care denotă o încărcătură afectivă, ton grav/ ridicat etc.
- reluarea sau repetarea unor structuri/ idei în vederea nuanțării mesajului pe care dorește să-l transmită ;
- prescurtări, de tipul: *frati-su, c-așa, dimi, tre', profu'* etc.
- utilizarea unor variante dialectale în anumite zone geografice;
- utilizarea *argoului* în anumite grupuri sociale relativ închise (elevi, studenți, soldați etc.), din dorința de a se diferenția de ceilalți, prin preluarea unor unități lexicale:
 - din limba comună și sunt golite de sensul propriu: *premiant* = *condamnat*; *boabe* = *restanțe*
 - arhaisme: *pârnaie* (oală de pământ) = *închisoare*
 - termeni tehnici: *lunetist* = *informator*; *acciză* = *plată*;
 - împrumuturi din alte limbi: *audient* = *complice*; *a se camufla* = *a face fițuici*;
- utilizarea *jargonului* (variantă a limbii, delimitată socio-profesional/ cultural care conține termeni de specialitate din domenii de activitate diferite;

1.6 Stilurile funcționale ale limbii

Stilul funcțional al unei limbi se referă la utilizarea specifică a limbajului în diferite contexte sau domenii de comunicare, în funcție de nevoile și scopurile comunicative ale vorbitorilor. Acesta implică adaptarea limbajului în funcție de situația comunicativă și de audiență, precum și de conținutul mesajului transmis.

Stilurile funcționale ale limbii române includ:

Exemple

Stil	Trăsături	Utilizare
Științific	• precizie, obiectivitate, claritate, rigoare;	• domenii științifice și tehnice, cercetare;
Academic	• suprapus stilului științific, argumentare, citări, referințe;	• lucrări academice, articole, teze;
Administrativ	• claritate, concizie, formalitate	• documente oficiale, decizii, rapoarte;
Juridic	• precizie, claritate, vocabular și sintaxă specifice;	• legi, contracte, hotărâri;
Jurnalistic	• concizie, impact emoțional; adaptare la public;	• presă: știri, articole, reportaje;
Artistic	• expresivitate, creativitate;	• opere literare;

Tabel 2. Stilurile funcționale ale limbii române

ATENȚIE!

Calitățile generale ale stilului includ următoarele:

1. *Claritatea* – exprimarea ideilor, gândurilor și sentimentelor într-un mod limpede și inteligibil.
2. *Precizia* – folosirea riguroasă a mijloacelor lingvistice necesare pentru a transmite ideile și gândurile într-un mod exact și detaliat.
3. *Puritatea* – utilizarea corectă a mijloacelor lingvistice acceptate de limba literară.
4. *Corectitudinea* – utilizarea adecvată a normelor limbii literare în exprimarea clară și coerentă a ideilor, sentimentelor și opiniilor.
5. *Proprietatea* – utilizarea adecvată a mijloacelor lingvistice pentru a exprima idei, gânduri și sentimente, respectând concordanța între conținut, expresie și intenție.

Printre **calitățile particulare** ale stilului, amintim următoarele:

1. *Oralitatea* – utilizarea particularităților limbii vorbite într-un context comunicativ specific, favorizând exprimarea spontană a ideilor și sentimentelor.
2. *Naturalețea* – exprimarea liberă și autentică a ideilor, evitând afectarea sau emfaza artificială.
3. *Simplitatea* – evidențierea expresivității mijloacelor lingvistice simple, fără a cădea în simplism.
4. *Armonia* – realizarea unui echilibru între părți pentru o exprimare coerentă și plăcută, fără cacofonii.
5. *Finețea* – folosirea subtilității și a sensibilității în exprimarea ideilor și sentimentelor.
6. *Umorul* – exprimarea jovială și plină de haz a ideilor și sentimentelor.
7. *Ironia* – exprimarea indirectă și subtilă a ideilor și sentimentelor, prin sarcasm sau limbaj al eufemismelor.
8. *Concizia* – selectarea atentă a mijloacelor lingvistice pentru o exprimare simplă și concentrată.

Aplicație (3)

Citiți următoarele texte, stabiliți stilul funcțional, apoi identificați câte două calități generale și două calități particulare ale stilului.

„Lacul codrilor albastru	Și eu trec de-a lung de maluri,
Nuferi galbeni îl încarcă;	Parc-ascult și parc-aștept
Tresărind în cercuri albe	Ea din trestii să răsară
El cutremură o barcă.	Și să-mi cadă lin pe piept”.

(Fragment din **Lacul**, de Mihai Eminescu)

„**ÎNVĂȚA**, învăț, vb. I. 1. Tranz. A transmite cuiva (sistematic. cunoștințe și deprinderi dintr-un domeniu oarecare; a iniția pe cineva într-o meserie, știință, artă etc. 2. Tranz. A sfătui, a povățui pe cineva să facă ceva (arătându-i cum să procedeze). 3. Tranz. A dobândi cunoștințe prin studiu, a ajunge prin muncă sistematică să cunoști o meserie, o artă, o limbă etc.; a studia. ♦ A-și întipări în minte ceva pentru a putea reproduce; a memora. 4. Tranz. și refl. A (se) deprinde, a (se) obișnui, a (se) familiariza. 5. Tranz. A trage o învățătură, a căpăta experiență. ◇ Expr. (Tranz. și refl.) A (se) învăța minte = a câștiga sau a face să câștige experiență, a trage sau a face să tragă învățăminte dintr-o întâmplare neplăcută. – Lat. *invitiare (< vitium viciu)”.

„(3) a învăța, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial, pentru participarea cetățenească activă în societate, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii.”

(**Legea învățământului preuniversitar, art. 1, alin. 3)**

„Limba română are o complexitate destul de ridicată atunci când vine vorba despre gramatică, iar exprimarea corectă este învățată pe băncile școlii, urmând să fie cultivată de către fiecare dintre noi mai departe.

Capcanele limbii române le dau de furcă multor persoane și se poate să fi auzit și tu, de nenumărate ori, greșeli gramaticale în jurul tău. Formele greșite ale unor cuvinte vin uneori la pachet cu dezacorduri și cu o confuzie a percepției unor fraze.

Mai jos, am enumerat câteva greșeli gramaticale pe care le fac românii. Iată care sunt acestea:

Decât versus doar

Multe persoane nu fac nicio diferență între „doar” și „decât”. Însă folosirea acestor cuvinte este mai ușoară decât ți-ai putea închipui. „Decât” se folosește în construcții care conțin un verb la negativ (ex: „Nu mai am decât o oră treabă.”), pe când „doar” se folosește în construcții afirmative (ex.: „Mai am doar o oră treabă.”).

Vroiam

„Vroiam” este un mix incorect între două forme corecte gramaticale: „voiam” și „vream”. Conjugarea la timpul imperfect, persoana I, singular, a verbului „a vrea” este „voiam”, pe când a verbului „a voi” este „vream”.

Datorită versus din cauza

Trebuie să ai grijă ce vrei să transmiți atunci când folosești „datorită” și „din cauza”. „Datorită” este folosit pentru a exprima un eveniment fericit, pe când „din cauza” este corelat cu un eveniment nefericit.

Virgulele lipsă de lângă construcțiile în vocativ

Atunci când te adresezi cuiva și folosești un cuvânt în vocativ, trebuie să folosești și virgula sau virgulele. La început sau la sfârșit de propoziție, vei avea nevoie de o singură virgulă pentru cuvântul în vocativ, pe când în mijlocul unei fraze trebuie să folosești două virgule (*Ai promis că speli vasele, Robert. /Robert, ai promis că speli vasele. / Ai promis că speli vasele, Robert, nu-i așa?*).

(Pe) care

„Unele persoane uită de existența prepoziției „pe” în construcțiile la acuzativ. Această prepoziție ar trebui folosită astfel: „Pâinea pe care am cumpărat-o este pe masă”.

Mi-ar place

Forma corectă a acestui verb este „mi-ar plăcea”. Unele persoane sunt induse în eroare de acest condițional optativ format din auxiliarul verbului „a avea” și din infinitivul verbului.

Tu ce alte greșeli gramaticale ai mai auzit în jurul tău?”.

(Iulia Mirică, Cele mai frecvente greșeli pe care le fac românii, în <https://www.eva.ro/cariera/educatie/cele-mai-frecvente-greseli-gramaticale-pe-care-le-fac-romanii-articol-143985.html>, accesat în data de 13.02.2023, ora 23:11).

Rezumat

Capitolul 1 a evidențiat caracterul dinamic al limbii române, configurat prin procese istorice, diferențieri teritoriale și evoluții normative.

Au fost puse în relație perspectivele asupra constituirii limbii literare cu conceptele fundamentale care descriu funcționarea limbii în uz, prin raportare la normă, variație și funcții comunicative. Analiza limbii în contexte scrise și orale, precum și prezentarea stilurilor funcționale, au subliniat adaptabilitatea limbajului la situații diverse de comunicare.

Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Încercuiți *A* dacă afirmația este adevărată și *F* dacă este falsă:

- a. Familia limbilor romanice include portugheza, spaniola, catalana și poloneza. A/F
- b. Limba română împrumută aproximativ 70% din vocabular din latina vulgară. A/F
- c. Fondul lexical dacic cuprinde aproximativ 200 de cuvinte. A/F

2. Completați spațiile libere:

- a. Limba română s-a format prin amestecul a două idiomuri: _____ și _____.
- b. După o perioadă de bilingvism, limba _____ a ieșit predominantă.
- c. Vocabularul creștin de bază provine în proporție de aproximativ _____% din latina vorbită.

3. Potriviți fiecare categorie cu exemplele corespunzătoare:

1. Cuvinte de origine dacică	a. Argeș, Criș, Dunăre
2. Toponime de origine dacică	b. Bucur, Bucura
3. Nume de persoane de origine dacică	c. abur, barză, căciulă
	d. mână, ochi, noapte, mâine
	e. Lucreția, Marian, Claudiu
	e. Bistrița, Putna, Suceava

4. Încercuiți varianta corectă:

- i) Conform lui Nicolae Iorga și Sextil Pușcariu, subdialectul care stă la baza limbii literare române este:
 - a. muntean
 - b. maramureșean
 - c. crișean

ii) Prima teorie menționată despre originea limbii literare române susține că aceasta exista:

- a. înaintea apariției scrisului
- b. începând cu secolul al XIX-lea
- c. în urma tipăriturilor lui Coresi

5. *Răspundeți concis:*

a. În ce perioadă a activat Diaconul Coresi?

.....
.....

b. Menționează două orașe din sud-estul Transilvaniei unde s-a extins subdialectul muntean.

.....
.....

6. *Scriveți litera corespunzătoare în dreptul fiecărei definiții:*

1. Limba standard	a. Varianta folosită în documente oficiale și legislație
2. Limba oficială	b. Varianta normată, lipsită de trăsături dialectale distincte
3. Limba națională	c. Forma normativă unică, cu registru funcțional complet
4. Limba literară	d. Mijloc principal de comunicare al unei națiuni

7. *Menționați două stiluri funcționale ale limbii române și câte o trăsătură pentru fiecare.*

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ELEMENTE DE FONETICĂ ȘI FONOLOGIE

2.1 Introducere

Sunetele reprezintă unitățile de bază ale limbii vorbite și constituie punctul de plecare pentru înțelegerea funcționării limbii române, astfel că studiul lor permite descrierea felului în care sunt produse, percepute și organizate în sistem.

Acest capitol este dedicat foneticii și fonologiei și urmărește prezentarea principalelor tipuri de sunete ale limbii române: vocale, semivocale și consoane. Vor fi descrise diferențele dintre fonetică și fonologie, precum și criteriile de clasificare a sunetelor, cu accent pe aspectele esențiale pentru o pronunție corectă și pentru înțelegerea variației fonetice.

Prin parcurgerea acestui capitol, cursanții dobândesc instrumentele necesare pentru a analiza sunetele limbii române într-un mod coerent și aplicat.

2.2 Obiective

După parcurgerea capitolului 2, cursanții vor fi capabili:

- să delimiteze domeniul de studiu al foneticii și al fonologiei, evidențiind diferențele dintre acestea
- să utilizeze corect terminologia de specialitate specifică descrierii sunetelor limbii române
- să descrie sistemul vocalic al limbii române, evidențiind statutul semivocalelor
- să clasifice corect grupurile vocalice (diftongi, triftongi, hiat)
- să clasifice consoanele limbii române după principalele criterii articulatorii

2.3 Fonetică și fonologie. Obiect de studiu și domeniu de cercetare

Fonetica și fonologia reprezintă două discipline reprezentative ale macrolingvisticii care se ocupă de studiul sunetelor în limbaj.

Definiție

Fonetica este ramura macrolingvisticii care studiază sunetele vorbirii din perspectiva producerii, transmiterii și receptării lor, analizând atât structura acustică a acestora, cât și modul în care se formează, se combină și se modifică.

Definiție

Fonologia este o disciplină a macrolingvisticii, care studiază latura funcțională a sunetelor în sistemul unei limbi, stabilind inventarul fonemelor și statutul variantelor acestora.

Exemple

Pentru a evidenția diferențele dintre fonetică și fonologie, tabelul de mai jos oferă o sinteză comparativă a celor două domenii:

Fonetică	Fonologie
• domeniu empiric și concret	• domeniu abstract și sistemic
• studiază sunetele din perspectivă fizică/ fiziologică;	• studiază organizarea funcțională a sunetelor în sistemul unei limbi;
• unitatea de bază: sunetul;	• unitatea de bază: fonemul;
• analizează producerea, transmiterea și recepționarea sunetelor;	• analizează organizarea și funcția fonemelor în sistemul limbii;

Fonetică	Fonologie
• se ocupă de caracteristici fizice: frecvență, durată, intensitate, loc de articulare;	• se ocupă de caracteristici abstracte: opoziții, reguli, distribuție fonemică;
• studiază variația individuală a pronunției;	• studiază regularitățile și modelele sonore ale limbii;
• descrie cum se pronunță sunetele;	• explică de ce se pronunță într-un anumit mod în sistemul limbii;
• contribuie la transcrierea fonetică precisă;	• contribuie la analiza structurii fonemice a limbii;
exemple: [p], [b], [a], [g̃] etc.	• exemple: opoziția /p/ – /b/ relevă diferență de sens (pat – bat);

Tabel 3. Fonetică vs fonologie: obiect de studiu și caracteristici

2.4 Clasificarea articulatorie a vocalelor

Vocalele limbii române pot fi descrise și clasificate în funcție de modul lor de articulare. În limba română, există șapte vocale distincte, notate fonetico-fonologic ca [a, ă, î, e, i, o, u]. Dintre acestea, primele trei au doar realizare vocalică, în timp ce ultimele patru pot avea și realizare semivocalică, având pronunții specifice, precum: [ɛ, ɪ, ɔ, ʊ]. Așadar, primele trei vocale sunt exclusiv silabice, pe când celelalte patru pot funcționa atât ca silabice, cât și ca nesilabice, când sunt pronunțate ca semivocale. Atunci când funcționează ca semivocale, ele nu pot purta accent și nu pot constitui singure nucleul unei silabe, fiind dependente de o vocală (Ene 2010: 21).

Clasificarea articulatorie a vocalelor se realizează pe baza a trei criterii principale: *apertura* (gradul de deschidere a maxilarului), *poziția limbii* (locul de articulare) și *participarea buzelor* (rotunjirea).

Exemple

Tabelul de mai jos oferă o prezentare sintetică a clasificării vocalelor, pe baza principalelor criterii fonetice.

Criteriul de clasificare	Subclase/Exemple	Explicație succintă
După gradul de apertură	• deschise: [a] • semideschise: [ə, e, o] • închise: [i, î, u]	Deschiderea maxilarelor este mare la [a], medie la [ə/ă, e, o] și redusă la [i, î, u].
După locul de articulare	• centrale: [a] • anterioare: [e, i] • posterioare: [o, u]	Se referă la poziția limbii în cavitatea bucală (centrală, înainte sau înapoi).
După participarea buzelor	• labiale/rotunjite: [o, u] • nelabiale/nerotunjite: [a, e, i, ə/ă]	În timpul emiterii vocalelor labiale buzele sunt rotunjite.

Tabel 4. Criterii de clasificare a vocalelor limbii române

Atenție!

În limba română nu există vocale nazale ca foneme distincte. Totuși, în vecinătatea consoanelor nazale [m] și [n], vocalele pot prezenta o ușoară nazalizare, care influențează calitatea pronunțării, fără a avea valoare distinctivă din punct de vedere fonologic.

Exemple

Vocalele pot avea grade diferite de deschidere și închidere. Astfel, sunetul [e] poate fi rostit mai deschis (notat fonetic [ɛ]) sau mai închis, în funcție de particularitățile de pronunție. Aceste diferențe apar mai ales în vorbirea regională și sunt redată prin transcrierea fonetică dialectală.

O comparație relevantă poate fi realizată între formele [mere] și [meṛa]. Prima corespunde pronunției standard, în care vocala [e] are o realizare semideschisă. Cea de-a doua este specifică unor graiuri transilvănene, unde aceeași vocală apare realizată diferit în cele două poziții. Totuși, aceste variații fonetice nu determină schimbarea sensului lexical, deoarece ambele forme desemnează pluralul substantivului „măr”. Astfel de particularități regionale diferențiază pronunția dialectală de cea standard, caracterizată printr-un grad mai mare de uniformitate ortoepică.

Aplicație (4)

Comparați tranșele sonore [rangə]¹/[rangə]² (cf. *rangă*) și observați diferența existentă, la nivelul aperturii, între vocala [a]¹ și vocala [a]². Analizați pronunția modificată a lui [a]² în vecinătatea lui [ŋ], consoană care corespunde unui [n] pronunțat foarte velar, cu mușchiul lingual retras și apropiat de palatul dur.

2.5 Semivocalele

În strânsă legătură cu vocalele se află semivocalele, care au un comportament articulatoriu particular. Semivocalele, denumite și *semiconsoane*, sunt sunete care însoțesc o vocală în cadrul unui diftong ascendent sau descendent (ibidem: 24). În limba română literară există patru semivocale: [ɪ], [ʊ], [ɛ̃], [ɔ̃].

Deși asemănătoare cu vocalele prin rezonanță glotală, semivocalele nu pot forma singure o silabă și se disting prin:

- durată mai scurtă decât vocalele
- grad mai închis de apertură
- dependență articulatorie față de o vocală principală

Din punct de vedere teoretic, semivocalele pot fi descrise în funcție de timbru și de poziția ocupată în diftong:

1. *Caracteristici generale*

- însoțesc o vocală în cadrul unui diftong
- nu pot forma singure o silabă
- sunt mai scurte și mai închise decât vocalele

2. *Clasificare după timbru și poziție în diftong*

- [ĩ], [ũ] – semivocale recunoscute de Gramatica Academiei Române (ediția I)
- apar în diftongi ascendenți: [ĩa], [ũa] → *iarnă, iată, uare (oare), uaste (oaste)*
- [ě], [ǫ] – semivocale considerate distincte în lucrările lui Emil Petrovici (1956); apar în diftongi descendenți: [ěa], [ǫa] → *deal, doare*.

3. *Observații teoretice*

- în interpretarea tradițională, [ě] și [ǫ] ar fi doar timbre ale consoanelor precedente
- în interpretarea actuală, toate cele patru semivocale ([ĩ], [ũ], [ě], [ǫ]) au valoare fonemică distinctă

Prin comportamentul lor articulatoriu, semivocalele ilustrează dinamica sistemului sonor al limbii române.

2.6 Grupurile vocalice: diftongi, triftongi, hiat⁶

Asocierea vocalelor și a semivocalelor în vorbire conduce la formarea unor grupuri vocalice cu comportament silabic diferit. Grupurile vocalice din limba română sunt clasificate ca fiind de tip *diftong*, *triftong* și *hiat*. Această clasificare se realizează în funcție de caracteristicile fonologice și de rolul unităților în structura silabei (Ene 2010: 26-27).

Definiție

Diftongul este alcătuit din două sunete diferite – o vocală și o semivocală – pronunțate în cadrul aceleiași silabe.

În funcție de poziția semivocalei față de vocală *diftongii* sunt clasificați în:

Exemple

1. **Diftongii ascendenți (SV)** apar atunci când primul element este reprezentat prin semivocalele [i, ʊ, ɛ, ɔ]:

- *ia*: [iar-bă], [ia-pă], [pia-tră], [vo-ia]
- *ie*: [ie-le], [ief-tin], [mie-re], [biet], [ie-ra⁷]
- *io*: [iod], [ior-gan], [fu-ior], [vo-ios]

⁶ Pentru a identifica în mod corect grupurile vocalice din cadrul unui cuvânt, vă recomandăm să consultați capitolul 3 (3.3), unde vor fi discutate regulile de despărțire în silabe. În alte cuvinte, primul pas este acela de a ne asigura că am despărțit corect în silabe, apoi identificăm diftongul, triftongul sau hiatul.

⁷ Preiotarea (iodizarea) este un fenomen fonetic care constă în apariția semivocalei [i] înaintea unei vocale aflate la început de cuvânt sau de silabă (Sala 1989: 252). În limba română, fenomenul apare mai ales în cazul vocalei inițiale [e], pronunțată conform ortoepiei actuale ca [ie].

- *îu*: [îu-te], [îu-bi], [îu-li-e]
- *ũa*: [zi-ũa], [pi-ũa], [plo-ũa]
- *ũa*: [ro-ũa], [o-ũa], [no-ũa]
- *ũi*: [plo-ũi]
- *ỏa*: [pỏa-tả], [sỏa-tả], [flỏa-re]
- *ėja*: [bėja-tả], [stėja]
- *ėjo*: [vrėjo], [plėosc]

2. Diftongi descendenți (VS) apar atunci când primul element va fi vocala deschisă [a], vocalele semideschise [e, o, ă] sau vocalele închise [u, i], care se prezintă cu o apertură mai mare decât semivocalele respective [i, u, e, o]:

- *aĩ*: [aĩ], [daĩ], [caĩ]
- *eĩ*: [eĩ], [teĩ], [meĩ]
- *ĩĩ*: [fĩĩ-că], [fĩĩ], [mĩĩ]
- *oĩ*: [noĩ-mă], [doĩ-nă], [coĩf]
- *ăĩ*: [ăĩ], [căĩ], [du-lăĩ]
- *aũ*: [aũ-gust], [staũ], [saũ]
- *eũ*: [leũ], [re-leũ], [in-stan-ta-neũ]
- *ĩũ*: [fĩũ], [gri-ju-liũ], [viũ]
- *oũ*: [oũ], [e-roũ], [sti-loũ]
- *ăũ*: [săũ], [flă-căũ], [tăũ]
- *âũ*: [frâũ], [grâũ], [râũ]

Definiție

Triftongul reprezintă asocierea dintre o vocală și două semivocale, care formează împreună o singură silabă.

În rostirea standard, există 2 triftongi ascendenți și 11 triftongi echilibrați:

Exemple

1. Triftongi ascendenți

- *ěoa*: [lěoar-că], [plěoa-pă]
- *ioa*: [du-ioa-să], [vo-ioa-să]

2. Triftongi echilibrați

- *ěaŭ*: [a-věaŭ], [běaŭ]
- *ěaĩ*: [a-věaĩ], [běaĩ]
- *ěoĩ*: [lěoĩ]
- *iaŭ*: [tă-iaŭ], [vo-iaŭ]
- *iaĩ*: [tă-iaĩ], [vo-iaĩ];
- *ieĩ*: [ieĩ], [mieĩ];
- *ieŭ*: [ieŭ]⁸;
- *ioĩ*: [mĩ-oĩ face], [tĩ-oĩ da]
- *ioŭ*: [ma-ioŭ];
- *oaĩ*: [lu-poaĩ-că], [nem-țoaĩ-că];
- *ũaĩ*: [le-ũaĩ-că], [zme-ũaĩ-că].

Definiție

Hiatul reprezintă asocierea a două vocale pronunțate separat, în silabe diferite.

⁸ Unii triftongii se formează și ca urmare a preiotării (vezi nota de subsol 7), a unei vocale prepalatale sau a labializării unei vocale labiale la început de silabă. În scrierea ortografică, nici preiotarea, nici labializarea nu sunt marcate. De exemplu, scriem *eu*, dar pronunțăm [ieũ]. În transcriere fonetică rezultă un triftong.

Iată ce vocale se pot afla în hiat:

Exemple

- *a-a*: [su-pra-a-glo-me-rat], [ul-tra-a-tent]
- *e-e*: [a-le-e], [a-gre-ez]
- *i-i*: [vi-i-tor], [câm-pi-i-le]
- *o-o*: [co-o-pe-ra-re], [al-co-o]
- *u-u*: [am-bi-gu-u], [per-pe-tu-u], [con-ti-nu-u]
- *a-e*: [a-e-rian], [a-e-ri-si]
- *a-i*: [î-na-in-te], [ha-i-nă]
- *a-o*: [su-pra-or-ga-ni-za-re]
- *a-u*: [a-ur], [gra-ur]
- *ă-i*: [tră-ind], [că-in-du-se]
- *ă-u*: [ră-ul]
- *â-i*: [bâj-bâ-ind]
- *â-u*: [râ-ul], [pâ-râ-ul]
- *e-a*: [re-al], [bo-re-al]
- *e-i*: [ne-is-pră-vit], [ne-i-ma-gi-nat]
- *e-î*: [ne-în-ce-put], [ne-îm-bră-cat]
- *e-o*: [ar-he-o-log], [pa-le-o-log]
- *i-a*: [sa-ni-a], [i-a]
- *i-e*: [sa-ni-e], [pâl-ni-e]
- *i-o*: [bi-o-lo-gi-e], [mi-o-pi-e]
- *o-e*: [po-em], [po-e-zi-e]
- *o-u*: [bi-ro-ul], [bo-ul]
- *u-i*: [în-gă-du-i], [fă-gă-du-i]
- *u-o*: [res-pec-tu-os], [fruc-tu-os]

Aplicație (5)

1. Scrieți lângă fiecare cuvânt dacă grupul vocalic subliniat este diftong, triftong sau hiat.

a. maică	f. poezie
b. ploaie	g. fleoaică
c. băiat	h. grâu
d. viitor	i. aer
e. duioasă	j. reușit

2. Identificați tipul de diftong (ascendent/descendent) și subliniați semivocala.

a. iarnă	e. ploaie
b. iată	f. tăicuță
c. floare	g. voios
d. doare	h. fică

3. Scrieți câte două exemple de:

- a. diftong ascendent:
- c. triftong:
- d. hiat:

2.7 Sistemul consonantic

2.7.1 Clasificarea articulatorie a consoanelor

Spre deosebire de vocale, articularea consoanelor este caracterizată de faptul că fluxul de aer fonator nu iese liber, ci este întâlnit de un obstacol care îl blochează în diverse grade și moduri. Aceste obstacole pot consta în închiderea bruscă a canalului fonator sau în îngustarea acestuia, numit structură. În funcție de dimensiunea spațiului prin care trece fluxul de aer fonator, se poate face o distincție între consoanele sonante și cele nesonante, prin faptul că cele din prima categorie ocupă o poziție intermediară între vocale și consoanele propriu-zise (nesonante). O altă particularitate a consoanelor, dar care le aseamănă

cu semivocalele, este comportamentul lor diferit în cadrul silabei: atât consoanele nesonante, cât și cele sonante, nu pot forma silabe și nu sunt accentuate.

În limba română, există 22 de consoane, din care:

- 4 *sonante* – [l, m, n, r]
- 18 *nesonante* – [b, k, k', č, d, f, g, g', ĝ, h, j, p, s, ș, t, ț, v, z]

Exemple

Tabelul de mai jos sintetizează clasificarea consoanelor în funcție de modul de articulare și trăsăturile acestora (ibidem: 32-33):

Criteriul de clasificare	Tipuri de consoane	Descriere
După modul de articulare	<i>occlusive</i> (sau <i>explozive</i>) – [p, b, t, d, k, g, k', g', m]	• se produc prin închiderea completă a canalului urmată de o deschidere bruscă a canalului cu un zgomot caracteristic unei explozii;
	<i>fricative</i> (sau <i>constrictive</i>) – [f, v, s, z, ș, j, h]	• în articularea fricativelor, canalul fonator nu se închide complet, ci se îngustează, ceea ce determină apariția unui zgomot de frecare produs de curentul de aer la contactul cu pereții canalului fonator;
	<i>africate</i> (sau <i>semioclusive</i>) – [ț, č, ĝ]	• apar prin coarticularea unui element oclusiv cu unul fricativ; după etapa de ocluzie, canalul fonator se deschide parțial, producându-se un efect de fricțiune: [ț] = [t + s], [č] = [t + ș], [ĝ] = [d + j];

După locul de articulare	<i>bilabiale</i> – [p, b, m]	• sunt articulate prin închiderea și apoi deschiderea bruscă a buzelor
	<i>labio-dentale</i> – [f, v]	• sunt articulate prin apropierea buzei inferioare de dinții superiori
	<i>dentale</i> (sau alveolare) – [t, d, s, z, ț, n, l, r]	• sunt articulate prin atingerea sau apropierea vârfului limbii de dinții sau alveolele dinților superiori
	<i>anteropalatale</i> (sau prepalatale) – [ș, j, č, ĝ]	• sunt articulate prin apropierea sau atașarea limbii de partea anterioară a bolții palatine
	<i>palatale</i> (sau mediopalatale) – [k', g']	• sunt articulate prin arcuirea părții dorsale a limbii spre partea mediană a palatului dur.
	<i>postpalatale</i> (sau velare) – [k, g]	• sunt articulate în zona posterioară a cavității bucale prin ridicarea rădăcinii limbii și coborârea vălului palatin
	<i>laringală</i> – [h]	• este articulată în laringe și sunt emise prin trecerea aerului comprimat prin spațiul îngust al glotei și apoi prin cavitatea bucală
După sonoritate	<i>surde</i> – [p, f, t, s, ț, ș, č, k', k, h]	• sunt lipsite de vibrație glotală
	<i>sonore</i> – [b, v, d, z, j, ĝ, g', g]	• se articulează cu vibrație glotală
După timbru	<i>sonante orale</i> – [l] și [r]	• la articularea acestor sunete sonante, fluxul de aer fonator este orientat integral prin cavitatea bucală • acestea se diferențiază prin locul și modul de articulare:

		– [l] este o consoană laterală sonantă, la articularea căreia aerul se scurge pe marginile limbii, aceasta fiind ridicată spre palatul dur – [r] este o consoană vibrantă apicală sonantă, caracterizată prin vibrarea repetată a vârfului limbii la contactul cu alveolele superioare.
	<i>sonante nazale –</i> [m] și [n]	• în producerea acestor sunete, articularea se realizează în cavitatea bucală, concomitent cu dirijarea parțială a aerului fonator spre cavitatea nazală • se deosebesc și prin locul de articulare: [m] este articulată bilabial, adică se pronunță prin apropierea și contactul buzelor • [n] este articulată cu ocluzie în zona dentală, unde vârful limbii se apropie de sau atinge partea din spate a dinților superiori

Tabel 5. Clasificarea consoanelor: tipuri și caracteristici articulatorii

2.7.2 Grupuri consonantice

În vorbire, consoanele pot apărea nu doar izolat, ci și în succesiuni fără vocală intermediară, formând grupuri consonantice.

Exemple

Tabelul de mai jos prezintă grupurile consonantice ale limbii române, clasificate în funcție de poziția lor în cuvânt, ilustrate prin exemple reprezentative.

Poziția grupului	Grup consonantic	Exemple
inițială	bl, br	bl ană, bloc ; br ad, br ânză
	cl, cr	cl ar, cl asă; cr uce, cr eion
	fl, fr	fl oare, fl aut; fr ate, fr unză
	gl, gr	gl as, gl ugă; gr eu, gr âu
	pl, pr	pl in, pl ecare; pr ag, pr ieten
	sp, st, sc	sp in, sp ort; st ea, str adă; sc ară, sc urt
	str, spr	str at, str igăt; sp rijin, sp rint
mediană	mb, mp	l imbă, u mbră; câmp ie, tâmpl ar
	nd, nt	rându nică; cânt are, munte
	ntr, mpl	în trare, pentru ; simplu , tâmplă
	rst	vâr stă
finală	nt, nd	cânt , sunt ; gând , blând
	mp, rt	câmp , timp ; port , scurt
	rd, st	gard , surd ; est , modest
	rc, rg	parc , arc ; larg , târg

Tabel 6. Clasificarea grupurilor consonantice după poziția în cuvânt

Să ne reamintim...

Concepte-cheie:

- clasificarea sunetelor după criterii articulatorii
- opoziția fonetică/fonologică
- realizări vocalice și semivocalice în contexte diferite
- grupuri vocalice: diftong, triftong, hiat
- sistemul consonantic și succesiuni de consoane

Rezumat

În acest capitol au fost prezentate noțiunile de bază privind sistemul sonor al limbii române, pornind de la delimitarea dintre fonetică și fonologie. Au fost descrise vocalele, semivocalele și consoanele, precum și principalele criterii articulatorii utilizate în clasificarea acestora.

De asemenea, au fost prezentate grupurile vocalice și unele particularități ale pronunției, ilustrate prin exemple relevante. În final, au fost menționate succesiuni frecvente de consoane, cu rol orientativ, pentru a evidenția modul în care sunetele se combină în vorbire.

Test de autoevaluare a cunoștințelor

I. Citiți cu atenție enunțurile de mai jos și marcați A dacă afirmația este adevărată sau F dacă afirmația este falsă.

1. Fonetica este disciplina care studiază sunetele limbii din punct de vedere articulatoriu și acustic. ☐
2. Fonologia analizează sunetele limbii în raport cu funcția lor distinctivă. ☐
3. În limba română există șapte vocale. ☐
4. Vocala [a] este întotdeauna o vocală plenisonă. ☐
5. [i] poate avea atât valoare vocalică, cât și semivocalică. ☐
6. Semivocalele pot constitui nucleul unei silabe. ☐
7. Limba română nu are vocale nazale ca foneme distincte. ☐
8. Diftongul este un grup vocalic realizat într-o singură silabă. ☐
9. Triftongul este alcătuit din două vocale plenisone și o semivocală. ☐
10. Grupurile consonantice reprezintă succesiuni de consoane fără vocală intermediară. ☐

II. Pentru fiecare dintre enunțurile de mai jos, alegeți o singură variantă corectă.

11. Care dintre următoarele *NU* este criteriu articulatoriu de clasificare a vocalelor?
a. locul de articulare b. participarea buzelor c. funcția distinctivă
12. Care dintre vocalele următoare este întotdeauna plenisonă?
a. [e] b. [i] c. [a]
13. Care dintre următoarele sunete poate funcționa ca semivocală în limba română?
a. [ă] b. [î] c. [i]

14. Care dintre grupurile vocalice de mai jos este un hiat?
- a. băiat b. iau c. poezie
15. *Diftongul este definit ca fiind:*
- a. grup vocalic alcătuit dintr-o vocală și o semivocală
b. grup de două consoane
c. succesiune de trei vocale
16. *Triftongul se caracterizează prin:*
- a. două vocale plenisone și o semivocală
b. o vocală și două semivocale
c. trei vocale în silabe diferite
17. *Care dintre următoarele NU este consoană sonantă?*
- a. [m] b. [n] c. [p]
18. *Consoanele limbii române se clasifică după toate criteriile următoare, cu excepția:*
- a. modului de articulare b. locului de articulare c. accentului
19. *Care dintre următoarele afirmații caracterizează corect consoanele, din punct de vedere fonetic?*
- a. se realizează fără niciun obstacol în canalul fonator
b. pot avea rol de nucleu silabic
c. se produc prin îngustarea sau închiderea canalului fonator
20. *Care dintre următoarele enunțuri este adevărat?*
- a. semivocalele și consoanele au același comportament articulatoriu
b. vocalele pot forma singure nucleul unei silabe
c. triftongul este realizat în două silabe

3. ORGANIZAREA FONETICĂ A LIMBII ROMÂNE

3.1. Introducere

Acest capitol urmărește organizarea structurii sonore a cuvintelor, trecând de la sunetul izolat la modul în care sunetele funcționează în cuvânt. Sunt descrise silaba și principiile despărțirii în silabe, modalitățile de transcriere fonetică a cuvintelor, precum și rolul accentului în configurarea formei sonore a cuvântului.

Prin aceste elemente, capitolul oferă o perspectivă de ansamblu asupra funcționării limbii la nivel fonetic.

3.2. Obiective

După parcurgerea capitolului 3, cursanții vor fi capabili:

- să definească noțiunile de silabă și despărțire în silabe, în acord cu principiile foneticii limbii române
- să utilizeze convențiile de bază ale transcrierii fonetice pentru redarea structurii sonore a cuvintelor
- să identifice structura silabică a cuvintelor și tipurile de silabe
- să aplice principiile despărțirii în silabe în situații uzuale și particulare
- să recunoască rolul accentului în organizarea formei sonore a cuvântului

3.3. Transcrierea fonetică

Limba română este predominant fonetică, având 31 de litere și 33 de sunete (7 vocale, 4 semivocale și 22 de consoane, dintre care 4 sunt sonante: [l, m, n, r]). În cazul în care raportul dintre literă și sunet nu este de 1/1, sunt folosite combinații de litere (*ce, ci, che, chi, ge, gi, ghe, ghi* etc.), astfel că transcrierea fonetică este utilă pentru a evidenția aceste situații. În plus, transcrierea fonetică ajută la identificarea corectă a diftongilor, triftongilor, hiaturilor și grupurilor consonantice, precum și la stabilirea valorii unor litere.

3.3.1. Convenții grafematice de transcriere fonetică pentru limba română

În tabelul de mai jos, redăm o serie de reguli privind pronunțarea anumitor litere sau combinații de litere, convențiile de scriere și exemple sugestive, așa cum sunt prevăzute în noul DOOM.⁹

	LITERA/ COMBINAȚIA DE LITERE	TRANSCRIERE FONETICĂ	CONDIȚII/ SCRIS	EXEMPLU	EXEMPLU TRANSCRIS FONETIC	NR. DE LITERE NR. DE SUNETE
1.	â	[î]	în interiorul cuvintelor	pâine	[pîi-ne]	5 l / 5 s

⁹ Structura tabelului este preluată și adaptată din DOOM3, însă vor fi evidențiate doar acele litere/combinații de litere care ridică probleme. Pentru mai multe exemple, vă recomandăm să consultați noul DOOM.

2.	c	[k]	+ consoană (în afară de h+e, i)	clar acrilic	[klar] [a-kri-lic]	4 l / 4 s 7 l / 7 s
			+ vocală (în afară de e, i)	car	[kar]	3 l / 3 s
				cărauş	[kā-ră-uş]	6 l / 6 s
				cântar	[kân-tar]	5 l / 5 s
				cometă	[ko-me-tă]	6 l / 6 s
				cuc	[kuk]	3 l / 3 s
			la sfârşit de cuvânt	mac	[mak]	3 l / 3 s
3.	ce	[če]	+ consoană	cer	[čer]	3 l / 3 s
			+ vocală în hiat	licean	[li-če-an]	6 l / 6 s
			la sfârşit de cuvânt	propice	[pro-pi-če]	7 l / 7 s
		[č]	+ a (în acelaşi stil)	ceară	[ča-ră]	5 l / 4 s
4.	ci	[či]	+ consoană	cinetic	[či-ne-tic]	7 l / 7 s
			+ vocală în hiat	capricios	[ka-pri-či-os]	9 l / 9 s
			la sfârşit de cuvânt	(a) munci	[mun-či]	5 l / 5 s
		[č]	+ a, o, u (în acelaşi stil)	cianură	[ča-nu-ră]	7 l / 6 s
				ciot	[čot]	4 l / 3 s
				ciuc	[čuk]	4 l / 3 s
			i neaccentuat la sfârşit de cuvânt	reci coci	[reč] [koč]	4 l / 3 s 4 l / 3 s
			în unele cuvinte compuse	nicicând	[nič-kînd]	8 l / 7 s

		[s]	în câteva cuvinte de origine franceză	ciclamen citronadă	[si-kla-m <u>en</u>] [si-tro-na <u>dă</u>]	8 l/ 8 s 9 l/ 9 s
5.	che	[k'e]	+ consoană	chem	[k' <u>e</u> m]	4 l/ 3 s
		[k']	+ a (în același stil)	cheamă	[k' <u>a</u> -mă]	6 l/ 4 s
6.	chi	[k'i]	+ consoană	chip	[k' <u>i</u> p]	4 l/ 3 s
		[k']	+ a, o, u (în același stil)	chiar	[k' <u>a</u> r]	5 l/ 3 s
				chior	[k' <u>o</u> r]	5 l/ 3 s
				chiul	[k' <u>u</u> l]	5 l/ 3 s
			literă diacri- tică la sfârșit de cuvânt	ochi	[ok']	4 l/ 2 s
7.	e	[e]	după o consoană	pere	[pe-re]	4 l/ 4 s
			la început de cuvânt în cadru cuvintelor cu vocale duble, de tipul ee	elevă idee sebacee	[e-le-vă] [ide <u>e</u>] [se-ba- <u>ce</u> -e]	5 l/ 5 s 4 l/ 4 s
		[i <u>e</u>]	la început de cuvânt în cazul pronumelor personale și al verbului a fi	eu	[i <u>e</u> u]	2 l/ 3 s
				el	[i <u>e</u> l]	2 l/ 3 s
				ești eram	[i <u>e</u> ști] [i <u>e</u> -ra <u>m</u>]	4 l/ 5 s 4 l/ 5 s
		[<u>ě</u>]	după consoană + a, o în aceeași silabă	deal pleosc	[d <u>ě</u> al] [pl <u>ě</u> osk]	4 l/ 4 s 6 l/ 6 s

		[î]	+ a la început de cuvânt și de silabă	ea	[îa]	2 l/ 2 s
		[Ø]	v. ce, che, ge, ghe	-	-	-
8.	g	[g]	+ consoană (în afară de h+e, i)	graur	[gra-ur]	5 l/ 5 s
			+ vocală (în afară de e, i)	garaj	[ga-raj]	5 l/ 5 s
				gălăgie	[gă-lă-gi-e]	7 l/ 7 s
				gândac	[gân-dac]	6l/ 6 s
				gogoșar	[go-go-șar]	7 l/ 7 s
gută	[gu-tă]	4 l/ 4 s				
			la sfârșit de cuvânt	prag	[prag]	4 l/ 4 s
9.	ge	[gɛ]	+ consoană	ger	[gɛr]	3 l/ 3 s
			+ vocală în hiat	geolog	[gɛ-o-log]	6 l/ 6 s
				apogeul	[a-po-gɛ-ul]	7 l/ 7 s
			la sfârșit de cuvânt	merge	[mɛrɛ]	5 l/ 5 s
		[g]	+ a, o (în același stil)	geam	[gɛam]	4 l/ 3 s
georgian	[gɛor-ɟi-an]		8 l/ 7 s			
10.	gi	[gi]	+ consoană	girafă	[gi-ra-fă]	6 l/ 6 s
			+ vocală în hiat	biologie	[bi-o-lo-ɟi-e]	8 l/ 8 s
				contagios	[kon-ta-ɟi-os]	9 l/ 9s
			i accentuat la sfârșit de cuvânt	(a) îndrăgi	[în-dră-ɟi]	7 l/ 7 s
		[g]	+ a, o, u (în același stil)	giardia	[gɛar-di-a]	7 l/ 6 l
giolul	[gɛo-lul]		6 l/ 5 s			
giulgiu	[gɛul-ɟu]		7 l/ 5 s			

			i neaccentuat la sfârșit de cuvânt	fragi	[frağ]	5 l / 4 s
11.	ghe	[g'e]	+ consoană	ghem	[g'em]	4 l / 3 s
		[g']	+ a, o (în același stil)	ghetă Gheorghe	[g'a-tă] [g'or-g'e]	6 l / 4 s 8 l / 5 s
12.	ghi	[g'i]	+ consoană	ghindă	[g'in-dă]	6 l / 5 s
		[g']	+ a, o, u (în același stil)	ghiară	[g'a-ră]	6 l / 4 s
				ghiol	[g'ol]	5 l / 3 s
				unghiul	[un-g'ul]	7 l / 5 s
			i neaccentuat la sfârșit de cuvânt	unghi	[unğ']	5 l / 3 s
13.	i	[i]	după consoană	bir rid fir	[bir] [rid] [fir]	3 l / 3 s 3 l / 3 s 3 l / 3 s
			i accentuat	(a) bâzâi, zidi	[bâ-zâ-i] [zi-di]	5 l / 5 s 4 l / 4 s
			după consoană + l, r în adj., s.m. pl. neart.	acri (adj.) cvadrupli	[a-kri] [kva-dru-pli]	4 l / 4 s 9 l / 9 s
			în unele neologisme (indiferent de accent)	kaki taxi	[ka-ki] [taksi]	4 l / 4 s 4 l / 5 s
			+ consoană	inimos	[i-ni-mos]	6 l / 6 s
			+ vocală în hiat	Ion	[i-on]	3 l / 3 s

		[î]	în diftongi ascendenți (+ a, e, o, u)	iar ied iod iubire	[îar] [îed] [îod] [îu-bi-re]	3 l/ 3 s 3 l/ 3 s 3 l/ 3 s 6 l/ 6 s
			în diftongi descendenți	bei cai cui	[beî] [caî] [cuî]	3 l/ 3s 3 l/ 3 s 3 l/ 3 s
			în trifongi	beai ia-i iau iei	[bēaî] [îaî] [îaũ] [îeî]	4 l/ 4 s 3 l/ 3s 3l/ 3 s 3 l/ 3 s
		[ⁱ] „i” șoptit	la sfârșit de cuvânt, după consoane	auzi flori pruni urși	[auz ⁱ] [flor ⁱ] [prun ⁱ] [urș ⁱ]	4 l/ 4s 6 l/ 6 s 5 s/ 5 s 4 l/ 4 s
			în câteși-/ oareși- + consoană	câteșitrei oareșicare	[kî-teș ⁱ -treî] [ũa-reș ⁱ -ka-re]	10 l/ 10 s
		[Ø]	Vezi ci, gi, chi, ghi			
	14. î	[î]	la inițială de cuvânt	înota învoi	[î-no-ta] [în-vo-i]	5 l/ 5 s 5 l/ 5 s
			la sfârșit de cuvânt	urî coborî	[u-rî] [ko-bo-rî]	3 l/ 3 s 6 l/ 6 s
			în cuvintele compuse în care al doilea element începe cu î-	bineînțeles	[bi-ne-în-țe-lēs]	11 l/ 11s
			în derivate cu prefixe de la baze care încep cu î-	neîmpăcat	[ne-îm-pă-cat]	9 l/ 9 s

			în unele nume de familie	Vîlcan	[vîl-kan]	6 l/ 6 s
15.	k	[k]	+ consoană	kripto	[krip-to]	6 l/ 6 s
			+ a, ă, â, o, u	kaizer	[kai-zer]	6 l/ 6 s
				kurd	[kurd]	4 l/ 4 s
				Irak	[i-rak]	4 l/ 4 s
		[k']	la sfârșit de cuvânt	York	[ïork]	4 l/ 4 s
				berkeliu	[ber-k'e-liu]	8 l/ 8 s
				kilogram	[k'i-lo-gram]	8 l/ 8 s
16.	o	[o]	după consoană	bol	[bol]	3 l/ 3 s
				coc	[kok]	3 l/ 3 s
				foc	[fok]	3 l/ 3 s
		[õ]	la început de cuvânt când este urmat de o consoană	ombilic	[om-bi-lic]	7 l/ 7 s
				joacă	[jõakă]	5 l/ 5 s
		[ũ]	+ a la început de cuvânt sau o silabă	oameni	[ũa-meni]	6 l/ 6 s
				fructuoasă	[fruk-tu-ũa-să]	10 l/ 10s
17.	q	[k]	+ a	Qatar	[ka-tar]	5 l/ 5 s
		[kũ]		quasar	[kũa-sar]	6 l/6 s
		[k']	+ e, i	donquijotesc		12 l/ 11s
18.	u	[u]	după consoană	cum	[kum]	3 l/ 3 s
			la început de cuvânt și de silabă	ulm	[ulm]	3 l/ 3 s
				taur	[ta-ur]	4 l/ 4 s
		[ũ]	în diftongi ascendenți	acquarelă	[a-kũa-re-lă]	8 l/ 8 s

			în diftongi descendenți	ambiguu viu	[am-bi-guū] [viū]	7 l / 7 s 3 l / 3 s
			în triftongi	beau	[beaū]	4 l / 4 s
		[ü]	în cuvinte de origine franceză	alură tutu tul	[a-lü-ră] [tü-tü] [tül],	5 l / 5 s 4 l / 4 s 3 l / 3 s
19.	w	[v]	+ vocală (exceptând cuvintele provenite din engleză)	wat wolfram	[vat] [vol-fram]	3 l / 3 s 7 l / 7 s
		[ũ]	+ vocală	western	[űes-tărn]	7 l / 7 s
			+ h [Ø]+ vocală	white-spirit	[űait-spi-rit]	11 l / 10 l
			la finalul cuvântului	show	[şoũ]	4 l / 3 s
		[u]	+ ee și după consoană	weekend whisky wigwam	[ui-kend] [uis-ki] [ui-gűam]	7 l / 6 s 6 l / 5 l 6 l / 6 s
20.	x	[ks]	după vocală, + consoană	excursie	[eks-cur-si-e]	8 l / 9 s
			la sfârșit de cuvânt după vocală	duplex fix	[du-pleks] [fiks]	6 l / 7 s 3 l / 4 s
			la început de cuvânt + vocală	xerox	[kse-roks]	5 l / 7 s
			uneori între vocale	axă	[a- ksă]	3 l / 4 s
		[gz]	uneori între vocale (nu	auxiliar exact există	[a-u-gzi-li-ar] [e- gzact] [e- gzis-tă]	8 l / 9 s 5 l / 6 s 6 l / 7 s

			există o regulă)			
21.	y	[i]	la început de cuvânt + consoană	ylang-ylang	[ilang-ilang]	10 l/ 10s
			la sfârșit de cuvânt, după consoană	hobby derby	[ho-bi] [der-bi]	5 l/ 4 s 5 l/ 5 s
		[ɨ]	+ vocală (în diftongi ascendenți	yală	[ɨa-lă]	4 l/ 4 s
			după vocală la sfârșit de cuvânt/ silabă; în triftongi	Paraguay	[pa-ra-gũaɨ]	8 l/ 8 s

Tabel 7. Reguli de transcriere fonetică în limba română

3.3.2. Valorile fonetice ale lui „e”/, „i”/, „o”/, „u”

A. VALORILE LUI „E”

1. Vocală [e]

- se întâlnește în cuvinte, precum: *lemne, pericol, vreme* etc.

2. Semivocală [ɛ]

- poate funcționa ca semivocală în cuvinte ca: *teamă, learcă, pleacă* etc.

3. Semn grafic

- apare în grupurile „ce”, „ge”, „che”, „ghe” atunci când nu este vocală, ca în exemplele *cheamă* [k'amă], *gheață* [g'ață], *Gheorghiță* [g'or-g'iță].

4. „i” semivocalic (în silaba „ea”): [ɨ]

- se regăsește în cuvinte, precum: *ea* [ɨa], *ideea* [i-de-ɨa], *crează* [cre-ɨa-ză].

5. Diftongul [ɨe]

- se întâlnește în cuvinte ca: *eu* [ɨeu], *el* [ɨel], *ei* [ɨei], *eram* [ɨe-ram], *erai* [ɨe-rai] etc.

B. VALORILE LUI „I”

1. Vocală [i]

- se întâlnește la începutul, în interiorul sau la sfârșitul cuvântului, formând singur o silabă: *ie* [i-e], *doime* [do-i-me], (*a*) *dormi* [dor-mi]

2. Semivocala [ɨ]

- poate funcționa și ca semivocală, fiind amplasată la începutul, în interiorul sau la sfârșitul cuvântului: *iar* [ɨar], *pâine* [pɨ-ne], *doi* [doɨ]

3. „i” scurt (asilabic, afonic, moale) [ɨ̞]

- se regăsește doar la sfârșitul cuvântului, atunci când nu formează singur o silabă (ex. *plop*ⁱ [plopⁱ], *pom*ⁱ [pomⁱ],) sau în cazul cuvintelor compuse, de tipul *oareșicare* [ũa-reșⁱ-ka-re].

4. „i” semn grafic

- apare la începutul, în interiorul sau la sfârșitul cuvântului, mai ales în grupuri de două litere („ci”, „gi”) sau de trei litere („chi”, „ghi”), când sunt urmate de o vocală. În transcrierea fonetică, acest „i” dispare (ex. *reci* [reč], *mergi* [merğ], *ciot* [čot]).

Atenție!

Atunci când înaintea lui „i” final se găsesc grupurile de două litere („ce”, „ge”) sau de trei litere („che”, „ghe”), „e” din acele grupuri nu dispăre conform regulii generale, ci, dimpotrivă, formează cu „i” un diftong descendent, în care „e” devine vocală, iar „i” devine semivocală, cum se observă în cuvinte, precum: *cercei* sau *covrigei*.

De asemenea, „i” poate funcționa ca semivocală atât când apare ca primul element al diftongului, cât și atunci când apare ca al doilea element al diftongului, cu unele excepții:

- în diftongul „ii”, primul „i” acționează ca vocală, iar al doilea ca semivocală, exemplu: *copii* [co-piî];
- în cuvintele derivate cu sintezele „-giu” sau „-ciu” (ex. *hangiu* [han-giũ], *mijlociu* [mij-lo-ciũ]).
- în diftongul „iu” când acesta se află la sfârșitul cuvântului și „i” se pronunță mai lung decât „u” (ex. *târziu* [târ-ziũ], *studiu* [stu-diũ]).

C. VALORILE LUI „O”

1. Vocală [o]

- se comportă ca vocală indiferent dacă este primul element al diftongului sau al doilea element, în cuvinte, precum: *poți* [poțⁱ], , *monoton* [mo-no-ton], *popor* [po-por], *oi* [oi], *roi* [roi], etc.

2. Semivocală [õ]

- apare numai atunci când este primul element al diftongului înainte de „a” în diftongul „oa”, ca în cuvintele: *poate* [põa-te], *roată* [rõa-tă], *soartă* [sõar-tă],.

3. „U” semivocalic (în silaba „oa”) [ũ]

- apare în cuvinte, precum: *oameni* [ũa-meni], *vioară* [vi-ũa-ră] etc.

D. VALORILE LUI „U”

1. Vocală [u]

- se întâlnește în cuvinte, precum: *muncă* [mun-că], *dur* [dur], *tutun* [tu-tun], *iute* [ïu-te] etc.

2. Vocală [ü]

- apare în cuvinte de origine franceză, precum: *alură* [a-lü-ră], *carură* [ka-rü-ră], *ecru* [e-krü], *parură* [pa-rü-ră], *tul* [tül], *tutu* [tü-tü], *uni* [ü-ni] etc.

3. Semivocală [ü]

- atunci când apare ca prim element al diftongului înainte de „a” și „ă” în diftongul „ăa”, „ăă” (ex. *ziua* [zi-ăa], *ziuă* [zi-ăă]);
- atunci când apare ca al doilea element al diftongului după vocalele „a”/ „ă”/ „â”/ „e” și „o” în diftongul „au”, „ău”, „eu”, „îu”, „ou” (ex. *sau* [saü], *tău* [täü], *careu* [ca-reü], *pârâu* [pî-rîü], *sacou* [sa-coü]).

Aplicație (6)

1. Alegeți varianta corectă care descrie valoarea fonetică a literei evidențiate.

A. În cuvântul „teamă”, litera „e” funcționează ca:

- a. vocală
- b. semivocală
- c. semn grafic

B. În cuvântul „Gheorghică”, litera „e” are valoarea:

- a. vocală [e]
- b. semivocală [ë]
- c. semn grafic (nu se pronunță ca vocală)

C. În cuvântul „plopî”, litera „î” de la final este:

- a. vocală [i]
- b. semivocală [ɨ]
- c. „î” scurt (asilabic, afonic).

D. În cuvântul „reci”, litera „i” are rolul de:

- a. semn grafic (dispare în transcriere)
- b. semivocală
- c. vocală silabică

E. În cuvântul „soartă”, litera „o” are valoarea:

- a. vocală [o]
- b. semivocală [ö]
- c. diftong [öa]

F. În cuvântul „viu”, litera „u” are valoarea:

- a. vocală [u]
- b. semivocală [ʉ]
- c. vocala [ü]

G. În cuvântul „alură”, litera „u” este:

- a. vocală [u]
- b. vocală [ü] (de origine franceză)
- c. semivocală

2. *Stabiliți dacă enunțul este Adevărat (A) sau Fals (F):*

- a. În cuvântul „pleacă”, litera „e” are valoare de semivocală.
- b. Grupurile „ce” și „ge” notează combinații de consoană + semivocală.
- c. În „ideea”, „e” din silaba „ea” este semivocală [ɨ].
- d. În „plopî”, „î” final formează o silabă proprie.
- e. În „ciot”, „i” nu se pronunță, având doar rol de semn grafic.
- f. În „poate”, „o” este semivocală, formând diftongul [öa].
- g. În „pârâu”, „u” este semivocală, al doilea element al diftongului [iü].
- h. Vocala [ü] apare exclusiv în cuvinte de origine românească.

3. *Transcrieți fonetic următoarele cuvinte, folosind valorile fonetice corecte ale vocalelor „e”, „i”, „o”, „u”:*

cheamă →	teamă →
ideea →	gheață →
plopi →	reci →
soartă →	ziua →
tău →	alură →

3.4. Despărțirea în silabe

Definiție

Silaba reprezintă cea mai mică unitate sonoră pronunțată printr-un singur efort expirator, capabilă să poarte un singur accent. Elementul său constitutiv obligatoriu este vocala, în timp ce consoanele și semivocalele au rol facultativ.

Definiție

Despărțirea în silabe (silabația) reprezintă segmentarea cuvintelor în funcție de structura lor silabică. Aceasta se bazează, în principal, pe criteriul fonetic și este utilizată în despărțirea cuvintelor la capăt de rând sau în pronunțarea sacadată. În anumite situații, poate fi aplicat și principiul morfolexical, care ține seama de structura formativă a cuvintelor.

I. Regulile principiului fonetic, conform noului DOOM¹⁰:

Exemple¹¹

1. O consoană aflată între două vocale trece în silaba următoare (V-C-V)

ma-pă, su-biect, fa-că, fa-ce, po-diș, a-fi-șa, le-ga, le-ge, ha-ha-le-ră, a-ba-jur, mă-lin, tea-mă, lu-nă, ta-vă, se-quoia, soa-re, ie-se, ma-și-nă, ia-tă, ba-se-do-wian, ta-xi, ra-ză, ța-ță etc.

2. În majoritatea cazurilor, două consoane aflate între vocale se despart conform modelului VC-CV

ab-ces, ac-tiv, as-tăzi, mul-te, os-cior, răb-da, ab-hora, ab-ject; ic-ni, tic-sit, ac-tiv, frec-vent; as-cet, os-cior, breas-lă, as-pic, is-raelian, as-tăzi; muș-ca, puș-lama, mat-că, bot-for, cat-gut, leț-caie, plav-că, iz-bi, iz-laz, dez-robi.

Excepții

bl	ca-blu	br	ne-o-bră-zat	cl	pro-cla-ma	cr	ne-a-crit
dl	ma-dle-nă	dr	co-dru	fl	ne-a-flat	fr	pan-a-fri-can
gl	ne-a-glu-ti-nat	gr	ne-a-gri-col	hl	cea-hlău	hr	po-hrib
pl	su-plu	pr	cu-pru	tl	ti-tlu	tr	li-tru
vl	do-vleac	vr	de-vre-me	-		-	

¹⁰ Pentru mai multe exemple, consultați DOOM 3.

¹¹ Despărțirea cuvintelor este realizată aici doar în măsura necesară ilustrării regulilor de segmentare, fără a urmări în mod sistematic divizarea completă în silabe.

3. Grupurile de trei consoane se despart după prima consoană (VC-CCV)

artin-skian, as-pru, avan-scenă, car-stic, cin-ste, circum-specție, con-tra, crenvur-știi, delin-cvent, fol-clor, în-șfăca, lin-gvist, moj-drean, ob-ște, san-gvin

Excepții

lp-t	sculp-ta	mp-t	simp-tom	mp-ț	asump-ție	nc-s	sconc-sul
nc-ș	sfinc-șii	nc-t	punc-te	nc-ț	sanc-țiune	nd-v	când-va
rc-t	arc-tic	rt-f	jert-fă	st-m	ist-mic	-	

4. În cazul grupurilor alcătuite din patru consoane, despărțirea în silabe se face, de regulă, după prima consoană (VC-CCCV)

ab-stract, con-structor, mon-stru, san-scrit, din-spre, în-spre, un-sprezece etc.

Excepții

ld-sp	feld-spat	nd-gr	land-graf	ng-st	gang-ster	rst-n	vârst-nic
--------------	-----------	--------------	-----------	--------------	-----------	--------------	-----------

5. În cazul grupurilor de cinci consoane, despărțirea în silabe se realizează după a doua consoană (VCC-CCCV)

opt-sprezece, al opt-sprezecelea, port-schi

6. Două vocale alăturate se despart

fa-eton, hârâ-it, arha-ic, bacala-ure-at; behă-it, lingă-ul; be-atitudine, cere-ale, de-ictic, ge-ologie, pâra-ul etc.

7. În cazul în care două litere-vocale redau o semivocală și o vocală, acestea rămân în aceeași silabă

ba-ia, bă-iat, bă-ieți, bea-tă, bia-tă, bo-uar, coa-fa, do-uă, du-ios, ghio-tura, iu-bit, mior-lăi, oa-meni, zi-ua; himala-yan, bo-yul, no-uă etc.

8. În situația în care două litere-vocale notează o vocală și o semivocală, acestea rămân în aceeași silabă

accentu-ează, agre-ează, cre-ion, dubi-oasă, du-ios, gă-oace, gu-yanez, mama-ia, pro-iect, ro-iul, no-uă, ro-ua, su-ia, su-ie, tă-ia, tămâ-ia, du-ioasă, înșe-uează, le-oaică, tă-iai, vo-iau

II. Regulile principiului morfolexical¹²

Principiul morfolexical se aplică în cazul: (1) cuvintelor derivate cu prefix; (2) derivatelor formate din teme terminate în grup consonantic și sufixe cu inițială consonantică; (3) cuvintelor compuse, inclusiv al celor alcătuite cu prefixoide și/sau sufixoide (Ene 2010: 55).

Exemple

- **derivate cu prefixe:** **an-or-ga-nic**, **dez-e-chi-li-bru**, **in-e-gal**, **într-a-ju-to-ra-re**, **ne-spri-ji-nit**, **ne-sta-bil**, **sub-li-ni-a**
- **derivate cu sufixe:** **sa-vant-lâc**, **vârst-nic**
- **compuse:** **alt-un-de-va**, **ast-fel**, **de-spre**, **port-a-vi-on**, **feld-ma-re-șal**

III. Situații în care nu se face despărțirea la capăt de rând

Exemple

1. **cuvinte compuse din abrevieri literale:** ASIROM (nu: A-SI-ROM), TAROM (nu: TA-ROM)
2. **numeraletle ordinale notate prin cifre urmate de formatul specific:** al XVIII-lea, a 9-a
3. **abrevierile unor formule curente:** a.c. , î.e.n. , ș.a.m.d.

¹² Deși cuvintele din categoriile enunțate mai jos (derivate și compuse) pot fi despărțite în silabe după ambele criterii, DOOM3 recomandă folosirea primului criteriu, fără a exclude însă acceptarea ambelor variante.

4. **abrevierile literale care reprezintă primii termeni ai unor nume proprii compuse:** I. Ionescu, FC. Dinamo-București
5. **cuvintele compuse și grupurile ortografice scrise cu cratimă, când locul despărțirii ar coincide cu locul cratimei:** bun-gust, du-te
6. **notațiile abreviate ca:** 10 km, art. 2
7. **cuvintele și grupurile monosilabice:** om, măr, unghi

3.5 Accentul

Definiție

Accentul reprezintă rostirea mai intensă a unei silabe dintr-un cuvânt sau a unui cuvânt dintr-o propoziție ori o frază

În limba română, accentul poate fi fonetic sau grafic.

Exemple

I. ACCENTUL FONETIC

1. Accentul poate distinge omografe, precum:

- **clase lexico-gramaticale/ sensuri:** barem1 adv. – barem2 s. n., haina adj. f. – haina s., torturi pl. de la tort – torturi pl. de la tortura etc.
- **forme gramaticale:** pers. a III-a, sg., ind. perf.s. cântă – prez. cântă

2. Locul accentului în cuvinte poate varia:

- **oxitone** (accentuate pe ultima silabă): duș|man, ho|tă|rî, pă|rea etc.
- **paroxitone** (accentuate pe penultima silabă): co|hor|ta, ne|u|tru, plă|ce|re etc.
- **proparoxitone** (accentuate pe antepenultima silabă): fa|mi|lie, ba|zi|li|că etc.

- **superproparoxitone** (accentuate pe a patra silabă dinspre sfârșitul cuvântului): că|lu|gă|ri|ță, pre|pe|li|ță, ve|ve|ri|ță etc.
- **în cazul anumitor cuvinte, norma literară actuală admite două variante de accentuare:** polip/polip
- **neexistând criterii precise de stabilire a locului accentului, deseori se fac greșeli, mai ales în cazul împrumuturilor:** *taxi, *tiramisu în loc de taxi (dar maxi-taxi), tiramisu
- **în funcție de uzul literar actual, există o singură accentuare la următoarele cuvinte:** anaforă, anost, antic, aripă, avarie, caracter, călugăriță, doctoriță, Dobrogea, duminică, februare, fenomen, furie, gingaș, precaut, pricină, profesor, radar, regizor, simbol, trafic, unic etc.
- **unele accentuări nu sunt recomandate:** *butelie, *capsulă, *email „smaltț”, *seif (corect: butelie, capsulă, email, seif)
- **există cuvinte polisilabice, care pot avea un accent principal și unul secundar:** aerodinamic, anteroposterior, autoacuzare

3. În cazul sufixelor, există următoarele situații:

- **sufixele monosilabice accentuate** (-al, -an, -ar, -aș, -âș, -el, -esc, -et, -giu, -ior, -ism, -ist, -iș, -iu, -lâc, -oi, -os, -șag, -șor, -tor, -ui): african, coborâș, românesc, brădet, fătiș, mirositor, albăstrui etc.
- **sufixe monosilabice neaccentuate** (-bil, -nic): repetabil, rodnic
- **sufixe bisilabice accentuate** (-ete, -iște): scumpete, cânepiște etc.
- **sufixe bisilabice neaccentuate** (-ete, -iște): foamete, iniște;
- **sufixe trisilabice accentuate** (-ătate): bunătate, răutate;
- **o singură accentuare la forme verbale ca ind. și conj. prez. 1, 2 pl. și imper. 2 pl.** – accentuate pe sufix la conj. a II-a: tipul (să) tăceți, nu *(să) taceți, respectiv pe temă la conj. a III-a (să) bateți, nu *(să) băteți

II. ACCENTUL GRAFIC

- în scrierea limbii române nu se notează vocala accentuată
- accentul ascuțit este utilizat doar atunci când se dorește distincția dintre elementele omografe, dar neomofone: *ácele* s. pl. art. de la *ac* – *acéle* adj. pr. f. pl. de la „*acea*”; *nódul* s. n. art. de la „*nod*” – *nodúl* s. m. neart.; *véselă* adj. – *vesélă* s. f. neart.
- împrumuturile neadaptate păstrează accentul grafic: *ciné-vérité*, *tête-à-tête*, *tiramisù* etc.
- numele proprii străine păstrează accentul: *Côte d'Ivoire*, *Molière*, *San José* etc.

Aplicație (7)

Scrieți, după fiecare cuvânt, tipul de accent (*oxiton*, *paroxiton*, *proparoxiton* sau *superproparoxiton*).

• performer →	• familie →
• călugăriță →	• hotărî →
• plăcere →	• prepeliță →
• bazilică →	• cohortă →

Să ne reamintim...

Concepte-cheie:

- raportul literă–sunet și transcrierea fonetică
- valori fonetice contextuale ale lui *e*, *i*, *o*, *u*
- silaba și principiile despărțirii în silabe
- accentul fonetic și rolul său în structura cuvântului

Rezumat

Acest capitol a urmărit modul de organizare a structurii sonore a cuvintelor în limba română, cu referire la transcrierea fonetică, silabă și accentuare. Pe parcursul acestuia, au fost prezentate convențiile de bază ale transcrierii fonetice și raportul dintre literă și sunet, punându-se accent pe valorile fonetice contextuale ale lui *e, i, o, u*.

De asemenea, această secțiune a abordat silaba și despărțirea în silabe, evidențiind regulile principiului fonetic, excepțiile acestuia și situațiile particulare întâlnite în practică. În final, au fost prezentate accentul fonetic și accentul, subliniindu-se rolul și poziția lor în structura cuvântului.

Test de autoevaluare a cunoștințelor

I. Încercuiți „A” dacă enunțul este adevărat sau „F” dacă este fals.

1. În cuvântul „iarbă”, litera „i” are valoare de semivocală. A/ F
2. În cuvântul „copii”, primul „i” este vocală, iar al doilea *i* nu constituie nucleu silabic. A/ F
3. În cuvântul „aur”, litera „u” are valoare de semivocală. A/ F
4. În cuvântul „cer”, litera „c” notează un sunet palatal. A/ F
5. În cuvântul „este”, litera „e” are valoare vocalică și constituie nucleul silabei. A/ F
6. În cuvântul „geam”, litera „g” are aceeași valoare fonetică precum în cuvântul „gară”. A/ F
7. Transcrierea fonetică a cuvântului „ochi” conține o consoană palatală. A/ F
8. În transcrierea fonetică a cuvântului „cheamă” apare o semivocală. A/ F

9. În cuvântul „subiect”, despărțirea în silabe reprezintă o excepție de la regula generală a separării vocalelor în silabe diferite. A/ F
10. În cuvântul „plăcere”, accentul cade pe silaba mediană. A/ F

II. Pentru fiecare item, alegeți o singură variantă corectă.

1. *Despărțirea corectă în silabe a cuvântului subiect este:*
a. su-biect b. sub-iect c. su-bi-ect
2. *Despărțirea corectă în silabe a cuvântului activ este:*
a. ac-tiv b. act-iv c. a-ctiv
3. *Despărțirea corectă în silabe a cuvântului copilărie este:*
a. cop-il-ă-ri-e b. co-pi-lă-ri-e c. co-pi-lă-rie
4. *Despărțirea corectă în silabe a cuvântului familie este:*
a. fa-mi-lie b. fa-mi-li-e c. fami-lie
5. *Care este transcrierea fonetică a cuvântului „ochi”?*
a. [oki] b. [ok’] c. [oči]
6. *Care este transcrierea fonetică a cuvântului „cheamă”?*
a. [k’amă] b. [keamă] c. [čeamă]
7. *Care este transcrierea fonetică corectă a cuvântului „ceapă”?*
a. [ceapă] b. [čapă] c. [kapă]
9. *În despărțirea în silabe, vocala are rolul de:*
a. element secundar b. nucleu silabic c. element de legătură
8. *Care dintre următoarele cuvinte este monosilabic?*
a. copil b. timp c. masă
9. *Care este tipul de accent al cuvântului „plăcere”?*
a. oxiton b. paroxiton c. proparoxiton
10. *În cuvântul „familie”, accentul cade pe:*
a. prima silabă b. a doua silabă c. a treia silabă

4. ELEMENTE DE LEXICOLOGIE (I)

4.1 Introducere

Lexicul reprezintă una dintre cele mai dinamice componente ale limbii, reflectând nu doar structura acesteia, ci și evoluția societății, a culturii și a modului de viață al vorbitorilor. Prin intermediul vocabularului, limba își manifestă capacitatea de a se adapta, de a integra elemente noi și de a păstra, în același timp, forme mai vechi de exprimare. În acest capitol sunt abordate noțiunile fundamentale ale lexicologiei, necesare pentru înțelegerea organizării și funcționării lexicului limbii române. Sunt clarificate concepte de bază, precum lexemul și sensul lexical, sunt prezentate structura și dinamica vocabularului, precum și principalele modalități de îmbogățire a acestuia. Exemplele și explicațiile urmăresc să evidențieze felul în care elementele lexicale se modifică și se relaționează în uzul real al limbii.

4.2 Obiective

După parcurgerea capitolului 4, cursanții vor fi capabili:

- să definească noțiunile fundamentale ale lexicologiei, utilizând corect terminologia de specialitate
- să identifice structura lexicului limbii române, pe baza unor exemple concrete
- să distingă principalele categorii lexicale rezultate din dinamica vocabularului
- să explice principalele mijloace de îmbogățire a lexicului limbii române, prin exemple relevante

4.3 Lexicologia: delimitări conceptuale

Lexicologia ocupă un loc central în studiul limbii, deoarece oferă instrumentele necesare pentru înțelegerea modului în care vocabularul se organizează, se transformă și funcționează în comunicarea reală.

Definiție

Vocabularul (lexicul) unei limbi cuprinde totalitatea unităților lexicale existente la un moment dat în limba respectivă. Acesta reprezintă compartimentul cel mai dinamic, aflat într-o continuă schimbare și deschis influențelor din exterior.

Unitatea lexicală de bază a vocabularului este *cuvântul*, care poate reprezenta un sunet sau o îmbinare de sunete, redat/e în scris printr-o literă sau un grup de litere (formă), la care se asociază un anumit înțeles (sens).

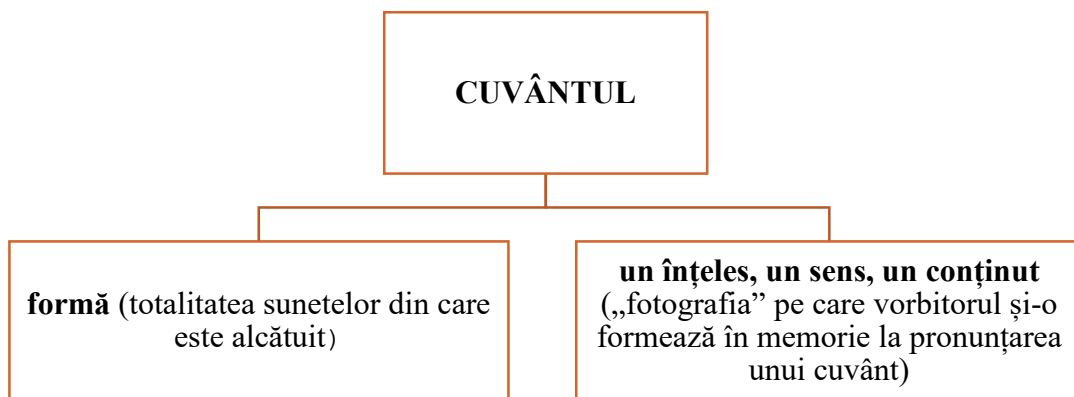

Figura 1. Cuvântul ca unitate de formă și sens

Exemple

După formă, cuvântul poate fi caracterizat de una dintre următoarele situații:

a. *simpliciter*: copil, mare, om, frumos, (a) scrie, bine, pe, la etc.

b. *compositus*: floarea-soarelui, untdelemn, pierde-vara, târâș-grăpiș etc.

c. *o locuțiune*: bagăre de seama, de treabă, din timp în timp, luare aminte etc.

d. *face parte dintr-o expresie*:

- se face luntre și punte = a face tot posibilul
- a-și lua nasul la purtare = a se obrăznicii
- a călca pe bec = a încălca o regulă

e. *face parte dintr-o zicătoare*:

- are zile cu carul = are mult de trăit;
- a ajuns în mintea copiilor = și-a pierdut maturitatea în gândire;
- a fi cu stea în frunte = a fi/ a se crede mai deosebit decât alții;

f. *face parte dintr-un proverb*:

- Când sunt doi, puterea crește.
- Cine se scoală de dimineață, departe ajunge.
- Prietenul la nevoie se cunoaște.

4.4 Structura unui cuvânt

➤ CUVÂNTUL DE BAZĂ

Definiție

Cuvântul de bază reprezintă unitatea lexicală de la care se formează alte cuvinte prin derivare.

Caracteristici

- de la cuvântul de bază se formează derivate, prin adăugarea de prefixe și/sau sufixe
- el păstrează sensul fundamental, care se regăsește, parțial sau modificat, în cuvintele derivate
- reprezintă nucleul unei familii lexicale

➤ RĂDĂCINA

Definiție

Rădăcina este partea comună prezentă în cuvântul de bază și în toate cuvintele derivate din acesta

Caracteristici

- cuprinde sunetele comune cuvântului de bază și derivatelor sale
- reprezintă nucleul semantic al familiei lexicale
- în anumite situații, forma rădăcinii poate suferi modificări fonetice

Exemple

- **familie lexicală (rădăcina „drag” → „drăg”):** **drăgălaș**, **drăgălășenie**, **drăguț**, **îndrăgi**, **îndrăgesc**, **îndrăgire** etc.
- **rădăcină comună în părți de vorbire diferite („scri-”):** a **scrie** (*verb*) – **scriitor**, **scrisoare** (*substantive*) – **scriitoricesc** (*adjectiv*)
- **stabilitatea rădăcinii în flexiune:** copil – **copilului** – **copilule!**
- **alternanță fonetică în rădăcină:** pas – a **păși** – a **depăși** – **pășitor** (alternanța s ~ ș)

➤ SUFIXELE

Definiție

Sufixe reprezintă sunete sau grupuri de sunete adăugate la finalul rădăcinii pentru formarea unor cuvinte noi.

- permit formarea de cuvinte derivate
- pot schimba categoria gramaticală a cuvântului de bază sau sensul acestuia
- prin sufixare se pot forma și substantive proprii

Exemple

a. În funcție de proveniență, se disting:

- *sufixe moștenite din latină și slavă*: -eală, -ic;
- *sufixe împrumutate din turcă*: -giu, -lâc, -liu;
- *sufixe de origine maghiară*: -șag, -șug, -ău;
- *sufixe neologice*: -bil, -ism, -iza, -mente.

b. În funcție de clasa morfologică a cuvintelor formate, se disting:

- *sufixe substantivale*: -ar, -ământ, -ătate, -ătură, -eală, -easă, -eață, -ime, -iță, -tor, -uș, -ist;
- *sufixe adjective*: -al, -aș, -ător, -bil, -cios, -esc, -iu, -os, -ui, -uriu;
- *sufixe verbale*: -a, -ăi, -ăni, -fica, -i, -iza, -ona, -ui;
- *sufixe adverbiale*: -ește, -iș, -âș, -mente;
- *sufixe pronominale*: -ica, -ică, -uță;
- *sufixe utilizate în formarea numeralelor*: -ime;
- *sufixe specifice interjecțiilor*: -ică.

c. În funcție de valoarea semantică exprimată, sufixele pot indica:

- *sens diminutiv*: -aș, -eț, -el, -ea, -ic, -ică, -ice, -icică, -ioară, -ișor, -iță, -uc, -ui, -uie, -uleț, -uliță, -uș, -uț, -uță;

- *sens augmentativ*: -andru, -an, -ău, -ișcană, -oaie, -oi;
- *nume de agent*: -agiu, -ar, -aș, -easă, -er, -eș, -ist, -tor;
- *sens colectiv*: -ăraie, -ărie, -et, -ime, -iș, -iște;
- *valoare locativă*: -ărie;
- *denumirea unor abstracțiuni*: -anță, -eală, -enie, -etate, -ie, -ime, -ință, -ism, -itate, -iș, -îș, -lâc, -oare, -tură, -ărie, -ătate, -șug;
- *denumirea unor modalități*: -âș, -ește, -iș, -mente;
- *denumirea unor instrumente*: -ar, -ător, -ătoare, -ău, -itoare, -uș;
- *denumirea originii*: -ac, -an, -aș, -ar, -ean, -ez, -ian, -iot, -it;
- *denumirea însușirilor*: -al, -ar, -aș, -at, -bil, -esc, -ist, -iu, -nic, -os, -tor, -uș.

➤ PREFIXELE

Definiție

Prefixele reprezintă sunete sau grupuri de sunete adăugate înaintea rădăcinii, având rolul de a forma cuvinte noi.

Caracteristici

- contribuie la schimbarea sensului cuvântului de bază
- pot fi adăugate singure sau simultan cu sufixe
- sunt frecvente în formarea verbelor

Exemple

a. Prefixe după proveniență/ origine

- *de origine latină*: în-/îm-, stră-, de-, des-/dez-
- *de origine slavă*: răș-/răz-, ne-, pre-
- *neologice*: ultra-, inter-, intra-, anti-, extra-, post-, supra-, contra-, tri-, ex-, bi- etc.

b. Prefixe după sens

- *privative (cu sensul „fără”, „a lipsi de”, „lipsit de”)*: a-, des-/dez-/de-

- *negative (oferă bazei valori negative):* a-/an-, în-/i-, ne-
- *iterative (oferă bazei ideea de repetare):* răs-/răz-, re-
- *pentru superlativ (marchează neobișnuitul și exagerarea):* arhi-, extra-, hiper-, prea-, super-, supra-, ultra-
- *delocutive (exprimă înlocuirea, devenirea, facerea):* în-, de-
- *locative (exprimă locul sau ierarhizarea valorică):* ante-, extra-, intra-, pre-, post-, sub-, supra-, trans-
- *pentru asociere (exprimă ideea de asociere):* con-/com-/co-
- *pentru a exprima sensul de „împotrivă”:* anti-, contra-
- *pentru a exprima sensul de „pentru”:* pro-
- *pentru a exprima corelația:* inter-

➤ FAMILIA LEXICALĂ

Definiție

Familia lexicală reprezintă ansamblul cuvintelor formate de la același cuvânt de bază, prin derivare sau prin alte procedee de formare a cuvintelor.

Caracteristici

- cuvintele din aceeași familie lexicală sunt înrudite ca sens
- au același radical
- pot aparține unor părți de vorbire diferite

Exemplu

Pornim de la cuvântul de bază „frunză” cu radicalul este „frunz-” și adăugăm prefixe și sufixe:

frunză: frunzos, **în**frunzit, **des**frunzit, **nede**sfrunzit, frunză**riș**, frunzar etc.

➤ CÂMPUL LEXICAL

Definiție

Câmpul lexical reprezintă ansamblul cuvintelor care aparțin aceluiași domeniu de realitate și care au trăsături semantice comune.

Caracteristici

- reunește cuvinte legate prin tema comună pe care o desemnează
- include, pe lângă termenii de bază:
 - sinonimele acestora
 - derivatele lor
 - expresii sau sintagme care le cuprind
- este alcătuit, de regulă, din cuvinte aparținând aceleiași părți de vorbire (verbe, substantive sau adjective)

Exemplu

Un câmp lexical al familiei poate cuprinde cuvintele: *tată, mamă, soră, frate, bunic*.

4.5 Dinamica vocabularului

Vocabularul limbii române însumează totalitatea cuvintelor care au existat sau există în limba română. De-a lungul timpului, au existat diverse studii privind numărul cuvintelor din limba română, iar varianta agreată a fost cea conform căreia limba română ar avea aproximativ 120.000–150.000 de cuvinte¹³. Totuși, odată cu apariția noului DOOM, ne este cunoscut faptul că există 3600 de intrări noi, iar unele dintre cuvintele deja existente au suferit modificări.¹⁴

¹³ Estimarea de 120.000-150.000 de cuvinte apare frecvent în unele manuale și lucrări de specialitate accesibile, fără a avea însă o bază riguros stabilită.

¹⁴ Pentru mai multe informații, consultați linkul https://doom.lingv.ro/ce_e_nou_in_doom3.

Deoarece cuvintele nu au aceeași frecvență și aceeași răspândire în utilizare, vocabularul unei limbi se împarte în două compartimente: vocabularul fundamental (fondul principal lexical), care cuprinde cuvintele frecvent utilizate, și masa vocabularului sau vocabularul secundar.

Din *vocabularul fundamental* fac parte acele cuvinte înțelese și utilizate de toți vorbitorii limbii române, caracterizate de polisemantism sau de capacitatea lor de a da naștere unor derivate sau cuvinte compuse.

Potrivit DEX, vocabularul fundamental cuprinde aproximativ 10 000 de cuvinte, utilizate frecvent în comunicare. Acestea aparțin unor domenii esențiale ale vieții cotidiene și desemnează:

- *ființe și obiecte din realitatea apropiată* (cal, găină, pisică, masă, scaun, pat, televizor etc.);
- *acțiuni, procese sau stări* (a merge, a scrie, a trăi, a sta, a mânca etc.);
- *însușiri și caracteristici ale ființelor ori obiectelor* (frumos, cuminte, nou, slab, gras, vechi etc.);
- *culori și noțiuni numerice de bază* (verde, albastru, mov, numeralale până la 10);
- *denumirile zilelor săptămânii*
- *părți ale corpului omenesc* (cap, nas, gură, mână, picior etc.);
- *membri ai familiei* (mamă, tată, frate, soră etc.);
- *elemente gramaticale frecvent utilizate, precum anumite prepoziții și conjuncții* (de, la, spre, pe, că, dar, iar, sau etc.).

Din *masa vocabularului* fac parte acele cuvinte care nu sunt cunoscute și utilizate de toți vorbitorii limbii române, deoarece denumesc obiecte și noțiuni cu circulație restrânsă, precum: *arhaismele, regionalismele, neologismele, termeni tehnici și științifici, elemente de argou, elemente de jargon*.

Exemple

Iată criteriile după care pot fi clasificate categoriile lexicale care fac parte din masa vocabularului:

Categoria principală și definiție	Subcategoria/Tipul	Descriere completă și exemple (conform textului original)
Arhaismele • sunt cuvinte, forme gramaticale, expresii sau sensuri vechi care au ieșit din uzul curent al limbii, fie pentru că realitatea denumită nu mai există, fie pentru că au fost înlocuite cu alte cuvinte mai noi sau mai potrivite limbii actuale	<i>Lexicale</i>	• sunt cuvinte ieșite din uz, fie pentru că au fost înlocuite de sinonime, fie pentru că realitățile denumite de acestea au dispărut: <i>herb</i> (stemă), <i>buche</i> (literă), <i>pojarnic</i> (pompiet), <i>zapis</i> (document), <i>iatagan</i> (nu mai există obiectul de referință) etc.
	<i>Fonetice</i>	• sunt cuvintele la care este învechită modalitatea de pronunțare: <i>a îmbla</i> (a umbla), <i>a rumpe</i> (a rupe), <i>pre</i> (pe), <i>samă</i> (seamă), <i>hitlean</i> (viclean) etc.
	<i>Gramaticale</i>	• morfologice (<i>greșeale</i> , <i>aripe</i> , <i>inime</i> , <i>palaturi</i> , <i>ruinuri</i>) sau sintactice (dativul cu funcția de atribut – „Eu să fiu a ta stăpână, tu stăpân vieții mele” – Mihai Eminescu).

	<i>Semantice (de sens)</i>	sunt cuvinte care, în prezent, au un sens diferit față de cel utilizat în trecut: <i>divan</i> = <i>consiliu</i> (sens vechi) – <i>canapea</i> (sens nou); <i>mândru</i> = <i>înțelept</i> (sens vechi) – <i>fudul, trufaș</i> (sens nou); <i>prost</i> = <i>om simplu</i> (sens vechi) – <i>slab la minte</i> (sens nou);
Regionalismele sunt cuvinte, forme sau construcții gramaticale folosite doar într-o anumită regiune geografică a unei limbi, adică termeni care aparțin unui grai local și nu fac parte din limba literară comună	<i>Fonetice</i>	sunt cuvinte caracterizate printr-o pronunțare specific regională: <i>chiatră/pceatră</i> = <i>piatră</i>, <i>bisearecă/biserică</i> = <i>biserica</i>, <i>hier</i> = <i>fier</i>, <i>hire</i> = <i>fire</i>, <i>ghine</i> = <i>bine</i> etc.
	<i>Lexicale</i>	sunt cuvintele folosite doar în anumite regiuni: <i>păpușoi</i> = <i>porumb</i>, <i>barabule</i> = <i>cartofi</i>, <i>colb</i> = <i>praf</i>, <i>omăt</i> = <i>zăpadă</i>; <i>pâclă</i> = <i>ceață</i>, <i>copârșău</i> = <i>sicriu</i>, <i>bai</i> = <i>supărare</i> etc.
	<i>Gramaticale</i>	sunt forme morfologice și structuri sintactice caracteristice anumitor regiuni, precum: <i>mâncă</i> = <i>mănâncă</i>, <i>lucră</i> = <i>lucrează</i>, <i>oi merge</i> = <i>voi merge</i>, <i>a face</i> = <i>va face</i> etc.

	<i>Semantice</i>	• reprezintă variații semantice regionale ale aceluiași cuvânt; de exemplu, în aria nordică, termenul „ginere” are sensul de „soț al fiicei”, în timp ce în sudul României poate desemna și sensul de „mire”. În mod similar, cuvântul „carte” este utilizat, în anumite regiuni, cu sensul de „scrisoare”
Neologisme • sunt cuvintele nou împrumutate în limba română din alte limbi sau create prin mijloace proprii (derivare sau compunere).	<i>Împrumuturi recente (neadaptate)</i>	• cuvintele care au intrat recent în limba română păstrează grafia din limba de origine: <i>shake, showbiz, leadership, cool, software</i> etc.
	<i>Împrumuturi adaptate</i>	• cuvintele utilizate frecvent au suferit o adaptare privind grafia limbii române: <i>lider, bos, vizavi, aisberg, șezlong</i> etc.
	<i>Reguli ortografice pentru neologisme</i>	• cuvintele terminate în litere aparținând alfabetului limbii române se scriu fără cratimă: <i>itemul, weekendul, gadgetul</i>. • cuvintele care se termină în „y”, dar în pronunție este folosit ca „i”, se scriu fără cratimă: <i>bodyul, bodyuri, hobbyuri, whiskyul</i> etc.

		• cuvintele care se termină cu o literă care nu este proprie alfabetului limbii române și nu se pronunță ca în limba română se scriu cu cratimă: <i>show-ul</i>, <i>show-uri</i> etc.
Argoul constituie o formă de limbaj convențional și expresiv, specifică anumitor grupuri sociale, având adesea rolul unei comunicări codificate. <u>Exemple:</u> <i>bagadei</i> (vagabond), <i>bafniță</i> (țigancă), <i>cabă</i> (polițist), <i>chiștoc</i> (persoană scundă), <i>cratiță</i>, (servitoare, bucătăreasă) etc.		
Jargonul este un limbaj caracteristic anumitor categorii sociale, utilizat pentru diferențiere față de vorbirea comună și remarcat prin frecvența cuvintelor și expresiilor pretențioase, adesea împrumutate din alte limbi sau provenite din domenii de specialitate restrânse. <u>Exemple:</u> <i>bonjour</i> (bună ziua), <i>mon cher</i> (dragul meu), <i>adiaforie</i> (indiferență) etc.		

Tabel 8. Categoriile lexicale ale vocabularului limbii române

Următoarele exemple ilustrează cele mai cunoscute neologisme, incluse în DOOM3:

after school	digest	lockdown	standby
aftershave	display	online	subroga
all-inclusive	a downloada	PIB	superfluu
all right	face to face	puzzle	suportiv
babysitting	fairplay	remake	T-shirt
background	fake	rizoto	talk-show
blogger	feedback	rocker	target
booking	fifty-fifty	self-service	teambuilding
brainstorming	follower	selfie	top secret
breaking news	glossy	shutdown	trendsetter
browser	goalkeeper	snow-board	versus
camping	home delivery	social media	vlogger
catwalk	homeworking	sold-out	webinar
city-break	hotspot	solo	weekend
cookie	lockdown	somelier	wellness
croasant	derby/derbi	suportiv	workshop

Aplicație (8)

1. Încadrați cuvintele următoare în categoria corespunzătoare: argat, bir, chezaș, clacă, spătar, bai, barabulă, curechi, dadă, sabău, bage, dește, frace, gios, mâne, stolnic, buhai, cușmă, pogon, horincă, clop, iugăr, sămădău etc.

Arhaism lexical	Regionalism lexical	Regionalism fonetic

2. Pentru fiecare dintre următoarele cuvinte, scrieți echivalentul din limba română literară:

barabulă =

dadă =

frace =

curechi =

bage =

dește =

3. Scrieți câte un sinonim neologic pentru adjectivele următoare:

adânc =

cenușiu =

biruitor =

copilăresc =

credincios =

cunoscut =

deștept =

îndemânatic =

însufleți =

felurit =

folositor =

întunecat =

liniștit =

molipsitor =

nesigur =

mânios =

sigur =

statornic =

trist =

veșnic =

zadarnic =

4.6 Mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului

Mijloacele de îmbogățire a vocabularului reprezintă o serie de procedee utilizate în interiorul unei limbi, în vederea obținerii unor cuvinte noi. Derivarea, compunerea și conversiunea (schimbarea valorii gramaticale) reprezintă principalele mijloace interne de îmbogățire a vocabularului limbii române.

Totalitatea cuvintelor înrudite ca sens, formate de la aceeași bază lexicală și caracterizate prin existența unui radical comun, constituie *familia lexicală*. În schimb, cuvintele aparținând aceleiași clase morfologice și asociate aceleiași sfere de semnificație alcătuiesc un *câmp lexical* (ex. câmpul lexical al culorilor: roșu, albastru, galben, negru etc.).

I. DERIVAREA

Procedeul de formare a unor unități lexicale noi pornind de la un cuvânt existent (de bază), cu ajutorul unor sufixe și/sau prefixe se numește derivare.

- partea care se regăsește atât în cuvântul de bază, cât și în derivate se numește *rădăcină*

cuvântul de bază → *pădure*

rădăcina → *pădur-*

- seria derivativă apare atunci când un cuvânt derivat primește un afix, generând apariția unui nou cuvânt derivat:
 - *țară* + sufixul de origine „-an” → *țăran* + sufixul moțional „-că” → *țărancă* + sufixul diminutival „-uță” → *țărăncuță*

Exemple

Tipuri de derivare

1. Derivarea cu prefixe

Prefixele sunt acele sunete sau grupuri de sunete care se atașează înaintea rădăcinii, formând un cuvânt nou.

a. **După origine**, prefixele pot fi:

- *moștenite din latină* (*în-/îm-, de-/des-/dez- și stră-*): îndoit, împătrit, decurge, desfăcut, dezghețat, străbunic etc.
- *împrumutate din slavă* (*ne-, pre-, răs-/răz-*): nefericit, prestabilit, răscruce, răzgândit etc.

- *neologice (a-/an-, ante-, anti-, arhi-, bi-, con-, contra-, ex-, extra-, inter-, intra-, intro-, post-, pre-, sub-, supra-, tri-, ultra-):* anormal, antebraț, anticomunism, arhiplin, bifurcație, conlocatar, extracurricular, interpersonal, intrapersonal, postcomunism, subapreciat, supraaglomerat etc.

b. **După sens**, prefixele pot fi:

- *privative (a-, des-/dez-/de-):* apolitic, desprinde, dezgheța, debloca etc.
- *negative (a-/an-, in-/i-, ne-):* amoral, anistoric, imoral, inexact, necopt, ilegal etc.
- *locative (ante-, extra-, intra-, pre-, post-, sub-, supra-, trans-):* antevorbitor, extravilan, intravilan, postfață etc.
- *delocutive (în-):* înlocui
- *iterative (răs-/răz-, re-):* răzgândit, răscolit, refrigerat etc.
- *pentru superlativ/ exagerare (arhi-, extra-, hiper-, prea-, super-, supra-, ultra-):* arhiplin, extrașcolar, hiperactiv, preaplin, superfin, supraveghere, ultraplin etc.
- *pentru asociere (con-, com-, co-):* consătean, compatriot, colocatar etc.
- *pentru a exprima „corelația” (inter-):* interrelaționare
- *pentru a exprima sensul „pentru” (pro-):* procomunism
- *pentru a exprima sensul „împotriva” (contra-):* contraargumente

2. Derivarea cu sufixe

În limba română, derivarea cu sufixe este considerată cea mai productivă modalitate de derivare, fiind înregistrate peste 600 de sufixe. Acestea pot fi lexicale, gramaticale sau lexico-gramaticale.

A. Derivarea cu sufixe lexicale se poate clasifica după mai multe criterii:

a. **După criteriul semantic:**

- *sufixe augmentative (-an, -oi):* băietan, măturoi etc.
- *sufixe diminutive (-aș, -el, -ică, -ioară, -ușă, -uș, -uță, -eț):* băiețaș, cojocel, frumușică, aripioară, purcelușă, vițeluş, căruț, căsuță, coșuleț etc.

- *sufixe nume de agent (-ar, -aş, -easă, -agiu, -ist, -tor):* morar, căruţaş, croitoreasă, camionagiu, tractorist, muncitor etc.
- *sufixe pentru denumirea însuşirii unor obiecte (-iu, -ar, -aş, -al):* auriu, inelar, fruntaş, poporal etc.
- *sufixe cu sens colectiv (-et, -ime, -işte, -iş, -ărie):* făget, muncitorime, porumbişte, stejăriş, viespărie etc.
- *sufixe ale însuşirii (-os, -esc):* prietenos, domnesc etc.
- *sufixe pentru indicarea locului (-ie):* fierărie
- *sufixe pentru indicarea modalităţii (-âş, -iş, -eşte):* târâş, pieptiş, iepureşte etc.

b. După criteriul clasei morfologice:

- *sufixe substantive (-ar, -easă, -ime, -iţă, -uş):* bucătar, lenjereasă, studentime, lădiţă, albuş etc.
- *sufixe adjective (-esc, -iu, -os):* tineresc, portocaliu, stâncos etc.
- *sufixe adverbiale (-eşte, -iş):* româneşte, furiş etc.
- *sufixe verbale (-a, -i):* (a) creiona, (a) înflori, (a) româniza, (a) biciui etc.

B. Sufixele gramaticale contribuie la realizarea unor forme gramaticale specifice (moduri şi timpuri):

- *cânta*, unde „-a-” este sufix al imperfectului
- *cântasem*, unde „-se-” este sufix al mai mult ca perfectului
- *cântat*, unde „-at” este sufixul participiului
- *cântând*, unde „-ând” este sufix al gerunziului

C. Sufixelexico-gramaticale conferă simultan sens nou şi o altă categorie gramaticală: vulpe → vulpoi, raţă → răţoi, a iubi → iubire, a copia → copiat etc.

3. Derivarea parasintetică reprezintă atașarea simultană la o rădăcină a unui sufix lexical și un prefix:

în	+ drum	+ ă	+ tor
<i>prefix</i>	<i>+ rădăcină</i>	<i>+ sufix gramatical</i>	<i>+ sufix lexical</i>

4. Derivarea regresivă reprezintă suprimarea unor afixe lexicale sau a desinenței, obținându-se astfel cuvinte noi.

- *aloca* (alocație), *candida* (candidat și candidatură), *deosebi* (deosebit), *dezgheț* (a dezgheța), *etimolog* (etimologie), *înot* (a înota), *măț* (măță), *mur* (mură), *papetar* (papetărie), *ortoped* (ortopedie) etc.

II. COMPUNEREA

Reprezintă procedeul lexical prin care două sau mai multe cuvinte se unesc pentru formarea unui cuvânt nou.

Exemple

Tipuri de compunere

1. Compunerea prin subordonare (hipotaxă) reprezintă o izolare a unor construcții sintactice cărora li se atribuie calitate de parte de vorbire.

a. subordonare atributivă

- *substantiv + adjectiv*: botgros, coate-goale, vorbă-lungă, Almașul-Mare etc.
- *adjectiv + substantiv* (în unele formații mai vechi): bună-credință, bună-cuviință, bunavoință, rea-credință, rea-voință etc.
- *substantiv + substantiv în genitiv*: Calea Laptelui, ciuboșica cucului, măcrișul calului, iarba- mâtei, colții-babei, Gura Humorului, Delta Dunării
- *substantiv + substantiv cu prepoziție*: lapte de pasăre, viță-de-vie, floare-de- colț, untdelemn, Roșiorii de Vede, Curtea de Argeș etc.

b. subordonare față de un verb (subordonare completivă): lasă-mă-să-te-las, pierde-vară, zgârie-brânză, încurcă-lume, linge-blide, gură-cască, vino-ncoace, ducă-se pe pustii, binecuvânta etc.

c. subordonare față de adjectiv: roșu-deschis, alb-gălbui, bine-venit, binevoit etc.

d. subordonare eterogenă: paisprezece, patruzeci și șapte, trei sute douzeci etc.

2. Compunere prin juxtapunere (parataxă)- este un procedeu care generează substantive și adjective prin:

a. alăturarea a două substantive (N): câine-lup, an-lumină, pușcă-mitralieră etc.

b. alăturarea a două adjective: anglo-saxon, româno-german, social-politic etc.

c. alăturarea a două substantive dintre care unul și-a pierdut valoarea de genitiv: Târgu-Mureș, Ploiești-Vest, Poiana Brașov etc.

d. alăturarea unor cuvinte parțial invariabile: fiecare, oricine, iacătă, fărădelege etc.

3. Compunerea prin abreviere

a. prin inițiale: ONT (Oficiul Național de Turism) SNCFR (Societatea Națională a Căilor Ferate Române), BCR (Banca Comercială Română) etc.

b. prin trunchierea primelor silabe: PLAFAR (plante farmaceutice), APROZAR (aprovizionare zarzavat) PETROM (petrol românesc) etc.

c. prin combinarea inițialelor cu trunchieri de silabe: TAROM (Transporturile Aeriene Române)

III. CONVERSIUNEA

Spre deosebire de derivare și compunere, acest procedeu are un caracter predominant gramatical. Formarea unui nou cuvânt se realizează prin trecerea unei unități lexicale de la o clasă morfologică la alta, adică prin schimbarea valorii lexico-gramaticale (substantivizare, adjectivare, adverbializare).

Exemple

Tipuri de conversiune

1. Substantivarea

- *din adjectiv în substantiv*: Este un copil frumos./ Frumosul din tine a ieșit la suprafață.
- *din adverb în substantiv*: Vorbește bine românește./ Binele pe care mi l-ai făcut nu-l voi uita.
- *din numeral în substantiv*: Am cinci lei de la mama./ Cinciul luat a fost o minune.
- *din gerunziu în substantiv*: Mă afecta s-o văd suferind./ Vocea suferindă m-a afectat.
- *din verb la participiu în substantiv*: Am fost rănit de tine./ Rănitul nu a ripostat.
- *din interjecție în substantiv*: Of! Ce rău îmi pare!/Oful pe care îl am nu-mi trece prea ușor.
- *din pronume în substantiv*: Nu îmi place nimic. Nimicul te-a distrus.

2. Adjectivizarea

- *din adverb în adjectiv*: Citește bine./ Era un bărbat bine.
- *din gerunziu în adjectiv*: Vedeam fumegând coșurile caselor./ Coșurile fumegânde se vedeau din depărtare.

3. Adverbializarea

- *din adjectiv în adverb*: Copilul este frumos./ Scrie frumos.
- *din substantive în adverb*: Este o iarnă grea./ Iarna merg la săniat

Atenție!

- Nu confundați derivarea cu prefixe și sufixe cu compunerea cu elemente savante, numite prefixoide și sufixoide.
- **Prefixoidele și sufixoidele** sunt false prefixe, respectiv sufixe care se atașează înaintea sau după rădăcina unui cuvânt. Acestea provin din greaca veche sau din latină și sunt elemente savante de compunere cu circulație internațională.
- *Prefixoide:* **aeromodel**, **autoamăgire**, **biosferă**, **filofrancez**, **geometrie**, **hidroavion**, **macromoleculă**, **microanaliză**, **multilateral**, **ortografie**, **polisportiv**, **pseudoartistic**, **zootehnic** etc.
- *Sufixoide:* **insecticid**, **caustrofob**, **anglofil**, **centrifug**, **hematologie** etc.

Aplicație (9)

1. Scrieți câte doi termeni care fac parte din familiile lexicale ale cuvintelor: frică, ochi, a vedea, adânc, a fi, a ști, loc.

.....

.....

.....

.....

2. Încercuiți intrusul din următoarea serie de cuvinte:

reavoință, Calea Lactee, Curtea de Argeș, despre, zgârie-brânză.

3. Precizați valoarea morfologică a cuvintelor marcate în fiecare enunț:

a. Am o bluză **roz**.

b. **Rozul** este o culoare veselă.

- c. Bărbatul **rănit** a fost dus cu ambulanța.
- d. **Rănitul** a fost operat.
- e. Este un copil **suferind**.
- f. **Suferindul** a început tratamentul.
- g. Avem de **mers** trei kilometri.
- h. **Mersul** pe jos este benefic.
- i. **Eu** merg în parc.
- j. **Eul** poetic exprimă sentimente.

4.7 Mijloacele externe de îmbogățire a vocabularului

Mijloacele externe de îmbogățire a vocabularului sunt: *împrumutul* și *calculul lingvistic*. Factorii extralingvistici care facilitează împrumutul sunt: vecinătatea geografică, conviețuirea propriu-zisă și relațiile politico-economice și culturale.

De-a lungul timpului, împrumuturile au luat diferite forme: *împrumut direct*, *împrumut indirect* (prin intermediul unei alte limbi), *împrumut livresc* (cult) și *împrumut popular*.

Exemple

Limba română a împrumutat, de-a lungul timpului, numeroase cuvinte din alte limbi, dintre care pot fi amintite:

- *din limbile romanice*: abdomen, abis, algă, amfibie, azil, canal, cascadă, erou, fundație, societate etc.
- *din slavă*: babă, bogat, ceas, cofă, haină, horn, milă, muncă, pripon, prispă, samovar, slab, vesel, veste etc.;

- *din greacă*: acatist, agonisi, arhieru, arvună, cais, catapeteasmă, ctitor, egumen, flamura, icoană, ieftin, molipsi, mătase, osana, politicoș, prisos, tacticos, traistă, urgie etc.;
- *din turcă*: acadea, baclava, belea, cafea, caimacan, cataif, chef, chiftea, chirie, ciulama, ciorbă, halva, haraci, iaurt, moft, musaca, pașă, sarma etc.;
- *din maghiară*: alean („dor”), aldămaș, belșug, bolând („nebun”), chip, făgădău („han”), gazdă, imaș, meșteșug, neam, oraș, sabău („croitor”), sămădău, uriaș, vamă, viclean etc.;

Atenție!

Împrumuturile pot fi vechi, așa cum putem observa în lista de mai sus, sau noi, acestea fiind cunoscute sub numele de neologisme¹.

Calcul lingvistic reprezintă imitarea, copierea sau împrumutarea structurii unui cuvânt străin. Elementele componente ale cuvântului străin sunt, de regulă, traduse în limba română parțial sau total.

Exemple

a. Calcul lexical (de structură) constă în formarea unor cuvinte compuse și derivate prin raportarea la un model străin.

- *calcul lexical total*: fr. „eau de toilette” > rom. „apă de toaletă”; fr. „rectangle” > rom. „dreptunghi” engl. „horse-power” > rom. cal-putere” etc.
- *calcul lexical parțial* (când se traduce numai un element constituent al compusului sau derivatului străin): fr. „triangle” > rom. triunghi”; fr. „concitoyen” > rom. „concețățean” etc.

b. Calcul frazeologic reprezintă o traducere totală sau parțială a unor expresii sau locuțiuni dintr-o limbă străină: fr. „tomber d'accord” > rom. „a cădea de acord”; fr. „prendre part” > rom. „a lua parte”; fr. „prendre la parole” > rom. „a lua cuvântul”; fr. „faire escale” > „a face escală” etc.

c. Calcul semantic presupune preluarea sensului unui cuvânt străin de către un termen deja existent în limba receptoare.

- pe lângă sensul de bază cunoscut, cuvântul „foaie”, existent în limba română a căpătat și sensul de „ziar” (precum fr. „feuille”)
- cuvântul „a realiza”, cu sensul de bază „a aduce ceva la îndeplinire”, a preluat din engl. „realize”, sensul „a înțelege”/ „a face să devină realitate”/ „a-și da seama” etc.

Aplicație (10)

Grupați pe coloane cuvintele următoare, după limba de proveniență: computer, baclava, facil, radar, rucsac, tutun, operă, handicap, persoană, chiftea, start, bancă, dușman, solfegiu, fotbal, dulgher, cafea, bliț, motel, pilaf, dificil, laitmotiv, chibrit, bildungsroman, crenvurști, management, marketing, mass-media, sandviș, spaghete, tenor.

franceză	turcă	italiană	germană	engleză

Să ne reamintim...

Concepte-cheie:

- organizarea vocabularului limbii române
- unități lexicale și sens lexical
- structura și dinamica lexicului
- categorii lexicale fundamentale
- mijloace de îmbogățire a vocabularului

Rezumat

În acest capitol au fost clarificate noțiunile de bază ale lexicologiei și delimitarea acestora în cadrul analizei vocabularului limbii române. Au fost discutate diferențele dintre lexic, vocabular și lexem, precum și rolul sensului lexical în descrierea unităților lexicale.

De asemenea, capitolul a urmărit structura vocabularului și dinamica acestuia, prin prezentarea principalelor categorii lexicale și a mijloacelor de îmbogățire a lexicului.

Test de autoevaluare a cunoștințelor

I. Încercuiți „A” pentru enunțurile adevărate și „F” pentru enunțurile false.

1. Lexicologia este ramura lingvisticii care studiază vocabularul unei limbi.
A/F
2. Termenii lexic și vocabular sunt întotdeauna sinonimi absoluți, indiferent de context. A/F
3. Lexemul reprezintă unitatea de bază a lexicului, independent de formele sale flexionare. A/F
4. Sensul lexical exprimă semnificația unei unități lexicale în afara relațiilor gramaticale. A/F
5. Fondul principal al vocabularului este alcătuit din cuvinte stabile, frecvent utilizate. A/F
6. Arhaismele fac parte din vocabularul activ al limbii române actuale. A/F
7. Neologismele sunt împrumuturi lexicale recente sau creații interne relativ noi. A/F
8. Derivarea este un procedeu intern de îmbogățire a vocabularului. A/F
9. Conversiunea presupune schimbarea categoriei gramaticale fără modificarea formei cuvântului. A/F
10. Împrumutul lexical reprezintă un mijloc extern de îmbogățire a vocabularului. A/F

II. Încercuiți răspunsul corect:

1. Care dintre următoarele noțiuni desemnează totalitatea unităților lexicale ale unei limbi?

a. lexem

b. vocabular

c. morfem

2. Care dintre următoarele nu este o categorie lexicală?

- a. arhaisme b. regionalisme c. sinonime

3. Care este rezultatul procesului de derivare?

- a. un cuvânt compus b. un cuvânt derivat c. un împrumut lexical

4. Care dintre următoarele procedee este un mijloc intern de îmbogățire a vocabularului?

- a. împrumutul b. calculul lingvistic c. compunerea

5. Conversiunea constă în:

- a. adăugarea unui prefix b. schimbarea clasei gramaticale a unui cuvânt
c. preluarea unui cuvânt din altă limbă

6. Care dintre următoarele aparține fondului principal al vocabularului?

- a. cuvinte frecvente și stabile b. termeni de specialitate recent împrumutați
c. regionalisme limitate teritorial

7. Neologismele pot proveni:

- a. doar din latină b. doar din limbaj popular c. din alte limbi
sau prin creație internă

8. Care dintre următoarele este un exemplu de compunere?

- a. rescriere b. floarea-soarelui c. frumusețe

9. Calculul lingvistic presupune:

- a. preluarea formei unui cuvânt străin b. traducerea structurii unui
cuvânt sau a unei expresii străine c. inventarea unui cuvânt fără
model

10. Cuvântul „sandviș” este considerat:

- a. derivat intern b. calc lingvistic c. împrumut lexical

5. ELEMENTE DE LEXICOLOGIE (II)

5.1 Introducere

Acest capitol tratează relațiile de sens dintre cuvinte și principalele situații în care acestea pot avea sensuri apropiate, opuse sau diferite, în ciuda unei forme identice sau asemănătoare. Sunt prezentate sinonimele, antonimele, omonimele și paronimele, precum și diferența dintre cuvintele monosemantice și cele polisemantice, cu accent pe sensul de bază și pe sensurile secundare sau figurate.

În ultima parte, sunt reunite regulile de ortografie necesare pentru scrierea corectă a cuvintelor și a structurilor lexicale. Se urmărește, de asemenea, clarificarea sensului și utilizarea corectă a vocabularului în comunicarea orală și scrisă.

5.2 Obiective

După parcurgerea capitolului 5, cursanții vor fi capabili:

- să identifice relațiile semantice dintre cuvinte în contexte de comunicare date
- să diferențieze cuvintele monosemantice de cele polisemantice, recunoscând sensul de bază și sensurile secundare sau figurate
- să utilizeze corect cuvinte aflate în relații semantice diferite, evitând confuziile de sens și de formă
- să aplice regulile de ortografie ale limbii române în redactarea corectă a cuvintelor și a structurilor lexicale

5.3 Relații lexico-semantic

Relațiile lexico-semantic descriu legăturile de sens care se stabilesc între cuvinte în cadrul vocabularului unei limbi și modul în care acestea se actualizează în contexte diferite. Analiza acestor relații, precum sinonimia, antonimia, omonimia și polisemia sau paronimia, permite înțelegerea funcționării sensului, diferențierea valorilor semantice și utilizarea corectă a cuvintelor atât din punct de vedere semantic, cât și ortografic.

5.3.1 Sinonimele

Sinonimele sunt cuvinte sau expresii care au sensuri asemănătoare sau identice și pot fi utilizate, în anumite contexte, pentru a exprima aceeași idee.

Exemple

Tipuri de sinonime

1. În funcție de echivalența semantică:

a. **sinonimele totale** constituie o categorie mai rară, de regulă, monosemantică:

kaliu = potasiu	est = răsărit	cupru = aramă
lexic = vocabular	cord = inimă	cuvânt = vocabulă

b. **sinonimele parțiale** reprezintă o categorie des întâlnită, influențată de context și de caracterul polisemantic al cuvintelor;

2. Din perspectiva tipurilor de unități lexicale între care se poate institui o relație de sinonimie:

a. sinonime lexicale evidențiază relația de sinonimie care se poate stabili între două cuvinte:

uriaș = imens	școlar = elev	timp = vreme
bucuros = fericit	mister = enigmă	vocabular = lexic

b. sinonimele lexico-frazeologice indică relația de sinonimie dintre un cuvânt și o unitate frazeologică:

a muri = a-și da duhul picioarul	a anunța = a da de știre	a ignora = a da cu
a fugi = a spăla putina picioare	amintire = aducere aminte	a înjosi = a călca în

c. sinonimele frazeologice reprezintă relația de sinonimie care se stabilește între două unități frazeologice:

a trece în neființă = a da ortul popii
a lua-o la sănătoasa = a-și lua picioarele la spinare
a vinde gogoși = a umbla cu fofârlica

ATENȚIE!

Pentru ca două sau mai multe cuvinte să poată fi considerate sinonime, acestea trebuie să aparțină aceleiași clase gramaticale și să fie substituibile într-un anumit context.

- **verbe:** a discuta = a conversa
- **substantive:** speranță = nădejde
- **adjective:** enorm = imens
- **pronume:** el = dumnealui
- **adverbe:** iar = din nou
- **conjunții:** deoarece = fiindcă
- **prepoziții:** ca = precum

5.3.2 Antonimele

Antonimele sunt cuvinte sau unități frazeologice care se află într-o relație de opoziție semantică.

Exemple

a. Opoziția poate fi:

- *calitativă*: bătrân $\neq$ tânăr;
- *cantitativă*: mult $\neq$ puțin;
- *temporală*: azi $\neq$ ieri, mâine $\neq$ azi;
- *spațială*: sus $\neq$ jos, aproape $\neq$ departe

b. Există **antonimie în cazul cuvintelor polisemantice**, spre exemplu, cuvântul „drept” are trei antonime diferite (câte unul pentru fiecare sens important în parte):

- drept $\neq$ nedrept (bărbat drept / bărbat nedrept);
- drept $\neq$ stâng (picior drept / picior stâng);
- drept $\neq$ strâmb (cui drept / cui strâmb)

c. se poate dezvolta și în perifraze sau construcții verbale:

- a pierde $\neq$ a ieși în câștig;
- a ascunde $\neq$ a scoate la lumină

d. se poate dezvolta și cu ajutorul prefixelor care se adaugă la cuvinte preexistente în scopul de a se forma alte cuvinte cu sens opus:

- moral $\neq$ imoral
- atent $\neq$ neatenț

e. se pot forma antonime și prin înlocuirea prefixului „-în” cu „-des”

- înnoda ≠ deznoda
- împături ≠ despături

f. anumite cuvinte nu pot avea antonime:

- tramvai, lămâie, arici, stilou, lanternă, pernă etc.

g. pot avea și valoare stilistică, deoarece asocierea unor termeni cu sens opus poate intensifica expresivitatea imaginii artistice:

- „Când *ura* cea mai crudă mi s-a părut *amor*.../ Poate-oi uita durerea și voi putea să mor.” (Eminescu – „Rugăciunea unui dac”)

Aplicație (11)

Se dă textul:

„Zi și noapte vasul **vibra** de pulsul **neobosit** al elicei și, deși toate zilele erau la fel, lui Buck îi era clar faptul că vremea se răcea treptat. În sfârșit, într-o bună dimineață, elicea tăcu și Narwhal fu cuprins de o **agitație** crescândă. El o simți, la fel și ceilalți câini, și știau că urmează să se producă o schimbare. François le puse lesele și-i aduse pe punte. La primul pas pe suprafața rece picioarele lui Buck **se scufundară** într-o materie albă, mocirloasă, asemănătoare noroiului. Sări înapoi, pufăind pe nări. Sus, o materie albă asemănătoare cădea din cer. Se scutură, dar altul continua să cadă pe el. O mirosi curios, apoi încercă să o guste. **Frigea** ca focul, și-n secunda următoare **dispărea**. Asta îl uimea peste măsură. Încercă **din nou**, dar cu același rezultat. Cei care îl priveau râdeau cu poftă, iar el se simțea rușinat, nici el nu știa de ce, căci era **prima** lui zăpadă”. (Jack London, *Chemarea străbunilor*)

a. Găsiți câte un sinonim pentru cuvintele evidențiate.

- b. Identificați o relație de antonimie în textul de mai sus.
- c. Alcătuiți câte un enunț în care cuvintele *a vibra*, *puls*, *a se scufunda* să aibă un sens diferit decât cel din text.

5.3.3 Cuvintele monosemantice și cuvintele polisemantice

1. *Cuvintele monosemantice* sunt unități lexicale caracterizate prin existența unui singur sens, fiind specifice mai ales terminologiei tehnice și științifice: atom, bisturiu, carburator, dializă, filament, infarct, neon etc.
2. *Cuvintele polisemantice* sunt unități lexicale caracterizate prin existența mai multor sensuri aflate în legătură semantică. Spre deosebire de omonime, sensurile cuvintelor polisemantice derivă dintr-un sens primar comun, din care se dezvoltă sensurile secundare. Această proprietate se numește polisemie sau polisemantism.

Atenție!

Între sensurile unui cuvânt polisemantic se stabilesc relații semantice care permit diferențierea acestuia de omonime. Astfel, cuvintele polisemantice au un sens de bază (originar, principal) și mai multe sensuri secundare, dezvoltate pornind de la sensul inițial.

De asemenea, în dicționare, sensurile unui cuvânt polisemantic sunt prezentate în cadrul aceluiași articol, spre deosebire de omonime, care sunt înregistrate separat, în articole diferite.

În structura semantică a unui cuvânt se disting:

a. Sensul propriu de bază

braț: partea de la umăr până la încheietura mâinii/ membru superior al corpului omenesc

b. Sensul propriu secundar

braț: obiect sau parte a unui obiect care seamănă cu brațul; *brațul balanței*, *brațul macaralei* etc.

c. Sens figurat, conotativ

braț al dreptății: cel/cei care reprezintă ordinea într-o societate

Exemple

1. Tirul nu are cum să intre pe *poarta* casei. (*sens propriu de bază*)

Fotbalistul a băgat mingea în *poartă*. (*sens propriu secundar*)

Poarta inimii a fost închisă definitiv. (*sens conotativ*)

2. Am un *braț* mai lung și unul mai scurt. (*sens propriu de bază*)

Brațul Sulina este cel mai cunoscut din cele trei brațe ale Dunării. (*sens propriu secundar*)

Ordinea în sală a fost restabilită de *brațul* dreptății. (*sens conotativ*)

5.3.4 Omonimele

Omonimele sunt cuvinte identice ca formă, dar complet diferite din punctul de vedere al sensului.

Exemple

TIPURI DE OMONIME

I. Omonimele lexicale aparțin aceleiași clase gramaticale.

1. **Omonimele totale** își păstrează identitatea formală în întreaga paradigmă a cuvintelor.

a. **leu:** „unitate monetară principală în România (DEX): art. *leul*, pl. *lei*, art. pl. *leii*, G/D *leului*, *leilor*”;

leu: „mamifer carnivor de talie mare din familia felidelor, cu corpul acoperit cu blană scurtă de culoare gălbuie și cu o coamă bogată în jurul capului, deosebit de puternic și de vorace, care trăiește în Africa (DEX): art. *leul*, pl. *lei*, art. pl. *leii*, G/D *leului*, *leilor*”

b. **lamă:** „partea metalică și tăioasă a unui instrument (DEX): art. *lama*, pl. *lame*, art. pl. *lame*, G/D *lamei*, *lamelor*”;

lamă: „gen de mamifere rumegătoare asemănătoare cu cămilele, dar mai mici și fără cocoasă (DEX): art. *lama*, pl. *lame*, art. pl. *lame*, G/D *lamei*, *lamelor*”;

2. **Omonimele parțiale** își păstrează identitatea numai în unele forme ale paradigmei cuvintelor.

a. **bandă:** „fâșie de material textil, de cauciuc etc.: pl. *benzi*”

bandă: „grup de răufăcători care acționează sub conducerea unui șef: pl. *bande*”

b. **termen:** „cuvânt, expresie, exprimare, vorbă: pl. *termeni*”

termen: „dată fixă la care, potrivit unei învoieli, unei decizii sau unei dispoziții prealabile, se execută o obligație (bănească) sau se realizează ceva: pl. *termene*”

II. Omonimele lexico-gramaticale sunt cuvinte care au aceeași formă, dar aparțin unor clase gramaticale diferite.

a. **iar**: conjuncție adversativă

- Alina scrie, *iar* mama se uită la serial.

iar: adverb de timp

- Andrei s-a supărat *iar* pe mine.

b. **noi**: pronume personal, pers. I, pl.

- *Noi* suntem artiști.

noi: adjectiv, pl.

- Am ghete *noi*.

c. **car**: subst. comun, simplu

- Boii erau deja la *car*.

car: verb, pers. I, sg.

- Eu *car* în spate toate problemele neamului meu.

III. Omonimele gramaticale (sau **morfologice**) reprezintă forme identice din paradigma flexionară a aceluiași cuvânt.

a. Alin *aleargă* în fiecare zi. (ind. prezent., pers. a III-a, sg.)

b. Corina și Andrei *aleargă* în parc. (ind. prezent, pers. a III-a, pl.)

c. *Aleargă!* (imperativ, pers. a II-a, sg.)

Atenție!

Pentru a fi considerate omonime, cuvintele trebuie să îndeplinească în același timp două criterii: să se *scrie* și să se *pronunțe* identic.

➤ **Omofonele** sunt cuvintele care se pronunță la fel, dar se scriu diferit.

a. **nai** – substantiv

n-ai – adv. de negație „nu” și vb aux. „a avea”

b. **la** – prepoziție

l-a – pronume personal, formă neaccentuată, „l” și verb auxiliar „a avea”

➤ **Omografele** sunt cuvintele care se scriu la fel, dar se pronunță diferit

a. **véselă** – obiecte de bucătărie

vesélă – femininul adjectivului „vesel”

b. **ácele** – pluralul substantivului „ac”

acéle – adjectiv/pronume demonstrativ;

5.3.5 Paronimele

Paronimele sunt cuvinte apropiate ca formă, diferențiate prin unul sau două sunete, dar distincte din punctul de vedere al sensului.

Exemple

Clasificarea paronimelor

a. Paronimele se pot diferenția:

- printr-un singur fonem: evalua/evolua, calitate/caritate;
- prin două foneme, mai ales în cazul cuvintelor cu structură fonetică mai amplă: *inveterat/învederat*.

b. Din punctul de vedere al originii, paronimele pot avea o etimologie apropiată sau îndepărtată (*stradă/estradă, scală/scară/escală*) ori pot proveni din surse etimologice complet diferite (*complement/compliment, geantă/jantă*).

c. Unele paronime sunt alcătuite din aceleași litere, însă diferă prin modul de organizare a acestora: *releva/revela, cazual/cauzal*.

d. În mod obișnuit, paronimele aparțin aceleiași clase lexico-gramaticale:

- adjective: *original/originar*
- substantive: *prenume/pronume*
- verbe: *a prescrie/a proscribe*

e. Există și situații în care paronimele aparțin unor clase gramaticale diferite:

- *adagio* – adverb; *adagiu* – substantiv
- *glacial* – adjectiv; *glaciar* – substantiv

f. Unele paronime se diferențiază numai prin:

- prefixe: *imigra/emigra, pronume/prenume*
- sufixe: *temporal/temporar, literal/literar*

g. Există și paronime care se deosebesc atât prin rădăcină, cât și prin afix:

- *oral* (împrumut din franceză, provenit din lat. oris „gură” + sufixul -al) / *orar* (oră + sufixul -ar).

Aplicație (12)

1. Alcătuiți câte un enunț din care să reiasă fiecare sens al omonimelor: curent, somn, furnicar, abate, bursă, cap, corn, carieră, ban.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Precizați sensurile omonimelor și ale cuvintelor polisemantice din exemplele următoare:

Enunțuri	Sensul omonimului
a. Minerii au intrat în <i>șut</i> .	
b. Fotbaliștii au tras un <i>șut</i> cu putere.	
c. Mesajul <i>tău</i> m-a impresionat.	
d. Gâștele sălbatice își iau zborul de pe <i>tău</i> .	
e. Il pasionează jocul de <i>șah</i> .	
f. A decedat ultimul <i>șah</i> al Iranului.	
Enunțuri	Sensul verbului polisemantic
g. Trenul <i>stă</i> din mers.	
h. Vântul <i>a stat</i> .	
i. Nu mai <i>stau</i> după ore și astăzi.	
j. El <i>stă</i> în Brașov.	
k. Mircea cel Bătrân <i>a stat</i> împotriva turcilor.	
l. S-a obișnuit <i>să stea</i> deoparte.	

3. Subliniați paronimul potrivit contextului.

- Banca a emis/omis noi cereri de finanțare.
- Obrăznicia îl inervează/enervează pe profesor.
- Încă un paragraf a fost inserat/inserat în lucrare .
- Navigatorul solidar/solitar a traversat Pacificul.
- Scafandru își pregătește echipamentul pentru emersiune/imersiune.
- Viața de monarh/monah este una de plină de rugăciune în cadrul mănăstirii.

5.4 Unitățile frazeologice

Definiție

Unitățile frazeologice reprezintă grupuri de cuvinte cu sens unitar, care funcționează din punct de vedere gramatical asemenea unei singure părți de vorbire.

Exemple

În tabelul de mai jos sunt câteva unități frazeologice, cu sensurile lor explicate, grupate pe tipuri: perifraze, locuțiuni de intensitate, expresii și formule (clișee internaționale).

Tip de unitate frazeologică	Unitate frazeologică	Explicație/sens
Locuțiuni	a da în vileag	a dezvălui
	cu chiu, cu vai	cu mare greutate
	părere de rău	regret
	a lua peste picior	a ironiza
	cu noaptea-n cap	foarte devreme
	aducere-aminte	amintire
	a sta la taclale	a vorbi
	din moment ce	fiindcă
	în fața	înaintea
	ținere de minte	memorie
Expresii	a umbla cu cioara vopsită	a încerca să înșele
	a freca menta	a pierde vremea
	a călca pe bec	a greși

Formule (clișee internaționale)	nodul gordian	soluție salvatoare
	persona non grata	persoană nedorită
	turnul Babel	neînțelegere între oameni
	tabula rasa	ștergere totală
	sine qua non	condiție indispensabilă
	fata morgana	miraj
	patul lui Procust	măsură rigidă
	arca lui Noe	loc al salvării
	mărul discordiei	cauză a conflictului
	nasul Cleopatrei	detaliu aparent minor cu efect decisiv
	curriculum vitae	cursul vieții
	pânza Penelopei	pretext invocat cu scop ascuns
	turn de fildeș	izolare de viața reală
	magna cum laude	cu cele mai mari laude
	sine die	fără stabilirea unei date
Perifraze	Luceafărul poeziei/ poetul nepereche	Mihai Eminescu
	Ștefan cel Mare al literaturii	Mihail Sadoveanu
	bardul de la Mircești	Vasile Alecsandri
Locuțiuni de intensitate	frumoasă foc	foarte frumoasă
	singur cuc	complet singur
	gol pușcă	complet gol
	ieftin ca braga	foarte ieftin
	îndrăgostit lulea	foarte îndrăgostit

Alte unități frazeologice	aurul negru	petrol
	regina nopții	luna
	coadă de topor	trădător
	brâul cerului	curcubeu
	sat fără câini	anarhie
	a umbla creanga	a hoinări
	tobă de carte	persoană instruită
	stea norocoasă	șansă
	în floarea vieții	tânăr
	trecere în revistă	vizionare
	pe brânci	până la istovire
	tet-a-tet	față în față
	a mânca borș	a cleveti
	barca deșertului	cămila

Tabel 9. Tipuri de unități frazeologice

5.5 Reguli de ortografie în limba română

5.5.1 Scrierea cu majusculă

Utilizarea literei mari sau mici la inițiala cuvintelor marchează, în principal, distincția dintre numele proprii și numele comune. În anumite situații, scrierea cu literă mare a unor cuvinte care se notează, în mod obișnuit, cu inițială mică are rol expresiv sau evidențiază o anumită semnificație. De asemenea, în cazul unor denumiri complexe utilizate ca nume proprii, toate componentele pot fi scrise cu inițială majusculă.

Exemple¹⁵

SE Scriu cu literă MARE:

- **primul cuvânt dintr-un enunț** chiar dacă acesta se află în note de subsol, titlurile coloanelor dintr-un tabel etc.)
- **substantivele proprii** (nume de persoane, de familie, porecle, prenume, pseudonime, personaje literare/ folclorice etc.), indiferent de poziția pe care o au în cadrul unui enunț
- **componentele locuțiunilor pronominale de politețe**: Alteța Sa, Domnia Sa, Eminența Sa, Majestatea Sa etc.
- **abrevierile și anumite simboluri**: CFR, H (Hidrogen) etc.
- **primul vers al poeziilor de tip clasic**: „De treci codri de aramă/ De departe vezi...”. (Eminescu)
- **singurul cuvânt dintr-un enunț**: Ploaie./ Plouă. Da etc.
- **primul cuvânt după un enunț care se încheie cu punct (.), puncte de suspensie (...), semnul exclamării (!), semnul întrebării (?)**¹⁶
- **după două puncte (:), atunci când urmează un citat**
- **formula de adresare în cazul diverselor texte funcționale**: „Domnule Director,”
- **denumirile unor unități administrative, în care primul termen este urmat de:**
 - *un adjectiv*: Crișul Repede, Lacu Roșu, Stațiunea Climaterică Sâmbăta etc.
 - *un numeral*: Bulevardul 1848, Piața 1 Mai etc.

¹⁵ Conform DOOM3.

¹⁶ Când legătura dintre enunțuri este strânsă, iar enunțul anterior este prezentat ca neîncheiat, după aceste semne de punctuație se poate scrie și cu literă mică (DOOM3 2021: 114).

- *un substantiv*: Autostrada Soarelui, Piața Sfatului etc.
- *o prepoziție + un substantiv/ adverb*: Europa de Vest, Sâmbăta de Sus etc.
- *un nume propriu în nominativ*: Băile Tușnad, Orașul Stalin etc.
- *numeralele și prepozițiile aflate în poziție inițială*: Între Gârle (stradă), Trei Brazi (cabană) etc.
- **statele cu numele traduse în limba română**: Africa Centrală, Marea Britanie, Statul Cetății Vaticanului, Republica Albania, Statul Israel etc.
- **numele de animale**: Grivei, Azor, Bubico etc.
- **corpurile cerești**: Balanță, Carul-mare, Lună, Soare, Pământ¹⁷ etc.
- **instituțiile sau entitățile economice**: Banca Comercială Română, Camera Deputaților, Curtea Constituțională, Institutul de Lingvistică, Parlamentul României, Universitatea Transilvania din Brașov etc.
- **numele de instituții folosite eliptic**: student la Psihologie (la Facultatea de Psihologie), secretar la Externe (la Ministerul de Externe) etc.
- **clădirile publice, monumentele, cartiere, centre comerciale**: Arcul de Triumf, Ateneul Român, Casa Albă, Casa Poporului, Parcul Herăstrău, Sala Palatului etc.
- **mijloacele de transport**: Titanicul, Orient Expres etc.
- **epocile/ evenimentele istorice importante**: Antichitatea, Evul mediu, Marea Unire, Renașterea etc.
- **războaiele de anvergură**: Primul Război Mondial, Războiul de 100 de Ani, Războiul de Independență etc.
- **manifestările artistice, culturale, științifice**: Festivalul „Cerbul de Aur”, Seminarul de Parentig, Simpozionul Național de Pedagogie etc.
- **mărci de produse**: Borsec, Perla Harghitei etc.

¹⁷ „lună”, „soare”, „pământ” se scriu cu literă mică în uzul zilnic.

- **nume proprii/ termeni din domeniul religiei creștine:** Atotputernicul, Dumnezeu, Isus Hristos, Mântuitorul, Sfânta Fecioară, Sfânta Maria, Sfânta Scriptură, Sfânta Treime, Sfântul Duh etc.
- **punctele cardinale:** Vest, America de Nord, Polul Sud, Eforie Nord etc.
- **sărbătorile naționale oficiale:** Adormirea Maicii Domnului, Anul Nou, Crăciunul, 1 Decembrie, Vinerea Mare, Ziua Copilului, Ziua Națională a României, Ziua Unirii Principatelor Române etc.
- **zodiile:** Rac, Gemeni, Taur, Balanță, Vărsător etc.

Atenție!

Litera mare se utilizează la primul sau la singurul component al unor structuri de tipul:

- **denumirile compartimentelor sau organismelor de conducere:** Catedra de limba română, Departamentul de limbi romanice, Secția de filologie și literatură a Academiei Române etc.
- **zile comemorative:** „A 150-a aniversare a nașterii lui Mihai Eminescu”, Ziua mondială de luptă împotriva cancerului de sân etc.
- **titluri de emisiuni, opere literare, publicații periodice, cărți etc.:** Adevărul de weekend, Amintiri din copilărie, Gramatica limbii române, Monitorul oficial al României, (Programul) „Noua casă”

5.5.2 Aspecte ortografice ale cuvintelor derivate și compuse

Scrierea compuselor depinde de mai mulți factori, dintre care pot fi amintiți:

- apartenența componentelor la diferite clase lexico-gramaticale;
- gradul de unitate semantică și de sudură formală;

- natura elementelor constitutive (abrevieri, cuvinte, prefixe, prefixoide, sufixe, sufixoide);
- raporturile sintactice aflate la baza compuselor;
- tradiția și, uneori, vechimea acestora.

Exemple

SCRIEREA CU CRATIMĂ

1. Scrierea substantivelor compuse

- **adjectivele „bun”/„rău” + substantiv:** bună-credință (onestitate), bună-creștere (educație bună), bun-rămas (adio), bun-simț (decență), rea-voință (lipsă de bunăvoință) etc.
- **adjectivul „dublu” + substantiv:** dublu-casetofon, dublu-decimetru
- **„prim”, „viceprim”:** prim-balerin(ă), prim-procuror, prim-secretar, viceprim-ministru etc.
- **numeral cardinal + substantiv (± adjectiv):** doi-frați „plante”, nouă-metri „lovitură de la nouă metri” etc.
- **prepoziția „după” + substantiv:** după-amiază, după-masă etc.
- **substantiv + adjectiv:** argint-viu „mercur”, coate-goale „persoană săracă”, mațe-fripte „persoană zgârcită”, tată-mare „bunic” etc.
- **substantiv 1 + prepoziție + substantiv 2:** arbore-de-cacao „plantă”, cal-de-apă „libelulă”, floare-de-colt „plantă”, gură-de-lup etc.
- **substantiv 1 + substantiv 2 în nominativ:** an-lumină „unitate de măsură”, bas-bariton, bloc-turn, cal-putere, situație-limită, nord-est, mamă-soacră etc.
- **substantive repetate identic:** gânduri-gânduri, rânduri-rânduri etc.
- **substantiv cu articol definit + substantiv 2 în genitiv:** cerul-gurii, ciuboțica-cucului, floarea-soarelui, roza-vânturilor etc.

- **izolări de propoziții/fraze:** ducă-se-pe-pustii (dracul), du-te-vino (mișcare), lasă-mă-să-te-las (persoană indolentă), papă-lapte (nătăfleță), zgârie-brânză (zgârcit) etc.
- **tipuri izolate:** ca-la-Breaza (dans), cuvânt-înainte (prefață), mai-mult-ca-perfect (timp verbal), terchea-berchea (persoană de nimic) etc.

2. Scrierea adjectivelor compuse

- **adjectiv + adjectiv** (repetate sau reluate printr-un derivat): frumos-frumos, gol-goluț, nou-nouț, singur-singurel etc.
- **adjectiv 1 + adjectiv 2:** bun-platnic, instructiv-educativ, literar-artistic, alb-negru, alb-argintiu etc.
- **adjectiv invariabil + adverb:** roșu-deschis, verde-închis etc.
- **adjectiv 1 + vocala de legătură o + adjectiv 2:** austro-ungar, greco-catolic, indo-european etc.
- **adverb + adjectiv:** bine-crescut (cuvios), bine-cunoscut (celebru), sus-menționat etc.
- **punct cardinal + adjectiv:** nord-vestic, sud-dunărean etc.

3. Scrierea adverbelor compuse

- **adjectiv pronominal „astă” + substantiv:** astă-iarnă „iarna trecută”, astă-noapte, astă-primăvară etc.
- **adverb 1 + adverb 2:** azi-mâine, ieri-alaltăieri, mâine-poimâine etc.
- **adverbul „azi” + substantiv:** azi-iarnă, azi-vară, azi-noapte etc.
- **adverbe repetate:** bine-bine, doar-doar, încet-încet, câine-câinește, fuga-fuguța, harcea-parcea, târâș-grăpiș etc.
- **adverb provenit prin conversiune din prepoziția „după” + substantiv:** după-amiază, după-masa etc.

5.5.3 Semnele ortografice

Semnele ortografice sunt semnele utilizate în scris pentru a reda corect structura cuvintelor, a unităților lexicale complexe și a unor forme prescurtate. Ele intervin în interiorul cuvintelor, între cuvinte care formează o unitate, în abrevieri sau în notarea unor informații convenționale. Cunoașterea și folosirea corectă a semnelor ortografice contribuie la respectarea normei limbii române scrise.

Semn ortografic	Funcții și situații de utilizare	Exemple	Atenționări/reguli
Apostroful (')	• marchează căderea unui/uneia sau a mai multor sunete ori silabe din exprimarea orală (colocvială, neîngrijită) sau din versuri, pentru păstrarea măsurii	'nainte, dom'le, Poa' să vină, Tre' să plec, Săru' mâna; <i>O! Vin', odorul meu nespus...</i> (Mihai Eminescu)	• despărțirea la capăt de rând trebuie să evite locul unde apare apostroful
	• notează forma scurtată a anilor	Revoluția din '89, Războiul din '90	
	• apare în substantive comune și proprii de origine străină	five o'clock, McDonald's, D'Artagnan	
Bara oblică (/)	• apare în exprimarea unităților de măsură	km/h, m/s	• nu este precedată sau urmată de spațiu alb (blanc)

Cratima (-)	• leagă două, trei sau mai multe cuvinte diferite, rostite împreună	să-l ascult, dintr-o parte, maică-sa, dându-le-o, auzi-l-aș	• nu este precedată sau urmată de spațiu alb
	• leagă cuvinte repetate	bla-bla-bla, doar-doar, prea-prea, hai-hai, vezi-vezi	• despărțirea la capăt de rând trebuie să evite locul unde apare cratima
	• leagă partea inițială și partea finală a unui cuvânt	p-tă (piață)	
	• leagă unele prefixe de bază, când baza începe cu o vocală care cade	ne-ntemeiat	
	• leagă componentele unor cuvinte compuse, inclusiv abreviate	câine-lup, floarea-soarelui, locotenent-major, nord-vest; lt.-maj., N-V	
	• leagă articolul hotărât sau desinența în cazul cuvintelor de origine străină	slide-ul	

	• leagă articolul sau desinența în cazul substantivizării altor părți de vorbire	d-ul, 9-le	
	• leagă partea finală a numeralelor ordinale scrise cu cifre	al XIX-lea	
	• desparte silabele unui cuvânt rostit sacadat	Ai pri-ce-put?	
	• marchează căderea unor sunete sau modificarea unui sunet (vocală → semivocală)	să-i (< să îi), b-dul (< bulevardul), de-o parte (< de o parte)	
	• se folosește în abrevieri	pt., ian., str., ș.a., ș.a.m.d., nr., crt., sb., pron.	• nu este precedat sau urmat de spațiu alb în interiorul abrevierilor
	• se folosește la notarea datei	07.07.2026	Alternativ: 07-VII-2026
	• nu se folosește în abrevierile punctelor cardinale și ale unităților de măsură	N, E, S, V; m, kg, s	

Punctul (.)	• nu se folosește în simboluri științifice	N, R, Ag, Ca, ADN	
	• nu se folosește în prescurtări care păstrează începutul și sfârșitul cuvântului	d-ta, d-voastră	
	• nu se folosește în abrevieri formate din fragmente de cuvinte	TAROM, TELEKOM	
	• abrevieri acceptate cu sau fără punct (preferabil fără)	UNESCO/ U.N.E.S.C.O.; ONU/O.N.U.; CEC/C.E.C.	

Tabel 10. Utilizarea semnelor ortografice

Aplicație (13)

1. *Tăiați cu o linie cuvintele scrise incorect:* alba iulian/albaiulian, antiaerian/anti-aerian, transsiberian/trans-siberian, pursânge/pur sânge, dacoromân/daco-român, electrocasnic/electro-casnic, galben închis/galben-închis, oriîncotro/ori încotro, hodoronc-tronc/hodoronc tronc, vreunul/vreun-ul, bunăcredință/ bună-credință, ne mai pomenit/nemaipomenit.

2. *Sunt scrise corect toate numele de locuitori din seria:*

- giurgiuvean, băimărean, tulcean, timișean;
- giurgean, băimărean, tulcian, timișean;
- giurgean, băimăran, tulcean, timișan;

Să ne reamintim...

Concepte-cheie

- relații lexico-semantică
- sinonimie și antonimie contextuală
- polisemie: sens de bază și sensuri derivate
- sens propriu și sens figurat
- dezambiguizarea sensului prin context
- raportul dintre formă și sens în lexic

Rezumat

Capitolul a avut în vedere explicarea modului în care sensul cuvintelor se schimbă în funcție de context, prin prezentarea principalelor relații lexico-semantică. Au fost evidențiate, de asemenea, diferențele dintre sensul de bază, sensurile secundare și sensul figurat, precum și rolul contextului în interpretarea corectă a mesajului. În final, au fost consolidate regulile de scriere corectă, aplicate cuvintelor compuse și formelor analizate, în acord cu norma ortografică a limbii române.

Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Indică sensurile verbului „a da” din expresiile următoare, reformulându-le prin sinonime sau expresii echivalente.

- a da jos căprăria din pod
- a da la gioale
- a da la o parte
- a da la pricină
- a da la rebut
- a da la reformă
- a da la coș
- a da la fier vechi
- a da la carte
- a da la rindea
- a da lămurire
- a da lumii veșnica sărutare

2. Indică, prin exemple de enunțuri, sensurile distincte ale omonimelor lexico-gramaticale: care, poartă, șiret, vie.

.....
.....
.....

3. Construiește câte un enunț prin care să evidențiezi sensul propriu, sensul secundar și sensul figurat ale cuvântului „braț”.

.....
.....

4. Identificați seria în care se regăsesc cuvinte omografe:

- a. acele – acele; august – august; mobile – mobile; barem – barem;
 - b. imobil – imobil; literar – literal; actual – actual; director – directoru
 - c. comedie – comedie; familial – familiar; petrolier – petrolifer; Dobrogea – Dobrogea
 - d. zori – zori; profesor – profesor; veselă – veselă; mobile – mobile
5. Formulați enunțuri cu omofonele: altădată, altă dată, vreodată, vreo dată; niciodată, nici o dată.

Temă de control

Alegeți varianta corectă, apoi notați răspunsurile în tabelul de la sfârșitul exercițiilor. Atenție există un singur răspuns corect!

1. *În cuvintele „cai”, „căi”, „câini”, „bea”, „doar”, „sau”, „hau”, „chiar” sunt vocale:*

- a. i, e, o, u
- b. a, i, â, e, o
- c. a, ă, â
- d. e, u, ă

2. *Seria în care toate cuvintele conțin diftongi este:*

- a. chei, ceas, prieteni, iarbă
- b. floare, geam, maree chemai,
- c. mai, nea, bou, poartă
- d. ia, ie, ou, ceapă

3. *Conțin triftongi toate cuvintele din seria:*

- a. chioară, cioară, creioane, iubeau
- b. aripioară, leoaică, iau, doreau
- c. dubioasă, curioasă, furioasă, chioară
- d. ia-i, i-ai, cioată, n-oi

4. *Conțin hiat toate cuvintele din seria:*

- a. poezie, teorie, aeroport, faeton
- b. leoaică, vioară, soare, mâine
- c. chiar, creion, iarnă, foaie
- d. rouă, câine, doină, biologie

5. *Cuvântul care conține două situații de hiat este:*

- a. creioane
- b. voie
- c. aerian
- d. mioară

6. *În cuvintele „weekend”, „fax”, „ceai” și „echivoc” apar:*

- a. 7 litere/7 sunete; 3 litere/3 sunete; 4 litere /4 sunete; 6 litere/6 sunete
- b. 7 litere/6 sunete; 3 litere/4 sunete; 4 litere /3 sunete; 7 litere/6 sunete
- c. 7 litere/6 sunete; 3 litere/4 sunete; 4 litere /4 sunete; 7 litere/6 sunete
- d. 7 litere/7 sunete; 3 litere/4 sunete; 4 litere /3 sunete; 7 litere/6 sunete

7. *În cuvântul „cioroi”, litera o este pe rând:*

- a. vocală, semivocală
- b. element grafic, semivocală
- c. element grafic, vocală
- d. semivocală, semivocală

8. *Conține numai cuvinte în care litera „i” are valori fonetice diferite în interiorul aceleiași serii:*

- a. iarnă, copii, pomi, este
- b. inimă, mic, simplu, rid
- c. ființă, tip, timp, stil
- d. copil, liniște, imposibil, interes

9. *Cuvântele „excepțional” și „feedbackuri” cuprind:*

- a. 11 litere/12 sunete; 11 litere/10 sunete
- b. 11 litere/11 sunete; 11 litere/11 sunete
- c. 11 litere/12 sunete; 11 litere/9 sunete
- d. 11 litere/10 sunete; 11 litere/11 sunete

10. *Seria în care fiecărei litere îi corespunde un sunet este:*
- a. școală, ghete, ceai, floare, mașină
 - b. cer, copil, maro, cine, artă
 - c. kilogram, chiuvetă, geantă, axă, marmeladă
 - d. hobby, weekend, jazz, carte, figură
11. *Seria în care toate cuvintele sunt scrise corect este:*
- a. binevoitor, răuplatnic, nemaipomenit, bullyng-ul
 - b. bine crescut, gadget-ul, răuvoitor, prea-fericit
 - c. atotștiutor, feedbackul, binefăcător, prim-ministrul
 - d. bine-făcut, rău voitor, nemaî-întâlnit, primul-ministru
12. *Sunt corecte toate formele cuvintelor din seria următoare:*
- a. repercursiune, crenvursti, maiou
 - b. repecursiune, cremvuști, maieu
 - c. repercusiune, crenvurști, maiou
 - d. repercursiune, crenvurști, maiou
13. *Seria în care toate cuvintele sunt accentuate corect este:*
- a. cătină, avarie, caracter, ciubăr
 - b. profesor, fenomen, intim, butelie
 - c. lozincă, anticar, simbol, februarie
 - d. ciubăr, trafic, profesor, seif
14. *Sunt accentuate corect toate cuvintele din seria:*
- a. radar, corector, asfixie, butelie
 - b. radar, corector, asfixie, butelie
 - c. radar, corector, asfixie, butelie
 - d. radar, corector, asfixie, butelie
15. *Sunt despărțite corect în silabe toate cuvintele din seria:*
- a. in-con-gru-en-ță, pa-ro-no-ma-si-e, a-le-go-ri-e, u-mor
 - b. in-con-gruen-ță, pa-ro-no-ma-si-e, a-le-go-rie, u-mor
 - c. in-con-gru-en-ță, pa-ro-no-ma-si-e, a-le-go-rie, u-mor
 - d. in-con-gru-en-ță, pa-ro-no-ma-si-e, a-le-go-ri-e, um-or

16. *Sunt despărțite corect în silabe toate cuvintele din seria:*

- a. poar-tă, i-de-e, cre-ioa-ne, a-nal-fa-bet, fi-in-ță, su-bli-ni-a, i-ne-chi-ta-bil
- b. poa-rtă, ide-e, crei-oa-ne, an-al-fa-bet, fii-nță, sub-li-ni-a, i-ne-chi-ta-bil
- c. po-ar-tă, i-dee, cre-io-a-ne, a-nal-fa-bet, fi-ință, su-bli-nia, i-ne-chi-ta-bil
- d. poar-tă, i-de-e, cre-ioa-ne, an-al-fa-bet, fiin-ță, sub-li-nia, i-ne-chi-ta-bil

17. *Cuvintele „exhaustiv” și „funcționar” sunt despărțite corect în seria:*

- a. e-xha-us-tiv, fun-cti-o-nar
- b. ex-ha-us-tiv, func-țio-nar
- c. ex-ha-us-tiv, func-ți-o-nar
- d. e-xha-us-tiv, func-ți-on-ar

18. *Radicalul cuvântului „intercomplicitate” este:*

- a. complicit-
- b. intercomplicit-
- c. complicitate
- d. complicitat

19. *Nu este derivat în limba română cuvântul:*

- a. florică
- b. a înflori
- c. înfloritor
- d. inflorescență

20. *Seria în care toate cuvintele sunt formate prin compunere este:*

- a. astfel, ochiul-boului, bunăvoință
- b. primăvară, pădurar, neatenție
- c. revedere, imposibil, frunziș
- d. cârtică, floare, manual

21. *Nu sunt cuvinte formate prin compunere cele din seria:*

- a. verde de Paris, izmă creață
- b. optsprezece, zi-muncă
- c. Europa Centrală, Ministerul de Externe
- d. drum-de-fier, apă-grea

22. *Indică seria în care toate exemplele ilustrează schimbarea valorii gramaticale (conversiunea):*

- a. Frumosul din natură mă impresionează. / Iarna mergem la munte. / Scrie frumos.
- b. Revedeam pădurea copilăriei. / Elevul silitor a fost premiat. / Cartea este interesantă.
- c. Am recitat poezia. / Copilul era vesel. / Ei au plecat devreme.
- d. Vorbește clar și corect. / Am cumpărat un caiet nou. / Merge repede spre școală.

23. *Pot avea omonime toate cuvintele din seria:*

- a. mediu, trac, cod, somn
- b. dacă, pitic, nor, pește
- c. leu, broască, cataractă, radă, milă
- d. răs, pompă, parabolă, lac

24. *Seria în care toate cuvintele sunt monosemantice este:*

- a. pronume, hectar, ipotenuză, fotosinteză
- b. limbă, masă, cap, inimă
- c. foc, drum, gură, rădăcină
- d. colț, ochi, braț, limbă

25. *Conține numai cuvinte polisemantice seria:*

- a. limbă, masă, cap, inimă
- b. hectar, pronume, fotosinteză, ipotenuză
- c. adjectiv, numeral, sinonim, antonim
- d. ortografie, fonetică, lexicologie, sintaxă

26. *Conține numai regionalisme seria:*

- a. iugăr, birău, limbă
- b. a săpuni, curechi, păpușoi
- c. cucuruz, barabulă, colb
- d. sabău, perjă, a alinta

27. *Sinonimele pentru următoarele clișee internaționale „arca lui Noe”, „sine qua non”, „turn de fildeș”, „sine die” sunt:*

- a. loc al salvării, condiție indispensabilă, loc magistral, fără sfârșit
- b. loc al salvării, condiție indispensabilă, izolare de viața reală, fără stabilirea unei date
- c. loc protejat de Dumnezeu, condiție indispensabilă, loc de reflecție, fără stabilirea unei date
- d. loc protejat de Dumnezeu, condiție implicită, loc de reflecție, fără o zi

28. *Conține numai unități frazeologice seria:*

- a. a băga de seamă; a pune umărul; a bate câmpii
- b. a merge repede; a citi lecția; a scrie corect
- c. a învăța poezia; a rezolva exercițiul; a formula răspunsul
- d. a desena atent; a explica logic; a colora frumos

29. *Nu fac parte din vocabularul fundamental verbele:*

- a. a avea, a merge, a vedea, a spune
- b. a auzi, a veni, a ști, a lua
- c. a mânca, a face, a da, a dormi
- d. a prevedea, a monitoriza, a conceptualiza, a prioritiza

30. *Cuvântul „vindicativ” este utilizat corect în enunțul:*

- a. Atitudinea lui vindicativă a tensionat întreaga discuție.
- b. Medicul a avut o reacție vindicativă față de răspunsul corect al studentului la medicină.
- c. Mesajul transmis era unul vindicativ și binevoitor.
- d. Medicamentul vindicativ dat copilului a fost apreciat de medici.

31. *Cuvântul „inopinat” înseamnă:*

- a. neoportun
- b. neașteptat
- c. improbabil
- d. incredibil

32. *Identifică seria fără pleonasme:*

- a. dureri nevralgice, ortografie corectă
- b. dureri musculare, ortografie îngrijită
- c. firesc și natural, mujdei de usturoi
- d. scurtă alocuțiune, firesc și natural

33. *În seria următoare, toate relațiile semantice sunt corect identificate:*

- a. „lac” – omonim lexical; „eminent/îminent” – paronime; „a observa/a remarca” – sinonime
- b. „mare/mic” – sinonime; „lac” – paronim; „a urca/a coborî” – omonime
- c. „limbă” – monosemantic; „cap” – sinonim; „bun/rău” – paronime
- d. „a achiziționa/a cumpăra” – antonime; „broască” – paronim; „viu/mort” – sinonime

34. *Conține numai forme acceptate de DOOM 3 seria:*

- a. cocktail/cocteil; acuma/acum; pampas/pampa
- b. cockteil/coctail; acuma/acum; pampa/pampass
- c. cocktail/coctail; acum/acuma; pampas/pampasuri
- d. cocteil/cocktail; acum/acuma; pampae/pampas

35. *Conține numai împrumuturi din franceză seria:*

- a. absurd, transparent, capitală, veterinar
- b. bulz, grapă, vatră, cătun
- c. halva, cișmea, odaie, mușama
- d. chip, belșug, holdă, sobă

36. *Conține numai cuvinte de origine traco-dacică seria:*

- a. brad, mazăre, barză, vatră
- b. transparent, capitală, telefon, centru
- c. administrație, cavalerie, artilerie, comisie
- d. acord, ornament, terță, preludia

37. *Conține numai împrumuturi de origine turcă seria:*

- a. absurd, centru, veterinar, canton
- b. acord, ornament, chitară, halva
- c. cearceaf, baclava, cișmea, mușama
- d. chip, belșug, sobă, holdă, habar

38. *Conține numai împrumuturi maghiare seria:*

- a. holdă, sobă, lacăt, viclean
- b. transparent, absurd, centru, telefon
- c. halva, hambar, odaie, para
- d. acord, arie, ornament, pauză

39. *Seria în care toate cuvintele nu reprezintă un câmp lexical este:*

- a. text, frază, propoziție, comunicare
- b. carte, bibliotecă, lectură, manual
- c. scriere, elev, profesor, lecție
- d. carte, cârticică, cărturar, cărturăresc

40. *Conține numai forme corecte conform normei actuale seria:*

- a. bodyul, NATO, ORL, mass-media
- b. body-ul, N.A.T.O., O.R.L., massmedia
- c. body-ul, NATO, O.R.L., mass media
- d. bodyul, N.A.T.O., ORL, massmedia

41. *Sunt scrise corect cu literă mare toate structurile din seria:*

- a. Primul Război Mondial, Marea Adriatică, Academia Română, Trei Brazi
- b. Al Doilea război mondial, Golful Salonic, Altesa sa, Statul Cetății Vaticanului
- c. Peninsula Istria, Munții Učka, Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române, Carul-mare
- d. Catedra De Limba Și Literatura Română, Uniunea Europeană, Legea nr. 199/2023, Piața 1 decembrie

42. *Conține numai afirmații conforme cu regulile privind utilizarea apostrofului:*

- a. apostroful poate marca căderea unor sunete în exprimarea colocvială și în versuri
- b. apostroful se utilizează obligatoriu în toate abrevierile limbii române
- c. apostroful înlocuiește întotdeauna cratima în exprimarea orală
- d. apostroful apare exclusiv în cuvintele de origine străină

43. *Conține numai afirmații corecte:*

- a. punctul nu se utilizează în simbolurile științifice și în abrevierile unităților de măsură
- b. punctul este obligatoriu în toate simbolurile științifice
- c. abrevierile de tipul TAROM și TELEKOM se scriu obligatoriu cu puncte între litere
- d. abrevierile ONU și UNESCO sunt acceptate exclusiv cu puncte despărțitoare

44. *În seria de mai jos, toate cuvintele sunt formate simultan prin prefixare și sufixare:*

- a. neînțelegere, dezghețare, îmblânzire, reactivare
- b. desfacere, refacere, prefață, neadevăr
- c. frumusețe, copilărie, tractor, muncitor
- d. interurban, ultracentral, antebellic, preuniversitar

45. *Seria în care toate cuvintele sunt derivate parasintetice este:*

- a. înnoptare, îmbărbătare, însănătoșire, înfrumusețare
- b. neadevăr, dezordine, revedere, prefață
- c. copilărie, frumusețe, pădurar, lăptar
- d. imobil, dezghețat, împăiat, înnotat

46. *Sunt formate prin derivare regresivă toate cuvintele din seria:*

- a. pled, șomaj, candidat, elogiu
- b. deosebi, papetar, înot, dezgheț
- c. alocă, mur, etimolog, matematician
- d. ortoped, candidat, înot, dezgheț

47. *Sunt formate prin compunere prin juxtapunere toate cuvintele din seria:*

- a. câine-lup, social-democrat, Târgu-Jiu, fiecare
- b. bunăstare, fărădelege, binevoitor, nemaivăzut
- c. desface, revedere, neadevăr, copilărie
- d. floare-de-colț, untdelemn, cumsecade, binefacere

48. *Sunt formate prin compunere prin subordonare atributivă toate structurile din seria:*

- a. Gura Ocniței, floarea-soarelui, bunăvoință, ochiul-boului
- b. nord-vest, social-democrat, câine-lup, româno-francez
- c. neadevăr, revedere, descompune, copilărie
- d. fărădelege, binefăcător, nemaivăzut, preuniversitar

49. *Identificați seria care conține exclusiv exemple de calc lexical:*

- a. dreptunghi, cal-putere, apă de toaletă
- b. a lua parte, a face escală, a lua cuvântul
- c. mouse, weekend, software
- d. masă rotundă, floarea-soarelui, bunăvoință

50. *Toate cuvintele din seria de mai jos reprezintă anglicisme intrate în limba română:*

- a. hotspot, sold-out, team-building, trendsetter
- b. laptop, pijama, safari, voiaj
- c. browser, cafenea, șnițel, garsonieră
- d. all-inclusive, caravană, fotbal, bonjur

Grila de corectare

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.
41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.	48.	49.	50.

6. ELEMENTE DE MORFOLOGIE. PĂRȚILE DE VORBIRE FLEXIBILE (I). VERBUL

6.1 Introducere

În acest capitol sunt prezentate principalele noțiuni legate de verb, precum: conjugarea, modul și timpul, persoana și numărul, precum și felul în care se recunosc și se folosesc corect în enunțuri. O secțiune distinctă este dedicată formelor nepersonale ale verbului și diferențelor dintre ele, cu accent pe identificare și utilizare. Explicațiile sunt însoțite de exemple și exerciții concepute pentru a consolida noțiunile și pentru a preveni confuziile frecvente apărute în analiza morfologică.

6.2 Obiective

După parcurgerea capitolului 6, cursanții vor fi capabili:

- să identifice formele verbale și categoriile gramaticale ale verbului în enunțuri date
- să diferențieze modurile și timpurile verbale, în funcție de formele și valorile lor gramaticale
- să distingă formele nepersonale ale verbului, precizând particularitățile fiecăreia
- să utilizeze corect formele verbale în contexte simple, respectând regulile morfologice ale limbii române
- să aplice cunoștințele despre verb în rezolvarea exercițiilor de analiză morfologică

6.3 Verbul. Delimitări conceptuale

Definiție

„**Verbul** este o clasă lexico-gramaticală cu un inventar extrem de bogat și deschis, distingându-se, în raport cu alte părți de vorbire, prin mai multe trăsături” (GALR 2008, I: 323).

Sub aspect semantic, verbul exprimă existența, acțiuni și stări, înfățișate aspectual sau fixate temporal.

Din punct de vedere morfologic, verbul reprezintă partea de vorbire flexibilă care se distinge prin *conjugare* (flexiunea specifică acestuia. și își schimbă forma în funcție de următoarele *categorii gramaticale*: *mod, timp, persoană și număr*.

În funcție de sufixul pe care îl au verbele la forma de dicționar, se disting patru *conjugări/ clase*:

- ❖ **Conjugarea I:** verbele terminate în „a” (*a urca, a manevra, a spăla* etc.)
- ❖ **Conjugarea a II-a:** verbele terminate în „ea” (*a bea, a părea* etc.)
- ❖ **Conjugarea a III-a:** verbele terminate în „e” (*a merge, a culege, a scrie* etc.)
- ❖ **Conjugarea a IV-a:** verbele terminate în „i” (*a citi, a privi, a fi* etc.)/
verbele terminate în „î” (*a urî, a hotărî, a coborî* etc.)

Atenție!

Verbele „a crea” și „a agreea” nu sunt verbe din clasa a II-a, ci din clasa I și se conjugă după modelul verbului „a lucra”, de aceea la prezent, la persoanele I, a II-a și a III-a singular și persoana a III-a plural, se dublează vocala „e”, iar la persoana I plural avem forma „creăm”/„agreăm”, în loc de „creem”/ „agreem”.

• eu lucrez	• eu creez	• eu agreez
• tu lucrezi	• tu creezi	• tu agreezi
• el/ea lucrează	• el/ea creează	• el/ea agreează
• noi lucrăm	• noi creăm	• noi agreăm
• voi lucrați	• voi creați	• voi agreeați
• ei/ele lucrează	• ei/ele creează	• ei/ele agreează

Verbele „a tăcea”, „a apărea”, „a dispărea”, „a plăcea” sunt folosite de cele mai multe ori în mod eronat *a tace, * a apare, *a dispare, *a place, mai ales la modul condițional-optativ: * mi-ar place, * ar apare, *aș tace etc.

6.4 Clasificările verbului

1. După predicativitate

a. verbe predicative: atunci când au categoria de mod, acestea formează singure un predicat verbal și au un înțeles de sine stătător: *a sta, a lucra, a bea, a descrie, a citi, a doborî* etc.

b. verbe nepredicative: nu formează singure un predicat și nu au un înțeles de sine stătător

Exemple

• *Verbele copulative* nu au înțeles de sine stătător și intră în alcătuirea unui predicat nominal alături de un nume predicativ:

- **a fi:** Vremea *e* rece.
- **a deveni:** *A devenit* mai înțelept.
- **a ieși:** Alexandru *a ieșit* avocat.
- **a ajunge:** *A ajuns* actor.

- **a se face:** Crescând, *s-a făcut* înțelegător.
 - **a părea:** Copiii lui *păreau* educați.
 - **a rămâne:** *Au rămas* împreună.
 - **a însemna:** A învăța *înseamnă* a munci.
- *Verbele auxiliare* sunt „instrumente” gramaticale care ajută la formarea modurilor și a timpurilor compuse și a diatezei pasive: *a fi, a avea, a voi/ a vrea*:
- **a fi:** intră în alcătuirea:
 - *indicativului viitor anterior:* Vor *fi* spus ei ceva.
 - *conjunctivului perfect:* Să *fi* spus.
 - *condițional-optativ perfect:* L-aș *fi* chemat și pe el...
 - *infinitivului perfect:* Era obositor *a fi* alergat 10 Km.
 - *forma pasivă:* Această poezie *a fost* recitată de elev.
 - **a avea** intră în alcătuirea:
 - *indicativului perfect compus:* am, ai, a, am, ați, au (mers)
 - *condiționalului prezent și perfect:* aș, ai, ar, am, ați, ar
 - **a vrea** intră în structura indicativului:
 - *viitor și viitor anterior:* voi, vei, va, vom, veți, vor

Atenție!

Verbul „a fi” este **predicat verbal**, chiar dacă nu se poate înlocui cu „a se afla”, „a se găsi” când are următoarele sensuri: a exista, a dura, a dăinui, a proveni, a rula, a trăi etc.

- Cât *erau* bananele ? (*a costa*)
- Cursul *e* de 2 luni. (*a dăinui/ a dura*)
- La sala palatului *a fost* un concert. (*a rula*)
- Bunicii mei *sunt* din Arad. (*a proveni*)

Verbul „a fi” este **predicativ cu valoare impersonală**, atunci când are sensul de „a trebui”, „a se întâmpla”, „a fi necesar”:

- Dacă *va fi* să te despați de mine, e alegerea ta.

2. După posibilitatea de a avea subiect o persoană

a. verbe personale: sunt acele verbe care au forme pentru toate persoanele (*a lucra, a bea, a scrie, a citi, a coborî* etc.)

b. verbe impersonale: sunt acele verbe a căror formă este și unipersonală, adică au formă doar pentru persoana a III-a (*a trebui, a se cuveni, a se întâmpla, a fulgera, a ploua, a se însera, a se cădea* etc.)

Atenție!

- În categoria verbelor unipersonale sunt și verbele care se referă la acțiuni pe care nu le fac oamenii: *a lătra, a cotcodăci, a mieuna* etc.
- Unele verbe capătă trăsătura impersonalității prin reflexivizare: *zice* (personal) → *se zice* (impersonal);
- Unele verbe impersonale pot căpăta formă personală dacă sunt folosite cu sens figurat:
→ Tata *tună și fulgeră* din cauza notei primite.

III. După posibilitatea de a avea un complement direct

a. **tranzitive** (acceptă un complement direct): a spune, a vedea, a citi
Elevul *spune* poezia. (poezia = complement direct)

└ verb tranzitiv

b. **intranzitive** (nu acceptă un complement direct): a merge, a se gândi, a se grăbi, a se însenina etc.

Excursioniștii *merg* pe cărările știute. (pe cărările = circumstanțial de loc.

└ verb intranzitiv

Atenție!

Din categoria verbelor intransitive fac parte:

- *verbe de mișcare*: a merge, a fugi
- *verbe impersonale*: plouă, tună, ninge
- *verbe unipersonale*: trebuie, se cuvine
- *verbe reflexive*: a **se** gândi, a-**și** aminti
- *verbe copulative*: a fi, a deveni, a ajunge, a însemna
- *verbe la diateza pasivă*

IV. După modul de transmitere a mesajului:

- a. verbe la forma afirmativă
- b. verbe la forma negativă (prezența obligatorie a morfemului de negație „nu”)

Aplicație (14)

1. Indicați tipul fiecărui verb evidențiat (*predicativ, copulativ sau auxiliar*):

- a. Copiii **au mers** la școală.
- b. Maria **este** obosită.
- c. El **a devenit** medic.
- d. Ei **vor fi citit** textul până mâine.
- e. Vremea **a rămas** frumoasă.
- f) Eu **am** plecat devreme.
- g) A învăța **înseamnă** a progresa.

2. Precizați dacă verbele îngroșate sunt personale sau impersonale:

- a. **Plouă** de două zile.
- b. El **a scris** un articol interesant.
- c. **Trebuie** să învățăm mai mult.
- d. **S-a întâmplat** un accident.
- e. Elevii **se gândesc** la vacanță.
- f. **Se cade** să mulțumim gazdei.

3. Precizați dacă verbele din următoarele enunțuri sunt tranzitive sau intransitive. Dacă sunt tranzitive, indicați complementul direct.

- a. Elevii au citit poezia cu atenție.
- b. Copiii au mers la film.
- c. Profesorul a văzut lucrarea.
- d. Ei se grăbesc spre gară.
- e. Am scris un mesaj lung.
- f) Norii s-au adunat pe cer.

6.5 Modurile și timpurile verbului

Modul exprimă felul în care vorbitorul raportează acțiunea verbală la realitate

MODUL INDICATIV- indică o acțiune sigură și are cele mai multe timpuri verbale.

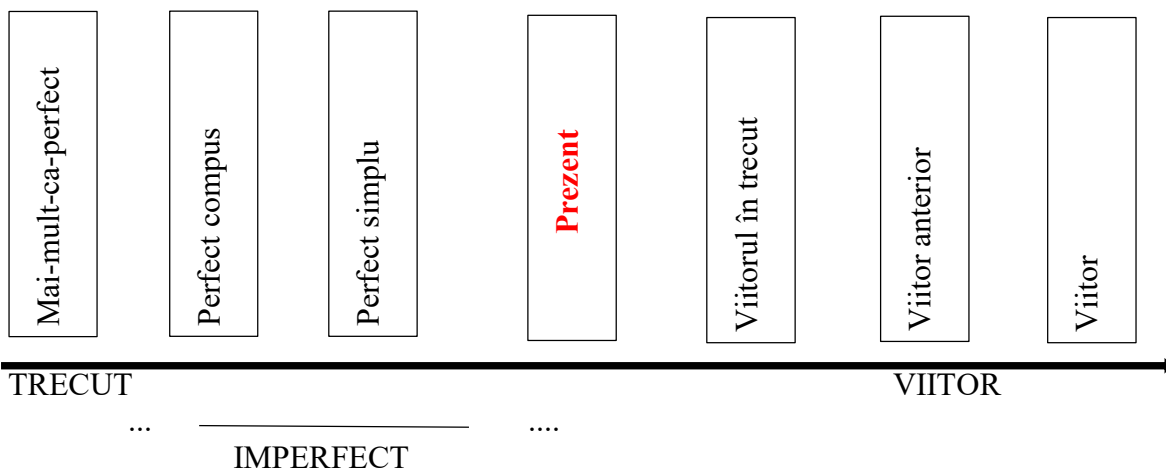

Figura 2. Distribuția timpurilor verbale

a. **Timpul prezent** indică desfășurarea acțiunii în momentul vorbirii

Exemple

Conjugarea I <i>a învăța</i>	Conjugarea a II-a <i>a părea</i>	Conjugarea a III-a <i>a merge</i>	Conjugarea a IV-a <i>a dormi/ coborî</i>
(eu) învăț	(eu) par	(eu) merg	(eu) dorm/ cobor
(tu) înveți	(tu) pari	(tu) mergi	(tu) dormi/ cobori
(el/ea) învață	(el/ea) pare	(el/ea) merge	(el/ea) doarme/ coboară
(noi) învățăm	(noi) părem	(noi) mergem	(noi) dormim/coborâm
(voi) învățați	(voi) păreți	(voi) mergeți	(voi) dormiți/ coborați
(ei/ele) învață	(ei/ele) par	(ei/ele) merg	(ei/ele) dorm/ coboară

Tabel 11. Conjugarea verbelor la prezent

ATENȚIE!

Alte valori temporale:

- **un adevăr general:** „Apa trece, pietrele rămân.”
- **viitor:** Măine *merge* la bunici.
- **trecut:** Mihai Viteazul îi *înfrânge* pe turci la Călugăreni în anul 1595.
- **o acțiune repetată în mod obișnuit:** Trenul *pleacă* la ora zece.

b. **Timpul imperfect** arată o acțiune imperfectivă ca aspect, care începe în trecut, dar nu este terminată în momentul vorbirii.

Exemple

Conjugarea I <i>a învăța</i>	Conjugarea a II-a <i>a părea</i>	Conjugarea a III-a <i>a merge</i>	Conjugarea a IV-a <i>a dormi/ coborî</i>
(eu) învăț am	(eu) păre am	(eu) merge am	(eu) dorme am / cobor am
(tu) învăț ai	(tu) păre ai	(tu) merge ai	(tu) dormeai/ coborai
(el/ea) învăț a	(el/ea) păre a	(el/ea) merge a	(el/ea) dorme a / cobor a
(noi) învăț am	(noi) păre am	(noi) merge am	(noi) dorme am /cobor am
(voi) învăț ați	(voi) păre ați	(voi) merge ați	(voi) dorme ați / cobor ați
(ei/ele) învăț au	(ei/ele) păre au	(ei/ele) merge au	(ei/ele) dorme au / cobor au

Table 12. Conjugarea verbelor la timpul imperfect

ATENȚIE!

Alte valori temporale:

- **o acțiune repetată în mod obișnuit:** În copilărie, bunica ne *spunea* povești.
- **o cerere politicoasă, o rugămintă, o dorință:** *Doream* să discutăm.
- **viitorul în trecut:** Maria își făcea bagajul pentru că *pleca* în două ore.

c. **Timpul perfect compus** exprimă o acțiune trecută și terminată în momentul vorbirii.

→ e alcătuit din forme specifice ale verbului auxiliar *a avea* + *participiul verbului de conjugat*

→ formele inverse ale perfectului compus sunt arhaice și se păstrează în poezia populară: *Datu-mi-te-a... !*

Exemple

Conjugarea I <i>a învăța</i>	Conjugarea a II-a <i>a părea</i>	Conjugarea a III-a <i>a merge</i>	Conjugarea a IV-a <i>a dormi/ coborî</i>
(eu) am învăț at	(eu) am păr ut	(eu) am mers	(eu) am dormit/ cobor ât
(tu) ai învăț at	(tu) ai păr ut	(tu) ai mers	(tu) ai dormit/ cobor ât
(el/ea) a învăț at	(el/ea) a păr ut	(el/ea) a mers	(el/ea) a dormit/ cobor ât
(noi) am învăț at	(noi) am păr ut	(noi) am mers	(noi) am dormit/ cobor ât
(voi) ați învăț at	(voi) ați păr ut	(voi) ați mers	(voi) ați dormit/ cobor ât
(ei/ele) au învăț at	(ei/ele) au păr ut	(ei/ele) au mers	(ei/ele) au dormit/ cobor ât

Tabel 13. Conjugarea verbelor la timpul perfect compus

Atenție!

Alte valori temporale:

- **un adevăr general:** Totdeauna *a plouat* mult în noiembrie.
- **viitor:** Nu fi neliniștit, în două minute *am plecat*.

d. **Timpul perfect simplu** exprimă un proces încheiat de puțin timp în raport cu momentul vorbirii. Este specific regiunii Olteniei și este un timp al relatării în operele narative, dinamizând acțiunea.

→ poate fi recunoscut după terminațiile: (-i, -și-, Ø, -răm, -răți, -ră)

Exemple

Conjugarea I <i>a învăța</i>	Conjugarea a II-a <i>a părea</i>	Conjugarea a III-a <i>a merge</i>	Conjugarea a IV-a <i>a dormi/ coborî</i>
(eu) învăța i	(eu) păru i	(eu) merse i	(eu) dormi i / coborâ i
(tu) învăța și	(tu) păru și	(tu) merse și	(tu) dormi și / coborâ și
(el/ea) învața a	(el/ea) păru	(el/ea) merse	(el/ea) dormi/ coborî
(noi) învăța răm	(noi) păru răm	(noi) merse răm	(noi) dormi răm /coborâ răm
(voi) învăța răți	(voi) păru răți	(voi) merse răți	(voi) dormi răți / coborâ răți
(ei/ele) învața ră	(ei/ele) păru ră	(ei/ele) merse ră	(ei/ele) dormi ră / coborâ ră

Tabel 14. Conjugarea verbelor la timpul perfect simplu

Atenție!

- are sens perfectiv (încheiat)
- forma pasivă se realizează cu *a fi* la perfect simplu + participiul acordat al verbului de conjugat (ex: *fui căutat*)
- formele de persoana a III-a singular pot intra în omonimie cu infinitivul prezent, iar rezolvarea se face în context, prin topică, accent și intonație

e. **Mai-mult-ca-perfect** este un timp trecut care se raportează la momentul vorbirii (T1) și la un alt moment sau altă perioadă din trecut (T2), indicând o stare sau o acțiune încheiată înainte de acel moment sau de acea perioadă (care reprezintă reperul temporal)

→ este alcătuit din radical și un sufix compus din *-a-/-u-/-e-/-i-/-ă-* și *-se-* (de indicativ mai-mult-ca-perfect) și desinență fiecărei persoane în parte (*-m, -și, Ø, -răm, -rați, -ră*)

Exemple

Conjugarea I <i>a învăța</i>	Conjugarea a II-a <i>a părea</i>	Conjugarea a III-a <i>a merge</i>	Conjugarea a IV-a <i>a dormi/ coborî</i>
(eu) învăț ase m	(eu) păr use m	(eu) mers ese m	(eu) dorm ise m/ cobor âse m
(tu) învăț ase și	(tu) păr use și	(tu) mers ese și	(tu) dorm ise și/ cobor âse și
(el/ea) învăț ase	(el/ea) păr use	(el/ea) mers ese	(el/ea) dorm ise / cobor âse
(noi) învăț aser ăm	(noi) păr user ăm	(noi) mers eser ăm	(noi) dorm iser ăm/ cobor âser ăm
(voi) învăț aser ăți	(voi) păr user ăți	(voi) mers eser ăți	(voi) dorm iser ăți/ cobor âser ăți
(ei/ele) învăț aser ă	(ei/ele) păr user ă	(ei/ele) mers eser ă	(ei/ele) dorm iser ă/ cobor âser ă

Tabel 15. Conjugarea verbelor la timpul mai-mult-ca-perfect

Atenție!

- prin mai-mult-ca-perfect se introduc în text retrospective, adesea cu rol explicativ
- formele verbelor la mai-mult-ca-perfect se referă la acțiuni anterioare momentului descris prin perfectul compus
- are sens perfectiv (încheiat)

f. **Viitorul** este un timp al verbului care exprimă o acțiune, o stare sau un proces care urmează să se petreacă, adică are loc după momentul vorbirii.

→ prezintă acțiuni viitoare cu aspect imperfectiv (neterminate)

Exemple

Conjugarea I <i>a învăța</i>	Conjugarea a II-a <i>a părea</i>	Conjugarea a III-a <i>a merge</i>	Conjugarea a IV-a <i>a dormi/ coborî</i>
VIITORUL STANDARD auxiliarul <i>a vrea</i> (voi, vei, va, vom, veți, vor) + forma invariabilă de infinitiv a verbului de conjugat			
(eu) voi învăța	(eu) voi părea	(eu) voi merge	(eu) voi dormi/ coborî
(tu) vei învăța	(tu) vei părea	(tu) vei merge	(tu) vei dormi/ coborî
(el/ea) va învăța	(el/ea) va părea	(el/ea) va merge	(el/ea) va dormi/ coborî

(noi) vom învăța	(noi) vom părea	(noi) vom merge	(noi) vom dormi/ coborî
(voi) veți învăța	(voi) veți părea	(voi) veți merge	(voi) veți dormi/ coborî
(ei/ele) vor învăța	(ei/ele) vor părea	(ei/ele) vor merge	(ei/ele) vor dormi/coborî
VIITORUL POPULAR (1) auxiliarul <i>a vrea</i> (varianta populară: <i>oi/ei/a/om/ăți/ or</i>) + infinitiv			
(eu) oi învăța	(eu) oi părea	(eu) oi merge	(eu) oi dormi/ coborî
(tu) ei/ăi/îi învăța	(tu) ei/ăi/îi părea	(tu) ei/ăi/îi merge	(tu) ei/ăi/îi dormi/ coborî
(el/ea) a învăța	(el/ea) a părea	(el/ea) a merge	(el/ea) a dormi/ coborî
(noi) om învăța	(noi) om părea	(noi) om merge	(noi) om dormi/ coborî
(voi) ăți/ eți/ îți/ oți învăța	(voi) ăți/ eți/ îți/ oți părea	(voi) ăți/ eți/ îți/ oți merge	(voi) ăți/ eți/ îți/ oți dormi/ coborî
(ei/ele) or învăța	(ei/ele) or părea	(ei/ele) or merge	(ei/ele) or dormi/ coborî
VIITORUL POPULAR (2) auxiliarul <i>a avea</i> + <i>să</i> + conjunctivul prezent al verbului de conjugat			
(eu) am să învăț	(eu) am să par	(eu) am să merg	(eu) am să dorm/ cobor
(tu) ai să înveți	(tu) ai să pari	(tu) ai să mergi	(tu) ai să dormi/ cobori

(el/ea) are să începe	(el/ea) are să pară	(el/ea) are să merge	(el/ea) are să doarme/ coboare
(noi) avem să încep	(noi) avem să părem	(noi) avem să mergem	(noi) avem să dormim/ coborâm
(voi) aveți să începeți	(voi) aveți să păreți	(voi) aveți să mergeți	(voi) aveți să dormiți/ coborâți
(ei/ele) au să începe	(ei/ele) au să pară	(ei/ele) au să merge	(ei/ele) au să doarme/ coboare
VIITORUL POPULAR (3) <i>o (invariabil) + să + conjunctivul prezent al verbului de conjugat</i>			
(eu) o să încep	(eu) o să par	(eu) o să merg	(eu) o să dorm/ cobor
(tu) o să începi	(tu) o să pari	(tu) o să mergi	(tu) o să dormi/ cobori
(el/ea) o să începe	(el/ea) o să pară	(el/ea) o să merge	(el/ea) o să doarme/ coboare
(noi) o să încep	(noi) o să părem	(noi) o să mergem	(noi) o să dormim/ coborâm
(voi) o să începeți	(voi) o să păreți	(voi) o să mergeți	(voi) o să dormiți/ coborâți
(ei/ele) o să începe	(ei/ele) o să pară	(ei/ele) o să merge	(ei/ele) o să doarme/ coboare
VIITORUL ANTERIOR <i>auxiliarul a fi la viitor + participiul verbului</i>			
(eu) voi fi învățat	(eu) voi fi părut	(eu) voi fi mers	(eu) voi fi dormit/ coborât

(tu) vei fi învățat	(tu) vei fi părut	(tu) vei fi mers	(tu) vei fi dormit/ coborât
(el/ea) va fi învățat	(el/ea) va fi părut	(el/ea) va fi mers	(el/ea) va fi dormit/coborât
(noi) vom fi învățat	(noi) vom fi părut	(noi) vom fi mers	(noi) vom fi dormit/coborât
(voi) veți fi învățat	(voi) veți fi părut	(voi) veți fi mers	(voi) veți fi dormit/ coborât
(ei/ele) vor fi învățat	(ei/ele) vor fi părut	(ei/ele) vor fi mers	(ei/ele) vor fi dormit/ coborât
VIITORUL ÎN TRECUT auxiliarul <i>a avea</i> la imperfect + conjunctivul prezent al verbului de conjugat			
(eu) aveam să învăț	(eu) aveam să par	(eu) aveam să merg	(eu) aveam să dorm/ cobor
(tu) aveai să înveți	(tu) aveai să pari	(tu) aveai să mergi	(tu) aveai să dormi/ cobori
(el/ea) avea să învețe	(el/ea) avea să pară	(el/ea) avea să meargă	(el/ea) avea să doarmă/ coboare
(noi) aveam să învățăm	(noi) aveam să părem	(noi) aveam să mergem	(noi) aveam să dormim/ coborâm
(voi) aveați să învățați	(voi) aveați să păreți	(voi) aveați să mergeți	(voi) aveați să dormiți/ coborâți
(ei/ele) aveau să învețe	(ei/ele) aveau să pară	(ei/ele) aveau să meargă	(ei/ele) aveau să doarmă/ coboare

Tabel 16. Conjugarea verbelor la timpul viitor

2. MODUL CONJUNCTIV

Exprimă o acțiune posibilă, realizabilă, dorită, incertă, îndoielnică, un scop, o consecință.

➤ Timpuri verbale:

• *Prezent*

- se formează cu „să” și formele de prezent ale verbului
- la persoanele I și a II-a singular și plural, formele sunt adesea identice cu cele de indicativ prezent; la persoana a III-a singular și plural, există un „joc” al desinențelor (unde indicativul are „-ă”, conjunctivul are „-e”, și invers).

• *Perfect*

- se formează cu „să fi” și participiul verbului de bază
- poate exprima o acțiune ireală în trecut
- poate avea valoare de imperativ

Exemple

Conjugarea I <i>a învăța</i>	Conjugarea a II-a <i>a părea</i>	Conjugarea a III-a <i>a merge</i>	Conjugarea a IV-a <i>a dormi/ coborî</i>
CONJUNCTIV PREZENT			
• apare mai ales după verbe/regente care exprimă: dorința (<i>a vrea, a dori, a prefera, a cere, a porunci, a decide</i>), posibilitate/incertitudine/îndoială (<i>a putea, a se îndoii, a crede, a bănuî</i>), sentimente, opinii (<i>a se teme, a spera, a regreta</i>), necesitatea (<i>a trebui, a fi nevoie</i>)			

locuțiuni verbale și expresii: <i>se pare că, e posibil să, e bine să, n-ar fi rău să etc.</i>			
(eu vreau) să învăț	(eu vreau) să par	(eu vreau) să merg	(eu vreau) să dorm/ cobor
(tu vrei) să înveți	(tu vrei) să pari	(tu vrei) să mergi	(tu vrei) să dormi/ cobori
(el/ea vrea) să învețe	(el/ea vrea) să pară	(el/ea vrea) să meargă	(el/ea vrea) să doarmă/ coboare
(noi vrem) să învățăm	(noi vrem) să părem	(noi vrem) să mergem	(noi vrem) să dormim/ coborâm
(voi vreți) să învățați	(voi vreți) să păreți	(voi vreți) să mergeți	(voi vreți) să dormim/ coborâți
(ei/ele vor) să învețe	(ei/ele vor) să pară	(ei/ele vor) să meargă	(ei/ele vor) să doarmă/ coboare

CONJUNCTIV PERFECT			
apare mai ales după verbe/regente care exprimă: presupunere/îndoială /neîncredere (<i>a crede, a bănuî, a se îndoî</i>), regret, surpriză, posibilitate trecută (<i>a regreta, a se mira, a fi posibil/ probabil/ imposibil</i>) etc.			
să fi învățat	să fi părut	să fi mers	să fi dormit/ coborât
formă învariabilă pentru toate persoanele			

Tabel 17. Conjugarea verbelor la modul conjunctiv

3. MODUL CONDIȚIONAL-OPTATIV

Exprimă o acțiune realizabilă sau posibilă (la prezent), dependentă de o condiție, sau o acțiune ireală (la perfect). Poate exprima și o dorință.

➤ **Timpuri verbale:**

• **Prezent**

- se formează cu auxiliarul „a avea” la formele scurtate (*aș, ai, ar, am, ați, ar*) și infinitivul verbului de bază

• **Perfect**

- se formează cu auxiliarul „a fi” la condițional-optativ prezent și participiul verbului de bază
- indică un proces care ar fi trebuit să se realizeze înaintea momentului vorbirii sau a altei acțiuni viitoare

Conjugarea I <i>a învăța</i>	Conjugarea a II-a <i>a părea</i>	Conjugarea a III-a <i>a merge</i>	Conjugarea a IV-a <i>a dormi/ coborî</i>
CONDIȚIONAL-OPTATIV PREZENT			
(eu) aș învăța	(eu) aș părea	(eu) aș merge	(eu) aș dormi/ coborî
(tu) ai învăța	(tu) ai părea	(tu) ai merge	(tu) ai dormi/ coborî
(el/ea) ar învăța	(el/ea) ar părea	(el/ea) ar merge	(el/ea) ar dormi/ coborî
(noi) am învăța	(noi) am părea	(noi) am merge	(noi) am dormi/ coborî
(voi) ați învăța	(voi) ați părea	(voi) ați merge	(voi) ați dormi/ coborî
(ei/ele) ar învăța	(ei/ele) ar părea	(ei/ele) ar merge	(ei/ele) ar dormi/ coborî
CONDIȚIONAL-OPTATIV PERFECT			
(eu) aș fi învățat	(eu) aș fi părut	(eu) aș fi mers	(eu) aș fi dormit/coborât
(tu) ai fi învățat	(tu) ai fi părut	(tu) ai fi mers	(tu) ai fi dormit/coborât
(el/ea) ar fi învățat	(el/ea) ar fi părut	(el/ea) ar fi mers	(el/ea) ar fi dormit/coborât

(noi) am fi învăţat	(noi) am fi părut	(noi) am fi mers	(noi) am fi dormit/coborât
(voi) aţi fi învăţat	(voi) aţi fi părut	(voi) aţi fi mers	(voi) aţi fi dormit/coborât
(ei/ele) ar fi învăţat	(ei/ele) ar fi părut	(ei/ele) ar fi mers	(ei/ele) ar fi dormit/coborât

Tabel 18. Conjugarea verbelor la modul condiţional-optativ

4. MODUL IMPERATIV

Este modul prin care vorbitorul se adresează direct interlocutorului, formulând un ordin, un îndemn sau o rugămintă.

❖ Caracteristici:

- nu are timpuri verbale
- are doar forme de persoana a II-a, singular şi plural
- formele afirmative şi negative nu sunt întru totul identice
- formele negative de persoana a II-a singular se formează cu infinitivul (ex: *nu asculta!*, *nu lucra!*)
- există verbe cu forme atipice (ex: *ia!* de la *a lua*, *fă!* de la *a face*, *fii!* de la *a fi*).
- este specific comunicării orale

Aplicaţie (15)

1. Identificaţi în enunţurile de mai jos verbele la moduri personale şi analizaţi-le din punct de vedere morfologic, precizând modul, timpul, persoana, numărul, conjugarea şi auxiliarul (dacă există).

- a. Copiii au învăţat pentru test.
- b. Sper să fi reuşit la examen.

- c. El va merge mâine la Braşov.
- d. Aş citi cartea aceea cu plăcere.
- e. Să înveţi cu atenţie!
- f. Elevii învăţaseră totul pe de rost.
- g. O să plecăm în excursie.
- h. Maria mergea grăbită spre gară.
- i. Ai fi scris mai clar dacă ai fi avut timp.
- j. Nu vorbi în timpul orei!

2. Pentru fiecare dintre enunţurile următoare:

- identificaţi toate verbele;
- precizaţi modulul şi timpul;
- explicaţi mecanismul de formare (ex.: auxiliar + participiu, auxiliar + conjunctiv, forme simple etc.);

- a. Dacă ar fi ştiut, nu ar fi plecat.
- b. O să vină şi el, dar nu cred să fi terminat lucrarea.
- c. Aş merge cu voi, dar plouă.
- d. Maria a învăţat, iar colegii au plecat deja.
- e. Am să citesc textul până mâine.
- f. Nu vorbi, te rog, atât de tare!
- g. Mergeam zilnic la bibliotecă.
- h. Trebuia să fi terminat proiectul până acum.

6.6 Forme verbale nepersonale

1. INFINITIVUL

- formă verbală nepersonală și nepredicativă (sau nonfinită) care denumește acțiunea sau starea verbului, fără a o raporta la un subiect sau la un moment specific al vorbirii.
- se situează la intersecția dintre verb și substantiv, având atât trăsături specifice verbului, cât și ale substantivului
- este forma de dicționar a verbului

❖ Particularități

Exemple

a. CONJUGĂRILE INFINITIVULUI

În limba română, verbele sunt clasificate în patru conjugări în funcție de sufixul infinitivului scurt:

- Conjugarea I: **-a** (ex: *a cânta*, *a studia*)
- Conjugarea a II-a: **-ea** (ex: *a vedea*, *a bea*)
- Conjugarea a III-a: **-e** (ex: *a merge*, *a spune*)
- Conjugarea a IV-a: **-i** sau **-î** (ex: *a dormi*, *a urî*)

b. FORMELE INFINITIVULUI

• infinitivul scurt

- este forma predominantă în româna actuală
- se formează din radicalul verbului și sufixul specific conjugării, fiind însoțit, de regulă, de marca specifică *a* (ex: *a mânca*, *a culege*)
- în dicționare, verbele sunt înregistrate fără marca *a*, care provine din prepoziție

- **infinitivul lung**

- este o formă moștenită din latină (ex: *mâncare, venire*) care, în româna actuală, s-a substantivizat complet, pierzându-și caracterul verbal și devenind un substantiv de acțiune (ex: *vedere, iubire, plângere, mulțumire* etc.)

c. TIMPURILE INFINITIVULUI

- **prezent:** Mulțumirea de a trece peste criză este incredibil de mare.
- **perfect:** Mulțumirea de a fi trecut peste criză este incredibil de mare.

e. FUNCȚIILE SINTACTICE

Funcții sintactice	Exemple
Subiect	E bine <i>a alerga</i> .
Nume predicativ	Decizia mea este <i>de a pleca</i> .
Atribut verbal	Avea pasiunea <i>de a colecționa</i> timbre.
Complement direct	Poate <i>veni</i> oricând.
Circumstanțial de timp	Până <i>a veni</i> tu, ne înțelegeam bine.
Circumstanțial de mod	A trecut pe lângă mine fără <i>a saluta</i> .
Circumstanțial de scop	Maria a fost întrebată <i>pentru a-și exprima</i> părerea.
Complement prepozițional	Suntem datori <i>a ne sprijini</i> reciproc.

Tabel 19. Funcțiile sintactice ale infinitivului

f. UTILIZĂRI SPECIALE ȘI CONTEXTE

- **ca parte a formelor verbale compuse:**
 - *viitorul propriu-zis (literar):* voi alerga (cu auxiliarul *a vrea* și infinitivul fără *a*).
 - *condițional-optativ prezent:* aş alerga (cu auxiliarul *a avea* și infinitivul fără *a*).
 - *imperativul negativ singular:* Nu alerga! (cu infinitivul verbului).

- fără marca „a”, *infinitivul* este folosit fără a atunci când este **component al unor forme verbale compuse sau în subordonare față de verbul „a putea”** (ex: *poate cânta*).
- **construcții infinitivale relative**
 - regent al unor verbe impersonale (*a avea, a fi*) și este precedat de un element relativ (pronume sau adverb): *N-am ce zice..., N-are unde urla* etc.
- **valoare de imperativ în anumite contexte, cum ar fi recomandări sau instrucțiuni** (ex: *A se spăla înainte de utilizare!*)

2. GERUNZIUL

- formă verbală nepersonală și nepredicativă (sau nonfinită) care exprimă o acțiune în desfășurare, fără o referire precisă la momentul vorbirii
- pot avea mărci ale persoanei (de exemplu, prin clitice pronominale, precum *gândindu-mă/ -te/ -se*)

❖ Particularități

Exemple

a. STRUCTURĂ

- este o formă invariabilă, alcătuită din radicalul verbului și o terminație (sufix): *-ând* și *-ind*
- sufixul *-ând* caracterizează verbele din conjugările I (**-a**), a II-a (**-ea**), a III-a (**-e**) și a IV-a (**-î**) al căror radical se termină în consoană
- sufixul *-ind* este specific verbelor din conjugarea a IV-a, terminate în *-i* sau la unele verbe din conjugarea I al căror radical se termină în

vocală sau în consoane palatale (che, ghe, chi, ghi): *a apropia – apropiind, a urechea – urechind, a veghea – veghind, a scrie – scriind*

- înaintea cliticelor pronominale (cu excepția lui *o*), terminația gerunziului devine -ându/-indu (ex: *întrebându-l, spunându-i*)

b. FORMĂ

- *afirmativă*: fiind
- *negativă*: nefiind, nemaifiind

c. CARACTERISTICI NOMINALE, ADVERBIALE ȘI ADJECTIVALE

- se apropie de adverb prin unele funcții și prin dependența de un alt verb, indicând un mod de realizare a acțiunii (ex: *Vorbește mormăind.*)
- când este adjunct al unui nume și se acordă în gen, număr și caz cu acesta, are valoare adjectivală (*femeie suferindă, coșuri fumegânde etc.*)
- se apropie de substantiv prin apariția în poziția de subiect (ex: *Se aude trosnind.*) sau de complement necircumstanțial (ex: *Aude trosnind.*)

d. FUNCȚII SINTACTICE

Funcții sintactice	Exemple
Subiect	Se aude <i>tunând</i> .
Atribut verbal	Cu mâna <i>tremurândă</i> , scria ultima scrisoare.
Complement direct	Aud <i>tunând</i> .
Complement prepozițional	Ne-am plictisit <i>discutând</i> aceeași temă.
Circumstanțial de timp	<i>Ajungând</i> acasă, am început să mănânc.
Circumstanțial de mod	Merge <i>schiopătând</i> .
Circumstanțial de cauză	<i>Plecând</i> în grabă, mi-am uitat geanta.
Circumstanțial condițional	Doar <i>privindu-l</i> bine înțelegei ce vor.

Tabel 20. Funcțiile sintactice ale gerunziului

3. PARTICIPIUL

- formă verbală nepersonală și nepredicativă (sau nonfinită), care denumește o acțiune suferită de un obiect, prezentată ca terminată;
- formă invariabilă, alcătuită din radicalul verbului și o terminație (sufix): „-t” și „-s”

❖ Particularități

Exemple

a. INVARIABILITATE vs VARIABILITATE

- atunci când participiul intră în alcătuirea timpărilor compuse ale verbului (perfect compus, viitor anterior, conjunctiv perfect, condițional perfect), forma sa este invariabilă
- când este utilizat sintactic, participiul este de fapt un adjectiv (numit „adjectiv participial” sau „adjectiv provenit din participiu”), adică are formă variabilă

b. TRĂSĂTURI

- **trăsături adjectivale**
 - se raportează la un substantiv, calificându-l (ex: *exercițiul efectuat, masa pregătită*)
 - poate îndeplini funcțiile sintactice principale ale adjectivului: nume predicativ și atribut
 - este variabil în gen, număr și caz (*găsit, găsită, găsiți, găsite*)
 - poate accepta grade de comparație (*obiectul mai puțin folosit, foarte folosit*)

- poziția sa față de regent este similară cu cea a adjectivului, fiind de obicei postpus, dar putând fi antepus și articulat (*copilul învinuit/învinuitul copil*)
- **trăsături verbale**
 - calificarea exprimată se face din punctul de vedere al unei acțiuni (ex: cerul pictat = „care a fost pictat”)
 - păstrează posibilitatea de a primi complemente și circumstanțiale specifice verbului
 - poate avea propriul său subiect în construcții absolute (Odată terminată cearta, au început să ia măsuri.)
 - poate forma aspectul negativ cu ajutorul prefixului ne- (neînvățat, necitit, nemaîntâlnit)

c. FUNCȚII SINTACTICE

În exemplele de mai jos, participiul capătă valoarea de adjectiv participial, deoarece preia trăsăturile adjectivului, acordându-se în gen, număr și caz cu substantivul determinat și îndeplinind funcții sintactice specifice acestuia:

Funcții sintactice	Exemple
Nume predicativ	Mărul e <i>copt</i> .
Atribut adjectival	Prăjitura <i>făcută</i> de mama e cea mai gustoasă.
Circumstanțial de timp	<i>Ajuns</i> la facultate, ideea distructivă mi-a dispărut.
Circumstanțial de cauză (în construcții eliptice)	[Fiind] <i>Lăudat</i> de șefi, angajatul a dat tot ce era mai bun.
Circumstanțial concesiv	Chiar <i>ajutat</i> , nu și-a finalizat studiile.
Complement de agent	Desenele <i>sunt realizate</i> de elevi.

Tabel 21. Funcțiile sintactice ale adjectivului participial

4. SUPINUL

- formă verbală nepersonală și nepredicativă (sau nonfinită), care denumește o acțiune suferită de un obiect, prezentată ca terminată
- formă invariabilă, identică cu forma de masculin singular a participiului
- ca formă verbală, supinul este întotdeauna precedat de o prepoziție, cel mai adesea de prepoziția „de”, „la” sau „pentru”

a. TRĂSĂTURI

Exemple

- **trăsături substantivale**
 - poate îndeplini funcțiile sintactice principale ale substantivului: subiect, nume predicativ, complement, circumstanțial, atribut
- **trăsături verbale**
 - calificarea exprimată se face din punctul de vedere al unei acțiuni
 - păstrează posibilitatea de a primi complemente și circumstanțiale specifice verbului.
 - îi este specific complementul de agent (*Acesta nu este un item de completat de cine nu se pricepe.*)
 - poate fi tranzitiv sau intransitiv (*de citit, de întrebat* vs *de mers, de alergat*)
 - poate face referire la timp (trecut, prezent, viitor) prin intermediul altor verbe sau adverbe (*Avea de scris atunci; Are de scris acum; Va avea de scris mâine.*)
- **trăsături adjectivale**
 - aspectul negativ se formează cu ajutorul prefixului „ne-” (*de nepovestit, de neiertat, de nesperat*)

b. FUNCȚII SINTACTICE

Funcții sintactice	Exemple
Subiect	E greu <i>de răspuns</i> .
Nume predicativ	Jurnalul este <i>pentru scris</i> .
Complement direct	Are <i>de completat</i> trei tabele.
Atribut	Tu încă mai ai vreme <i>de pierdut</i> ?
Complement prepozițional	S-a săturat <i>de așteptat</i> după tine.
Circumstanțial de scop	Pleacă <i>la pescuit</i> .
Circumstanțial consecutiv	S-a îngrășat <i>de speriat</i> .

Tabel 22. Funcțiile sintactice ale supinului

Aplicație (16)

1. Identificați în enunțurile următoare formele verbale nepersonale și precizați:

- tipul formei (infinitiv, gerunziu, participiu, supin);
- conjugarea verbului de bază;
- funcția sintactică îndeplinită de forma respectivă.

- Îi place a citi seara târziu.
- Vorbind calm, a reușit să convingă pe toată lumea.
- Copilul obosit s-a culcat devreme.
- A trecut pe lângă mine fără a saluta.
- Ajungând la școală, și-a dat seama că a uitat caietul.
- Prăjitura făcută de bunica e delicioasă.
- N-are ce face decât să aștepte.
- De mers la munte nu mai e timp.
- Mulțumirea de a fi ajuns la final e copleșitoare.

6.7 Verbe impersonale

❖ TRĂSĂTURI GENERALE

- nu au subiect gramatical :
 - când exprimă fenomene ale naturii: *fulgeră, tună* etc.
 - când referirea la persoană se face printr-un complement indirect: *Îi arde de joacă.*
- au subiect gramatical, exprimat printr-un substantiv care nu denumește o persoană: *Este o toamnă târzie.*
- au formă unică (unipersonală): *plouă, ninge, se înnoptează*
- pot fi la diateza activă (*geruiește*), reflexivă (*Se stă comod în fotoliu.*), pasivă (*Ți-a fost dat a suferi.*)
- sunt considerate intransitive, deoarece nu pot primi un complement direct
- unele verbe personale pot deveni impersonale
 - *Am ajuns la facultate.* (verb personal)
 - *Mi-a ajuns supărarea.* (verb impersonal)
- verbul copulativ *a fi* poate fi și unipersonal: *Este rău să nu înveți singur.*

❖ CLASIFICARE

Exemple

1. Verbe impersonale inerente (absolute)

- a. *verbe meteorologice* sau legate de momente ale zilei: *ninge, plouă, tună, viscolește, geruiește, fulgeră, burnițează, se înnoptează, se înserează, se întunecă*
- b. *locuțiuni verbale impersonale*: *a-i părea bine, a-i părea rău, a-i arde, e voie, e cazul etc.*
- c. *verbe pronominale cu pronume în dativ*: *a (nu)-i arde, a (nu)-i păsa*

2. Verbe impersonale relative (contextuale)

- a. *din verbe intransitive*: El merge cu mașina. → Se merge cu mașina; Ea întârzie puțin → Se întârzie puțin.
- b. *construcții reflexiv-pasive de la verbe tranzitive*: Ea știe că... → Se știe că...; El afirmă că... → Se afirmă că...;
- c. *construcții pasive cu verbul a fi*: Similar celor reflexiv-pasive.
Exemple: Este știut că...; Este afirmat că....

❖ FUNCȚII SINTACTICE

Verbele impersonale, prin natura lor, funcționează adesea ca elemente regente pentru propoziții subiective, care îndeplinesc rolul de subiect.

1. Predicate verbale impersonale

- urmează, rămâne, ajunge, nu contează, nu importă, reiese, a-i plăcea, a-i conveni, a-i părea, a-i strica, a-i veni.

2. Predicate nominale impersonale

- *formate dintr-un verb copulativ impersonal* (a fi, a părea, a deveni, a însemna) și un *nume predicativ* exprimat prin adverb, locuțiune adverbială (e bine, e frumos, e normal, e clar, pare normal, devine clar, înseamnă ceva, e de necrezut, e în zadar, e de știut).
- *pot apărea și fără verbul copulativ* (ex: Adevărat că..., Normal că...)

6.8 Locuțiunile verbale

- sunt definite ca grupări foarte stabile, alcătuite dintr-un verb și cuvinte dependente de acesta, care au căpătat un sens unitar al întregii construcții și sunt similare unui verb simplu

- datorită verbelor de bază (nucleul verbal), locuțiunile verbale au toate caracteristicile morfologice și sintactice specifice unui verb: *conjugare, diateză, mod, timp, persoană, număr și aspect*
- sunt considerate părți de propoziție dezvoltate neanalizabile; acest lucru înseamnă că, în analiză, se ia în considerare doar verbul de bază
- printre cele mai frecvente verbe-nuclee de locuțiuni se numără: *a fi* (a fi în stare să...), *a duce* (a duce cu vorba, a duce greul), *a avea* (a avea voie), *a sta* (a sta cu ochii pe...), *a da* (a da telefon), *a lua* (a lua la rost), *a pune* (a pune la cale), *a băga* (a băga de seamă), *a ține* (a ține cont de), *a face* (a face haz de necaz) etc.

❖ CLASIFICARE

Exemple

În funcție de caracteristicile lor, locuțiunile verbale pot fi clasificate în:

- tranzitive** (pot avea complement direct): *a băga de seamă, a lua în seamă*
- intransitive** (nu pot avea complement direct): *a-și da seama, a-și aduce aminte*

❖ FUNCȚII SINTACTICE

- **Predicat verbal:** *Mama n-a băgat de seamă dezordinea din camera mea pentru că era mult prea supărată pe mine.*
- **Alte funcții sintactice:**
 - dacă verbul din structura locuțiunii este la un mod nepredicativ, atunci locuțiunea poate îndeplini, în principiu, orice funcție sintactică specifică fiecărui mod nepredicativ în parte
 - **Circumstanțial de cauză:** *Neținând cont de spusele mele, a ajuns să regrete.*

Aplicație (17)

1. Rescrieți enunțurile următoare, transformând verbele personale în construcții impersonale, conform modelelor din conținut.

a. Oamenii afirmă că proiectul este finalizat.

→

b. Cercetătorii spun că rezultatele sunt sigure.

→

c. Profesorul consideră că textul e dificil.

→

d. Jurnaliștii au relatat că spectacolul a fost un succes.

→

e. Toată lumea crede că studentul a promovat.

→

2. Identificați în enunțurile următoare locuțiunile verbale și precizați:

- dacă sunt personale sau impersonale;
- dacă sunt tranzitive sau intransitive;
- funcția sintactică pe care o îndeplinesc.

a. Nu a băgat de seamă dezordinea din cameră.

b. A ținut cont de toate recomandările.

c. Mamei i-a făcut plăcere să revadă elevii.

d. Îi trece prin cap să renunțe.

e. E vorba de o situație specială.

Să ne reamintim...

Concepte-cheie:

- moduri și timpuri verbale
- persoana și numărul verbului
- forme nepersonale ale verbului
- analiza verbului în enunț

Rezumat

Parcurgând cu atenție acest capitol, au putut fi urmărite sistematic categoriile gramaticale ale verbului, formele sale flexionare și organizarea modurilor și a timpurilor verbale. De asemenea, au fost clarificate criteriile de identificare a persoanei și a numărului, precum și diferențele dintre formele personale și nepersonale ale verbului. O secțiune distinctă a fost dedicată formelor nepersonale, punându-se accent pe recunoașterea și utilizarea lor corectă în enunțuri. Exemplele și exercițiile propuse urmăresc consolidarea noțiunilor și aplicarea lor corectă în contexte concrete.

Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Menționați felul verbului „a fi” din enunțurile date.

- a. Ea este fericită.
- b. Marcus este la meditații.
- c. Fii corect!
- d. Voi fi ajuns la școală mai târziu decât profesorul.
- e. Antonia este fascinată de cărți.
- f. Mama este din Harghita.

- g. I-aș fi lăsat un semn.
- h. Să fi venit mai devreme, acum stătea diferit treaba.
2. *Menționați funcțiile sintactice ale verbelor la forme nepersonale din enunțurile date.*
- a. A citi ajută la dezvoltarea personală.
- b. Menirea oricărui om este a trăi frumos.
- c. El învață pentru a reuși în viață.
- d. Pornind de la greșeală, și-a schimbat viața.
- e. El se hotărăște a participa, văzându-l pe verișorul său.
- f. Această fișă este de completat acasă.
3. *Subliniați verbele la participiu din enunțurile de mai jos, precizând modul și timpul verbelor în a căror structură intră în fiecare situație.*
- a. L-am căutat pe Alin pentru a-i cere ajutorul.
- b. Nu te-aș fi chemat dacă nu aveam nevoie de ajutor.
- c. Să fi uitat de mine?
- d. Când eu voi ajunge la universitate, tu vei fi mutat în străinătate.
.....

4. *Analizați toate verbele și locuțiunile verbale din textele de mai jos, după modelul dat.*

chemară– verb predicativ, personal, tranzitiv, mod indicativ, timp imperfect, persoana a III-a, numărul plural, funcție sintactică: predicat verbal.

- a. Am găsit ceea ce credeai că pierduserăți.
- b. Orice om va învăța la un moment dat să răspundă pentru ceea ce a făcut și nu pentru ce a spus că o să facă.
- c. Dincolo de lac s-ar fi aflat o pădure pe care aveau de gând s-o exploreze; își imaginau că era o vegetație impresionantă, dar nu au găsit decât ceea ce localnicii aruncau de zeci de ani, transformând-o într-o groapă de gunoi.
- d. Să fi căutat despre acel secret de familie, tot ce își puseseră în minte s-ar fi năruit ca un castel de nisip pe care îl ating valurile mării.
- e. Tu trebuia să fi știut răspunsul la ghicitoarea ei.

7. ELEMENTE DE MORFOLOGIE. PĂRȚILE DE VORBIRE FLEXIBILE (II). SUBSTANTIVUL ȘI ADJECTIVUL

7.1 Introducere

În cadrul acestui capitol sunt tratate substantivul și adjectivul, ca părți de vorbire flexibile, din perspectiva clasificării, a categoriilor gramaticale și a utilizării lor în enunț. În prima parte, sunt prezentate tipurile de substantive, criteriile de clasificare și categoriile gramaticale specifice (genul, numărul, cazul și determinarea).

Partea a doua a capitolului este dedicată adjectivului și vizează tipurile de adjective, structura și formarea acestora, gradele de comparație, precum și regulile de acord cu substantivul. S-au avut în vedere și funcțiile sintactice ale adjectivului, ilustrate prin exemple și exerciții aplicative.

7.2 Obiective

După parcurgerea capitolului 7, cursanții vor fi capabili:

- să identifice substantivele și adjectivele într-un enunț, pe baza trăsăturilor morfologice prezentate
- să clasifice substantivele și adjectivele conform criteriilor semantice și morfologice
- să identifice corect gradele de comparație ale adjectivului
- să aplice corect regulile de acord ale adjectivului cu substantivul într-un enunț

7.3 Substantivul

Definiție

„Substantivul este o clasă lexico-gramaticală deschisă, ce reprezintă aproximativ 50% din totalitatea cuvintelor limbii române, fiind, alături de verb, o clasă fundamentală, implicată în definirea celorlalte clase lexico-gramaticale. Se distinge prin următoarele trăsături: *morfologic*, prezintă gen fix și flexiune în raport cu numărul, cu cazul și cu categoria determinării; *sintactic*, poate forma, împreună cu verbul, nucleul unui enunț (...); *semantico-pragmatic*, se caracterizează prin modul specific în care își asociază referentul, numai în combinație cu un determinant; substantivul poate denumi (clase de) *obiecte*, în sens larg: ființe (*om*), lucruri (*minge*), fenomene (*ploaie*), acțiuni (*plecare*), stări (*criză*), însușiri (*bunătate*), relații (*rudenie*)” (GALR 2008, I: 61).

Exemple

1. După criteriul semantic

- **substantivele comune** denumesc obiecte neindividualizate dintr-o clasă, precum: *copil, urs, carte, arenă, apariție*
- **substantivele proprii** denumesc obiecte individualizate sau unice, considerate izolat față de alte obiecte ale clasei, precum: *Fram, Cezar Petrescu, Cercul Polar, Iorguleț, Spania, Pirinei, Carpații*
- **substantivele individuale** denumesc obiecte ca entități finite, de exemplu: *brad, soldat, student, copil, pom, minge*

- **substantivele colective** denumesc ansambluri formate din obiecte/ființe individuale sau obiecte-multimi, precum: *cârd, stol, roi, turmă, cireadă, oaste, hoardă, grup, grupă, echipă, detașament, regiment, lume, omenire, popor, populație*
→ ele pot fi și derivate cu sufixe substantivele colective, cum ar fi: *frunziș, stuțăriș, zmeuriș (-iș), curelărie, orezărie (-ărie), brădet, frunzet, puiet (-et), opincărime, muscărimă (-ărimă)*
- **substantivele concrete** denumesc referenți care pot fi percepuți prin simțuri, precum: *lampă, vază, televizor*
- **substantivele abstracte** denumesc concepte, trăsături, sentimente, stări, nume de acțiuni, precum: *democrație, însingurare, bucurie, apatie, solidaritate, fobie, bucluc, fraternitate, idee, infatuare, vibrație, voință, minciună, cinste, zgârcenie, curaj, lene, rușine, dreptate, bunătate, prostie, dragoste, ură, frică, neliniște, întors, îmbrăcare*
- **substantivele masive și abstracte** denumesc materii, substanțe, însușiri, stări sau concepte, precum: *brânză, apă, nisip, tenacitate, talent, politică*

2. După criteriul morfologic (structură)

- **simple** (constituite dintr-un singur termen): *casă, stilou, carte, iubire, Mirela, Istanbul*
- **compuse** (alcătuite din doi sau mai mulți termeni care denumesc un singur obiect): *nou-născut, floarea-de-colț, bună-cuviință, Cluj-Napoca, an-lumină, ochiul-boului*
- **locuțiuni substantive** (grupuri de cuvinte cu sens unitar și cu valoare de substantiv) *aducere-aminte, băgare de seamă, nebăgare de seamă, părere de rău, luare de cuvânt, ținare de minte, încetare din viață*

7.4 Categoriile gramaticale ale substantivului

7.4.1 Genul substantivului

Substantivul prezintă categoriile gramaticale de gen, număr și caz, precum și determinarea. Genul este o categorie gramaticală inerentă substantivului, cu bază semantică în cazul numelor de ființe.

În limba română, substantivele aparțin unuia dintre următoarele genuri:

masculin	feminin	neutru
• un student, doi studenți • un frate, doi frați • un brad, doi brazi	• o studentă, două studente • o soră, două surori • o floare, două flori	• un pix, două pixuri • un caiet, două caiete • un tablou, două tablouri

Figura 3. Genurile substantivului în limba română

La substantiv, genul este o caracteristică semantică intrinsecă, de aceea substantivul nu își schimbă întotdeauna forma în funcție de gen. La majoritatea numelor de ființe, genul gramatical corespunde genului natural (ex: *băiat*, *elev*, *berbec* – masculin; *fată*, *elevă*, *oaie* – feminin). Există și substantive animate de gen neutru (ex: *star*, *model*, *dobitoc*, *animal*).

În funcție de exprimarea genului, există câteva tipuri de substantive:

Exemple

a. Substantive epicene

- denumesc animale care au numai formă de masculin: *melc*, *rac*, *șoim*, *dromader*, *fluture*

- denumesc animale care au numai formă de feminin: *balenă, molie, girafă, privighetoare, cămilă*
- includ și substantive care denumesc ființe umane: masculine (*nou-născut, ghid, critic literar*) și feminine (*persoană, rudă*)

b. Substantive mobile

- formează femininul de la masculin: *croitoreasă, lăptăreasă, lucrătoare, dansatoare, luptătoare, cumnată, elevă, profesoară, țărancă, lupoaică, pictoriță, preoteasă, negresă*
- formează masculinul de la feminin cu ajutorul sufixelor moționale: *vulpoi, rățoi, curcan, găscan*

c. Arhigenul

- cuprinde substantive care conțin în sfera lor semantică ambii termeni ai opoziției masculin/feminin: *copil – băiat/fată; părinte – mamă/tată; cal – armăsar/iapă*

Atenție!

a. În **clasa masculinelor** mai intră, pe lângă numele de ființe de sex bărbătesc, și:

- **nume de lucruri:** perete, stâlp
- **nume de arbori:** stejar, fag, plop
- **nume de plante:** cactus, dovleac, bujor
- **numele lunilor anului:** iulie, august
- **numele notelor muzicale:** do, mi, re
- **numele literelor alfabetului:** f, g, h
- **nume de munți:** Postăvaru, Rarău, Ceahlău
- **nume de localități:** Brașov, Buzău, Sibiu

b. în **clasa femininelor** mai intră, pe lângă numele de ființe de sex femeiesc, și:

- **nume de lucruri:** oglindă, pătură, canapea
- **nume de fructe:** prună, caisă, cireasă
- **nume de flori:** lea, petunie, camelie
- **numele zilelor săptămânii, ale anotimpurilor și ale părților zilei:** miercuri, joi, primăvară, toamnă, amiază, noapte
- **nume de stări și sentimente:** delicatețe, iubire, sinceritate
- **nume de însușiri:** inteligență, frumusețe, răutate;
- **nume de acțiuni:** citire, alergare, sosire
- **nume de țări și continente:** Italia, Norvegia, Asia, Africa

c. în **clasa neutrelor** se includ, pe lângă nume de lucruri și nume de ființe (mamifer, macrou, animal) sau substantive colective care denumesc însuflețite (popor, stol, trib)

7.4.2 Numărul substantivului

În funcție de număr, substantivele se clasifică astfel:

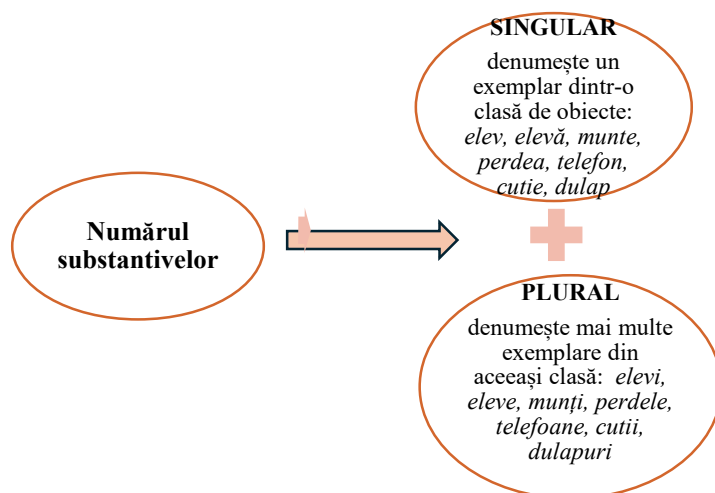

Figura 4.Numărul substantivelor în limba română

Exemple

1. **desinență:** câine/câini, floare/flori, tablou/tablouri
2. **desinența de singular poate fi uneori zero:** pom/pomi, stea/stele
3. **desinență și articol:** membrul/membrii, studentul/studenții, cartea/cărțile
4. **articol:** masa/mesele, ușa/ușile, fata/fetele
5. **alternanțe fonetice ale radicalului:** masă/mese, buton/butoane, carte/cărți, broască/broaște

În funcție de manifestarea opoziției singular/plural în planul expresiei, distingem trei clase de substantive:

- a. **substantive variabile, cu flexiune regulată:** elev/elevi, copil/copii, mamă/mame etc.
- b. **substantive variabile, cu flexiune neregulată:** noră/nurori, soră/surori/sore (cu sensul de infirmieră), om/oameni
- c. **substantive invariabile** (cele care au aceeași formă și la singular și la plural): tei, nume, pronume, ochi, pui, arici, do, re, luni, marți etc.

❖ SINGULARIA TANTUM (DEFECTIVE DE PLURAL):

- **substantive abstracte:** oină, aloe, curaj, dragoste, bunătate, inteligență, cinste, lene

Acestea pot avea plural când sunt folosite cu sens concret (ex: *bunătăți* „mâncăruri bune”).

- **substantive - nume de materie:** lapte, unt, miere, mazăre, pătrunjel, cimbru, piper, făină, aur, argint

Multe pot avea plural când desemnează porții sau obiecte (brânzeturi, arămuri):

- **substantive masculine care denumesc nume de persoană:** bade, taică, nene, neică, vodă;
- **substantive comune sau proprii care denumesc obiecte unice:** lună, Neptun, Mihai, Moscova, Roma etc.

❖ PLURALIA TANTUM (DEFFECTIVE DE SINGULAR):

- substantive care denumesc nume de materie/colective: câlți, tăieței
- substantive care denumesc nume de „obiecte” văzute ca o pluralitate: aplauze, graffiti, coclauri, zori
- substantive care denumesc obiecte alcătuite din două părți egale și simetrice: ochelari, ȋtari, nădragi, șlapi, foarfeci
- substantive proprii, toponimice: Bucegi, Carpați, Alpi
- nume de specii botanice sau clase de plante/animale: zorele, adormițele, fungi
- substantive care denumesc nume de popoare, cunoscute ca atare, nu și prin indivizi: pieile-roșii, tauriscii
- substantive care apar numai în expresii: cu șoșele, cu momele, a-și face mendrele

Atenție!

Substantivele nou intrate în limba pot pune probleme în ceea ce privește selectarea pluralului.

Reguli:

- substantivele care se termină în litere ce se pronunță identic în limba română sunt încadrate în modelul flexionar al substantivelor românești: *dealeri, itemi, trenduri, lookuri, weekenduri, feedbackuri, gadgeturi* etc.
- desinența de plural se adaugă cu cratimă la cuvintele greu flexionabile (*x-uri, e-uri*)
- desinența de plural se adaugă cu cratimă la substantivele a căror literă finală prezintă deosebiri între scriere și pronunțare (*show-uri*)
- desinența de plural se adaugă cu cratimă în cazul cuvintelor a căror formă grafică este neobișnuită pentru limba română (*party-uri, smartphone-uri* etc.).

Aplicație (18)

1. *Sunt defective de singular toate substantivele din seria:*

- a. Bucegi, aplauze, moaște, pomeți, călți
- b. Carpați, sânge, zurgălăi, iesle, voie
- c. Suceava, unt, aur, spaimă, tenis
- d. Ploiești, grâu, aromă, sclavagism, Snagov

2. *Sunt defective de plural toate substantivele din seria:*

- a. teamă, muncitor; cinste, aur, arc
- b. sânge, jale, oină, orez, sete
- c. pui, onoare, apărare, frică, mei
- d. puiet, lene, volei, moaște, stimă

3. *În seria de mai jos, toate substantivele sunt mobile:*

- a. melc, rac, șoim
- b. elevă, profesoară, țărancă
- c. balenă, molie, girafă
- d. copil, părinte, cal

7.4.3 Categoria determinării

Determinarea substantivului este o categorie gramaticală ce reflectă raportul dintre vorbitor și obiectul denumit de substantiv, exprimând măsura în care acest obiect îi este cunoscut vorbitorului.

Articolul este un morfem¹⁸ al determinării, lipsit de sens lexical propriu și de autonomie sintactică, ceea ce îl deosebește de alte cuvinte cu rol de determinare, cum ar fi pronumele sau adjectivele.

Determinarea se dezvoltă în trei variante:

1. **nedeterminare (determinare zero sau morfem ø):** om, copil, mamă, fată
2. **determinare nehotărâtă (nedefinită)**

- presupune detașarea unui obiect dintr-o clasă, fără ca acesta să aibă o identitate distinctă pentru vorbitor
- este marcată prin articolul nehotărât, care este întotdeauna proclitic (antepus substantivului)
- variază în funcție de gen (doar la singular), număr și caz.

Masculin + neutru singular		Feminin singular	
N/Ac	<i>un elev (m.), un scaun (n.)</i>	N/Ac	<i>o fată</i>
G/D	<i>unui elev (m.), unui scaun (n.)</i>	G/D	<i>unei fete</i>
Masculin + neutru plural		Feminin plural	
N/Ac	<i>niște elevi (m.), niște scaune (n.)</i>	N/Ac	<i>niște fete</i>
G/D	<i>niște elevi (m.), niște tablouri (n.)</i>	G/D	<i>unor fete</i>

Tabel 23. Determinarea nehotărâtă (nedefinită) a substantivului

3. **determinare hotărâtă (definită)**

- aceasta implică detașarea și individualizarea unui obiect dintr-o clasă, făcându-l cunoscut
- este marcată prin articolul hotărât, care este de obicei enclitic (postpus substantivului)
- atașarea articolului hotărât poate schimba calitatea fonetică a desinenței

¹⁸ Morfemul este unitatea minimală de expresie, segmentul constructiv al unui cuvânt, care are un sens lexical sau gramatical.

Masculin + neutru singular		Feminin singular	
N/Ac	elevul (m.), scaunul (n.)	N/Ac	fata
G/D	elevului (m.), scaunului (n.)	G/D	fetei
Masculin + neutru plural		Feminin plural	
N/Ac	elevii	N/Ac	fetele (f.), scaunele (n.)
G/D	elevilor	G/D	fetelor (f.), scaunelor (n.)

Tabel 24. Determinarea hotărâtă (definită) a substantivului

4. Articolul genitival

- este o marcă a cazului genitiv
- însoțește un substantiv sau un substitut (pronume, numeral) în cazul genitiv
- este un formant al numeralelor ordinale, contribuind la structura acestora: *al doilea*
- are patru forme distincte în funcție de gen și număr: *al* (masculin singular), *a* (feminin singular), *ai* (masculin plural), *ale* (feminin plural)
- este întotdeauna proclitic (antepus cuvântului pe care îl însoțește).
- articolul posesiv se acordă în gen și număr cu obiectul posedat (care este regentul adjectivului posesiv): *prieten al meu* (m. pl.), *prietenă a mea* (f. pl.), *prieteni ai mei* (m. pl.), *prietene ale mele* (f. pl.)

Atenție!

În GALR și GBLR, **al, a, ai, ale** sunt analizate ca marcă a genitivului, nu ca articole propriu-zise, având rolul de a face posibilă exprimarea acestui caz în anumite contexte (**un elev profesorului*).

Articolul genitival este obligatoriu în următoarele situații:

- când substantivul în genitiv nu se află în imediata vecinătate a unui substantiv articulat hotărât: *o carte a Simonei* sau *o carte interesantă a Simonei*, dar **nu** *cartea a Simonei*
- când genitivul se află înaintea substantivului: *Al Alexandrei talent e recunoscut de toată lumea.*
- când substantivul în genitiv are funcția sintactică de nume predicativ: *Cartea este a profesoarei.*
- când substantivul regent este nearticulat sau articulat nehotărât: *o carte a profesorului*
- când între regent și genitiv se intercalează un alt determinant: *cartea preferată a profesorului*

5. Articolul demonstrativ

- este un „instrument” gramatical care ajută la individualizarea substantivului
- are rolul de a integra substantivul în enunț și de a arăta gradul de cunoaștere a referentului
- este un morfem al determinării, lipsit de funcție de sine stătătoare în propoziție
- individualizează obiectul prin actualizarea unei însușiri atribuite acestuia
- provine din pronumele demonstrativ de depărtare (*cela*), care și-a pierdut capacitatea de a exprima depărtarea și s-a specializat ca articol
- este întotdeauna proclitic (antepus cuvântului pe care îl însoțește)

Caz	Masculin	Feminin
N/Ac	cel (sg.), cei (pl.)	cea (sg.), cele (pl.)
G/D	celui (sg.), celor (pl.)	celeii (sg.), celor (pl.)

Tabel 25. Forme ale articolului demonstrativ

7.4.4 Cazurile și funcțiile sintactice ale substantivului

În funcție de caz, substantivul poate îndeplini următoarele funcții sintactice:

Cazurile substantivului				
Nominativ (N)	Acuzativ (Ac.)	Genitiv (G)	Dativ (D)	Vocativ (V)
NOMINATIV				
Subiect	„În toate părțile se făceau <i>pregătiri</i> zgomotoase.” (I. Slavici)			
Nume predicativ	„Negoțul a ajuns <i>o calamitate</i> .” (M.Sadoveanu)			
Apoziție	Amicul meu, <i>Ahmad</i> , este student.			
Atribut substantival	Doamna <i>Gheorghe</i> e profesoara noastră.			
ACUZATIV ¹⁹				
Nume predicativ	Cadourile sunt <i>pentru cumnata</i> .			
Atribut substantival prepozițional	Creioanele <i>de la soră</i> îmi plac.			
Complement direct	Am cumpărat <i>caiete</i> .			
Complement prepozițional	Mă bazez <i>pe Alin</i> .			
Complement de agent	Transferul trebuie acceptat <i>de director</i> .			
Circumstanțial de loc	Lângă <i>poartă</i> se află tatăl meu.			
Circumstanțial de timp	<i>În tinerețe</i> era foarte slabă.			
Circumstanțial de mod	Jucau <i>ca niște adevărați profesioniști</i> .			

¹⁹ Substantivul în cazul acuzativ poate îndeplini mai multe funcții sintactice decât cele prezentate în tabel, însă selecția făcută ține cont de profilul grupului țintă vizat, adică studenții/ profesorii pentru învățământul primar și preșcolar.

Circumstanțial de cauză	Plânge <i>de supărare</i> .
Circumstanțial de scop	Umblă <i>după câștig</i> .
Circumstanțial condițional	<i>În caz de promovare</i> , profesorii pot ocupa un post.
Circumstanțial concesiv	<i>Cu toată nedumerirea</i> , am căutat-o.
GENITIV	
Prepoziții și locuțiuni prepoziționale specifice: <i>asupra, deasupra, împotriva, contra, în fața, în spatele, în dreptul, în vederea, în pofida, în ciuda, din cauza, din pricina etc.</i>	
Atribut substantival genitival	Invidia <i>împotriva Anei</i> a ieșit la suprafață.
Nume predicativ	Suntem <i>împotriva băuturii</i> .
Circumstanțial de loc	„ <i>Dedesubtul picioarelor noastre mitologia ține congrese.</i> ” (I. Caraion)
Circumstanțial de timp	A părăsit incinta <i>în jurul amiezii</i> .
Circumstanțial de cauză	N-a mai părăsit clădirea <i>din cauza căldurii</i> .
Circumstanțial de scop	Studiază <i>în vederea examenului</i> .
Circumstanțial concesiv	A învins <i>în ciuda problemelor</i> .
Circumstanțial condițional	<i>În locul fetei</i> , eu nu îl iertam.
DATIV	
Prepoziții specifice: <i>grație, datorită, mulțumită, conform, potrivit, contrar</i>	
Complement indirect	Îi dau <i>fetei</i> scrisoarea.
Nume predicativ	Rezultatul bun e <i>datorită profesorului</i> .
Circumstanțial de loc	Stai <i>locului!</i>
Atribut substantival	Succesul <i>datorită strădaniei</i> a fost o satisfacție totală.

VOCATIV	
• este cazul adresării • este cazul substantivelor animate, care nu intră în relație de dependență, fiind utilizată într-o construcție incidentă • substantivele în vocativ pot avea funcție de apozitie • se izolează, obligatoriu, de restul enunțului prin virgulă	
<i>Băiete!</i>	Substantivul aflat în cazul vocativ poate constitui un enunț independent.
<i>Băieți</i> , ascultați ce vă spun!	Substantivul în vocativ apare la începutul enunțului, izolat prin virgulă
Ascultați, <i>băieți</i> , ce vă spun!	Substantivul în vocativ poate fi integrat într-un enunț sub forma unui element incident.

Tabel 26. Funcțiile sintactice ale substantivului

7.5 Locuțiuni substantivale

Locuțiunile substantivale reprezintă grupări de cuvinte care funcționează ca un substantiv, având un sens unitar. Ele denumesc „obiecte” într-un sens foarte larg, similar substantivelor propriu-zise, cuprinzând ființe, lucruri, fenomene, stări, acțiuni, însușiri sau relații.

Dintre cele mai importante caracteristici, amintim:

Exemple

- locuțiunile substantivale provin, în general, din infinitivele lungi ale locuțiunilor verbale

- se comportă ca un substantiv, suferind modificări formale specifice acestuia în funcție de număr și caz (se declină)
- prezintă forme diferite de număr: *bătaie de joc* (singular), *bătăi de joc* (plural)
- există forme diferite și în funcție de caz: *această bătaie de joc* (N/Ac), *acestei bătai de joc* (N/Ac)
- pot fi articulate cu articole hotărâte sau nehotărâte: *bătaia de joc*, *o luare de cuvânt*

❖ Exemple de locuțiuni substantive:

• aducere-aminte = amintire	• nod în papură = cusur
• ținere de minte = memorie	• învățare de minte = cumintire
• părere de bine = bucurie	• încetare din viață = moarte
• luare de cuvânt = expunere	• nebăgare de seamă = neatenție
• băgare de seamă = atenție	• un nu știu ce = necunoscut
• bătaie de joc = batjocură	• boț cu ochi = copil
• dare de mână = generozitate	• bătaie de cap = încurcătură
• purtător de cuvânt = mesager	• făcător de bine = binefăcător
• punct de vedere = opinie	• tragere de inimă = dorință

Aplicație (19)

Alcătuiești enunțuri după următoarele cerințe:

a. să conțină un substantiv propriu cu funcția de complement de agent

.....

b. să conțină un substantiv comun cu funcția de complement prepozițional;

.....

c. să conțină o locuțiune substantivală cu funcția de subiect;

.....

d. să conțină un substantiv propriu în nominativ cu funcția de atribut substantival

.....

Să ne reamintim...

Concepte-cheie

- clasificarea substantivelor (criterii semantice și morfologice)
- genul, numărul și cazul substantivului
- determinarea și articolul

7.6 Adjectivul

Definiție

„**Adjectivul** este clasa cuvintelor flexibile subordonate substantivului (sau unui substitut al acestuia., acordându-se cu acesta și limitându-i extensiunea prin atribuirea unei informații specifice” (*GALR* 2008, I: 141).

❖ Tipuri de adjective

Exemple

Adjectivele pot fi clasificate după mai multe criterii:

1. După terminație/formă (criteriul flexionar)

a. **Variabile** (își modifică forma în funcție de genul, numărul și cazul elementului regent)

- **cu patru forme flexionare** (unde *-Ø*, *-ă*, *-i*, *-e* sunt desinențe, adică o secvență care se schimbă cu alta):
 - bun, bună, buni, bune
 - modern, modernă, moderni, moderne
 - luminos, luminoasă, luminoși, luminoase
 - înalt, înaltă, înalți, înalte
 - gras, grasă, grași, grase
 - crud, crudă, cruzi, crude
 - negru, neagră, negri, negre
- **cu trei forme flexionare** (unde *-Ø*, *-ă*, *-i* sunt desinențe, adică o secvență care se schimbă cu alta):
 - mic, mică, mici
 - lung, lungă, lungi
 - larg, largă, largi
 - drag, dragă, dragi
 - adânc, adâncă, adânci
 - românesc, românească, românești
- **cu două forme flexionare** (unde *-e*, *-i* sunt desinențe, adică o secvență care se schimbă cu alta):
 - mare, mari
 - dulce, dulci
 - veche, vechi
 - repede, repezi
 - verde, verzi

b. **invariabile** (își păstrează structura morfemică, indiferent de genul, numărul și cazul elementului de care depind): așa, asemenea, astfel (de), anume, atare, aparte, aievea, bine, gata, ditai, dihai, atroce, ferice, precoc, locvace, vivace, feroce, roz, kaki, lila, mișto, cumsecade.

2. După structura morfemică²⁰

- **simple**: bun, rău, albastru, luminos, atrăgător, auriu etc.
- **compuse**: atotștiutor, binefăcător, cuminte, cumsecade, galben-auriu, latino-american, propriu-zis etc.
- **locuțiuni adjectivale**: cu noroc, cu stare, de seamă, de treabă, la locul lui etc.

3. După sens (criteriul semantic)

- **calificative** (sau calitative/descriptive): exprimă o calitate sau o însușire a obiectului.
 - **exprimă calități**: elegant, bun, generos, frumos, calm, serios, altruist, silitor, onest etc.
 - **exprimă defecte**: rău, calic, urât, nervos, năserios, înfatuat, egoist, leneș etc.
 - **denumesc culori**: roșu, galben, albastru, verde, negru, alb etc.
 - **denumesc mărimi, forme**: mic, rotund, mare, îngust etc.
- **categoriale** (sau relaționale)
 - identifică subtipuri de obiecte și exprimă relații între substantivul regent și substantivul prezent în rădăcina adjectivului
 - nu admit gradarea și apar obligatoriu în postpunere: *uniformă școlară, militară, regală, românească* etc.
- **situative**
 - exprimă o ancorare temporală și sunt afective sau de modalizare: *fost ministru, actual parlamentar, bietul câine, săracul copil, așa-zis prieten, adevăratul prieten* etc.

²⁰ Structura morfemică reprezintă alcătuirea unui cuvânt din unitățile sale minime purtătoare de sens (morfeme): rădăcină, afixe (prefixe, sufixe) și desinențe.

- **determinative**- au rolul de actualizare a unui substantiv (similar cu articolul) sau de cuantificare

<i>adjective posesive</i>	====>	Prietenii <i>tăi</i> au ajuns devreme.
<i>adjective de întărire</i>	====>	Directoarea <i>însăși</i> a participat la ședință.
<i>adjective demonstrative</i>	====>	Copilul acesta citește foarte bine
<i>adjective negative</i>	====>	<i>Niciun</i> student nu are restanță.
<i>adjective interogative</i>	====>	<i>Ce</i> carte ai ales?
<i>adjective relative</i>	====>	Nu știm <i>ce carte</i> ai ales.
<i>adjective nehotărâte</i>	====>	<i>Fiecare</i> student trebuie să promoveze.

4. După procedeele de formare a adjectivelor

- **prin derivare**: părintesc, preaputernic, câinos, incorect, răscopt, strălucitor etc.
- **compunere**: cumsecade, cuminte, galben-deschis, roșu-închis etc.
- **conversiune**:
 - *verbe la participiu*: ascuns, pierdut, obosit, lăudat, închis, convins, speriat, ales
 - *verbe la gerunziu acordat*: aburindă, sângerândă, tremurândă, fumegândă, suferindă.
 - *pronume (adjective pronominale)*: de întărire, posesive, demonstrative, negative, interogative, relative, nehotărâte
 - *numerale (numerale cu valoare adjectivală)*: numeral cardinal propriu – zis (*trei elevi*), numeral cardinal colectiv (*ambii studenți*), numeral cardinal multiplicativ (*efort înzecit*), numeral cardinal distributiv (*câte trei*), numeral ordinal propriu – zis (*primul copil*)
 - *adverbe*: aievea, aparte, astfel (de), gata, mai presus, anume, altfel (de), bine, atare, asemenea, așa, mai prejos

7.6.1 Gradele de comparație/ intensitate ale adjectivului

Gradarea (sau intensitatea) reprezintă evaluarea cantitativă a gradului în care un obiect posedă o însușire sau în care se manifestă caracteristica unei acțiuni. Aceasta implică o apreciere subiectivă a vorbitorului.

Exemple

În gramatica tradițională, se admite existența a trei grade de comparație²¹:

	Categorie	Caracteristici	Exemple	Observații
POZITIV	Gradul pozitiv	Grad nemarcat, exprimă calitatea în mod absolut, fără comparație)	• elev silitor • câine rău • băiat frumos • student înalt	Este forma de bază a adjectivului.
	Gradul comparativ de superioritate	[+ intensitate], [+comparație], exprimat cu „mai”	• mai înalt decât mama • mai frumos ca ea	Termeni: „decât”, „ca”, „față de” etc.
COMPARATIV	Gradul comparativ de inferioritate	Exprimat prin „mai puțin”	• mai puțin inteligent • mai puțin frumos	Calitate exprimată mai slab.
	Gradul comparativ de egalitate	Exprimat prin „la fel de”, „tot atât de”	• la fel de bun ca el • tot așa de inteligent	Indică aceeași intensitate)

²¹ Preluăm această clasificare, deoarece este cea agreată pentru examenele de titularizare și definitivat pentru învățători-educatori.

SUPERLATIV	Gradul superlativ relativ de superioritate	[+Intensitate maximă], [+Comparație], cu „cel mai”	• cel mai inteligent • cel mai frumos dintre elevi	Articol demonstrativ + adverb.
	Gradul superlativ relativ de inferioritate	Exprimat cu „cel mai puțin”	• cel mai puțin frumos • cel mai puțin înalt	—
	Gradul superlativ absolut de superioritate	[+intensitate maximă], [-comparație], cu adverbe (foarte, tare etc.)	• foarte frumos • teribil de calm	Expresii: „extraordinar de”, prefixe (ultra-)
	Gradul superlativ absolut de inferioritate	Exprimat prin „foarte puțin”	• foarte puțin plauzibil	mai puțin folosită

Tabel 27. Gradele de comparație ale adjectivului

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT...

Există diferite mijloace expresive de redare a superlativului absolut

- **verbe la supin plasate după adjectiv:** urâtă de speriat etc.
- **grupuri locuționale:** din cale afară de, cu totul și cu totul etc.
- **adjective plasate în fața altui adjectiv, legate prin prepoziție:** nebun de îndrăgostit, putred de bogat etc.
- **adverbe legate de adjective prin prepoziția „de”:** nemaipomenit de, cumplit de, infernal de etc.

- **adverbe provenite din substantive:** singur cu, frumoasă foc, îndrăgostit lulea etc.
- **repetarea adjectivului:** bun-bun
- **silabisirea adjectivului:** im-pe-ca-bil
- **prelungirea unor vocale:** buuuun
- **prefixe:** prea-, ultra-, hiper- etc.
- **sufixe:** -isim

Atenție!

Anumite adjective nu acceptă comparația:

- *adjective invariabile provenite din adverbe:* așa, asemenea, atare, gata etc.
- *adjective relaționale:* sătesc, polar, ciobănesc, școlar, academic etc.
- *adjective care includ semnificații superlative (din punct de vedere semantic):* colosal, gigantic, nemaipomenit, extraordinar, uriaș, hipersensibil, extrafin, arhicunoscut etc.
- *adjective care includ forme de comparativ/ superlativ (din punct de vedere etimologic):* anterior, posterior, inferior, infim, maxim, optim, superior, extrem, minim etc.

7.6.2 Acordul adjectivului cu substantivul

Reguli specifice de acord

1. Acordul în gen și număr

- pentru adjectivele care determină substantive la genul feminin și cele la masculin, acordul se face astfel: *fată frumoasă* (f. sg.); *fete frumoase* (f. pl.), *băiat deștept* (m. sg.), *băieți deștepți* (m. pl.)

- pentru adjectivele care determină substantive neutre, acordul se realizează astfel:
 - la singular, adjectivul ia forma de masculin: *tablou frumos*
 - la plural, adjectivul ia forma de feminin: *tablouri frumoase*

2. Acordul în caz

- acordul cu substantive de genuri diferite
 - dacă un adjectiv determină mai multe substantive de genuri diferite, acordul se face cu substantivul cel mai apropiat de adjectiv: *băieți și fete frumoase*
 - dacă între substantivele de genuri diferite apar și alte cuvinte, acordul se face cu genul masculin (considerat genul mai „puternic”: *un băiat și o fată cu adevărat frumoși*

3. **Adjectivul calificativ** așezat înaintea substantivului pe care îl determină preia articolul hotărât enclitic de la substantiv: *harnicul elev* pentru *elevul harnic*, *dulcele copil* pentru *copilul dulce*

4. Adjectivele care, prin poziția antepusă substantivului, nu primesc articol hotărât sunt ***tot*** și ***întreg*** (uneori): *tot timpul*, *întreg poporul*

5. Când un **adjectiv este precedat de articolul nehotărât proclitic** (*o minunată fată*), acesta aparține tot substantivului.

6. **Articolul demonstrativ-adjectival** (*cel, cea, cei, cele*) variază după gen, număr și caz și apare între un substantiv articulat definit/hotărât și adjectivul care îl determină: *cartea cea interesantă*, *elevul cel bun*

❖ Funcțiile sintactice ale adjectivului

Funcție sintactică	Exemplu
NOMINATIV	
Atribut adjectival (AT)	Copiii <i>silitori</i> sunt răsplătiți.
Nume predicativ (NP)	Copiii sunt <i>silitori</i> .

ACUZATIV	
Atribut adjectival	L-am văzut pe băiatul <i>silitor</i> .
Circumstanțial de timp	O cunoșteam <i>de mică</i> .
Circumstanțial de cauză	<i>De supărată</i> , nu l-a chemat la petrecere.
GENITIV	
Atribut adjectival	Proiectul studentei <i>serioase</i> este corect.
DATIV	
Atribut adjectival	I-am dat unei studente <i>silitoare</i> nota nouă.
VOCATIV	
Atribut adjectival	Copilule <i>drag</i> , ce temă ai avut?

Tabel 28. Funcțiile sintactice ale adjectivului

Aplicație (20)

1. *Subliniați adjectivele din enunțurile de mai jos și precizați pentru fiecare gradul de comparație:*

- Această soluție este mai eficientă decât cea propusă anterior.
- A fost cel mai atent student din grupă.
- Situația este mai puțin complicată decât părea.
- Discursul a fost extrem de convingător.
- Rezultatul este la fel de relevant ca demonstrația.

2. *Analizați adjectivele din enunțurile următoare și precizați: genul, numărul, cazul și funcția sintactică.*

- Copiii silitori sunt răsplătiți.
- Lucrarea studentei neserioase este foarte slabă.
- I-am dat studentei silitoare un punct din oficiu.
- Dulce Patrie!

Să ne reamintim...

Concepte-cheie:

- clasificarea adjectivelor
- acordul adjectivului cu substantivul
- gradele de comparație și de intensitate
- structura și formarea adjectivelor
- funcțiile sintactice ale adjectivului

Rezumat

Capitolul 7 a abordat două dintre părțile de vorbire flexibile (substantivul și adjectivul), din perspectiva clasificării și a categoriilor gramaticale specifice. În ceea ce privește substantivul au fost prezentate tipurile acestuia genul, numărul, cazul și determinarea. În cazul adjectivului au fost abordate tipurile de adjective, gradele de comparație și regulile de acord cu substantivul, ilustrate prin exemple și exerciții.

Test de autoevaluare a cunoștințelor

I. Alegeți varianta corectă:

1. Există doar adjective variabile cu două forme în seria:

- a. verde, dulce, cuminte
- b. roz, gri, mov
- c. drag, ușor, frumos

2. Există un adjectiv invariabil în enunțul:

- a. Dan este un copil zglobiu.
- b. Matei nu a fost cuminte.
- c. Îmi plăcea rochia ei lila.

3. *Este corect alcătuit enunțul:*

- a. În grădină au apărut timpurii ghiocei.
- b. Venea ploaia și cenușii nori mă speriau.
- c. I-am trimis o scrisoare verișoarei mele mai mare.

4. *Adjectivul din propoziția „I-am dat fetei tinere o lalea.” este în cazul:*

- a. Nominativ
- b. Dativ
- c. Acuzativ

5. *Adjectivul din propoziția „Draga mea prietenă, vino la plimbare!” este în cazul:*

- a. Nominativ
- b. Vocativ
- c. Acuzativ

6. *În enunțul „Maria s-a bucurat de nota mare primită la test.” adjectivele sunt:*

- a. ambele propriu-zise
- b. mare – propriu-zis;
- c. primită – provenit din participiu
- d. ambele provenite din participiu

7. *Sunt formate prin derivare cu sufix toate adjectivele din seria:*

- a. arămiu, darnic, inimos
- b. băiețesc, nedemn, arămiu
- c. cumsecade, bunicel, argintiu

8. *Seria care conține doar structuri corecte este:*

- a. eveniment fastuos, argintii pantofi, ultimele zile
- b. eveniment fastos, argintii pantofi, ultimile zile
- c. eveniment fastuos, argintii pantofi, ultimile zile

9. Nu au grade de comparație adjectivele din seria:

- a. tulcean, unic, superior
- b. mic, înalt, frumos
- c. strălucitor, complet, fermecat

10. Sunt la superlativ absolut de superioritate adjectivele din seria:

- a. foarte bun, extrem de slab, prea frumos
- b. cel mai scund, cel mai înalt, cel mai bun
- c. foarte frumos, cel mai citit, prea mic

II. Rezolvați următoarele exerciții:

11. Completați enunțurile cu forma corectă de plural a substantivelor din paranteză:

- a. În oraș erau mai multe (hotel) renovate recent.
- b. Am cumpărat niște..... (rucsac).
- c. Pe masă se aflau trei..... (chibrit).
- d. La ferestrele din living am montat noi(pervaz).
- e. Copilul și-a legat bine..... (șiret).
- f. În bucătărie sunt două..... (aragaz) defecte.
- g. Am avut mai multe.....(coșmar) în ultima perioadă.
- h. Am cumpărat mai multe (furtun).
- i. În salon erau câteva.....(trabuc) scumpe.
- j. În omletă au fost puse doar.....(albuș).

12. Grupați doar substantivele scrise corect în funcție de terminația de plural:

-ee /-ie /-uri: curcubeie, curcubeie ; zmee, zmeie, zmei; licee, liceie; trofee, trofeie; caree, careuri; heleșteie, heleșteie; defilee, defileie, defileuri; muzeie, muzee; ghișee, ghișeuri.

13. Alegeți varianta corectă pentru fiecare substantiv:

• aripei/aripii	• mamei/mamii
• acelei nore/acelei nurori	• vulpii/vulpei
• tandreței/tandreții	• unei nore/unei nurori
• fetei/fetii	• amiezei/amiezii

14. *Identificați seria care conține locuțiuni substantive:*

- a. aducere-aminte, ținere de minte, facere de bine, părere de rău, luare-aminte
- b. drum-de-fier, pasăre-liră, mâine-seară
- c. dis-de-diminează, astă-seară, cu noaptea-n cap, o dată cu găinile
- d. gură-cască, zgârie-brânză, nu-mă-uita, floarea-soarelui

15. *Alcătuți enunțuri în care substantivul „soră” să fie:*

- a. circumstanțial de mod în Ac
- b. complement de agent
- c. atribut în G
- d. circumstanțial de timp în Ac
- e. complement prepozițional

8. ELEMENTE DE MORFOLOGIE. PĂRȚILE DE VORBIRE FLEXIBILE (III). PRONUMELE ȘI NUMERALUL

8.1 Introducere

În capitolul 8 sunt abordate pronumele și numeralul, două părți de vorbire flexibile care ridică, de cele mai multe ori, probleme de identificare și clasificare. Secțiunea despre pronume urmărește tipurile de pronume și adjective pronominale, formele lor, diferența dintre valoarea pronominală și cea adjectivală, precum și funcțiile sintactice pe care acestea le pot avea în enunț.

Cea de-a doua parte a capitolului este dedicată numeralului și vizează clasele de numere, flexiunea, valorile morfosintactice (adjectivală, pronominală, substantivală) și posibilitățile de combinare cu alte părți de vorbire.

8.2 Obiective

După parcurgerea capitolului 8, cursanții vor fi capabili:

- să recunoască pronumele și adjectivele pronominale în enunțuri concrete
- să diferențieze pronumele de adjectivul pronominal, în funcție de contextul dat
- să determine forma și funcția sintactică a unui pronume într-un enunț dat
- să identifice tipul și valoarea unui numeral într-un context dat
- să utilizeze corect pronumele și numeralul în cadrul unei analize morfosintactice

8.3 Pronumele

Definiție

„**Pronumele** este o clasă lexico-gramaticală de cuvinte fără autonomie semantico-referențială, având rolul de a reprezenta în enunț entități prezente implicit sau explicit în universul de discurs.” (GALR 2008, I: 181).

Exemple

Flexiunea pronumelui cunoaște distincții de:

- a. **persoană** (I, a II-a, a III-a)
- b. **număr** (singular/ plural)
- c. **gen** (masculin și feminin- doar la persoana a III-a)
- d. **caz** (N, Ac, D, G, V; la G are forme doar pentru persoana a III-a, iar la V, doar pentru a II-a)

Atenție!

- pronumele personal, de politețe și reflexiv **nu devin niciodată adjective**
- **doar** pronumele de întărire, posesiv, demonstrativ, nehotărât, interogativ, relativ și negativ **pot fi adjective**
- pronumele personal, de politețe, reflexiv, de întărire și **posesiv au forme după persoane**

8.3.1 Pronumele personal

Definiție

Pronumele personal este, din punct de vedere semantic, o clasă de cuvinte fără referință proprie, care își dobândesc referința fie *anaforic* (prin raportare la un substantiv din enunț), fie *deictic* (prin raportare la situația de comunicare). Morfosintactic, se caracterizează prin categoria persoanei (cu excepția unor subclase), absența determinării, opoziția formelor accentuate/neaccentuate (clitice) și posibilitatea de a îndeplini toate funcțiile sintactice ale substantivului.

Exemple

Pronumele personal are forme diferite în funcție de persoană, număr, caz și formă, după cum se observă în tabelul de mai jos:

Caz	Formă	Persoana I		Persoana a II-a		Persoana a III-a			
		<i>singular</i>	<i>plural</i>	<i>singular</i>	<i>plural</i>	<i>singular</i>		<i>plural</i>	
						<i>m</i>	<i>f</i>	<i>m</i>	<i>f</i>
N		eu	noi	tu	voi	el	ea	ei	ele
Ac	accentuată	mine	noi	tine	voi				
	clitică	mă	ne	te	vă	îl	o	îi	le
	(neaccentuată)	m-	ne-	te-	v-				
G		-	-	-	-	lui	ei	lor	
D	accentuată	mie	nouă	ție	vouă				
	clitică	îmi	ne	îți	vă/vi,	îi	i	le	li
	(neaccentuată)	mi	ni	ți	v-				
V		-	-	tu	voi	-	-	-	-

Tabel 29. Formele pronumelui personal

❖ **Funcțiile sintactice ale pronumelui personal**

NOMINATIV	
<i>Funcție sintactică</i>	<i>Exemple</i>
Subiect	<i>El învață.</i> (Persoana I și a II-a pot lipsi)
Nume predicativ	El e <i>el</i> și gata.
Apoziție	Popescu, <i>el</i> , m-a ajutat.
ACUZATIV	
Complement direct	<i>Pe ea</i> o ajutăm cu plăcere.
Complement prepozițional	Și-a adus aminte <i>de voi</i> .
Complement de agent	<i>De el</i> a fost construit foișorul.
Circumstanțial de loc	A venit <i>la tine</i> .
Circumstanțial de timp	<i>După mine</i> , a venit și Ionuț.
Circumstanțial de mod	Se machiază <i>ca mine</i> .
Circumstanțial de cauză	A fost amendat <i>pentru voi</i> .
Circumstanțial de scop	Am făcut o petrecere <i>pentru el</i> .
Atribut pronominal	Cadoul <i>de la ea</i> este superb.
GENITIV	
Atribut pronominal	Venirea <i>ei</i> m-a bucurat.
Nume predicativ	Reușitele sunt <i>ale lor</i> .
Circumstanțial de loc	Am sosit înaintea <i>lui</i> .
Complement prepozițional	Acționează contra <i>lui</i> .
DATIV	
Complement indirect	<i>I-am</i> dat nota zece.
Complement indirect posesiv	<i>Îmi</i> lucește pielea.
Atribut pronominal (posesiv)	Frumoasa- <i>i</i> casă este finisată.
Nume predicativ	Premiul este <i>grație ție</i> .

Tabel 30. Funcțiile sintactice ale pronumelui personal

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT...

- anumite forme clitice de acuzativ și dativ de persoana a III-a (*o, îi, le*) pot intra în componența unor expresii verbale, unde nu au funcție sintactică proprie: *A luat-o la fugă. Le are cu muzica!*.
- formele neaccentuate de dativ pot marca implicarea afectivă puternică a vorbitorului: *Mi ți l-a trosnit de nu s-a văzut* (Dativ etic).
- pronumele reflexiv are forme proprii doar pentru persoana a III-a (*se, își*); celelalte forme sunt împrumutate de la pronumele personal; diferențierea se face observând dacă pronumele are persoană diferită de persoana verbului (pronume personal) sau aceeași persoană (pronume reflexiv). Ex: *Tu mă trezești pe mine* (personal) vs *Eu mă trezesc* (reflexiv).
- la persoana a III-a, se pot folosi atât pronumele personale în genitiv (*lui, ei, lor*), cât și adjectivul pronominal posesiv (*său, sa, săi, sale*).
- complementul indirect posesiv este un tip de complement indirect care arată posesia: *Îmi bate cineva în geam* (geamul meu).
- în anumite situații pronumele personal, persoana a II-a, capătă valoare generică: *Când iubești, tu ești cel care alege să sufere sau nu*.
- există situații în care apar inversări de persoane și/ sau număr: *Mai face și noi curățenie?*

8.3.2 Pronumele personal de politețe

Definiție

Pronumele personal de politețe, cunoscut și sub denumirea de pronume de reverență, este o subclasă a pronumelor personale, utilizată pentru a exprima o atitudine reverențioasă sau pentru a marca o distanță față de interlocutor sau față de obiectul comunicării (dacă acesta este [+uman]).

Exemple

❖ Categoriile pronumelui personal de politețe sunt *persoana, numărul și cazul*.

Caz	Persoana I		Persoana a II-a		Persoana a III-a		
	<i>singular</i>	<i>plural</i>	<i>singular</i>	<i>plural</i>	<i>singular</i>		<i>plural</i>
	m = f	m = f	m = f	m = f	m	f	m = f
N	-	-	dumneata				
Ac	-	-	dumneavoastră				
G	-	-	dumitale				
D	-	-	dumneavoastră	dumneavoastră	dumnealui	dumneaei	dumnealor
V	-	-	dumneata! dumneavoastră!	dumneavoastră!	-	-	-

Tabel 31. Formele pronumelui personal de politețe

❖ Variante și locuțiuni pronominale de politețe:

- **forme populare sau regionale:** *mata, matală, mătălică, mătăluță*
- **locuțiuni pronominale de politețe:** *Domnia Ta, Domnia Lui, Domnia Ei, Domnia Sa, Domnia Voastră, Domniile Lor, Domniile Voastre*
- **forme protocolare vechi:** *Eminența Sa, Excelența Sa, Maiestatea/Majestatea Sa, Măria Sa, Preasfinția Sa, Înalt Preasfinția Sa*
- **valori stilistice/peiorative:** *Întunecimea Voastră, Mârșăvia Voastră* (unele locuțiuni pot fi create ad-hoc cu sens peiorativ, în special în basme)
- deși în gramatica tradițională, *dânsul/dânsa* sunt considerate pronume personale compuse, nu de politețe, gramaticile mai recente le includ în clasa pronumelor de politețe, utilizate pentru a exprima o formă de politețe atenuată

8.3.3 Pronumele reflexiv

Definiție

Pronumele reflexiv exprimă, de regulă, identitatea dintre subiect și obiectul direct sau indirect al acțiunii, având aceeași persoană și același număr ca verbul.

- are forme specifice numai pentru cazurile acuzativ și dativ
- pentru persoanele I și a II-a (singular și plural), pronumele reflexiv împrumută formele neaccentuate (clitice) ale pronumelor personale corespunzătoare
- nu are forme distincte de gen (*se* și *sine* atât pentru feminin, cât și pentru masculin)

Caz	Formă	Persoana I		Persoana a II-a		Persoana a III-a	
		singular	plural	singular	plural	singular	plural
Ac	accentuată	mine	noi	tine	voi	sine	sine
	clitică	mă;m-	ne (-)	te (-)	vă; v-	se; s-	se; s-
D	accentuată	mie	nouă	ție	vouă	sie; sieși	sie; sieși
	clitică	îmi; mi	ne; ni	îți; ți-	vă; v-; vi	își, și	își, și

Tabel 32. Formele pronumelui reflexiv

- în unele îmbinări de cuvinte, cliticele de dativ (posesiv) sunt obligatorii: *a-și aduna forțele*, *a-și mușca buzele*, *a-și stăpâni râsul*, *a-și acoperi ochii*, *a-și da sufletul*, *a-și veni în fire* etc.
- există două categorii de reflexive: *cu* și *fără funcție sintactică*

- posibilități de a afla dacă pronumele reflexive au funcție sintactică:
 - forma clitică/ neaccentuată poate fi reluată/ dublată printr-o formă accentuată:
 - *Mă cunosc bine (pe mine) de când am fost la acel curs de dezvoltare personală.*
 - *Mi-am impus (mie) să fiu mai puternică.*
 - pronumele nu este obligatoriu pentru verb: *îmbracă (bebelușul)/se îmbracă, spală (vasele)/se spală, cumpăr (mașina)/îmi cumpăr, spun (ceva)/îmi spun* etc.
 - pronumele poate fi înlocuit cu o altă formă pronominală de același caz: *se spală/te spală; îmi pregătesc/îți pregătesc; îmi spun/îți spun, se îmbracă/il îmbracă*

❖ Funcții sintactice ale pronumelui reflexiv

Funcție sintactică	Exemple
ACUZATIV	
Complement direct	<i>Se cunoaște bine pe sine.</i>
Complement prepozițional	<i>Se bazează doar pe sine.</i>
Nume predicativ	<i>Sculptura este pentru sine.</i>
Circumstanțial de loc	<i>M-a luat lângă sine.</i>
Circumstanțial de scop	<i>Învăță pentru sine.</i>
DATIV	
Complement indirect	<i>Mi-am impus niște reguli clare privind relația asta.</i>
Complement indirect posesiv	<i>Profesorul își iubește meseria.</i>
Complement prepozițional	<i>A luat premiul grație sieși.</i>

Tabel 33. Funcțiile sintactice ale pronumelui reflexiv

8.3.4 Pronumele și adjectivul posesiv

Definiție

Pronumele și adjectivele posesive sunt forme pronominale care exprimă posesia și prezintă categoria gramaticală a persoanei.

1. Pronumele posesiv

- este întotdeauna însoțit de *al, a, ai, ale*
- are flexiune în funcție de persoană, gen, număr și caz
- reflectă identitatea vorbitorului-posesor (pers. I), a interlocutorului-posesor (pers. a II-a) sau a obiectului comunicării-posesor (pers. a III-a)
- opoziția de gen și număr este marcată atât la nivelul articolului posesiv, cât și la nivelul pronumelui: *a mea* (feminin singular), *al meu* (masculin singular), *ale mele* (feminin plural), *ai mei* (masculin plural)
- *lui, ei, lor* sunt pronume în genitiv, nu pronume posesive
- norma actuală admite atât forma la singular *de-a mea*, cât și forma la plural *de-ale mele*: *o prietenă de-a mea/ de-ale mele*

			Persoana I		Persoana a II-a		Persoana a III-a	
			N = Ac	G = D	N = Ac	G = D	N = Ac	G = D
un singur posesor	un singur obiect posedat	m.	meu		tău		său	
		f.	mea	mele	ta	tale	sa	sale
	mai multe obiecte posedate	m.	mei		tăi		săi	
		f.	mele		tale		sale	
mai mulți posesori	un singur obiect posedat	m.	nostru		vostru		-	
		f.	noastră	noastre	voastră	voastre	-	
	mai multe obiecte posedate	m.	noștri		voștri		-	
		f.	noastre		voastre		-	

Tabel 33. Formele pronumelui posesiv

❖ Funcții sintactice ale pronumelui posesiv

Funcție sintactică	Exemple
NOMINATIV	
Subiect	<i>Ai mei</i> au plecat la munte.
Nume predicativ	Copiii <i>sunt ai mei</i> .
ACUZATIV	
Nume predicativ	Cadoul este <i>de la ai mei</i> .
Complement direct	<i>Pe ai mei</i> nu o să-i vezi anul acesta la mare.
Complement prepozițional	Mă bazez <i>pe ai tăi</i> .
Circumstanțial de loc	Merg <i>la ai tăi</i> vara asta.
Circumstanțial de mod	Vorbești <i>ca ai tăi</i> .

Circumstanțial de cauză	M-a certat <i>pentru ai mei</i> .
Circumstanțial de scop	S-a sacrificat <i>pentru ai tăi</i> .
Atribut pronominal	Cadoul <i>de la ai tăi</i> a fost impresionant.
GENITIV	
Complement prepozițional	Se repercutează <i>asupra alor tăi</i> .
Circumstanțial de loc	Autobuzul s-a oprit înaintea <i>alor săi</i> .
Circumstanțial de timp	Am ajuns la cabană <i>înaintea alor mei</i> .
Atribut pronominal genitival	Copiii <i>alor mei</i> sunt inteligenți.
DATIV	
Nume predicativ	Elevii mei nu sunt <i>aidoma alor tăi</i> .

Tabel 34. Funcțiile sintactice ale pronomelui posesiv

2. Adjectivul pronominal posesiv

- adjectivul pronominal posesiv se confundă ușor cu pronumele posesiv, însă diferența substanțială constă în faptul că adjectivul stă întotdeauna lângă un substantiv și se acordă cu acesta, pe când pronumele este întotdeauna însoțit de pronumele posesiv
 - Casa *mea* este frumoasă. (*mea* = adjectiv pronominal posesiv)
 - Casa *alor mei* este frumoasă. (*alor mei* = pronume posesiv)
- funcția sintactică a adjectivului pronominal posesiv este de *atribut adjectival*
- prin acord cu substantivul, adjectivele pronominale posesive pot sta în toate cele cinci cazuri:
 - Fratele *meu* este inteligent. (fratele = N; meu = N)
 - L-am vizitat pe copilul *meu* la școală. (pe copilul = Ac; meu = Ac.)
 - I-am dat cartea colegei *mele*. (colegei = D; mele = D)
 - Suferința prietenei *mele* era de neimaginat. (prietenei = G; mele = G)
 - Draga *mea* surioară, cum ești? (surioară = V; mea = V)

8.3.5 Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ

Definiție

Pronumele demonstrativ este o parte de vorbire flexibilă care substituie numele unui obiect, indicând totodată poziția acestuia în spațiu sau în timp, identitatea, diferențierea sau asemănarea lui față de alte obiecte.

Exemple

❖ Clasificarea pronumelui demonstrativ

CAZ	MASCULIN		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
PRONUMELE DEMONSTRATIV DE APROPIERE				
N = Ac.	acesta	aceștia	aceasta	acestea
G = D	acestuia	acestora	acesteia	acestora
PRONUMELE DEMONSTRATIV DE DEPĂRTARE				
N = Ac.	acela	aceia	aceea	acelea
G = D	aceluia	acelora	aceleia	acelora
PRONUMELE DEMONSTRATIV DE IDENTITATE				
N = Ac.	aceiași	aceiași	aceeași	aceleași
G = D	aceluiași	acelorași	aceleiași	acelorași
PRONUMELE DEMONSTRATIV DE DIFERENȚIERE				
N = Ac.	celălalt	ceilalți	cealaltă	celelalte
G = D	celuilalt	celorlalți	celeilalte	celorlalte

Tabel 35. Formele pronumelui demonstrativ

Atenție!

a. Forme familiare/populare ale pronumelui de apropiere:

- **ăsta, asta, ăștia, astea**
 - Nominativ/Acuzativ: *ăsta* (m.sg., n.sg.), *asta* (f.sg.); *ăștia* (m.pl.), *astea* (f.pl., n.pl.)
 - Genitiv/Dativ: *ăstuia* (m.sg., n.sg.), *ăsteia* (f.sg.); *ăstora* (m.pl., f.pl., n.pl.)

b. Forme familiare/populare ale pronumelui de depărtare:

- **ăla, aia, ăia, alea**
 - Nominativ/Acuzativ: *ăla* (m.sg., n.sg.), *aia* (f.sg.); *ăia* (m.pl.), *alea* (f.pl., n.pl.)
 - Genitiv/Dativ: *ăluia* (m.sg., n.sg.), *ăleia* (f.sg.); *ălora* (m.pl., f.pl., n.pl.)

• Forme neliterare ale pronumelui de diferențiere:

- Nominativ/Acuzativ: *ăstălalt/ălălalt* (m.sg., n.sg.), *astălaltă/ailaltă* (f.sg.); *ăștialalți/ăilalți* (m.pl.), *astealalte/alealalte* (f.pl., n.pl.)
- Genitiv/Dativ: *ăstuilalt/ăhuilalt* (m.sg., n.sg.), *ăsteilalte/ăleilalte* (f.sg.); *ăstorlalți/ălorlalți* (m.pl.), *ăstorlalte/ălorlalte* (f.pl., n.pl.)

❖ Funcțiile sintactice ale pronumelui demonstrativ

Funcții sintactice	Exemple
NOMINATIV	
Subiect	<i>Aceasta</i> e cea mai frumoasă amintire.
Nume predicativ	Fetele mele sunt <i>acestea</i> .
Apoziție	Studentul, adică <i>acesta</i> din anul II, a picat examenul.

ACUZATIV	
Complement direct	I-am văzut <i>pe aceia</i> .
Complement prepozițional	Mă bazez <i>pe acesta</i> .
Circumstanțial de loc	Am plecat <i>spre aceea</i> .
Circumstanțial de timp	Am plecat odată <i>cu acela</i> .
Circumstanțial de mod	Se comportă <i>ca cealaltă</i> .
Circumstanțial de cauză	M-a pedepsit <i>pentru acela</i> .
Circumstanțial de scop	Am o restanță și învăț <i>pentru aceasta</i> .
Atribut prepozițional	Cadoul <i>de la celălalt</i> e mai scump.
GENITIV	
Circumstanțial de loc	Mașina s-a stricat <i>în fața acestuia</i> .
Circumstanțial de timp	Am intrat la facultate <i>înaintea aceleia</i> .
DATIV	
Complement indirect	I-am dat <i>acesteia</i> un cadou.

Tabel 36. Funcțiile sintactice ale pronumelui demonstrativ

❖ Adjectivul pronominal demonstrativ

- prin conversiune, un pronume demonstrativ devine adjectiv pronominal demonstrativ atunci când determină un substantiv și se acordă cu acesta în gen, număr și caz
- funcția sa sintactică este întotdeauna de atribut adjectival
- formele fără particula „-a” (*acest, acel*) apar exclusiv ca atribute prenominalale (înaintea substantivului), de exemplu: *acest student*
- formele cu particula „-a” (*acesta, acela*) apar exclusiv ca atribute postnominalale (după substantiv), de exemplu: *băiatul acesta*
- demonstrativul de identitate (*același*) poate apărea ca atribut doar în poziție prenominală (*același băiat*), nu și postnominală (**băiatul același*)

Atenție!

- articolul demonstrativ „cel” este un subtip de articol hotărât care precedă adesea adjective, servind la legătura dintre un substantiv articulat hotărât și atributul său (*elevul cel bun*)
- se pot observa abateri de la acordul în caz, în special când adjectivul este postnominal (formulările *băiatului acela* sau *fetei aceea* sunt incorecte).

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT....

„Cel” poate fi pronume semiindependent în situații precum:

1. **cel + adverb:** Cel *de acolo* este Alin.
2. **cel + adjectiv:** Cel *inteligent* este Paul.
3. **cel + substantiv/ pronume în genitiv:** Caietul fetei este dictando. Cel *al băiatului* este de matematică.
4. **cel + verb la supin:** Documentul de completat e pe masă. Cel *de semnat* nu este încă printat.
5. **cel + substantiv/ pronume + prepoziție:** Tricoul de la Andrei e negru. Cel *de la tine* e maro.

8.3.6 Pronumele și adjectivul pronominal nehotărât

Definiție

Pronumele nehotărât (numit și pronume indefinit) este o clasă de cuvinte care evocă (se referă la) o ființă/un obiect sau un ansamblu de ființe/obiecte care nu pot fi identificate sau cuantificate exact.

❖ Clasificarea pronumelui nehotărât

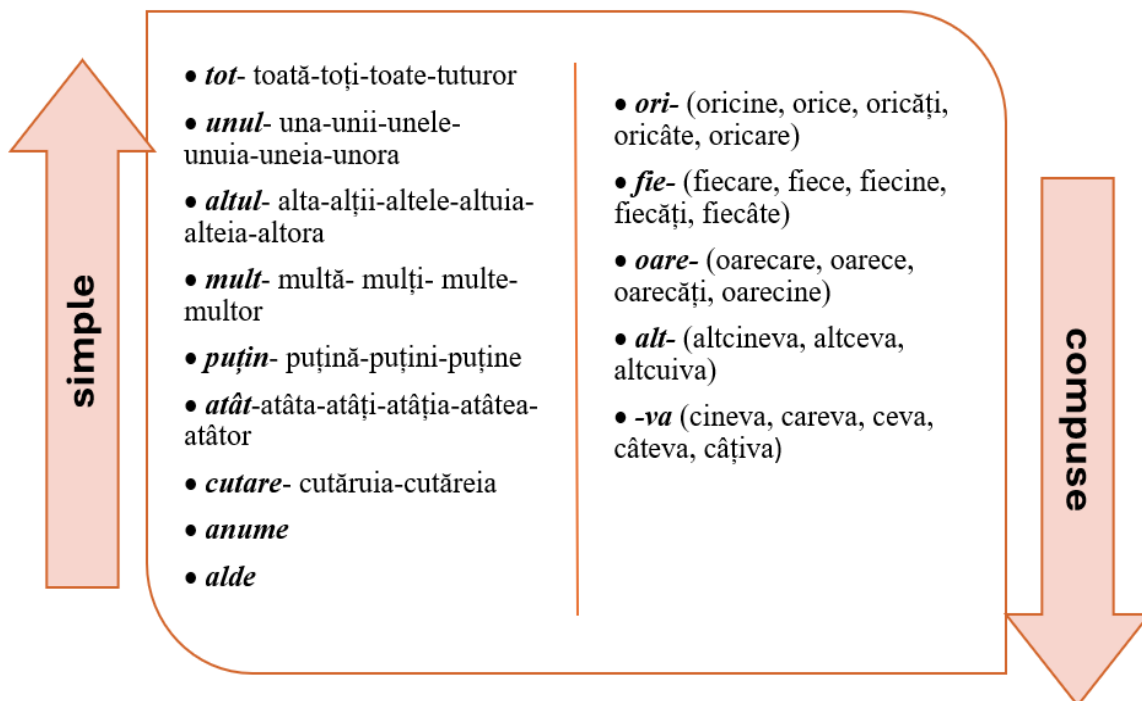

Figura 5. Formele pronumelui nehotărât

❖ Tipuri de locuțiuni pronominale nehotărâte

Locuțiuni pronominale nehotărâte: *te miri cine, te miri ce, te miri care, te miri cât, nu știu cine, nu știu ce, nu știu care, nu știu câte, nu știu cât, cine știe cine, cine știe ce, cine știe câți, care de care, câte și mai câte etc.*

❖ Funcții sintactice ale pronumelui nehotărât/ locuțiunilor pronominale nehotărâte

Funcții sintactice	Exemple
NOMINATIV	
Subiect	<i>Oricine</i> poate lua carnetul.
Nume predicativ	Vinovatul nu este <i>niciunul</i> dintre ei.
ACUZATIV	
Atribut	Păreră <i>alteia</i> e mult mai bună decât a mea.
Complement direct	Am întrebat <i>pe cineva</i> .
Complement prepozițional	Putem discuta <i>despre orice</i> .
Circumstanțial de timp	Am plecat <i>după toți</i> .
Circumstanțial de loc	O să stau <i>lângă fiecare</i> .
Circumstanțial de mod	Vorbești <i>ca toți</i> .
Circumstanțial de cauză	M-a răsplătit <i>pentru toți</i> .
Circumstanțial de scop	Muncesc <i>pentru ceva</i> valoros.
Complement de agent	Problema poate fi rezolvată <i>de oricine</i> .
GENITIV	
Circumstanțial de loc	Am stat <i>în fața tuturor</i> .
Circumstanțial de timp	Am plecat <i>înaintea tuturor</i> .
Atribut pronominal genitival	Inima <i>fiecăruia</i> bate pentru copilul său.
Circumstanțial de cauză	M-a pedepsit <i>din cauza tuturor</i> .
DATIV	
Complement indirect	I-am telefonat <i>fiecăruia</i> după acel incident.

Tabel 38. Funcțiile sintactice ale pronumelui nehotărât

❖ Adjectivul pronominal nehotărât

- când stă lângă un substantiv cu care se acordă în gen, număr și caz, pronumele nehotărât devine adjectiv pronominal nehotărât cu funcția sintactică atribut adjectival

- *Unii* merg doar la acea restanță. (*pron. nehot.*)
- *Unii studenți* merg doar la acea restanță. (*adj. pron. nehot.*)
- *Fiecare* face ce poate. (*pron. nehot.*)
- *Fiecare medic* face ce poate. (*adj. pron. nehot.*)
- adjectivele pronominale nehotărâte au topică fixă (antepuse substantivului): *fiecare* elev, *orice* gest, *unele* studente etc.
 - excepție: *mult* lapte/lapte *mult*, *puțin* credit/credit *puțin*
- un și o devin adjective pronominale nehotărâte când intră în combinații de tipul:
 - *O* studentă a luat examenul, *alta/cealaltă* a picat.
 - *Un* student e la inginerie, *altul/celălalt* la medicină.

Atenție!

1. Când apare într-o subordonată concesivă, **tot** este adverb corelativ: *Chiar dacă nu am bani, **tot** comand produse online.*
2. Când arată continuitatea, **tot** devine semiadverb: *Am **tot** vorbit despre criza din România, dar nu am făcut nimic.*
3. Când este utilizat în exprimarea gradului de comparație comparativ de egalitate, **tot** este adverb: *Este **tot** atât de bun ca fratele său.*
4. Folosite pe lângă verbe intransitive – **tot, oricât, puțin, mult, atât** – devin adverbe: *Mă supăr **puțin**; pot să mă bucur **oricât** etc.*
5. Când însoțește un substantiv nonnumărabil/ masiv, **niște** devine adjectiv pronominal nehotărât: *Am cumpărat **niște** cafea.*
6. **Niscai(va)** este întotdeauna adjectiv.
7. Pronumele nehotărâte compuse cu **ori-** au valoare relativă în situații de tipul: **Oricine** plătește^{1/} e bine-venit!^{2/}; **Orice** se întâmplă^{1/} e responsabilitatea lui^{2/}.

8. Atunci când intră în structura unei locuțiuni adverbiale – *pe de-o parte...pe de altă parte* – **alta** nu se analizează separat
9. **Mulți/ puțini** se comportă ca un adjectiv propriu-zis, prin faptul că acceptă gradarea sau combinarea cu articolul „cel”: *foarte mulți, elevii cei mulți* etc.

8.3.7 Pronumele și adjectivul pronominal negativ

Definiție

Pronumele negativ este o parte de vorbire care neagă un nume, referindu-se la ființe sau obiecte inexistente. Aceste pronume se asociază întotdeauna cu un verb la formă negativă.

Exemple

❖ Clasificarea pronumelui negativ

Felul	Descriere	Caz	Singular		Plural	
simplu	se referă numai la persoane	N = Ac	nimeni		-	
		G = D	nimănui		-	
	se referă numai la obiecte	N = Ac	nimic		-	
			masculin	feminin	masculin	feminin
compus	se referă atât la persoane, cât și la obiecte	N = Ac	niciunul	niciuna	niciunii	niciunele
		G = D	niciunuia	niciuneia	niciunora	

Tabel 39. Formele pronumelui negativ

❖ **Funcțiile sintactice ale pronumelui negativ**

Funcții sintactice	Exemple
NOMINATIV	
Subiect	<i>Nimeni</i> nu a venit la școală.
Nume predicativ	Ea a devenit <i>nimeni</i> pentru mine.
ACUZATIV	
Complement direct	Nu am scris <i>nimic</i> astăzi.
Complement prepozițional	Nu mă bazez pe <i>nimeni/niciunul/nimic</i> .
Circumstanțial de mod	Nu cânt ca <i>niciuna</i> dintre ele.
Circumstanțial de loc	Nu vin <i>de la niciunul</i> .
Atribut	Scuza <i>de la niciunul</i> nu mi s-a părut plauzibilă.
GENITIV	
Complement prepozițional	Nu mai vrea să lupt <i>împotriva nimănui</i> .
Circumstanțial de loc	Nu am stat <i>în fața nimănui</i> .
Circumstanțial de timp	Nu am plecat de la școală <i>înaintea niciunuia</i> .
Atribut	Nu este elevul <i>nimănui</i> .
DATIV	
Complement indirect	Nu i-am dau cadou <i>niciunuia/nimănui</i> .

Tabel 40. Funcțiile sintactice ale pronumelui negativ

❖ **Adjectivul pronominal negativ**

- „nimeni” și „nimic” nu pot deveni niciodată adjective pronominale negative

- atunci când însoțesc un substantiv, pronumele negative devin adjective pronominale negative și au forma „nicio/ niciun” (N/Ac sau „niciunui/ niciunei/ niciunor” în G/D)
- adjectivele pronominale negative au funcția de atribut adjectival

Atenție!

1. **Nimeni** și **nimic** impun verbului forma de persoana a III-a singular, chiar dacă în enunț se referă la mai multe persoane: ***Nimeni** dintre ei nu a rispostat.*
2. Pronumele negativ **niciunul** nu trebuie confundat cu:
 - structura **nici un**, în care **nici** este conjuncție, **un** este articol nehotărât (nedefinit): *Nu este **nici un** om prost, **nici un** om sărac și totuși nu are noroc în relații*
 - structura **nici unul**, în care **nici** este conjuncție, iar **unul** este articol nehotărât: ***Nici unul, nici altul** nu au luat examenul.*
 - structura **nici un**, în care **nici** este conjuncție, iar **un** este numeral: *Nu am **nici un** ceas, **nici două***

8.3.8 Adjectivul pronominal de întărire

Definiție

Adjectivul pronominal de întărire este o parte de vorbire care însoțește un substantiv sau un pronume, având rolul de a sublinia sau de a insista asupra identității regentului său.

❖ Clasificarea adjectivului pronominal de întărire

Persoană	Caz	Singular		Plural	
		masculin	feminin	masculin	feminin
Persoana I	N = Ac	însumi	însămi	înșine	însene
	G = D	însumi	însemi	înșine	însene
Persoana a II-a	N = Ac	însuți	însăți	înșivă	însevă
	G = D	însuți	înseți	înșivă	însevă
Persoana a III-a	N = Ac	însuși	însăși	înșiși	înseși/însele
	G = D	însuși	înseși	înșiși	înseși/însele

Tabel 41. Formele pronomului de întărire

Atenție!

Formele de întărire sunt preferate, de regulă, în scris, iar în limba vorbită se utilizează:

- **sinonime adverbiale:** *chiar, tocmai, personal*
- **sinonime adjectivale:** *propriu, singur*
- **sinonimul pronominal:** *unul*
- **sinonime locuționale:** *cu ochii mei, cu urechile mele, cu mâna mea*

8.3.9 Pronumele și adjectivul pronominal interogativ

Definiție

Pronumele interogativ este o parte de vorbire care înlocuiește cuvântul sau grupul de cuvinte așteptate ca răspuns la o întrebare. Se caracterizează printr-o intonație specifică și este folosit, de regulă, în propoziții interogative.

❖ **Flexiunea pronumelui și a adjectivului pronominal interogativ**

Pronume	Caz	Singular		Plural	
		masculin	feminin	masculin	feminin
care	N = Ac	care?			
	G = D	cărui(a)?	cărei(a)?	căror(a)?	
cine	N = Ac	cine?			
	G = D	cui?			
ce	N = Ac	ce?			
	G = D	-			
cât	N = Ac	cât?	câtă?	câți?	câte?
	G = D	-	-	câtor(a)?	
al câtelea	N = Ac	al câtelea?		a câta?	
	G = D	-			

Tabel 42. Formele pronumelui interogativ

❖ **Funcțiile sintactice al pronumelui interogativ**

Funcții sintactice	Exemple
NOMINATIV	
Subiect	<i>Cine pleacă? (Alin pleacă.)</i> <i>Ce te supără? (Măseaua mă supără.)</i>
Nume predicativ	<i>Ce este sora ta? (Sora mea este medic).</i>
ACUZATIV	
Complement direct	<i>Ce ai văzut? (Am văzut filmul.)</i>
Complement prepozițional	<i>Despre ce ați vorbit ieri la curs? (Am vorbit despre ecuații.)</i>

Complement de agent	<i>De cine</i> ai fost certată? (Am fost certată <i>de mama</i> .)
Circumstanțial de loc	<i>Spre cine</i> te-a dus? (<i>Spre colega</i> mea.)
Circumstanțial de timp	<i>După cine</i> ai ajuns la școală? (<i>După colega</i> mea.)
Circumstanțial de mod	<i>Precum cine</i> ai cântat? (Am cântat <i>precum mama</i> mea.)
GENITIV	
Atribut	<i>Al cui</i> scris e mai urât? (Scrisul <i>surorii</i> tale e mai urât).
DATIV	
Complement indirect	<i>Cui</i> i-ai cumpărat pepene? (<i>Soției</i> i-am cumpărat pepene.)

Tabel 43. Funcții sintactice ale pronomelui interogativ

❖ Adjectivul pronominal interogativ

- nu înlocuiește substantive și nu evocă participanții dintr-o conversație, ci însoțește substantive, oferind informații caracteristice tipului pronominal din care face parte
- se acordă în gen, număr și caz cu substantivul regent pe care îl însoțește
- funcția sintactică este întotdeauna de atribut adjectival
- au aceeași formă cu pronumele interogativ, cu excepția lui *care* și *câți*-acestea se folosesc fără particula *-a* la G/D:
 - *Căror* studente le-ai dat zece la examen?
 - *Câtor* studente le-ai dat zece la examen?
- Apare întotdeauna antepuse nominalului (nearticulat):
 - *Ce* bomboane mănânci?
 - *Câtor* oameni le datorezi bani?

Atenție!

1. Locuțiunea interogativă „ce fel de” este invariabilă și are doar realizare adjectivală

- *Ce fel de* prăjituri îți plac: cu nucă sau cu fructe?

2. „Ce” și „cine” în poziție de subiect impun verbului forma de persoana a III-a singular

- *Ce* te supără?
- *Cine* a sosit?

3. Adjectivul interogativ „ce” se poate raporta atât la nominale animate (umane), cât și la nominale nonanimate

- *Ce* elevi lipsesc azi?
- *Ce* caiet ti-ai scos pe bancă?

4. Care poate impune forma de persoana a III-a singular (*Care vine?*), persoana a II-a singular (*Care vii, măi?*) sau persoana I plural (*Care ne adunăm la petrecere?*)

5. În funcție de contextul în care apare „ce” poate fi:

- **interjecție** (marcă a atitudinii afective a locutorului): *Ce?* Crezi că mai vine Alin?
- **sinonim al interjecție „poftim”**: — Am uitat caietul acasă./ — *Ce!?*
- **adjectiv/ adverb în enunțuri exclamative**: *Ce* pictură!; *Ce* repede înoată!

6. „Cât” poate avea diverse valori, în funcție de context:

- **adverb interogativ**: *Cât* ai înotat?/ *Cât* de bine ai memorat poezia?
- **adverb în enunțuri exclamative**: *Cât* te urăsc!
- **adverb relativ**: *Cât* e el de frumos,^{1/} tot nu a câștigat-o pe acea fată.

Urla,^{1/} *cât* îți era mai mare groaza.

- **prepoziție**: Fata e mare *cât* casa.
- **substantiv neutru**: Află *câtul* dintre 6 și 3.
- **formant în locuțiunile verbale**: te miri *cât*, nu știu *cât*
- **parte din structuri de coordonare copulativă**: atât...*cât* și

8.3.10 Pronumele și adjectivul pronominal relativ

Definiție

Pronumele relativ este o clasă pronominală cu rol dublu în cadrul frazei: realizează legătura dintre propoziția subordonată și regentă și îndeplinește, în același timp, o funcție sintactică în propoziția subordonată.

❖ Caracteristicile pronumelui și adjectivului pronominal relativ

- inventarul pronumelor și al adjectivelor pronominale relative este relativ restrâns, incluzând termenii de bază: *care, cine, ce, câți, ce fel de, ceea ce* și au forme comune cu pronumele interogative
- acestea se clasifică structural în:
 - relative simple: *care, cine, ce, cât*
 - relativul compus: *ceea ce*
 - locuțiunea adjectivală relativă: *ce fel de*
- pronumele relative au funcție sintactică în subordonata pe care o introduce sau într-o altă propoziție subordonată propoziției introduse
 - Baiatul¹/ *care* îmi place²/ e inteligent¹/.
 - *care* = pronume relativ, subordonează P2 (AT) termenului regent din P1, substantivul „băiatul”; în P2, *care* = subiect
- există situații în care pronumele relativ *care* are funcție sintactică în altă propoziției față de cea pe care o introduce:
 - Știe¹/ *ce* vrea²/ să devină la maturitate³/.
 - *ce* = pronume relativ, subordonează P2 (CD) termenului regent din P1, verbul „știe”; funcția sintactică este de nume predicativ și formează predicatul nominal cu verbul copulativ din P3 (să devin *profesor*)

- în limbajul popular, se poate întâlni și *de* ca pronume relativ (Bărbatul *de* l-ai văzut ieri e soțul meu).
- structurile *al câteleva/a câta* sunt folosite pentru a indica ordinea
- compuşii cu *ori-* (precum *oricine, oricare, orice, oricât*) au un comportament mixt, funcționând fie ca pronume nehotărâte propriu-zise, fie ca nehotărâte cu valoare relativă, legând o propoziție subordonată de o regentă;

❖ **Funcții sintactice ale pronumelui relativ**

Funcții sintactice	Exemple
NOMINATIV	
Subiect	<i>Cine</i> se scoală de dimineață ¹ / departe ajunge ² /. (<i>Omul</i> departe ajunge).
Nume predicativ	Știu ¹ / <i>ce</i> vreau ² / să mă fac în viață ³ /. (Vreau să mă fac <i>profesor</i>).
ACUZATIV	
Complement direct	Știu ¹ / <i>pe cine</i> preferă ² /. (Îl preferă <i>pe Andrei</i> .)
Complement prepozițional	Mă gândesc ¹ / despre ce să vorbim la colocviu ² /. (Vorbim <i>despre literatură</i> .)
Complement de agent	Știu ¹ / <i>de cine</i> a fost influențată ² /. (A fost influențată <i>de cineva</i> .)
Circumstanțial de loc	Ne vedem în locul ¹ / <i>în care</i> ne întâlnim de obicei ² /. (Ne vedem de obicei <i>în acel loc</i> .)
Circumstanțial de timp	În momentul ¹ / <i>în care</i> l-am zărit ² / am simțit fluturi în stomac ¹ /. (L-am zărit <i>în momentul...</i>)
Circumstanțial de cauză	Știu ¹ / <i>de ce</i> te porți așa ² /. (Mă comport așa <i>deoarece sunt supărată</i>).
Circumstanțial de scop	Scopul ¹ / <i>pentru care</i> înveți ² / este să ieși examenele ³ /. (Înveți <i>pentru/ cu scopul</i> de a lua examenele).

GENITIV	
Atribut	Îl știu pe studentul ¹ / <i>al cărui</i> tată este medic. (Este medic tatăl <i>studentului</i>).
Circumstanțial de loc	Am observat fata ¹ / <i>în fața căreia</i> te-ai oprit ² /. (Te-ai oprit <i>în fața fetei</i>).
Circumstanțial de timp	Colega ¹ / <i>înaintea căreia</i> ai plecat ² / e vecina mea ¹ /. (Ai plecat <i>înaintea colegei</i> mele care îmi e vecină).
DATIV	
Complement indirect	Întrebare e ¹ / <i>cui</i> îi ceri bani ² /. (Îi cer bani <i>fratelui</i>).

Tabel 44. Funcțiile sintactice ale pronumelui relativ

❖ Adjectivul pronominal relativ

Definiție

Adjectivul pronominal relativ este o parte de vorbire flexibilă care leagă o propoziție subordonată relativă de un element din propoziția regentă, îndeplinind în același timp o funcție sintactică în propoziția subordonată. Acesta îndeplinește funcția sintactică de atribut adjectival.

Se face deseori confuzie între pronumele relativ și adjectivul pronominal relativ. Prezența substantivului cu care se acordă face diferența dintre cele două.

Exemple

1. Nu știu¹/ *ce* carte să îmi cumpăr²/. (Îmi cumpăr o carte *interesantă*).
ce = adjectiv pronominal relativ, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul „carte” (feminin, singular, acuzativ), funcția sintactică atribut adjectival
2. Nu știu¹/ *ce* să îmi cumpăr²/.
ce = pronume relativ, complement direct

Aplicație (21)

Stabiliți valoarea morfologică, funcția sintactică și cazul cuvintelor subliniate din următoarele enunțuri:

- Le oferea celorlalti bani, pentru a răzbi și ei în viață.
- Acestea sunt ale voastre și nu mă amestec.
- Bolovanul era așezat în fața mașinii mele.
- Știu ce visuri ai, pe care vrei să le vezi îndeplinite, cu cine ți-ai făcut tu plan.
- Ce noutăți ne aduci în dimineața asta?
- Căror studenți li s-au dat bursele?
- Nimeni nu vrea să participe.
- Ce vor gândi părinții tăi când vor auzi minunea asta?
- Nu am văzut nicio fată care să îmi atragă atenția.
- Mă supără îngâmfarea alor tăi.
- O știu pe eleva al cărei frate este pilot de curse.
- Mă gândesc să plec la munte și să stau în cabana ale cărei ferestre dau spre pădurea cea verde.
- Toți care trec prin fața casei se uită cu mirare.

Să ne reamintim...

Concepte-cheie:

• clasificarea pronumelor	• forme accentuate și neaccentuate (clitice)
• pronume vs adjectiv pronominal	• funcțiile sintactice ale pronumelui
• categoriile gramaticale ale pronumelui	

8.4 Numeralul

Definiție

Numeralul este o parte de vorbire care exprimă fie un număr (numeralul cardinal), fie ordinea obiectelor într-o serie numerică (numeralul ordinal).

❖ Clasificarea numeralului

Exemple

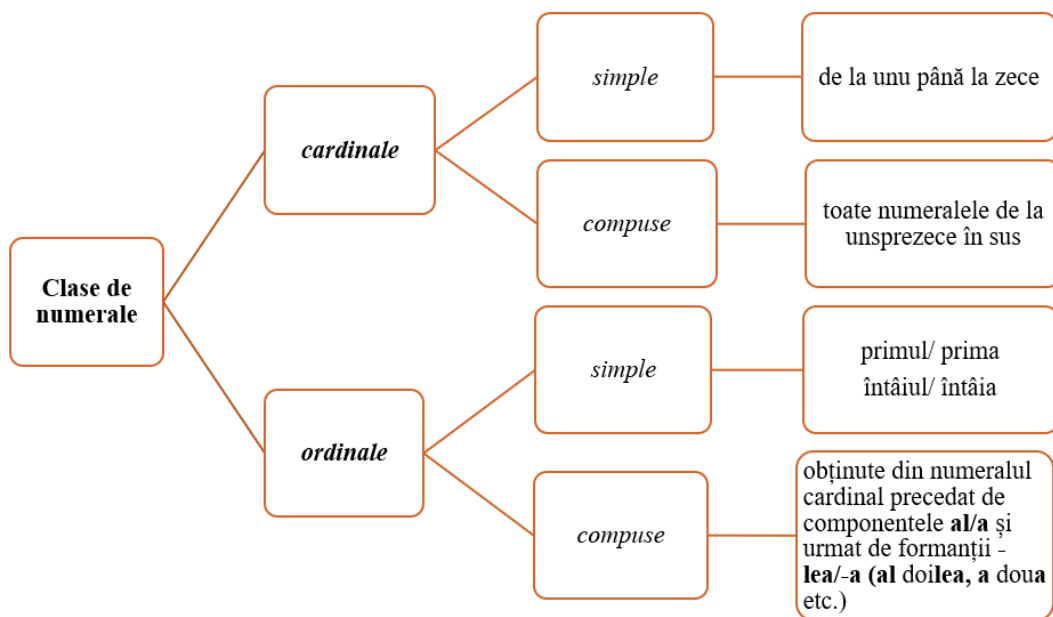

Figura 6. Clasificarea numeralului

8.4.1 Flexiunea numeralelor

1. Numeralul cardinal

- include informația numerică în sensul său semantic și, prin urmare, nu are, propriu-zis, categoria gramaticală a numărului, chiar dacă exprimă o cantitate
- majoritatea numeralelor cardinale sunt invariabile în funcție de gen (*nouă băieți/nouă fete*)
- numerele *unu* și *doi*, precum și compusele lor, variază în funcție de gen, cu excepția lui *unsprezece*

masculin	feminin
unu	
un câine	o zi
treizeci și unu de câini	treizeci și una de zile
unsprezece câini	unsprezece zile
doi	
doi câini	două zile
treizeci și doi de câini	treizeci și două de zile
doisprezece câini	douăsprezece zile
Corecte ambele variante: <i>data de doisprezece/douăsprezece</i>	

Tabel 45. Acordul numeralelor „unu” și „doi” cu substantivul

- variația de caz apare doar la numeralul *unu/una* (N = Ac și *unui(a)/unei(a)* (G = D)

nominativ și acuzativ	genitiv și dativ
Doar <i>unu/una</i> a intrat la buget.	Îmi plac culorile <i>unui</i> singur palton/ <i>unei</i> singure bluze.
Am cumpărat numai <i>un</i> caiet/ <i>o</i> carte.	<i>Unui</i> singur calculator/ <i>unei</i> singure telecomenzi îi lipsesc bateriile.

Tabel 46. Variația numeralului „unu” după caz

- pentru celelalte numere cardinale, valorile de genitiv și dativ sunt redactate cu ajutorul prepozițiilor *a* sau *la* sau a unui *pronume demonstrativ* sau *nehotărât*

Caz	Exemple
genitiv	A așteptat invitațiile <i>a</i> trei colegi de liceu.
	Locul <i>acelor</i> patru scaune nu e în casă.
dativ	Le-au dat răspunsul <i>la cinci</i> dintre colegi.
	<i>Altor</i> șase copii li s-a făcut loc în clasă.

Tabel 47. Formele numeralelor cardinale (de la trei în sus) în genitiv și dativ

2. Numeralul ordinal

- variază după gen, având forme specifice pentru masculin și feminin

masculin	primul	feminin	prima
	al doilea		a doua
	al o sutălea		a o sută
	al o mielea		a o mie
	al (un) milionulea		a milioana
	al (un) miliardulea		a miliarda

Figura 7. Formele numeralului ordinal după gen

- în funcție de caz, numerele *primul/prima* și *întâiul/întâia* își schimbă forma, celelalte numere exprimă cazurile cu ajutorul demonstrativului *cel* + prepoziția simplă *de*:

→ **Nominativ:** *Primul/întâiul* merge la olimpiada pe țară.

→ **Acuzativ:** A terminat cursa *primul/întâiul*.

→ **Genitiv:** Am simțit „fluturașii” *primei* iubiri.

Ne-a plăcut intervenția *celui de-al doilea* candidat.

→ **Dativ:** Nu-i mai dau nicio șansă *primului/întâiului* concurent.

Celui de-al doilea îi plac fructele exotice.

8.4.2 Valorile numeralului

1. Valoarea adjectivală

- numeralul cardinal are valoare adjectivală atunci când califică numeric (cuantifică) un substantiv pe care îl însoțește
- numerele cardinale cu valoare adjectivală se acordă în gen și caz cu substantivul regent pe care îl precedă, indiferent dacă sunt sau nu asociate cu prepoziția *de*

→ *Două* fete aleargă prin parc.

→ Am cumpărat *doi* pisoai.

→ Am primit *douăzeci și două* de avertismente.

În ultimul exemplu, observăm următoarele aspecte:

- prepoziția se leagă de numeral, nu de substantiv (*douăzeci și două de*)
- termenul regent este substantivul *avertismente*, iar numeralul *i* se subordonează acestuia
- numeralul *douăzeci și două de* are valoare adjectivală, deoarece se acordă în gen și caz cu substantivul „avertismente” și are funcție sintactică de atribut;

- prepoziția *de* nu este o prepoziție care impune acuzativul, ci un simplu conector prin care numerele peste douăzeci se leagă de substantive determinate

2. Valoare pronominală

- numeralul are valoare pronominală atunci când înlocuiește un substantiv, asemenea pronumelui, pentru a completa sensul cu o informație numerică
 - Clasa era plină de studenți. Zece s-au ridicat în timpul cursului pentru a pleca.
 - Am vândut mai multe mașini. A doua a fost preferata mea.

3. Valoare substantivală

- numeralul are valoare substantivală când stă lângă un substantiv numerotabil, dar nu se acordă în gen cu el
 - Locuiește în acest bloc, la scara 2.
 - Port mărimea 42 la bocanci.
- apare în texte matematice
 - Se dau numerele 12 și 8. Calculați diferența lor.
 - $12 + 20 = 32$
 - Șapte minus patru fac trei.

Notă: A nu se confunda numerele cu valoare substantivală cu substantivele obținute din numerele prin conversiune: Zecele primit a fost răsplata pentru munca grea din ultimul modul.

8.4.3 Funcțiile sintactice ale numeralului

În funcție de valoarea sa (pronominală sau adjectivală), numeralul poate îndeplini următoarele funcții sintactice:

Funcții sintactice		Exemple
NOMINATIV		
Valoare pronominală	Subiect	Doi dintre ei au câștigat. Numai <i>al patrulea</i> a plecat.
	Nume predicativ	În total sunt <i>trei</i> dintre ei; ceilalți sunt fizicieni. La proba de șah, eu am fost <i>al doilea</i> .
Valoare adjectivală	Atribut	<i>Douăzeci și cinci de</i> exerciții au fost dificile. <i>Al treizeci și cincilea</i> exercițiu a fost dificil.
ACUZATIV		
Valoare pronominală	Complement direct	Dintre filmele recomandate de mine a vizionat doar <i>două</i> . Îmi plac toate bluzele, dar o voi cumpăra doar <i>pe a doua</i> .
	Complement prepozițional	Am apelat <i>la doi</i> din echipaj ca să oprească apa. Mă gândesc <i>la al doilea</i> dintre concurenți.
	Circumstanțial de loc	Am prăjituri fără zahăr <i>pe trei</i> dintre străzile din Brașov.
	Circumstanțial de timp	A sosit la conferință <i>după doi</i> dintre participanți.
	Circumstanțial de mod	A ținut un discurs <i>ca doi</i> dintre foștii profesori de-ai lui.
	Circumstanțial de cauză	A făcut foarte multe favoruri, iar <i>pentru două</i> a fost primit imediat în echipă.
	Circumstanțial de scop	<i>Pentru două</i> dintre examenele restante nu a avut timp să se pregătească.

	Atribut prepozițional	Produsele <i>pentru doi</i> dintre clienți sunt gata.
	Atribut genitival	Toate mașinile sunt noi, dar mașina <i>celor doi</i> din spate e și foarte scumpă. Toate paltoanele sunt foarte interesante, dar culorile <i>celui de-al doilea</i> sunt impresionante.
<i>Valoare adjectivală</i>	Atribut	Olimpiada a avut <i>două</i> etape. În urma examenului scris, a trecut în etapa <i>a doua</i> .
<i>Valoare substantivală</i>	Atribut prepozițional	Radical <i>din nouă</i> este trei.
	Complement prepozițional	Numără <i>până la nouă</i> .
GENITIV		
<i>Valoare adjectivală</i>	Atribut	M-am plimbat prin magazinele <i>celor trei</i> malluri. M-am plimbat prin magazinele <i>celui de-al treilea</i> mall.
<i>Valoare substantivală</i>	Atribut	Radicalul lui <i>patru</i> este doi.
	Complement prepozițional	Numără până <i>la cinci</i> .
DATIV		
<i>Valoare pronominală</i>	Complement indirect	Nu le-a răspuns la interfon <i>celor doi</i> . I-a dat cadoul băiatului <i>celui de-al doilea</i> .
<i>Valoare adjectivală</i>	Atribut	I-am oferit sprijin <i>celui de-al treilea</i> orfan.

Tabel 37. Funcțiile sintactice ale numeralului

Atenție!

În lucrările de gramatică tradițională, numerele multiplicative, fracționare, adverbiale, distributive și colective sunt considerate numere speciale.

Totuși, în lucrările de gramatică recente (GBLR 2010: 180-181), aceste construcții sunt interpretate diferit și sunt clasificate ca aparținând altor părți de vorbire, conform următoarelor categorii:

1. Multiplicativele

- în gramaticile recente, acestea sunt considerate adjective;
- exemple includ forme precum: *îndoit, întreit, împătrit, încincit, înșesit, înzecit, însutit, înmiit*.
- majoritatea acestora provin din participiile verbelor corespunzătoare
- sinonimele lor neologice, cum ar fi *dublu, triplu, cvadruplu, cvintuplu*, sunt tot adjective
- exemple: *efort întreit, putere întreită, eforturi/puteri întreite*

2. Fraționarele

- în gramaticile recente, acestea sunt considerate substantive feminine
- sunt derivate de la numere cardinale cu sufixul „-ime”: *doime, treime, zecime, șaisprezecime*.
- au forme diferite de număr și pot fi însoțite de adjective, comportându-se ca substantive: *o pătrime, două pătrimi, cincimea, sutimea, această/altă treime*.
- cuvintele *sfert* și *jumătate* sunt considerate substantive

3. Adverbialele (cardinale și ordinale)

- sunt clasificate ca locuțiuni adverbiale
- nu posedă categorii gramaticale nominale (gen, număr, caz) și apar exclusiv în contexte verbale sau adverbiale, având funcție de circumstanțiale
- adverbiale cardinale: *o dată, de trei ori, de o mie de ori*
- adverbiale ordinale: *prima/întâia(și) dată, a doua oară, a zecea oară*.

4. Distributivele

- sunt considerate construcții speciale în care intră adverbul *câte* și numerele cardinale
- exemple: *câte unu, câte două*.

5. Colectivele

- acestea reprezintă fie construcții speciale care includ adjectivul *toți/toate* urmat de numere ordinale (*toți/toate trei*), fie sunt interpretate ca pronume (și adjective pronominale) nehotărâte
- exemple clasificate ca pronume nehotărâte: *amândoi/amândouă, tustrei/tustrele, câteșitrei/câteșitrele, ambii/ambele*
- din punct de vedere gramatical, se comportă precum pronumele nehotărât

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT...

1. Scrierea numeralelor în texte

- în texte, numerele cardinale mai mici decât zece se scriu cu litere
 - *Mama a cumpărat cinci caiete.*
- este recomandat ca numerele mai mari decât zece să se scrie cu cifre
 - *Am luat pentru ziua mea 25 de ciocolate.*
- numerele ordinale se pot scrie cu litere sau cu cifre romane sau arabe:
 - *a zecea/a X-a/a 10-a ediție a festivalului de carte*

2. Când intră în alcătuirea numeralelor compuse, substantivele *zece, sută, mie, milion* îi impun numeralului ajutător acordul în gen: *douăzeci, două sute, două mii/douăsprezece mii, două milioane/douăsprezece milioane*.

Numeralul compus obținut este invariabil de aceea, indiferent de genul substantivului determinat, forma numeralului compus rămâne aceeași.

CORECT	GREȘIT
✓douăsprezece mii de rinoceri	✗ doisprezece mii de rinoceri
✓ cincizeci și una de mii de alegători	✗ cincizeci și unu de mii de alegători
✓ cincizeci și două de mii de alegători	✗ cincizeci și două de mii de alegători
✓ două sute douăsprezece milioane de euro	✗ două sute doisprezece milioane de euro

Figura 8. Utilizarea corectă a numeralelor compuse

3. Când sunt folosite ca substantive, cuvintele *zece*, *sută*, *mie*, *milion* impun acordul, dacă apar în calitate de centru de grup:

- *câteva zeci de lei/câteva sute de lei;*
- *câteva mii de lei/câteva milioane de lei.*

4. Exprimarea orei și datei

- în exprimarea orei cu ajutorul numeralului *unu*, se folosește doar forma de masculin
- când este folosit numeralul *doi*, este acceptată de norma literară doar forma de feminin

→ ora 21 (*citit douăzeci și unu*)

→ ora 2 (*citit două*)

→ ora 12 (*citit douăsprezece*)

→ ora 22 (*citit douăzeci și două*)

- pentru numeralul *doi*, s-a acceptat și forma de masculin:

→ 2 iunie (*citit doi/două*)

→ 22 iunie (*citit douăzeci și doi/douăzeci și două*)

- în notarea datei, se folosesc atât cifre romane, cât și cifre arabe

→ 2.12.2021 / 02.12.2021 / 2.XII.2021

- secolele se pot scrie atât cu cifre romane, cât și cu cifre arabe:
→ *secolul XXI/secolul al XXI-lea/secolul 21/secolul al 21-lea*

Aplicație (22)

Construiți enunțuri care să respecte următoarele condiții:

- un enunț negativ, prin care să refuzi invitația unui amic la o drumeție pe munte, în care numeralul cardinal trei să aibă valoare pronominală și să fie în cazul genitiv
.....
- un enunț interogativ, prin care să soliciți o informație despre un personaj din serialul tău preferat, în care numeralul douăzeci și cinci să aibă valoare substantivală
.....
- un enunț exclamativ, adresat tatălui, în care numeralul douăsprezece să aibă valoare adjectivală și să fie în cazul nominativ
.....
- un enunț exclamativ, adresat surorii tale, în care numeralul șapte să aibă valoare adjectivală și să fie în cazul acuzativ
.....

Să ne reamintim...

Concepte-cheie:

- clasificarea numeralelor (cardinal, ordinal etc.)
- flexiunea numeralului
- valoare adjectivală, pronominală și substantivală
- funcțiile sintactice ale numeralului

Rezumat

Acest capitol a abordat pronumele și numeralul din perspectiva clasificării, a flexiunii și a valorilor morfosintactice. Au fost prezentate tipurile de pronume și adjective pronominale, formele și funcțiile lor sintactice, precum și diferențele dintre valorile pronominale și adjectivale.

În partea a doua a acestuia, numeralul a fost abordat din perspectiva claselor, a flexiunii, a valorilor și a funcțiilor sintactice, prin exemple și aplicații.

Test de autoevaluare a cunoștințelor

I. Indicați dacă următoarele afirmații sunt adevărate (A) sau false (F).

1. Pronumele personal, de politețe și reflexiv nu devin niciodată adjective. ☐
2. Pronumele reflexiv are forme proprii doar pentru persoana a III-a. ☐
3. Pronumele posesiv este întotdeauna însoțit de articolul posesiv-genitival (al, a, ai, ale). ☐
4. Pronumele negativ se asociază întotdeauna cu un verb la formă negativă. ☐
5. Forma „aceleiași” este pronume demonstrativ de identitate, la genul feminin, cazul genitiv/dativ, singular. ☐
6. Adjectivul pronominal de întărire are rolul de a sublinia sau de a insista asupra identității regentului său. ☐
7. Pronumele relativ are rol dublu: leagă o subordonată de regentă și îndeplinește o funcție sintactică în propoziția subordonată ☐
8. Numeralul cardinal nu are, propriu-zis, categoria gramaticală a numărului. ☐
9. Numeralul ordinal variază după gen. ☐
10. Numeralul poate avea valoare adjectivală, pronominală și substantivală. ☐

II. Alegeți varianta corectă de răspuns pentru fiecare dintre următoarele enunțuri:

1. *Pronumele personal are forme de gen doar la:*
a. toate persoanele b. persoana a III-a c. persoana I și a II-a
2. *Pronumele reflexiv are forme specifice pentru cazurile:*
a. nominativ și genitiv b. acuzativ și dativ c. vocativ și genitiv
3. *Pronumele negativ se asociază întotdeauna cu un verb la formă:*
a. afirmativă b. negativă c. imperativă
4. *Forma „ce fel de” este:*
a. pronume relativ compus b. locuțiune adjectivală relativă
c. pronume nehotărât
5. *Adjectivul pronominal demonstrativ apare:*
a. doar înaintea substantivului b. doar după substantiv
c. înainte sau după substantiv, în funcție de formă
6. *Pronumele relativ are rol dublu deoarece:*
a. exprimă posesia și acordul
b. leagă subordonata de regentă și are funcție sintactică în subordonată
c. exprimă doar relație de comparație
7. *Numeralele multiplicative (îndoit, întreit etc.) sunt considerate în gramaticile recente:*
a. numere speciale b. adjective c. adverbe
8. *Numeralul are valoare pronominală atunci când:*
a. însoțește un substantiv b. înlocuiește un substantiv
c. exprimă ordinea într-o serie
9. *Numeralul ordinal exprimă:*
a. o cantitate exactă b. o aproximare numerică
c. ordinea într-o serie numerică
10. *Variația de caz la numeralul cardinal apare explicit la:*
a. toate numerele b. unu/una c. douăzeci și două

9. ELEMENTE DE MORFOLOGIE. PĂRȚILE DE VORBIRE NEFLEXIBILE. ADVERBUL, INTERECȚIA, CONJUNCȚIA ȘI PREPOZIȚIA

9.1 Introducere

Acest capitol este dedicat părților de vorbire neflexibile (adverbul, interjecția, conjuncția și prepoziția) și urmărește prezentarea tipurilor, a formării și a funcțiilor sintactice ale fiecăreia. În cazul adverbului, sunt ilustrate criteriile de clasificare (semantic, sintactic, morfologic), gradele de comparație, procedeele de formare, locuțiunile adverbiale și funcțiile sintactice, inclusiv situațiile în care adverbul devine element de relație sau marcă discursivă. În cazul prepoziției, sunt abordate tipurile (simple, compuse, locuțiuni prepoziționale, restricțiile de caz, de articulare și de număr, precum și aspectele normative care pot genera greșeli în utilizare. Secțiunea dedicată conjuncției tratează clasificarea după formă și după raporturile sintactice (coordonare și subordonare), tipurile de relații introduse și particularitățile de utilizare, inclusiv situațiile ambigue sau normative. În ceea ce privește interjecția, sunt prezentate tipurile, posibilitățile combinatorii și funcțiile sintactice pe care le poate îndeplini, cu accent pe diferențele dintre interjecțiile autonome și cele care pot deveni termeni regenți.

9.2 Obiective

După parcurgerea capitolului 9, cursanții vor fi capabili:

- să identifice tipurile de adverbe, prepoziții, conjuncții și interjecții într-un enunț dat
- să clasifice adverbele, conjuncțiile și prepozițiile conform criteriilor date

- să determine funcția sintactică a adverbului și a interjecției în contexte concrete
- să stabilească tipul de relație sintactică realizată prin conjuncție într-o frază
- să aplice restricțiile de caz, de articulare și de număr impuse de prepoziții în analiza morfosintactică

9.3 Adverbul

Definiție

Adverbul este o parte de vorbire invariabilă care caracterizează acțiuni, stări, evenimente, însușiri, exprimând o caracteristică (temporală, modală, locativă) a procesului realizat prin verb, sau a unei însușiri/caracteristici realizate prin adjectiv sau alt adverb.

Atenție!

Adverbul nu trebuie confundat cu adjectivul invariabil. Acesta nu își schimbă forma, dar va determina un substantiv sau un înlocuitor al acestuia, și nu un verb, adjectiv sau un alt adverb.

9.3.1 Tipuri de adverbe

Adverbele pot fi grupate după mai multe criterii, care vizează sensul, autonomia sintactică, rolul în discurs, comportamentul morfologic și modul de formare.

Exemple

Clasele de adverbe includ:

1. *Criteriul semantic (după sens)*

- **adverbe de mod (propriu-zise):** bine, repede, corect, anevoie, alene, omenește, prostește, astfel, altfel, oricum
- **adverbe cantitative (de mod de cantitate sau de măsură):** mult, puțin, destul, suficient, din plin, înzecit, de două ori
- **adverbe de loc:** acasă, aici, acolo, sus, jos, înăuntru, afară, deasupra, dedesubt, aproape, departe, oriunde, nicăieri, niciunde, undeva, altundeva, în jur, în preajmă
- **adverbe de timp:** azi, mâine, curând, apoi, acum, după-amiază, ulterior, uneori, ieri, azi-noapte, demult, odată, altădată, altă dată, niciodată, cândva, altcândva)
- **de timp, cu valori aspectuale, marcând frecvența sau repetarea procesului:** frecvent, zilnic, lunar, anual, luna, duminica, mereu, întruna, iar, iarăși, din când în când
- **adverbe de cauză/de scop:** de aceea, de asta/de aici
- **adverbe de modalitate (sau de modalizare):** posibil, probabil, parcă, negreșit, indubitabil, regretabil, din fericire, din nefericire, din păcate, firește, bineînțeles, eventual, musai, pasămite, chipurile, cu siguranță, fără doar și poate
- **adverbe relative:** cum, când, unde, cât, oriunde, oricând, oricum, oricât
- **adverbe demonstrative:** acolo, aici, atunci, acum, dincoace, dincolo
- **adverbe nehotărâte:** oriunde, undeva, oricând, cândva, oarecum, oricum, cumva, oricât, câtva

- **adverbe negative:** nicicând, niciodată, niciunde, nicăieri, nicidecum, nicicum, nicicât
- **mărci ale enunțurilor afirmative sau negative:** da, nu, ba da, nicidecum
- **mărci de interogație:** oare, nu cumva, cum, când, unde, cât
- **mărci ale enunțurilor exclamative:** cât, ce, cum

2. Criteriul gradului de autonomie sintactică

- **adverbe autonome:** majoritatea adverbelor circumstanțiale se încadrează aici
- **adverbe lipsite de autonomie** (semiadverbele sau cliticele adverbiale): cam, chiar, doar, mai, măcar, nici, numai, prea, tot, și, vreo.

Acestea nu au funcție sintactică.

→ A tot spus să plecăm *și* noi în vacanță.

→ Mi-a dat *chiar* ea răspunsul.

→ Pleacă doar ea.

→ *Mai* bei?

→ Am *cam* stat pe aici.

→ *Numai* azi ne mai putem înscrie.

3. Criteriul rolului în discurs (funcție pragmatică/conexiune textuală)

- **adverbe discursive** (conectori textuali): totuși, dimpotrivă, în schimb, de fapt, de altfel, în primul rând, în al doilea rând, pe de o parte, pe de altă parte, în concluzie, așadar, vasăzică, în consecință, prin urmare

4. Criteriul comportamentului morfologic (gradabilitate)

- **adverbe gradabile** (acceptă grade de comparație: pozitiv, comparativ, superlativ). Sunt gradabile adverbele modale, unele cantitative, locative și temporale: *mai bine, cel mai greu*
- **adverbe non-gradabile** (nu acceptă grade de comparație) Aici intră adverbele de afirmație și de negație, adverbele limitative și cele fără autonomie sintactică.

5. Criteriul modului de formare

- **adverbe primare/simple** (cuvinte moștenite sau împrumutate)
- **adverbe derivate** (formate cu sufixe *-ește*, *-iș/-âș*, *-mente* sau prefixe)
- **adverbe obținute prin conversiune** (schimbarea valorii gramaticale):
noaptea, ziua, iarna, vara, glonț, bocnă, grămadă, foc (din substantive)

6. Locuțiuni adverbiale

- **de-a + adverb/substantiv articulat sau nearticulat**: de-a berbeleacul, de-a bușilea, de-a curmezișul, de-a latul, de-a lungul, de-a ndărăteala, de-a pururea, de-a rostogolul, de-a stânga, de-a dreapta, de-a valma; într-adevăr, într-adins
- **pe + participiu**: pe apucate, pe (ne)mâncate, pe nesimțite, pe pipăite, pe sărite, pe tăcute, pe înserate
- **substantiv articulat precedat de o prepoziție**: în fața, urma, din pricina, în spatele
- **substantiv nearticulat urmat de o prepoziție**: față de
- **substantiv nearticulat precedat și urmat de o prepoziție**: în loc de, din cauză de, din pricină de, cu privire la, în legătură cu
- **adverb cu forma articulată precedat de prepoziție**: pe dinaintea, pe dinăuntru, în afara
- **adverb nearticulat urmat de o prepoziție**: înainte de, împreună cu, alături de
- **adverb nearticulat precedat și urmat de o prepoziție**: în afară de
- **pronumele nehotărât tot însoțit de prepoziție**: cu tot, cu toată, cu toate, cu toți, cu tot cu
- **adjectiv cu forma nearticulată precedat de o prepoziție**: conform cu, privitor la, referitor la
- **locuțiuni provenite din locuțiuni adverbiale prin articulare sau propoziție**: în loc > în locul, în loc de, în afară > în afara, în afară de, în față > în fața, în urmă > în urma

9.3.2 Gradele de comparație

Gradele de comparație ale adverbului se manifestă identic cu cele ale adjectivului:

1. **Pozitivul:** este gradul nemarcat

→ Citește bine.

2. **Comparativul:** se caracterizează prin intensitate și comparație

- **de superioritate**

→ Citește mai bine decât ei.

- **de inferioritate**

→ Citește mai puțin bine decât ei.

- **de egalitate**

→ Citește la fel de bine ca ei.

3. **Superlativul:** se caracterizează prin intensitate maximă

- **superlativul relativ de superioritate**

→ Citește cel mai bine din clasă.

- **superlativul relativ de inferioritate**

→ Alexandru gândește cel mai puțin bine.

- **superlativul absolut de superioritate**

→ Citește foarte bine.

- **superlativul absolut de inferioritate**

→ El se comportă extrem de puțin politicos.

Notă: Pentru exprimarea superlativului absolut, pot interveni și alte mărci lexicale cu rol expresiv (ex: extraordinar de/grozav de/nemaipomenit de/teribil de/din cale afară de bine).

9.3.3 Funcții sintactice

În funcție de termenul regent, adverbul poate îndeplini următoarele funcții sintactice:

	Funcții sintactice	Exemple
În raport cu un verb predicativ	Circumstanțial de loc	Mă întorc <i>acasă</i> .
	Circumstanțial de timp	Mă întorc <i>poimâine</i> la Brașov.
	Circumstanțial de mod	Merge <i>repede</i> să rezolve problema.
	Circumstanțial de cauză	<i>De aceea</i> nu răspundea niciodată la telefon.
În raport cu un verb copulativ	Nume predicativ	Este <i>limpede</i> că a picat examenul.
În raport cu adjectivul	Circumstanțial de mod	Este un răspuns <i>perfect</i> plauzibil.
În raport cu adverbul	Fără funcție sintactică	Este <i>realmente</i> aproape de mine.
În raport cu substantivul	Atribut adverbial	Am aflat de schimbările survenite la știrile <i>de azi</i> .

Tabel 49. Funcțiile sintactice ale adverbului

Atenție!

- anumite adverbe se construiesc cu dativul, cerând prezența unui complement indirect: *aidoma* **părinților**, *asemenea* **nouă**, *anterior* **căsătoriei**, *ulterior* **întâlnirii**
- anumite adverbe pot fi regente pentru un complement prepozițional: *aproape de* **casă**

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT...

1. Pe lângă adverbele relative, și adverbele nehotărâte constituie elemente de relație:

- Mă plimb *oriunde* vreau. (propoziție circumstanțială de loc)
- Plâng *oricând* mă simt emoționată. (propoziție circumstanțială de timp)
- Fac *oricum* îmi dictează inima. (propoziție circumstanțială de mod)

2. O serie de adverbe modalizatoare precum *firește, probabil, posibil, evident, bineînțeles, cică, evident, parcă* pot avea următoarele funcții sintactice:

- Predicat adverbial: *Poate* că nu a știut.
- Nume predicativ: *E evident* că nu pleacă fără mine.
- Circumstanțial de mod: Se gândește *bineînțeles* la iubita lui.

3. Când sunt folosite pentru formularea aproximării, *pe* și *la* sunt semiadverbe:

- Ne întâlnim *pe la* 19.

4. Adverbele negative *niciodată, nicicând, niciunde, nicicum, nicidecum, nicidecât, nicăieri* au rolul de a întări negația

Aplicație (23)

Identificați valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvintelor subliniate.

- Am ținut morțiș să termin această carte.
- Vorbeam răstit, fără a lăsa pe cineva să intervină.
- Unde ați fost în vacanța de iarnă?
- Se uita fascinat la râul repede din spatele grădinii.
- Ne-a supărat cu tonul său răstit.
- S-a răstit la mine fără să fi făcut nimic.
- Vorbea continuu despre cum a reușit el.
- Era un mai continuu de bucurie și soare.
- Cum nu învățase prea bine lecția, a chiulit de la oră.
- Îi făcea plăcere să mai facă un rău cuiva.

Să ne reamintim...

Concepte-cheie:

- clasificarea adverbelor (criteriu semantic, sintactic, morfologic)
- gradele de comparație ale adverbului
- procedee de formare a adverbelor
- locuțiuni adverbiale
- funcții sintactice ale adverbului

9.4 Prepoziția

Definiție

Prepoziția este o parte de vorbire invariabilă care are rolul de conector gramatical subordonator, asigurând legătura dintre diferite cuvinte sau grupuri de cuvinte la nivelul propoziției.

❖ Clasificarea prepozițiilor

Exemple

1. Prepoziții simple

- *moștenite din limba latină*: spre, ca, după, cu, fără, sub, pe etc.
- *neologice*: via, versus, pro, grație, per etc.
- *rezultate prin conversiune*: mulțumită, datorită etc.

2. Prepoziții compuse

- *obținute prin contopirea componentelor*: din (de + în), pentru (pe + întru), peste (pe + spre), despre (de + spre), înspre (în + spre), printre (prin + între) etc.
- *rezultate dintr-un adverb/o grupare prepozițională + adverb și formantul final „-(u)l” sau „-a”*: dedesubtul, înaintea etc.
- *asocieri de prepoziții neanalizabile*: față de, de către, fără de, de la etc.

3. Locuțiuni prepoziționale

- *sunt grupări de prepoziții și alte cuvinte (cel mai adesea substantive) care funcționează împreună ca o singură prepoziție*: din cauză de, din pricină de, față de, în loc de, în fața, în spatele, în mijlocul, în afara/în afară de, în jurul, în ciuda, în pofida, în decurs de, cât despre, cu privire la, în funcție de, în raport cu, pe baza, în vederea etc.
- *pentru a distinge o locuțiune prepozițională de o simplă grupare de cuvinte, în cazul celor formate dintr-o prepoziție și un substantiv, se analizează dacă substantivul: nu mai variază în număr (nu poate apărea la plural) și nu permite combinarea cu alte cuvinte subordonate; în acest caz, este o locuțiune*: *Am stat în fața blocului*, dar nu „*în fețele blocului”, sau „*în această față a blocului”).

Atenție!

1. Restricții privind cazul

În limba română, prepozițiile impun substantivelor și pronumelor pe care le precedă anumite cazuri: acuzativul, genitivul sau dativul.

- *prepoziții care impun acuzativul*: cu, de, despre, din, după, la, pe, spre, sub, lângă, dinspre etc.

- *locuțiuni prepoziționale care impun acuzativul*: în loc de, din cauză de, din pricină de, față de, în decurs de, cât despre etc.
- *prepoziții care impun dativul*: grație, mulțumită, datorită etc.
- *prepoziții care impun genitivul*: asupra, contra, împotriva, deasupra, înaintea, dedesubtul etc.
- *locuțiuni prepoziționale care impun genitivul*: împrejurul, în jurul, în mijlocul, în fața, în vederea, în locul, în ciuda, în pofida, în spatele etc.

2. Restricții privind articularea

- prepozițiile care cer acuzativul impun utilizarea nearticulată a substantivului:
→ Merg **la biserică**. Stau **pe scaun**.
- Prepoziția *cu* impune atât utilizarea nearticulată, cât și articulată a substantivului:
→ Beau cafea **cu lapte**.
→ Mă plimb **cu autobuzul**.
- Prepozițiile care impun genitivul sau dativul cer construcții cu forma articulată:
→ A câștigat **grație muncii**.
→ A stat **în spatele copacului**.

3. Restricții privind numărul

- Prepozițiile *de, dintre, între, printre* cer nominale la plural:
→ Unul **dintre studenți** a întârziat.
→ Se simte bine **între ai mei**.

Aplicație (24)

Alcătuiești enunțuri, ținând cont de următoarele condiții:

- a. un enunț imperativ în care să existe un atribut prepozițional în genitiv
.....
- b. un enunț interogativ în care un nume predicativ să fie precedat de o prepoziție care cere cazul dativ
.....
- c. un enunț asertiv în care să existe un complement prepozițional
.....
- d. un enunț asertiv cu nume predicativ în cazul acuzativ
.....

Să ne reamintim...

Concepte-cheie:

- tipuri de prepoziții (simple, compuse, locuțiuni prepoziționale)
- restricții de caz impuse de prepoziții
- restricții privind articularea substantivului
- restricții privind numărul

9.5 Conjuncția

Definiție

„**Conjuncția** este o clasă de cuvinte neflexibile prin intermediul cărora se exprimă relații sintactice de coordonare sau de subordonare ori relații pragmatice, discursive, între diversele componente aparținând nivelului propozițional, frastic sau transfrastic” (GALR 2008, I: 631).

❖ Clasificarea conjuncțiilor

Exemple

I. După formă, conjuncțiile sunt:

1. **Conjuncții simple:** și, sau, dar, că, dacă, ori, că, ci etc.
 2. **Conjuncții compuse:** deoarece, încât, întrucât, deși, ca să, ca... să, ci și etc.
 3. **Locuțiuni conjuncționale:** precum și, ca și, așa că, cum că, pentru că, fără să, până să, de vreme ce, din moment ce, în vreme ce, în loc să, din cauză că, cu toate că etc.
- *se adaugă și perechile de conjuncții:* sau...sau; ori...ori; fie...fie; atât...cât și...; nu numai..., ci și...; etc.

II. După raporturile sintactice, conjuncțiile sau locuțiunile conjuncționale sunt:

1. coordonatoare

- leagă cuvinte sau grupuri de cuvinte de același fel la nivelul propoziției, precum și propoziții de același fel la nivelul frazei
- coordonarea poate avea loc și între un cuvânt/grup de cuvinte și o propoziție care au același regent și aceeași funcție sintactică

a. copulative

- indică asocierea între două sau mai multe elemente: *și, nici, precum și*
 - Alexandru *și* Mădălina merg la masă.
 - Nu-i plac bananele, *nici* merele.
 - Nu mănâncă *nici* carne, *nici* brânză.
 - Au cumpărat pentru concediu haine, *precum și* mâncare pentru perioada deplasării.
- structuri corelative: *atât..., cât și; nu numai..., ci și; nu numai..., dar și; nu numai că..., ci și; nu numai că..., dar și*

- Atât eu voi ridica problema, *cât și* tu.
- *Nu numai* eu trebuie să muncesc, *ci și/dar și* tu.
- *Nu numai că* îmi place să mănânc prăjituri, *ci și/dar și* să le fac.

b. disjunctive

- indică alegerea dintre două sau mai multe posibilități: *sau, ori (sau..., sau; ori..., ori), fie (fie..., fie), ba (ba..., ba)*
- Dimineața, bea ceai *sau/ ori* cafea?
- Dimineața, bea *fie* ceai, *fie* cafea.
- Nu-ți place *ba* una, *ba* alta.

c. adversative

- exprimă contrazicerea unei așteptări sau a unei negații, ori redau un contrast: *dar, însă, iar, ci, numai că, doar că* etc.
- Vin cu tine, *dar* aștept ceva în schimb.
- Am pierdut, *însă* nu mă dau bătută.
- Tu ai plecat deja, *iar* eu abia am ajuns.
- Nu îmi plac legumele, *ci* fructele.
- Vreau să merg la facultate *numai că/ doar că* am extrem de mult de lucru.

2. subordonatoare

- leagă doi termeni sintactici care ocupă poziții sintactice diferite, respectiv un termen dependent și regentul său
- a. **simple:** *că, să, dacă, deci, fiindcă, pentru, încât, întrucât, deși, căci* etc.
- b. **compuse:** *pentru că, încât, întrucât, deși, ca să, ca... să, ci și* etc.
- c. **nespecializate:** pot introduce diverse tipuri de propoziții subordonate într-o frază: *că, să, ca ... să, dacă, de* etc.
- d. **specializate:** introduc numai anumite tipuri de propoziții subordonate:
- **circumstanțială de timp:** *după ce, până să, până când, imediat ce, oricând*

- *circumstanțială de mod*: ca și cum, ca și când, pe măsură ce, de ce ... (de ce/de aceea., cu cât ... (cu atât), pe cât ... (pe atât)
- *circumstanțială de loc*: de unde, până unde, dincotro, oriunde, încotro
- *circumstanțială de cauză*: căci, deoarece, fiindcă, întrucât, din cauză că, de vreme ce, din moment ce
- *circumstanțială de scop*: pentru ca să, ca nu cumva să, ca nu care cumva să
- *circumstanțială concesivă*: deși, chiar dacă, cu toate că, chiar de, chit că, măcar să, măcar că, măcar de
- *circumstanțială cumulativă*: după ce că, pe lângă că, plus că
- *circumstanțială opozițională*: în loc să, decât să
- *circumstanțială de excepție*: în afară că
- *circumstanțială consecutivă*: încât

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT...

În utilizarea conjuncțiilor există o serie de aspecte normative și capcane:

- *conjuncția „să” are un statut dublu*
 - în propozițiile subordonate (cu excepția celor relative), ea este atât marcă a conjunctivului, cât și conjuncție subordonatoare: *Aș vrea să vii mâine.*
 - în propozițiile principale (unde conjunctivul are valoare de imperativ) sau în subordonatele relative, să este doar o marcă a modului, fără rol de conjuncție: *Să vii azi!; Căutăm un inginer care să repare robotul.*
- conectori precum *unde, când, cum* pot funcționa ca adverbe relative (având funcție sintactică de circumstanțial) sau ca conjuncții subordonatoare (fără funcție sintactică) atunci când introduc anumite tipuri de propoziții circumstanțiale
 - *Unde nu o cunoștea bine, nu și-a permis să-i spună pe nume* – unde este conjuncție cauzală, nu adverb relativ de loc

- în exprimarea orală populară, *de* este folosit frecvent cu valoare de conjuncție, având un statut ambiguu:
 - poate fi interpretat drept coordonatoare: *Du-te de te îmbracă!* (*Du-te și te îmbracă!*)
 - poate fi interpretat drept conjuncție subordonatoare: *Ne-a lăsat de am tras la poartă.* (*Ne-a lăsat să tragem la poartă.*)

Aplicație (25)

Indicați valoarea morfologică a cuvintelor îngroșate din enunțurile de mai jos:

- Unde** nu m-ai băgat în seamă, am ales alt drum.
- Vom merge la schi **când** va fi vacanța intersemestrială.
- Merg **unde** dorești tu.
- Cum** nu a învățat lecția, a lipsit de la școală.
- Când** aş avea și eu un așa succes, aş fi cea mai împlinită.
- Când** pleci?
- Plec **de** mă lași.
- Îți place **de** mine?
- Cumpăr banane **și** căpșuni.
- Am discutat **și** despre tine.

Să ne reamintim...

Concepte-cheie:

- clasificarea conjuncțiilor după formă (simple, compuse, locuțiuni conjuncționale)
- conjuncții coordonatoare (copulative, disjunctive, adversative)
- conjuncții subordonatoare (specializate și nespecializate)

- raporturi sintactice: coordonare și subordonare
- aspecte normative și situații ambigue în utilizare

9.6 Interjecția

Definiție

„**Interjecția** este o clasă eterogenă reunind cuvinte neflexibile cu intonație exclamativă, mai rar interogativă, a căror semnificație este neconceptualizată și depinde într-o măsură mai mică sau mai mare de intonație și de context”. (GALR 2008, I: 657)

❖ Tipuri de interjecții

Exemple

1. După semnificație:

a. propriu-zise, care exprimă stări, senzații, sentimente: *au, of, vai, uau* etc.

b. onomatopeice:

- *sunete produse de animale, păsări insecte*: chiț, cirip, cri, cotcodac etc.
- *sunete produse de contactul diverselor obiecte, instrumente*: buf, bum, zvâr, pac etc.
- *sunete ce însoțesc procese fiziologice omenești*: sfor, hapciu etc.
- *efecte sonore ale unor acțiuni*: țop, fâl-fâl, țuști, pâș-pâș etc.

2. După formă:

a. simple (formate dintr-un singur cuvânt): *au, uf, măi, bre, miau, na, pleosc*

b. repetate: *cioc-cioc, cuțu-cuțu, bam-bam, nani-nani* etc.

c. compuse: *hodoronc-tronc, ia uite* etc.

d. locuțiuni interjecționale: ce Dumnezeu, Doamne ferește, nu zău, măi să fie, păcatele mele, ei bine, ia te uită, la naiba, Slavă Domnului, Slavă cerului etc.

3. După criteriul etimologic:

a. interjecții moștenite din limba latină: vai!, zău! etc.

b. interjecții împrumutate

- *din ebraică:* amin, aleluia
- *din turcă:* bre, haide, halal
- *din bulgară:* bogdaproste, huideo, ia, iată, na
- *din rusă:* pașol; țiba (din ucraineană)
- *din franceză:* alo, aport, marș; ura
- *din italiană și din franceză:* basta, bravo;
- *din engleză:* stop

c. interjecții create pe teren românesc: ah, aha, aho, aș, au, boc, bâr, cea, cioc, clap, cling, dang, de, eh, ehe, ehei, ei, fă, fâș, ha, haiti, hei, hm, ho, hopa, huța, jap, lipa, oho, mă, măi, nani, nea, pac, poc, paf, pis, piu, pac, pleosc, plici, poc, prr, sst, teleap, zbrr, zdronc, zdup, poftim, drac/dracul (scris adesea dracu'), amar (în vai și amar) < substantivul amar; Doamne! < substantivul „Doamne”

4. După rolul în comunicare:

a. exprimă reacții afective sau emoții: arș, brr, sâc, ura, bravo

b. transmit un ordin sau un îndemn: dii, ho, marș, na, poftim, stop, șșș

c. sunt specializate pentru adresarea față de anumiți destinatari: mă, măi, fa, bă, băi, bre, cuțu-cuțu, pis-pis

d. sunt folosite pentru a prezenta obiecte, persoane sau evenimente: ia, iacă, iacăță, iată, uite

e. au rolul de inițiere sau de păstrare a contactului dintre vorbitori: alo, hello

f. sunt echivalente cu răspunsuri afirmative, negative, nesigure: ei na, păi, zău etc.

❖ Funcții sintactice ale interjecției

A. *Interjecții/locuțiuni interjecționale fără funcție sintactică*

Cele mai multe interjecții reprezintă singure enunțuri autonome, nestructurate sau sunt inserate într-un enunț, în poziție inițială, mediană sau finală.

- *Oho! Doamne!*
- *Ptiu-ptiu*, să nu te deochi!
- A știut, *ei bine*, ce să facă!
- Credeai că mă poți înșela, *ai?*

B. *Unele interjecții pot îndeplini funcții sintactice*

• **Interjecțiile predicative** sunt cele care se comportă ca niște verbe și au funcția sintactică de predicat verbal.

- *Uite-l* pe Alin!
- *Hai* la fotbal!
- *Iată* cartea!
- *Trosc* un pumn!

• **Subiect:** Se auzea *tic-tac*!

• **Nume predicativ:** E *vai* de noi! Arsenie a rămas *paf*.

• **Atribut interjecțional:** Carina are o casă *mamă-mamă*! *Halal* examen!

• **Complement direct:** Am auzit *boc-boc*!

• **Circumstanțial de mod:** Telefonul sună *țâr-țâr*!

Atenție!

Unele interjecții pot funcționa ca **termeni regenți**, subordonându-și alte cuvinte. Ele pot fi regente pentru:

- **Subiect:** *Țuști* băiatul în căruță (s-a urcat/a sărit).
- **Complement direct:** *Uite-l* pe Alex!; *Na* un măr!
- **Complement indirect:** *Bravo* nouă!
- **Complement prepozițional:** *Vai* de Alexandru!

- **Circumstanțial de mod:** *Țop* mai iute!
- **Circumstanțial de timp:** Soneria *țâr-țâr* pe la trei dimineața.
- **Circumstanțial de loc:** Pisica *țuști* în casa!
- **Circumstanțial de scop:** *Hai* la cules de căpșuni.
- **Circumstanțial de cauză:** *Hai*, că începe ploaia.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT...

Există o serie de „capcane” în recunoașterea interjecțiilor. Iată câteva dintre ele:

- unele interjecții secundare pot fi confundate cu substantivele în cazul vocativ:

Ce frumoasă mai e, mamă-mamă! (interjecție) vs *Mamă, vino la mine!* (substantiv în vocativ) vs *Mamă, ce frig e!* poate fi ambiguu (depinde de context)

- interjecția „ei” se scrie și se pronunță [ei] (cu „e” inițial), deosebindu-se astfel de pronumele personal „ei” care se pronunță [iei].
- unele interjecții au forme omonime cu desinențele verbale de plural: *haide/haidem/haideți, poftim/poftiți, uite/uitați*

Notă: Acestea sunt interjecții, nu verbe, deoarece nu au variație de mod și timp. Interjecția „uite” și forma de imperativ singular a verbului „a se uita” se pot confunda și pot genera o formă greșită.

Aplicație (26)

Identificați interjecțiile și locuțiunile interjecționale din următoarele enunțuri:

- Uite cum s-a luminat cerul după ploaie!
- Doamne ferește, să nu se întâmple ceva rău pe drum!
- Tii, ce repede a trecut timpul!
- Am ajuns cu bine acasă, Slavă Domnului!

- e. Și mingea zvârr peste gard.
- f. Vai de mine, am uitat complet de întâlnire.
- g. Of, iar am uitat cheia acasă!
- h. Pe cuvântul meu, n-am știut nimic despre asta!
- i. Și pisica tuști pe sub masă.
- j. Mamă, ce faină e rochia!
- k. Ai, ce zgomot puternic s-a auzit din curte!
- l. Păcatele mele, ce frumos te-ai făcut!

Să ne reamintim...

Concepte-cheie:

- tipuri de interjecții (propriu-zise, onomatopeice, locuțiuni interjecționale)
- clasificarea după rolul în comunicare
- interjecții predicative
- funcții sintactice ale interjecției

Rezumat

În acest capitol au fost prezentate principalele caracteristici ale părților de vorbire neflexibile și modul în care acestea contribuie la organizarea și nuanțarea enunțului. S-a urmărit înțelegerea diferențelor dintre adverb, prepoziție, conjuncție și interjecție atât din perspectiva clasificării, cât și a comportamentului lor sintactic. De asemenea, au fost evidențiate situațiile în care aceste elemente pot crea confuzii în analiză, precum și restricțiile și normele care le guvernează utilizarea.

Test de autoevaluare a cunoștințelor

I. Stabiliți dacă afirmațiile sunt adevărate (A) sau false (F).

1. Unele elemente invariabile pot introduce propoziții circumstanțiale, funcționând ca elemente de relație. ☐
2. Toate elementele invariabile analizate în unitate îndeplinesc funcții sintactice proprii în propoziție. ☐
3. Există elemente invariabile care pot accepta grade de comparație. ☐
4. Se poate realiza coordonarea între un cuvânt și o propoziție, dacă acestea au același regent și aceeași funcție sintactică. ☐
5. Forma „să” are întotdeauna valoare de conjuncție subordonatoare. ☐
6. Anumite cuvinte precum „unde”, „când”, „cum” pot avea statut diferit în funcție de contextul sintactic. ☐
7. Există elemente neflexibile care pot deveni termeni regenți și pot subordona complemente. ☐
8. Elementele repetitive de tip „cioc-cioc” sau „bam-bam” sunt considerate structuri compuse. ☐
9. Există conectori gramaticali care impun utilizarea formei articulate a substantivului. ☐
10. Unele prepoziții impun restricții privind numărul, cerând nominale la plural. ☐

II. Alegeți varianta corectă de răspuns:

1. În enunțul „Am cam stat pe aici”, cuvântul „cam” este:
a. element autonom cu funcție sintactică
b. element lipsit de autonomie sintactică
c. locuțiune
2. În enunțul „Mă plimb oriunde vreau”, cuvântul „oriunde” este:
a. element demonstrativ
b. element nehotărât cu rol de relație

- c. conector coordonator
3. *Elementele „nicicând”, „nicicum”, „nicăieri” au rolul de a:*
a. intensifica afirmația b. întări negația c. marca opoziția
4. *Structura „nu numai..., ci și...” realizează o coordonare:*
a. adversativă b. copulativă corelativă c. disjunctivă
5. *Construcțiile „deși”, „cu toate că”, „chiar dacă” introduc propoziții:*
a. concesive b. consecutive c. de scop
6. *În enunțul „Du-te de te îmbracă!”, elementul „de” este:*
a. element cu statut ambiguu (coordonator/subordonator) b. prepoziție
c. marcă de grad
7. *În enunțul „Uite-l pe Ion!”, „uite” îndeplinește funcția de:*
a. atribut b. predicat verbal c. complement direct
8. *În enunțul „E vai de tine!”, cuvântul „vai” este:*
a. nume predicativ b. subiect c. complement circumstanțial
9. *Conectorii „grație”, „mulțumită”, „datorită” impun cazul:*
a. genitiv b. dativ c. acuzativ
10. *În enunțul „Unul dintre studenți a întârziat”, prepoziția „dintre”:*
a. impune nominal la singular b. impune nominal la plural
c. impune nominal articulat hotărât obligatoriu

10. SINTAXA PROPOZIȚIEI

10.1 Introducere

Capitolul 10 este dedicat organizării enunțului și relațiilor sintactice din interiorul propoziției. Sunt descrise tipurile de enunț, raporturile de coordonare și de subordonare, precum și modul în care se stabilesc relațiile de dependență între termeni. Un loc important îl ocupă construcțiile incidente, eliptice și impersonale, alături de distincția dintre construcțiile active și pasive și de particularitățile construcțiilor reflexive. Acordului dintre subiect și predicat îi este rezervată o secțiune distinctă, cu accent pe situațiile problematice.

Partea centrală a capitolului este dedicată funcțiilor sintactice – predicatul (verbal și nominal), numele predicativ, subiectul, complementele, circumstanțialele (de loc, de timp, de mod, de cauză, de scop, condiționale, concesive, consecutive) și atributele –, fiecare fiind definită, prezentată prin modalitățile de exprimare și ilustrată prin exemple concrete.

10.2 Obiective

După parcurgerea capitolului 10, cursanții vor fi capabili:

- să identifice funcțiile sintactice ale termenilor dintr-o propoziție
- să determine tipul predicatului (verbal sau nominal) într-un enunț dat
- să stabilească corect acordul dintre subiect și predicat
- să clasifice complementele și circumstanțialele în funcție de valoarea lor sintactică
- să analizeze construcțiile active, pasive și reflexive în cadrul propoziției

10.3 Organizarea unui enunț

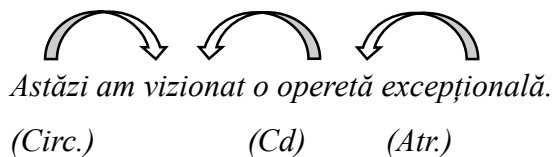
10.3.1 Relații sintactice în interiorul unui enunț

A. Relația de nondependență/ coordonare

- se realizează prin conjuncții, locuțiuni conjuncționale, adverbe și locuțiuni adverbiale cu rol de conjuncție sau prin juxtapunere
- se stabilește:
 - *între elementele subiectului multiplu:* Mădălina, Cezar și Sergiu lipsesc de la masă.
 - *între elementele numelui predicativ multiplu:* Ei sunt drăguți, dar și năzdrăvani.
 - *între attribute:* Își va lua bluza verde sau albastră.
 - *între circumstanțiale:* Nu plecăm nici în centru, nici la mall.
 - *între complemente:* Ne-a văzut pe mine și pe tine.

B. Relația de dependență/subordonare

- întrebările se pun folosind cuvântul interogativ (*cine? ce? unde? cât? cum?*) și cuvântul determinat, identificând corect relația dintre subordonat și centru/regentul său;
- întrebările sunt un instrument de lucru atâta timp cât ajută la identificarea relației dintre subordonat și regent, fără a deveni indicatorul unic al unei poziții sintactice
- se realizează prin flexiune, cu ajutorul prepozițiilor sau prin juxtapunere:
 - a atributului, a complementului, a circumstanțialului, față de cuvântul regent:

- între subiect și predicat se stabilește o relație specială, de interdependență

(cazul N)

Voi ↔ *citiți.*

(pers. a II-a, nr. pl.)

Matricea sintactică reprezintă totalitatea relațiilor de dependență pe care un termen regent le poate genera:

Exemplu

Palatul de cristal al împăratului are multe uși secrete.

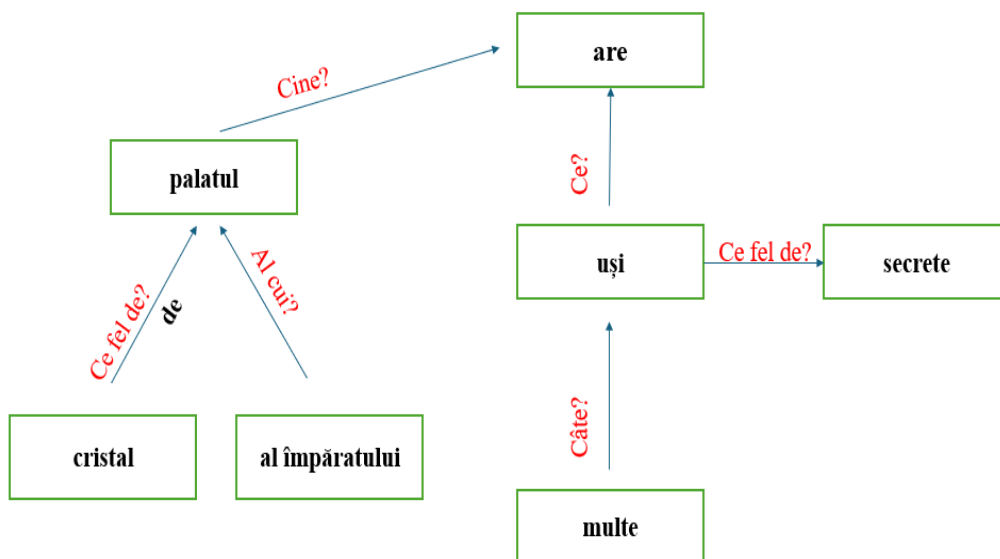

Figura 9. Reprezentarea relațiilor sintactice într-o propoziție

- verbul cu funcție de predicat „are” este CENTRU/REGENT pentru următorii subordonați:
 - **Subiectul:** palatul
 - **Complementul direct:** uși

Verbul centru împreună cu subordonații săi formează un grup verbal.

- Substantivul „palatul” este CENTRU/REGENT pentru următorii SUBORDONAȚI
 - **Atributul substantival prepozițional:** de cristal
 - **Atributul substantival genitival:** al împăratului
- Substantivul „uși” este CENTRU/REGENT pentru următorii subordonați
 - **Atribut adjectival:** secrete
 - **Atribut adjectival:** multe

Substantivul centru împreună cu subordonații săi formează un grup nominal.

Aplicație (27)

Realizați schemele sintactice următoarelor propoziții, specificând grupurile sintactice, subordonații fiecărui centru și modalitățile de realizare a raporturilor de subordonare.

1. Am cumpărat într-o zi o carte scrisă de Caragiale, de la librăria din colț.
2. În fiecare an, călătoream sute de kilometri prin împrejurimile Brașovului, căutând locuri interesante de vizitat.

10.3.2 Clasificarea propozițiilor

Propozițiile se clasifică în funcție de scopul comunicării și de alte criterii, după cum urmează:

după scopul comunicării	enunțiative	propriu-zise	Am alergat în parc.	
		optative	Ar vrea să colinde lumea în lung și-n lat.	
		imperative	Scrie frumos!	
	interogative	directe	totale	Vii la mine?
		(întotdeauna principale)	parțiale	Cu cine vorbești la telefon?
		indirecte	totale	M-a întrebat <u>dacă merg la</u>
		(sunt întotdeauna subordonate)	parțiale	M-a întrebat <u>cu cine vorbesc</u> <u>la telefon.</u>
după	afirmative	El aleargă în parc.		
aspectul predicativului	negative	totale		El nu aleargă deloc.
		parțiale		Nu el aleargă, ci ea.
după alcătuire	simple	El citește. / Fulgeră. / Foc!		
	dezvoltate	Mi-e frică. / Mă tem de șoareci.		
după înțeles	principale	A răsărit luna.		
	secundare	Ele credeau ¹ <u>că nu pleacă</u> ² , <u>fiindcă nu li s-a spus nimic</u> ³ .		
după relația sintactică	regente	propoziții de care depind alte propoziții; pot fi principale sau secundare;		
dintre ele	subordonate	propoziții care depind de altă propoziție, principală sau regentă		

Tabel 50. Clasificarea propozițiilor în limba română

10.3.3 Construcțiile incidente

Definiție

Construcțiile incidente sunt comunicări suplimentare inserate în interiorul unui enunț, pe care, de obicei, îl întrerup.

❖ Clasificare

Exemple

1. După gradul de (in)dependență

a. independente (care nu se subordonează față de enunțul de bază)

→ Mătușa, *Dumnezeu să o ierte*, nu a mai fost pomenită.

b. legate

- *prin mărci de coordonare*

→ De câte ori îmi spunea să renunț- *și am spus de multe ori*- mă gândeam că asta ar fi cea mai bună variantă.

- *prin mărci de subordonare*

→ Când l-am văzut pe el – *care era și cel mai chipeș din clasă* – mi s-au înmuiat picioarele.

2. După formă

a. simple

- *un cuvânt*: Nu știu, *zău*, ce o să mai facem.
- *o locuțiune*: Acolo e, *fără îndoială*, ceva putred la mijloc.

b. dezvoltate

- *grupuri de cuvinte*: E fermecător și, *drept vorbind*, foarte bogat.
- *propoziții*: De câteva zile nu mai dovedea cu munca și era – *cum să zic*- mai mult decât extenuat.
- *fraze*: Niciodată de când ne știam – *și ne știam de mult, de când mergeam la cursuri împreună* –, nu mi-a vorbit așa.

Aplicație (28)

Identificați construcțiile incidente din următoarele fragmente:

- a. „Doamne, stăpână, Doamne! Ce-am văzut eu! Femeia ceea are acum o tipsie de aur și o cloșcă de aur, cu puii tot de aur, așa de frumoși, de-ți fug ochii pe dânșii!”

Ion Creangă, *Povestea porcului*

- b. „... drept să-ți spun, madam Preotescu, o bună prietenă a mea, la care țin foarte mult – nu sunt în stare să-i refuz nimica – m-a rugat să-ți scriu, că știe că ții foarte mult la mine și nu mă refuzi niciodată, și ești prieten cu d. profesor Costică Ionescu, care ține foarte mult la d-ta și nu e-n stare să-ți refuze nimic.”

I. L. Caragiale, *Lanțul slăbiciunilor*

- c. „Dar, prin ce am trecut de ieri până adineauri – dac-ați ști! – am greșit; n-am luat seama când am scos-o din sertar...”

I. L. Caragiale, *O cronică de Crăciun...*

- d. „Oamenii săriră buimaci, care dincotro, crezând că-i foc, ori ne taie cătanele, Doamne ferește!...”

Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*

10.3.4 Apoziția

Definiție

Apoziția reprezintă o relație de echivalență între două cuvinte sau două grupuri de cuvinte. Această relație are scopul de a explica mai clar sau de a identifica referentul unei secvențe inițiale, care este considerată baza construcției, în timp ce a doua secvență este apoziția.

Exemple

- este echivalentă contextual cu baza:
→ Eminescu, *cel mai mare poet român*, este celebrat în fiecare an la data de 15 ianuarie.

- intră în diverse relații semantice:

a. de echivalență

- Alexandra, *fata cea brunetă*, este astăzi renumită.
- Fata cea brunetă, *Alexandra*, este astăzi renumită.

b. de precizare a proprietăților bazei

- Enescu, *compozitor român*, este recunoscut peste hotare.
- este suprimabilă (poate lipsi)
- poate fi însoțită de mărci apozitive: *adică, și anume, mai exact, respectiv, altfel spus, mai bine zis, cu alte cuvinte, în alți termeni* etc.
- în vorbire e marcată prin pauză, în scriere prin virgule, liniuțe de pauză sau două puncte
- este întotdeauna postpusă bazei
- este independentă sintactic
- poate avea o structură complexă
→ Studenția, *perioada în care ne simțeam liberi*, vârsta la care nu aveam grijile unui serviciu, este cea mai frumoasă amintire din viața mea.

❖ REALIZĂRI ALE APOZIȚIEI

- **prin substantiv:** Orașul din vestul României, *adică Oradea*, este foarte vestit acum.
- **prin pronume:** Cel mai bun din clasă, *adică el*, a luat premiul I la Olimpiada Națională.

- **prin numeral cu valoare pronominală:** Câțiva elevi, *doi sau trei*, au picat examenul.
- **prin adjectiv:** Am purtat o rochie în culoarea anului, *adică roșie*.
- **prin formă verbală nepersonală:** Vin în grabă, *adică alergând*, numai să mă chemi.
- **prin adverb:** S-a purtat nepotrivit cu noi, *adică urât*.
- **prin propoziție:** O singură frică avea: *să nu mai fie iubit de ea*.

Atenție!

- Nu confundați **apozitiile** cu **atributele în nominativ!**
→ *Bunica mea, Maria,..... vs Bunica Maria...*
- Nu confundați **apozitiile** cu **construcțiile incidente**, deși au elemente comune:
 - ✓ ambele pot fi suprimate
 - ✓ ambele sunt independente din punct de vedere sintactic
 - ✓ ambele se izolează prin virgulă sau linii de pauză
- Elemente diferențiatore:
 - ✓ apozitia are întotdeauna o bază, pe care o explicitează, pe când construcția incidentă prezintă o informație nouă, suplimentară
 - ✓ spre deosebire de construcțiile incidente, apozitia poate fi semnalată prin adverbe sau structuri explicative

Aplicație (29)

Citiți fragmentele de mai jos, apoi răspundeți la următoarele cerințe:

1. extrageți apozitiile
2. precizați cuvântul-bază pentru fiecare apozitie identificată

3. menționati semnele de punctuație prin care apozitiile sunt izolate de restul enunțului

a. „Îi râdea inima când gândea cât se va face de frumoasă treaba, când jur împrejur păpușoiul va crește și va acoperi spinii din gard, care începeau a nu-i mai plăcea părintelui. Dar tot vorba cea veche: un necaz naște pe celălalt”.

Ioan Slavici, *Popa Tanda*

b. „Dumnezeu, prin sfânta de la Bistrița, a adus-o pe dânsa, Vitoria, pe căi cotite, tocmai unde trebuia ca să-și găsească pe cel drag”.

Mihail Sadoveanu, *Baltagul*

c. „Stoicea aruncase prin toată casa, din pod și până în beciuri, ochi de vultur și porunci de mână a doua, când, întors în scară, văzu prin fereastră de deasupra ușii pe tătari izvorând din zare în roșuri negre și apropiindu-se ca umbra unui nor”.

Gala Galaction, *Moara lui Călfar*

10.3.5 Enunțuri eliptice

Definiție

Enunțurile eliptice, în limba română, se caracterizează prin omisiunea unor secvențe lingvistice care sunt complet recuperabile din context, deoarece au fost exprimate anterior.

Exemple

1. Elipsă verbală

Alina pleacă la mare și Andreea (*pleacă*) la munte.

2. Elipsă nominală

Eu ți-am dat prăjitură cu alune, dar tu ai vrut (*prăjitură*) cu fructe de pădure.

3. Propoziții fragmentare

Ei îi place să meargă la teatru, dar lui, nu. (*îi place să meargă la teatru*).

Aplicație (30)

Precizați care dintre următoarele secvențe următoare reprezintă elipse.

Explicați!

- a. Liniște!.....
- b. Atenție!
- c. Elevii sunt în pauză, zise profesoara.
- d. Caut un film de comedie și acțiune.
- e. Bineînțeles!
- f. Eu vreau fusta neagră, iar tu pe cea roșie.
- g. Îmi place prăjitura cu nucă, nu cu fructe.
- h. Afară!
- i. Gata!
- j. Eu călătoresc, ea stă acasă.

10.4 Acordul dintre subiect și predicat²²

Acordul dintre subiect și predicat reprezintă o relație sintactică fundamentală în limba română. În general, predicatul se acordă cu subiectul său în număr și persoană. În cazul predicatului nominal, verbul copulativ se acordă cu subiectul în persoană și număr, iar numele predicativ (când este realizat prin adjectiv) se acordă în gen și număr.

I. Acordul cu subiectul exprimat

1. subiectul simplu – în acest caz predicatul se acordă în mod direct cu subiectul simplu.

2. subiectul multiplu

a. Coordonare copulativă prin „și” – predicatul unui subiect multiplu apare obligatoriu la plural.

→ *[Mama, tata, Lucian și soră-mea Elena] au plecat în excursie.*

b. Coordonare copulativă prin „nici” – se acceptă atât acordul la plural, cât și acordul la singular.

→ *[Nici Ionuț, nici George, nici fratele lor] n-au venit/n-a venit la timp.*

c. Coordonare disjunctivă („sau”, „ori”) – acordul apare la singular.

→ *Va fi ales [sau Paul, sau Arsenie].*

→ *Fie autorul, fie editorul va observa greșeala pe prima pagină.*

3. acordul dintre subiect și predicat poate delimita construcțiile apozitive de structurile cu subiect multiplu; în cazul apozitiilor, verbul are forma de singular, nu de plural;

→ *Mama, și (totodată) profesoara mea, m-a învățat să scriu și să vorbesc.*

²² Acest conținut va fi completat de alte exemple în capitolul 12, „Greșeli frecvente în utilizarea limbii române”.

4. substantivele colective:

- în general, acordul se face la singular: *Familia Ionescu ne-a vizitat.*
- în cazul substantivului-subiect „majoritatea”, se admite atât acordul la singular, cât și la plural: *Majoritatea (cetățenilor) a votat./ Majoritatea (cetățenilor) au votat.*

5. pronumele „fiecare”

- atunci când funcționează ca subiect, „fiecare” impune verbului acordul la singular
- Exemplu incorect: *Erau multe lucruri pe masă și fiecare au ales ceva.*
- Exemplu corect: *Erau multe lucruri pe masă și fiecare a ales ceva.*

6. pronumele „niciunul”

- atunci când este subiect, „niciunul” cere acordul cu singularul
- *Niciunul dintre ei nu hotărăște singur, nu Niciunul dintre ei ~~nu~~ hotărâse singuri.*

7. pronumele „ce”

- ca subiect apare doar în contextul singularului
- *Ce e/este cu ideile astea trăsnite?*, nu *~~Ce-s~~ cu ideile astea trăsnite?*

8. pronumele „cine”

- ca subiect cere acordul cu singularul
- *Cine dintre ei fuge de noi?*, nu *Cine dintre ei ~~fug~~ de noi?*

9. acordul la masculin

- dacă termenii subiectului multiplu sunt substantive care denumesc nume de ființe, iar unul dintre acestea este la masculin, acordul se face la masculin
- *Prietenele și prietenii mei sunt foarte distractivi.*

10. acordul cu genul substantivului care denumește o ființă

- dacă termenii subiectului multiplu sunt și nume de lucruri și nume de ființe, acordul se face cu genul care denumește o ființă
- *Copacul (copacii) și femeia (femeile) a/ au fost surprinsă/e în aceeași pictură.*

11. greșelile frecvente legate fie de hiperacorduri (acord la plural unde nu este justificat), **fie folosirea singularului în contexte care cer pluralul:**

- În ceea ce ~~privesc~~ privește notele... este incorect; corect este în ceea ce privește notele, deoarece cuvântul *notele* nu are funcția de subiect.
- *Li se ~~trece~~ cu vederea prea multe greșeli*” este incorect; corect este „*Li se trec cu vederea...*”, deoarece *prea multe greșeli* este subiectul, chiar dacă este postpus și exprimat la plural

10.5 Realizări ale părților de propoziție

În cadrul propoziției, diferitele funcții sintactice se realizează prin diverse părți de vorbire, după cum urmează:

Predicatul reprezintă centrul enunțului, o componentă obligatorie al acestuia. Acesta se raportează la un subiect, căruia îi asociază o acțiune, o însușire, o stare.

PREDICATUL VERBAL	VERB LA FORMA VERBALĂ PERSONALĂ	Exemple
		<i>Va rezolva problema fără discuții.</i> (indicativ)
		<i>Să vizităm turnul!</i> (conjunctiv)
		Niciunul <i>nu ar vrea</i> să plece. (condițional-optativ)
		<i>Nu mai urla</i> așa tare! (imperativ)
	FORME VERBALE NEPERSONALE	<i>A nu se fuma</i> în incintă. (infinitiv)
		<i>De completat</i> tabelul! (supin)
	LOCUȚIUNE VERBALĂ	<i>Și-a adus aminte</i> de tot necazul creat.
		<i>Habar nu am</i> de acest lucru.
		<i>Îți vei da seama</i> de importanța implicării noastre.

	INTERECȚIE PREDICATIVĂ	Apoi iepurele <i>țuști</i> afară.	
		— <i>Na</i> pixul!	
		— <i>Iaca</i> un băiat interesant!	
		— <i>Hai</i> să plecăm în vacanță!	
	ADVERB PREDICATIV/ LOCUȚIUNE ADVERBIALĂ	<i>Poate</i> că va pleca.	
		<i>Firește</i> că va fi bine.	
		<i>Posibil</i> să ningă.	
		<i>Probabil</i> că va câștiga.	
		<i>De bună seamă</i> că vom câștiga.	
		<i>Cu siguranță</i> că se vor împăca.	
PREDICATUL NOMINAL Verb copulativ + nume predicativ	VERBUL COPULATIV „ESTE” Atunci când nu poate realiza singur predicția semantică, deoarece nu are sens deplin în mod independent.	Bradul <i>este cel mai rezistent</i> din pădure.	
		<i>Este</i> multă <i>neliniște</i> la nivelul țării.	
		Relația lor <i>este de câțiva ani</i> .	
		Accidentul <i>a fost mare dezastru</i> .	
		COPULATIV	PREDICATIV
	VERBUL „A DEVENI”	El <i>va deveni profesor</i> .	Tot ce trăiește <i>devine</i> . (rar)
	VERBUL „A IEȘI”	După facultate, <i>a ieșit medic</i> .	Andrei <i>a ieșit</i> din casă.
	VERBUL „A AJUNGE”	Vărul meu <i>a ajuns primar</i> .	Călin <i>a ajuns</i> la Brașov.

	VERBUL „A SE FACE”	Sora mea vrea să <i>se facă medic.</i>	Friptura <i>se face</i> la cuptor.
			<i>Se face</i> că plouă în legătură cu rezultatul.
			Mi <i>se face</i> rău de la atâta înghețată.
			Totul <i>se face</i> cum s-a stabilit.
	VERBUL „A RĂMÂNE”	<i>A rămas uimit</i> când m-a văzut cum cânt.	El <i>a rămas</i> acasă.
	VERBUL „A PĂREA”	<i>Pare un profesor</i> pregătit.	(<i>Se</i>) <i>pare</i> că va ninge.
	VERBUL „A ÎNSEMNA”	El <i>înseamnă totul</i> pentru mine.	<i>Am însemnat</i> tema pentru acasă.
NUMELE PREDICATIV este partea componentă a predicatului nominal care califică (<i>ce este,</i> <i>cum este</i>), clasifică (<i>clasa de obiecte</i>) și identifică subiectul (<i>cine este</i>)	SUBSTANTIVE COMUNE	Aceasta este <i>un test</i> bun.	
	SUBSTANTIVE PROPRII	Acesta este <i>Andrei</i> .	
	LOCUȚIUNI SUBSTANTIVALE	Aceasta este <i>o bătaie de cap</i> foarte mare.	
	ADJECTIVE LA ORICE GRAD DE COMPARAȚIE	Cartea este <i>deosebit de frumoasă</i> .	

	DIFERITE TIPURI DE NUMERALE	Voi sunteți <i>doi</i>. (numeral cardinal) Vinovat este <i>al doilea</i>. (numeral ordinal)
	DIFERITE TIPURI DE PRONUME	Cadourile sunt <i>pentru noi</i>. (pronume personal) Caietul este <i>al tău</i>. (pronume posesiv) Cartea pe care o cauți este <i>aceasta</i>. (pronume demonstrativ) <i>Ce</i> este <i>Ion</i>? (pronume interogativ) Nu înțelegea <i>care</i> era problema. (pronume relativ) Andrei este <i>altcineva</i> în ultimul timp. (pronume nehotărât) Nu este <i>niciunul</i> ca tine. (pronume negativ)
	VERB LA INFINITIV	Teama lui este <i>de a pierde</i> prima poziție.
	VERB LA SUPIN	Rochia ei este <i>de căpătat</i> .
	ADVERBE	Ea este <i>altfel</i> .
	INTERECȚII	Este <i>vai</i> de el.

Subiectul denumește persoana, obiectul despre care se vorbește în propoziție, cel care este autorul acțiunii.

SUBIECTUL	SUBSTANTIV ÎN NOMINATIV	<i>Elevul</i> a răspuns corect. (articulat cu articolul definit) A căzut în august <i>o brumă</i> timpurie. (articulat cu articolul nedefinit) Se văd <i>frunze</i> uscate. (nearticulat)
	LOCUȚIUNE SUBSTANTIVALĂ	<i>Aducerile aminte</i> sunt foarte importante în această perioadă.
	PRONUME ÎN NOMINATIV	<i>Ea</i> coboară scările. (pronume personal) <i>Dumneavoastră</i> ați fost la teatru? (pronume de politețe) <i>Acesta</i> este mai implicat decât celălalt. (pronume demonstrativ) <i>Ai mei</i> sunt plecați la mare. (pronume posesiv) Am cumpărat pâine cu semințe <i>care</i> îți place așa mult. (pronume relativ) <i>Cine</i> stă la parter? (pronume interogativ) <i>Fiecare</i> îți vrea binele dintotdeauna. (pronume nehotărât) <i>Nimeni</i> nu îmi răspunde. (pronume negativ)
	NUMERAL CU VALOARE PRONOMINALĂ ÎN NOMINATIV	<i>Doi</i> dintre copii au fost abandonați. (numeral cardinal) <i>Al doilea</i> a câștigat medalie de argint. (numeral ordinal)

	FORME VERBALE NEPERSONALE	<i>A-ți sprijini</i> copiii e un lucru nobil. (infinitiv) <i>Se aude</i> tunând. (gerunziu) <i>De cântat</i> la violoncel, nu e ușor. (supin)
	REALIZARE PROPOZIȚIONALĂ (conjuncțională sau relativă)	<i>Cine se aseamănă</i> se adună.
Complementul direct se caracterizează prin realizarea cliticului pronominal cu formă specifică de acuzativ sau prin nominal (substantiv, pronume, numeral). Se remarcă fenomenul dublării (clitic+ nominal).		
COMPLEMENTUL DIRECT	SUBSTANTIV	Trimit <i>scrisoarea</i> .
	LOCUȚIUNE SUBSTANTIVALĂ	Soțul tău are multe <i>părer</i> i de rău.
	PRONUME	Îl trimit <i>pe el/ pe dumnealui/ pe acesta/ pe altul/ pe fiecare</i> .
	LOCUȚIUNI PRONOMINALE	Nu știe <i>cine</i> știe ce.
	NUMERAL CU VALOARE PRONOMINALĂ	Îi trimit <i>pe doi</i> dintre ei.
	FORME VERBALE NEPERSONALE	Doresc <i>a-mi mângâia</i> orgoliul. (infinitiv) <i>Aud</i> tunând. (gerunziu) Elena a terminat <i>de completat</i> chestionarul. (supin)

Complementul indirect se caracterizează prin realizarea prin clitic pronominal cu formă specifică de dativ sau prin nominal (substantiv, pronume, numeral) la cazul dativ, legat direct de verb și substituit cu o formă clitică de dativ.

COMPLEMENTUL INDIRECT	SUBSTANTIV	<i>Băiatului îi place vinul.</i>
	PRONUME	<i>Lui îi place prăjitura cu nucă. (personal cu formă accentuată)</i> <i>Mi-a dăruit un cadou scump. (formă clitică)</i> <i>Tuturor le place vacanța. (pron. nehot.)</i> <i>Nimănui nu-i place lucru greu. (pron. negativ)</i> <i>Intenționează să-și achiziționeze pantofi noi. (pron. reflexiv)</i> <i>Cui îi place vinul fierț? (pron. interogativ)</i> <i>Știu/ cui îi este greu. (pron. relativ)</i> <i>Acesteia îi plac mult cărțile de ficțiune. (pronume demonstrativ)</i> <i>Alor tăi nu le plac excursiile lungi. (pron. posesiv)</i> <i>Dânsului nu îi vine să creadă. (pron. de politețe)</i>
	NUMERAL CU VALOARE PRONOMINALĂ ÎN DATIV	<i>Andrei îi oferă primului dintre cei veniți o cazare frumoasă.</i>

	NUMERAL (CARDINAL/ORDINAL) INVARIABIL ÎN FUNCTIE DE CAZ	Li s-a dat premiu <i>la trei</i> dintre cei de față. (prep. „la” + numeral cardinal invariabil) <i>Celor trei</i> li s-a dat un premiu. (celor + numeral cardinal invariabil) <i>Celui de-al doilea</i> i s-a refuzat oferta propusă. (celui/ celei + de + numeral ordinal)
<i>Complementul prepozițional</i> este un tip de complement care se realizează printr-un grup format dintr-o prepoziție și un nominal. Nominalul poate fi un substantiv, un pronume sau un numeral.		
COMPLEMENTUL PREPOZIȚIONAL	SUBSTANTIV	Mă gândesc <i>la Anastasia</i>. (AC) Rezultatul nefavorabil se va răsfrânge <i>asupra băiatului</i>. (G)
	PRONUME	<i>Despre cine/ce</i> s-a vorbit? (pron. interogativ) Mi-a spus <i>despre cine/ce</i> s-a vorbit la ședință. (pron. relativ) Nu m-am gândit <i>la niciunul</i>. (pron. negativ) A vorbit <i>despre sine</i>. (pron. reflexiv)
	NUMERALE	Mi-am adus aminte <i>de primul</i> din clasă. (numeral ordinal) Mi-am adus aminte <i>de doi</i> dintre cei prezenți. (numeral cardinal)
	FORME VERBALE NEPERSONALE	S-a discutat <i>despre a vorbi</i> corect în limba română. (infinitiv) Se va apuca <i>de dansat</i>. (supin)

	LOCUȚIUNE VERBALĂ	E capabil <i>de a-și aduce</i> aminte totul pentru examenul final. (infinitiv) E capabil <i>de adus</i> aminte ceea ce e necesar. (supin)
Circumstanțialul de loc indică spațiul în care are loc o acțiune ori se manifestă o însușire.		
CIRCUMSTANȚIA-LUL DE LOC	ADVERBUL RELATIV/ INTEROGATIV	Unde a mers Andrei? (interogativ) Nu știu unde a mers Andrei. (relativ)
	ADVERBUL NEHOTĂRÂT	Îl văd pe el oriunde privesc. A plecat altundeva decât a spus.
	ADVERBUL NEGATIV	Nu mergi nicăieri.
	LOCUȚIUNE ADVERBIALĂ	Cezar mergea în față/în spate/în frunte/din loc în loc/de jur împrejur peste tot/nu știu unde/peste mări și țări/în jur etc.
	SUBSTANTIV ÎNSOȚIT DE PREPOZIȚIE	Păsările stau pe gardul nostru. Berzele trec deasupra blocului vostru.
	PRONUME ÎNSOȚIT DE PREPOZIȚIE	A alergat pe lângă noi/dumneavoastră/dânșii/aceșta.
	PRONUME ÎNSOȚIT DE LOCUȚIUNE PREPOZIȚIONALĂ	Stăteau doar în jurul nostru. A stat nemișcat în fața ei.
	NUMERAL CU VALOARE PRONOMINALĂ ÎNSOȚIT DE PREPOZIȚIE	A stat lângă doi mai interesați. Stăteam în fața a doi dintre cei mai interesați.
	FORMĂ VERBALĂ NEPERSONALĂ	Pescarii vin de la pescuit. (supin)

Circumstanțialul de timp indică momentul, durata sau perioada de desfășurare a unei acțiuni ori de manifestare a unei însușiri.

CIRCUMSTANȚIALUL DE TIMP	ADVERB INTEROGATIV/ RELATIV	<i>Când</i> mergi la petrecere? (interogativ) Nu știu <i>când</i> vine. (relativ)
	ADVERB SIMPLU/ COMPUS	Vine <i>mâine</i> . Vine <i>dis-de-dimineață</i> .
	ADVERB NEHOTĂRÂT	Venim la tine <i>oricând</i> .
	ADVERB NEGATIV	<i>Nicicând</i> nu am fost mai dezamăgită.
	LOCUȚIUNE ADVERBIALĂ	Am învățat <i>zi de zi</i> . Venea la local <i>noapte de noapte</i> .
	SUBSTANTIV ÎNSOȚIT DE PREPOZIȚIE/ LOC. PREP.	Am fost la Paris <i>în această toamnă</i> . <i>De-a lungul existenței</i> mele m-am tot schimbat.
	PRONUME ÎNSOȚIT DE PREPOZIȚIE/ LOC PREP.	A intrat în clasă <i>după el</i> . Am plecat de la petrecere <i>înaintea acestuia</i> .
	NUMERAL CU VALOARE PRONOMINALĂ ÎNSOȚIT DE PREP./ LOC. PREP.	Am sosit <i>înaintea a doi</i> dintre cei mai buni. A plecat <i>după doi</i> dintre cei mai slabi.
	ADJECTIV PARTICIPIAL	<i>Ajuns</i> în gară, nu a mai plecat din acest oraș.

	FORMĂ VERBALĂ NEPERSONALĂ	Până <i>a răspunde</i> , celălalt a făcut planul. (infinitiv) <i>Ajungând</i> la facultate, i-a dat un telefon. (gerunziu) Oamenii se relaxează <i>după alergat</i> . (supin)
<i>Circumstanțialul de mod reprezintă o funcție sintactică subordonată prin care se precizează modul de realizare a unei acțiuni sau de manifestare a unei însușiri.</i>		
CIRCUMSTANȚIA- LUL DE MOD	ADVERB	Nu înțeleg <i>cum</i> a rezolvat situația. (relativ) <i>Cum</i> vrei să facem? (interogativ)
	ADVERB NEHOTĂRÂT	Rezolvă <i>oricum</i> .
	ADVERB NEGATIV	Nu răspunde <i>nicicum</i> .
	LOCUȚIUNE ADVERBIALĂ	Irina învață lecția <i>pe de rost</i> . Vine <i>pe furiș</i> .
	SUBSTANTIV PRECEDAT DE PREPOZIȚIE, ÎN AC	Se exprimă <i>fără frică</i> . Corectează <i>după barem</i> .
	PRONUME (PERSONAL, POSESIV, DEMONSTRATIV, NEHOT.) PRECEDAT DE PREP.	Vorbește <i>ca tine/ca ai lui/ca ceilalți/ca aceia</i> .

	NUMERAL CU VALOARE PRONOMINALĂ, ÎN AC	A ajuns la destinație <i>fără trei</i> dintre obiectele esențiale.
	FORMĂ VERBALĂ NEPERSONALĂ	A luat decizia <i>fără a mă consulta.</i> (infinitiv) Merge <i>șchiopătând.</i> (gerunziu)
	INTERECȚIE	Și pleacă <i>lipa-lipa.</i>
<i>Circumstanțialul de cauză este o funcție sintactică ce indică motivul sau cauza care generează un proces.</i>		
CIRCUMSTANȚIALUL DE CAUZĂ	SUBSTANTIV ÎNȘOȚIT DE PREPOZIȚIE în AC	Nu l-au invitat <i>din invidie.</i>
	ADJECTIV	<i>De emoționat</i> a uitat tot discursul.
	PRONUME (personal, de politețe, posesiv, demonstrativ, relativ, interogativ) PRECEDAT DE PREPOZIȚIE	M-a certat <i>pentru ea/pentru aceasta/pentru cineva.</i>
	NUMERAL CU VALOARE PRONOMINALĂ ÎNȘOȚIT DE PREPOZIȚII/ LOCUȚIUNI PREP. ÎN AC	<i>Pentru ultimul</i> din grup, am fost dată afară.

	FORMĂ VERBALĂ NEPERSONALĂ	<i>Observând</i> supărarea lor, a încetat discuția. (gerunziu) Pentru <i>a fi scris</i> greșit în limba română, a picat examenul. (infinitiv) <i>Părăsit</i> de iubită, a plecat la club. (participiu)
	ADVERBE ȘI LOCUȚIUNI ADVERBIALE	<i>De frumos</i> ce se exprimă îi cucerește pe toți. <i>De aceea</i> nu vreau, deoarece m-ai rănit.
Circumstanțialul de scop (numit și circumstanțial final) este o funcție sintactică ce indică scopul sau obiectivul unui proces.		
CIRCUMSTANȚIA- LUL DE SCOP	SUBSTANTIV ÎN ACUZATIV	Aștepta <i>pentru o programare</i>. A plecat <i>după fructe</i>.
	SUBSTANTIV ÎN GENITIV	S-a înscris la Facultatea de Litere <i>în vederea obținerii</i> unui certificat de competență lingvistică.
	PRONUME ÎN ACUZATIV/ GENITIV	În 21 ianuarie am două examene și mă pregătesc <i>pentru acestea</i>. În 21 ianuarie am două examene și <i>în vederea lor</i> mă pregătesc temeinic.
	NUMERAL ÎN ACUZATIV/ GENITIV	În 21 ianuarie am două examene și mă pregătesc <i>pentru amândouă</i>. În 21 ianuarie am două examene și <i>în vederea celor două</i> mă pregătesc temeinic.

	FORME VERBALE NEPERSONALE	A angajat un meditator <i>pentru a</i> <i>avea</i> rezultate. (infinitiv) Hai la strâns de flori! (supin)
	LOCUȚIUNE ADVERBIALĂ	<i>De aceea</i> ți-am scris, ca să amintesc ce ne-am promis.
<i>Circumstanțialul condițional</i> indică condiția de care depinde desfășurarea unei acțiuni sau realizarea unui proces, stabilind o relație de tip condiție–consecință între propoziția regentă și subordonată.		
CIRCUMSTANȚIA- LUL CONDIȚIONAL	FORMĂ VERBALĂ NEPERSONALĂ	Numai <i>contribuind</i> la bunăstarea familiei, vei înțelege responsabilitatea. (gerunziu) <i>Fără a interveni</i> profesorul, nu s-a rezolvat conflictul. (infinitiv)
	ADJECTIV PROPRIU- ZIS SAU PARTICIPIAL	<i>Singură</i> , nu va zbura cu avionul, fiindu-i frică de înălțime. <i>Numai chemată</i> , vine la petrecere.
	ADVERB	Sunt supărată pe tine, <i>altminteri</i> nu aș face atâta scandal.
	SUBSTANTIV ÎN AC/ G	<i>Fără organizare</i> , nu poți preda eficient. <i>În locul lui Cezar</i> , aș fi acționat mai devreme.
	PRONUME/ NUMERAL ÎN GENITIV	<i>În locul lui</i> , aș fi acționat mai devreme. <i>În locul primului</i> , aș fi acționat mai devreme.

Circumstanțialul concesiv este o funcție sintactică ce exprimă evenimentul care ar putea împiedica realizarea unui proces, dar care, în realitate, nu o împiedică.

CIRCUMSTANȚIALUL CONCESIV	FORME VERBALE NEPERSONALE	<i>Chiar văzând</i> situația din țară și politicienii tot nu și-au schimbat poziția. (gerunziu) <i>Fără a auzi</i> , tot a continuat să compună rapsodii. (infinitiv)
	ADJECTIV PROPRIU-ZIS SAU PARTICIPIAL	<i>Chiar bolnavă</i> , tot am venit la nuntă. (adjectiv propriu-zis) <i>Chiar supărată</i> , tot am venit la nuntă. (adjectiv participial)
	ADVERB ȘI LOCUȚIUNE ADVERBIALĂ	Nu vrea să accepte <i>nici în ruptul capului</i> .
	SUBSTANTIV ÎN AC/G	A reușit <i>fără ajutorul</i> promis. (AC) <i>În ciuda repulsiei</i> , ea tot s-a căsătorit cu el. (G)
	PRONUME/ NUMERAL ÎN AC/G	<i>Chiar și fără el</i> , tot nu m-am deznădăjduit. (AC) <i>Chiar și fără cei doi</i> , tot nu m-am lăsat învinsă. (AC) <i>În ciuda celor doi</i> , eu tot am înaintat. (G)

Atributul este o funcție sintactică specifică grupului nominal, care se recunoaște prin relația de subordonare sau dependență față de un regent nominal. Acesta poate avea ca regent un substantiv comun, un substantiv propriu, un pronume sau un numeral cu valoare pronominală.

ATRIBUTUL ADJECTIVAL	ADJECTIV PROPRIU- ZIS	Băiatul <i>frumos</i> aleargă desculț.
	ADJECTIV PRONOMINAL DEMONSTRATIV	<i>Acel</i> băiat aleargă desculț.
	ADJECTIV PRONOMINAL POSESIV	Mă ajută în orice soțul <i>meu</i> .
	ADJECTIV PRONOMINAL NEHOTĂRÂT	<i>Orice</i> om e bun în felul său.
	ADJECTIV PRONOMINAL NEGATIV	Nu am văzut <i>niciun</i> băiat la Litere.
	ADJECTIV PRONOMINAL INTEROGATIV	<i>Care</i> mașină e a ta?
	ADJECTIV PRONOMINAL RELATIV	Nu știu <i>ce</i> fundament are.
	ADJECTIV PRONOMINAL DE ÎNTĂRIRE	Profesorul <i>însuși</i> a vizitat-o în spital.
	ADJECTIV PARTICIPIAL	Casele <i>zugrăvite</i> arată mai bine.

	ADJECTIV PROVENIT DIN VERB LA GERUNZIU ACORDAT	Coșurile <i>fumegânde</i> se văd din zare.
	NUMERALE CU VALOARE ADJECTIVALĂ	<i>Doi</i> copii mănâncă înghețată.
ATRIBUTUL SUBSTANTIVAL	SUBSTANTIV ÎN NOMINATIV	M-am născut în județul <i>Harghita</i> . Mătușa <i>Valeria</i> este vorbăreață.
	NUMERAL CU VALOARE SUBSTANTIVALĂ ÎN NOMINATIV	La facultate ajung cu autobuzul 35.
	SUBSTANTIV ÎN ACUZATIV	Mâncarea <i>fără piper</i> nu are gust.
	SUBSTANTIV ÎN DATIV	S-a discutat despre împărțirea de burse <i>elevilor</i> .
	SUBSTANTIV ÎN GENITIV	Părul <i>fetei</i> este ca soarele.
ATRIBUTUL PRONOMINAL	PRONUME PERSONAL	Încrederea <i>în mine</i> nu poate fi dărâmată.
	PRONUME REFLEXIV	Lauda <i>de sine</i> , nu e bună.
	PRONUME PERSONAL DE POLITEȚE	Mașina <i>de lângă dumneavoastră</i> este nouă?
	PRONUME POSESIV	Surprizele <i>pentru ai mei</i> au fost costisitoare.

	PRONUME DEMONSTRATIV	Gândul <i>la celelalte</i> i-a distras atenția.	
	PRONUME NEHOTĂRÂT	Interacțiunea <i>cu cineva</i> i-a făcut bine.	
	PRONUME NEGATIV	Nu mi-a plăcut eseul <i>nimănui</i> .	
	PRONUME INTEROGATIV	<i>Ale cui</i> flori sunt acestea?	
	PRONUME RELATIV	Am văzut rochiile <i>ale căror</i> materiale sunt foarte prețioase.	
	NUMERAL CU VALOARE PRONOMINALĂ	Concurența <i>cu al doilea</i> dintre ei a fost acerbă.	
ATRIBUTUL ADVERBIAL Având în vedere că adverbul se subordonează de regulă unui verb, regentul unui atribut realizat prin adverb este adesea un substantiv provenit din verb.	ADVERB	Merg <i>acolo</i> să cânt. (circumstanțial de loc) Am fost <i>ieri</i> la mănăstire. (circumstanțial de timp)	Mersul <i>acolo</i> e riscant. (atribut adverbial) Ziua <i>de ieri</i> a fost interesantă. (atribut adverbial)
	ADVERB CU PREPOZIȚIE	La facultatea <i>de aici</i> se face carte. Privitul <i>în sus</i> nu e pentru mine. Casa <i>de acolo</i> e a verișoarei mele.	

ATRIBUTUL VERBAL	VERB LA INFINITIV	Nevoia <i>de a dormi</i> este foarte mare.
	VERB LA SUPIN	Tabelul <i>de completat</i> pentru acasă este foarte dificil.
	VERB LA PARTICIPIU (cu sens pasiv)	Copacii <i>plantați</i> de voi sunt aur curat.
	LOCUȚIUNE VERBALĂ	Era un băiețel <i>dându-se de-a dura</i> .
ATRIBUTUL INTERJEȚIONAL	INTERJEȚIE	Am o vecină <i>tralala</i> .
	LOCUȚIUNE INTERJEȚIONALĂ	Am o vecină <i>mama-mia</i> .

Tabel 51. Funcțiile sintactice în propoziție

Aplicație (31)

Identificați funcția sintactică și valoarea morfologică a cuvintelor subliniate:

„Cărțile care au un secret pot fi citite și după o sută de ani, și după o mie de ani. De obicei, scriitorul le-a scris pentru că a avut o mare durere tainică sau ca să înveselească pe cineva trist sau ca să uite că el însuși e foarte bolnav sau ca să câștige dragostea cuiva care nu-l băga în seamă sau ca să pună un strop de aventură în viața lui monotună”.

Ioana Pârvulescu, *Prima carte cu secret*

.....

.....

.....

.....

.....

Să ne reamintim...

Concepte-cheie:

- funcțiile sintactice ale propoziției
- predicat verbal vs predicat nominal
- subiectul și acordul dintre subiect și predicat
- tipurile de complemente și circumstanțiale
- construcțiile active, pasive și reflexive

Rezumat

Capitolul 10 a avut ca obiect identificarea structurii propoziției și a relațiilor sintactice dintre termenii acesteia. Au fost discutate funcțiile sintactice, tipurile de predicat și de subiect, precum și regulile de acord dintre acestea. Un loc important l-au ocupat complementele, circumstanțialele și atributele, prin evidențierea modurilor lor de realizare. De asemenea, au fost analizate construcțiile active, pasive și reflexive, alături de situațiile speciale care pot crea dificultăți în interpretarea sintactică.

Test de autoevaluare a cunoștințelor

I. Pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, încercuiți A (adevărat) sau F (fals), în funcție de corectitudinea enunțului.

1. Relația de coordonare se poate realiza prin conjuncții, locuțiuni conjuncționale, adverbe cu rol de conjuncție sau prin juxtapunere. A/F
2. Între subiect și predicat se stabilește o relație de subordonare. A/F
3. Matricea sintactică reprezintă totalitatea relațiilor de dependență generate de un termen regent. A/F
4. Propozițiile interogative directe sunt întotdeauna propoziții principale. A/F
5. Construcțiile incidente sunt comunicări suplimentare care pot fi independente sau legate prin mărci de coordonare ori subordonare. A/F
6. Aporiția este întotdeauna antepusă bazei. A/F
7. Enunțurile eliptice presupun omisiunea unor secvențe complet recuperabile din context. A/F
8. În cazul coordonării copulative prin „și”, predicatul unui subiect multiplu apare obligatoriu la plural. A/F
9. Pronumele „fiecare”, când este subiect, impune acordul la plural. A/F
10. Complementul direct poate fi realizat prin substantiv, pronume, numeral sau formă verbală nepersonală. A/F

II. Încercuiți varianta corectă:

11. În enunțul „*Cabana unchiului meu are multe uși din lemn*”, verbul „are” este:
a. atribut verbal b. centru/regent pentru subiect și complement direct
c. complement indirect

12. Propoziția „M-a întrebat dacă merg la concert” este:
- a. interogativă directă totală b. interogativă indirectă totală
 - c. enunțiativă propriu-zisă
13. În enunțul „Mama, și totodată medicul meu, m-a tratat de varicelă”, acordul la singular indică:
- a. subiect multiplu b. construcție apozitivă c. coordonare disjunctivă
14. În cazul coordonării disjunctive prin „sau”, acordul predicatului apare:
- a. la plural b. la singular c. este facultativ
15. În enunțul „Fiecare a spus ceva”, forma corectă a verbului este determinată de:
- a. subiect multiplu b. valoarea colectivă a substantivului
 - c. acordul impus de pronumele „fiecare”
16. În structura „Apoi câinele țuști înăuntru.”, cuvântul „țuști” este:
- a. adverb circumstanțial b. interjecție predicativă c. complement direct
17. În enunțul „Rochia este extraordinar de frumoasă”, „extraordinar de frumoasă” este:
- a. complement circumstanțial de mod
 - b. nume predicativ realizat prin adjectiv c. atribut adjectival
18. În enunțul „Doi dintre elevi au fost lăsați corigenți.”, „doi” este:
- a. numeral cu valoare adjectivală
 - b. numeral cu valoare pronominală în nominativ c. atribut numeral
19. În structura „Mă bazez pe Mircea.”, grupul „pe Mircea” este:
- a. complement direct b. complement prepozițional
 - c. atribut substantival
20. În enunțul „Dorința de a dormi este mare.”, secvența „de a dormi” este:
- a. complement indirect b. atribut verbal realizat prin infinitiv
 - c. circumstanțial de scop

11. SINTAXA FRAZEI

11.1 Introducere

Acest capitol este dedicat relațiilor sintactice din interiorul frazei și modului în care enunțurile se organizează în jurul unei propoziții principale. Sunt redate raporturile de coordonare și subordonare, precum și tipurile de propoziții subordonate, în acord cu funcția sintactică pe care o îndeplinesc în cadrul frazei.

Mai mult, sunt prezentate sistematic propoziția subiectivă, predicativă, atributivă, completivele (directă, indirectă, prepozițională, de agent) și principalele tipuri de circumstanțiale (de loc, timp, mod, cauză, scop, condițională, concesivă, consecutivă etc.), insistând asupra elementelor regente și a elementelor de relație care introduc aceste subordonate.

11.2 Obiective

După parcurgerea capitolului 11, cursanții vor fi capabili:

- să stabilească corect raporturile de coordonare și de subordonare dintre propoziții
- să clasifice propozițiile subordonate în funcție de valoarea lor sintactică
- să stabilească regentul, elementul de relație și tipul unei propoziții subordonate într-o frază dată

11.3 Relațiile sintactice dintr-o frază

Principalele aspecte ale propozițiilor principale:

- pot exprima informații (enunțuri asertive), întrebări (enunțuri interogative), ordine sau rugăminți (enunțuri imperative) sau evaluări afective (enunțuri exclamative)
- propozițiile principale pot funcționa de sine stătător ca enunțuri complete
- când enunțurile interogative, imperative sau exclamative sunt transpuse în vorbire indirectă, ele devin propoziții subordonate unei propoziții principale asertive
- propozițiile principale pot fi legate între ele prin coordonare, la nivelul frazei, de obicei cu ajutorul conjuncțiilor coordonatoare

Exemple

În cadrul frazei, raporturile sintactice se organizează prin coordonare și subordonare, incluzând tipuri de propoziții și termeni ai coordonării:

termeni ai coordonării	între propoziții principale	Acum nu mă mai doare, însă nu mă apuc de sport..
	între propoziții secundare de același fel	Mă întrebam [cum voi răzbi] și [unde mă voi îndrepta].

		între propoziții secundare de natură diferită cu același regent	Poate <u>cânta</u> [ce vrea] și [unde vrea].	
		între o propoziție și o parte de propoziție de același fel	A scris [poezii], [povestiri] și [ce a mai dat Domnul].	
	tipuri de coordonare	<i>copulativă</i>	prin juxtapunere sau prin joncțiune cu ajutorul conjuncțiilor sau al locuțiunilor conjuncționale coordonatoare copulative: <i>și, nici, nu numai ..., ci și</i>	
		<i>adversativă</i>	cu conjuncții coordonatoare adversative: <i>dar, iar, însă, ci, or</i> și cu locuțiunea conjuncțională <i>numai că</i>	
		<i>disjunctivă</i>	cu conjuncțiile: <i>sau, ori</i> și adverbele corelative: <i>ba..., ba, când..., când</i>	
		<i>conclusivă</i>	cu conjuncțiile: <i>deci, așadar, vasăzică</i> și locuțiunile: <i>prin urmare, în consecință</i>	
	tipuri de subordonate	Propoziția subiectivă	SB	Bineînțeles <i>că</i> va fi bine.
		Propoziția predicativă	PR	El a devenit <i>ce a visat din copilarie</i> .
		Propoziția atributivă	AT	Este băiatul <i>care mi-a cucerit inima</i> .

	Propoziții complete	completiva directă	CD	Știu <i>ce urmează</i> .
		completiva indirectă	CI	Dau <i>cui merită</i> .
		completiva prepozițională	CPrep	Mă gândesc <i>că-i merge bine</i> .
		completiva de agent	CAG	Cartea este scrisă de <i>cine mi-a fost mentor</i> .
	Propoziții circumstanțiale	circumstanțială de loc	CL	Privește <i>unde îți arăt</i> .
		circumstanțială de timp	CT	Stă la mare <i>cât are bani</i> .
		circumstanțială de mod	CM	A cântat <i>cum a putut în condițiile date</i> .
		circumstanțială de scop	CS	Citește <i>ca să ai un viitor</i> .
		circumstanțială de cauză	CZ	S-a îmbrăcat bine, <i>fiindcă era rece</i> .
		circumstanțială consecutivă	CNS	Așa de gros s-a îmbrăcat, <i>încât a transpirat toată</i> .
		circumstanțială concesivă	CV	<i>Deși era supărat</i> , tot a venit.
		circumstanțială condițională	CȚ	<i>În caz că va fi rece</i> , îmbrăcați-vă bine.
		circumstanțială de relație	REL	<i>Pentru ce visezi</i> , ar fi bine să fii foarte pregătit.
		circumstanțială de excepție	EXC	<i>În afară că se joacă</i> , nu mai face nimic.
		circumstanțială cumulativă	CUM	<i>Pe lângă că nu a învățat</i> , a fost și obraznic.

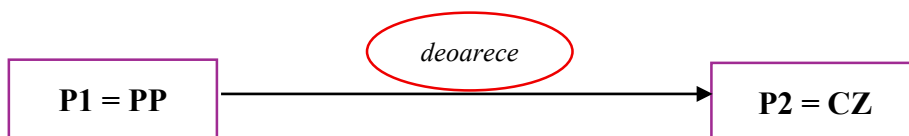
		circumstanțială opozițională	OP	<i>În loc să se joace afară, stă pe calculator.</i>
		circumstanțială instrumentală	INS	<i>Scrie cu ce i-a rămas de la fratele lui mai mare.</i>
		circumstanțială sociativă	SOC	<i>A venit cu cine locuiește.</i>

Tabel 52. Relațiile sintactice în frază

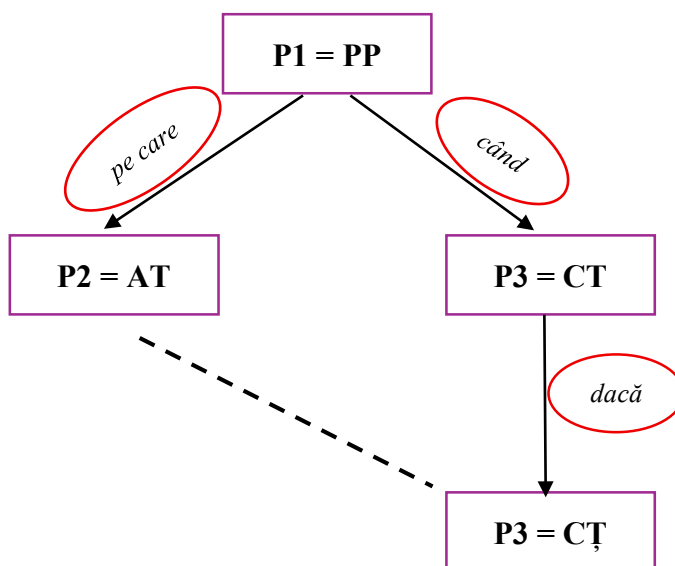

11.4 Schema frazei: modele

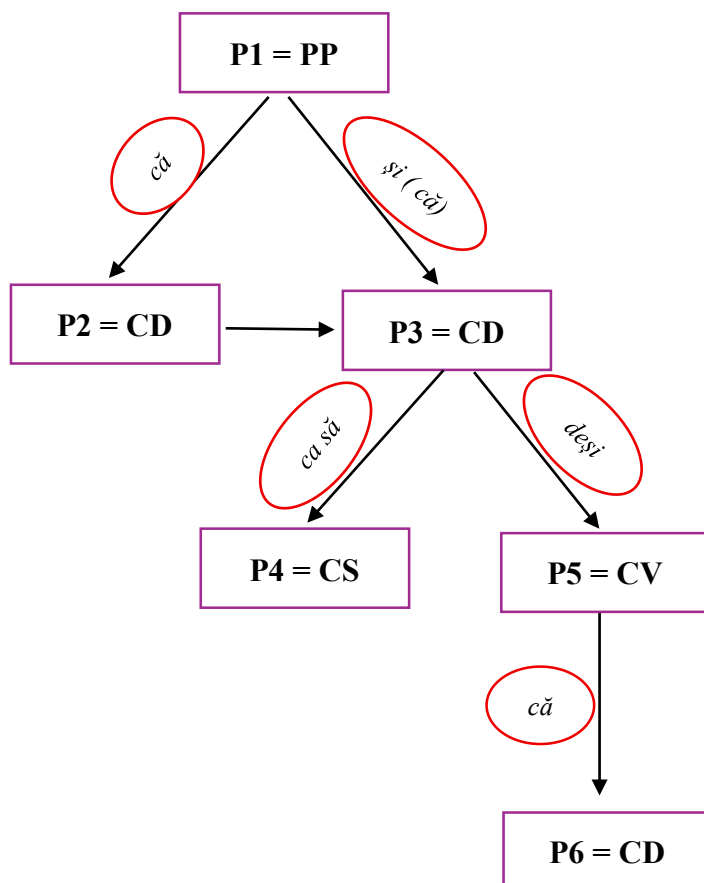
1. *Am învățat mult pentru examen*¹/, [*deoarece*] *voiam să iau o notă bună*²/.

2. *Îți voi returna cartea*¹/ [*pe care*] *mi-ai împrumutat-o*,²/ [*când*] *vei veni
măine*,³/ [*dacă*] *nu uiți să treci pe la mine*⁴/.

3. *Am observat*¹/ [că] *nu ai venit la ședință*²/ [și că] *nu ai trimis niciun mesaj*,
³/ [ca să] *ne anunți*, ⁴/ [deși] *știa* ⁵/ [că] *era important*⁶/.

Aplicație (32)

Construiți schemele pentru următoarele fraze:

1. Cum terminăm aici, noi plecăm, că, nenorociții, cum sunt și cum mereu par să nu fie mulțumiți, sunt în stare să ne oblige să plătim taxe suplimentare.
2. Sorana și tata iubesc matematica, iar Alexa și tata sunt buni la gramatică.

11.5 Tipuri de subordonate

Propozițiile subordonate sunt propoziții dependente de o regentă, îndeplinind în cadrul frazei diferite funcții sintactice. În continuare sunt prezentate, pentru fiecare tip de propoziție subordonată, elementele regente și elementele de relație, ilustrate prin exemple:

PROPOZIȚIA SUBIECTIVĂ (SB)						
E L E M E N T E	verbe și locuțiuni verbale impersonale	trebuie să	(nu) contează dacă	începe să	(îmi) convine să / că	(mă) doare că
		urmează să	merită să	(îmi) priește să/că	(îmi) ajunge să	(mă) miră că
		(mă) deranjează că	(mă) enervează că	se pare că	se știe că	se aude că
		verbul a fi – cop. impers., cu NP adverb: <i>e bine/greu/ușor să</i>				
R E G E N T E	adverbe și locuțiuni adverbiale predicative	<u>Bineînțeles/ desigur/ firește/ poate/ cu siguranță</u> că va reuși.				
	verbe personale	Cine studiază își <u>îmbogățește</u> vocabularul.				
	interjecții	<u>Zău</u> că m-ai supărat!				

E L E M E N T E D E R E L A Ț I E	conjunții subordona- toare	<i>că</i>	E bine că înveți.
		<i>să</i>	Trebuie să studiezi mai mult.
		<i>ca...să</i>	E necesar ca noi să fim precauți.
		<i>dacă</i>	Nu contează dacă vine.
		<i>de</i>	Nu se știe de va răzbi.
	pronume și adjective relative	<i>care</i>	Nu se știe care a câștigat.
		<i>cine</i>	Cine se trezește la realitate va răzbi în secolul asta.
		<i>ce</i>	E important ce lași în urma ta.
		<i>ceea ce</i>	Ceea ce ai intuit s-a adeverit.
		<i>cât</i>	Nu contează cât ai consumat.
	adverbe relative	<i>unde</i>	Nu se știe de unde au primit cadoul.
	pronume și adjective nehotărâte compuse cu <i>ori-</i>	<i>oricine</i>	Oricine vrea te poate cumpăra.
		<i>oricare</i>	Oricare ar vrea va putea evolua.
		<i>oricât</i>	Vor fi ajutați oricâți (studenți) vor cere.
		<i>orice</i>	Orice zici nu e bine.

Tabel 53. Propoziția subiectivă – elemente regente și de relație

PROPOZIȚIA PREDICATIVĂ (PR)			
ELEMENTE REGENTE	verbe copulative la mod predicativ	Frământarea ei <u>este</u> dacă va lua examenul.	
	verbe copulative la mod nepredicativ	<u>A ajunge</u> unde ți-ai propus înseamnă mult efort.	
	adj. participial	<u>Devenit</u> ce a visat, fostul student era în al nouălea cer.	
ELEMENTE DE RELAȚIE	conjunții subordonatoare	<i>să</i>	Problema noastră este să nu vă întâlnim.
		<i>că</i>	Nedumerirea lui este că nu a fost consultat.
		<i>ca... să</i>	Dorința noastră este ca în seara asta să veniți în vizită.
		<i>dacă/ de</i>	Întrebarea este dacă/de vom reuși să terminăm cartea.
	locuțiuni conjunționale subordonatoare	<i>ca și cum</i>	Comportamentul este ca și cum îl cunoaște.
	pronume și adjective relative	<i>care</i>	Întrebarea e care este hoțul.
		<i>cine</i>	Nedumerirea este cine merge primul.
		<i>ce</i>	Fiecare devine ce visează.
		<i>cât</i>	Întrebarea este cât mai face până la Brașov.
		<i>ceea ce</i>	El ajunge ceea ce vor părinții lui.

	pronume și adjective nehotărâte compuse cu <i>ori-</i>	<i>oricine</i>	Anunțul a fost pentru oricine vrea să participe.
		<i>oricare</i>	Anunțul a fost pentru oricare vrea să participe.
	adverbe relative	<i>unde</i>	Nedumerirea mea este unde voi studia mai departe.
		<i>când</i>	Întrebarea este când ajungi.
		<i>cum</i>	Frământarea lor este cum să facă bine tuturor.
		<i>cât</i>	Problema este cât costă drumeția.
		<i>încotro</i>	Întrebarea este încotro se îndreaptă.
	adverbe nehotărâte compuse cu <i>ori-</i>	<i>oricât</i>	Prietenia poate deveni oricât de nedreaptă.
		<i>oricum</i>	Răspunsul este oricum vrea el, nu cum vrei tu.

Tabel 54. Propoziția predicativă – elemente regente și de relație

PROPOZIȚIA ATRIBUTIVĂ (AT)			
ELEMENTE REGENTE	substantive	Ea este <u>o prietenă</u> pe care o prețuiesc mult.	
	pronume	<u>Tuturor</u> cărora le-am trimis invitație, au participat.	
	numerae cu valoare substantivală	<u>O pătrime</u> din câți au colindat au primit bani.	
ELEMENTE DE RELAȚIE	conjunții subordonatoare	<i>că/ să/ ca...să/ dacă/ de</i>	Are impresia că el conduce.
	pronume (și adjective) relative	<i>care/ ce/ cât/ de</i>	Profesoara de/care te-a strigat este tare supărată. Curajul pe care îl ai, mă impresionează. Constatarea cât de mult ai învățat, l-a impresionat.
	adverbe relative	<i>unde/ când/ cum/ cât</i>	Locul unde te-am întâlnit e foarte special pentru mine. Momentul când te-am întâlnit, nu-l pot uita. Felul cum m-ai privit, nu-l pot uita.

Tabel 55. Propoziția atributivă – elemente regente și de relație

PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ DIRECTĂ (CD)			
ELEMENTE REGENTE	verbe și locuțiuni verbale tranzitive	<u>Nu pricep</u> ce vei face.	
	interjecții predicative cu regim tranzitiv	<u>Uite</u> ce a cumpărat!	
ELEMENTE DE RELAȚIE	conjunții subordonatoare	<i>că/ să/ ca...să/ dacă/ de</i>	Cred că voi semna. Vreau să mergem împreună O să știu de/dacă vei merge la club.
	pronume și adjective relative	<i>care/ cine/ ce/ cât</i>	Știu care/cine/ce/cât va câștiga.
	pronume și adjective nehotărâte compuse cu <i>ori-</i>	<i>orice/ oricine/ oricare</i>	Mănânc orice vrea. Vizitez pe oricine/ pe oricare dorește.
	adverbe relative	<i>unde/ când/ cum/ încotro</i>	Nu știu unde/când/cum/ încotro a plecat.

Tabel 56. Propoziția completivă directă – elemente regente și de relație

PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ INDIRECTĂ (CI)			
ELEMENTE REGENTE	Verbe și locuțiuni verbale și tranzitive	<u>A trimis</u> invitațiile cui îmi doresc eu.	
	interjecții	<u>Bravo</u> cui învață!	
ELEMENTE DE RELAȚIE	pronume și adjective relative	<i>cui</i>	Dau notițele cui mi le-a cerut.
	pronume și adjective nehotărâte compuse cu <i>ori-</i>	<i>oricui/ orișicui/ oricărui</i>	Îi amintesc de planurile discutate oricui/orișicui dorește a se implica.

Tabel 57. Propoziția completivă indirectă – elemente regente și de relație

PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ PREPOZIȚIONALĂ (Cprep)			
ELEMENTE REGENTE	verbe și locuțiuni verbale tranzitive și in tranzitive	<u>S-a săturat</u> să plângă.	
	adjective	Se <u>bucură</u> că te poate sprijini.	
	adverbe	E <u>aproape</u> de ce și-a dorit.	
	interjecții	<u>Vai</u> de cine nu ascultă de părinți.	
	conjunții subordonatoare	<i>că/ să/ ca...să/ dacă/ de</i>	Se bucură dacă îl inviți și pe el.

ELEMENTE DE RELAȚIE	pronume și adjective relative	<i>care/ cine/ ce/ cât</i>	Mulțumit de cine vine la petrecere, a stat liniștit.
	pronume și adjective nehotărâte compuse cu <i>ori-</i>	<i>orice/ oricine/ oricare</i>	Vai de oricine nu muncește în compania asta.
	adverbe relative	<i>unde/când/ cum/ încotro</i>	Mă tem cum că nu vei lua examenul.

Tabel 58. Propoziția completivă prepozițională – elemente regente și de relație

PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ DE AGENT (CAg)			
ELEMENTE REGENTE	verbe la diateza pasivă sau reflexiv pasivă	<u>A fost venerat</u> de câți l-au urmat..	
ELEMENTE DE RELAȚIE	pronume și adjective relative precedate de prep.	<i>cine/ care/ câți</i>	Este sprijinit de cine dorește.
	pronume și adjective nehotărâte cu <i>ori-</i>	<i>de oricine/ de oricare/ de oricâți</i>	Este însoțit de oricare vrea.

Tabel 59. Propoziția completivă de agent – elemente regente și de relație

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC (CL)			
ELEMENTE REGENTE	verbe și locuțiuni verbale	<u>Plecăm</u> unde vrem.	
	interjecții	<u>Privește</u> unde vrei tu.	
	adverbe	<u>Acolo</u> unde te aflii, trebuie să fii.	
ELEMENTE DE RELAȚIE	adverbe relative	<i>unde/ încotro</i>	Mergem unde vrei tu.
	adverbe nehotărâte compuse cu <i>ori-</i>	<i>oriunde, oriîncotro</i>	Venim oriunde/oriîncotro vrei tu.
	pronume relative cu prepoziții	<i>cine, care</i>	Hai la cine plătește mai bine.

Tabel 60. Propoziția circumstanțială de loc – elemente regente și de relație

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP (CT)			
ELEMENTE REGENTE	verbe și locuțiuni verbale	<u>Du-te</u> când îți zic.	
	adverbe	<u>Haide</u> când îți zic eu.	
	interjecții	<u>Atunci</u> când te-am cunoscut, m-am îndrăgostit.	
ELEMENTE DE RELAȚIE	conjunții subordonatoare	<i>că/ până</i>	Nu pornesc până nu-mi dai tu semnalul.
	locuțiuni conjunționale	<i>îndată ce/ mai înainte ca să/ ori de câte ori</i>	Vin îndată ce termin eseul. Plec înainte ca să îmi spui tu asta. Ascult piesa ori de câte ori am ocazia.

	adverbe relative	<i>când/ cum/ cât/ ce</i>	A mers ce a mers, a ajuns în pădurea enșilor.
	adverbe nehotărâte compuse cu <i>ori-</i>	<i>oricând</i>	Oricând vrei, poți să vii.

Tabel 61. Propoziția circumstanțială de timp – elemente regente și de relație

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD (CM)			
ELEMENTE REGENTE	verbe și locuțiuni verbale	<u>Serie</u> cum dorește.	
	adjective	Ea este <u>mai inteligentă</u> decât cred părinții ei.	
	adverbe	Muncește <u>mai atent</u> decât muncești tu.	
ELEMENTE DE RELAȚIE	conjunții subordonatoare	<i>decât/ parcă</i>	Vorbești parcă ești mama ta.
	locuțiuni conjuncționale subordonatoare	<i>ca și cum/ ca și când / fără să</i>	Se purta ca și cum/ca și când nu gândea.
	adverbe relative	<i>cum/ precum/ cât</i>	A făcut cum/precum/cât a fost învățat.
	adverbe nehotărâte compuse cu <i>ori-</i>	<i>oricum/ oricât</i>	Urlând, oricât de tare voia, și-a deranjat vecinii de la parter.

Tabel 62. Propoziția circumstanțială de mod – elemente regente și de relație

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ (CZ)			
ELEMENTE REGENTE	verbe și locuțiuni verbale	Ai eșuat pentru că nu te-ai pregătit.	
	adjective	Speriat să nu piardă autobuzul, a alergat cu piciorul luxat.	
	interjecții	Hai, că mă faci cu capul!	
ELEMENTE DE RELAȚIE	conjunții / locuțiuni subordonatoare	specializate pentru cauzale: <i>căci/</i> <i>deoarece/</i> <i>fiindcă/</i> <i>întrucât/</i> <i>de vreme ce/</i> <i>pentru că/ din</i> <i>moment ce</i>	Alerg, căci vreau să câștig competiția. Nu vorbi tare, deoarece doarme copilul. Nu mai țin pledoaria, întrucât nimeni nu ascultă. De vreme ce a fost cel mai apreciat, a câștigat și bani în plus. Pentru că nu a avut sorți de izbândă cu el, l-a părăsit. Din moment ce nu a venit, nu primește recompensa.
		comune și altor subordonate: <i>dacă/ că</i>	Dacă nu te-ai pregătit, de aceea nu ai luat examenul. Hai odată că ne așteaptă de multă vreme.
	adverbe relative cu valoare de conjunție	<i>cum/ unde</i>	Cum n-a dormit, azi i-a fost rău. Unde nu a mai fost acolo, de aceea a greșit drumul.

Tabel 63. Propoziția circumstanțială de cauză – elemente regente și de relație

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE SCOP (FINALĂ) (CS/F)			
ELEMENTE REGENTE	verbe și locuțiuni verbale	<u>A plecat</u> ca să fie liber. <u>A luat-o la sănătoasa</u> ca să scape de sarcina dată.	
	interjecții	<u>Hai</u> să-ți răscumperi greșeala.	
ELEMENTE DE RELAȚIE	conjunții subordonatoare	<i>să/ ca să/ ca...să/ de</i>	Mergi să culegi fructe. Învăță ca să ia examenul. Du-te de învață.
	locuțiuni conjunționale subordonatoare	<i>pentru ca...să</i>	Pentru ca să nu pice, a învățat mult la examen.

Tabel 64. Propoziția circumstanțială de scop – elemente regente și de relație

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONDIȚIONALĂ (CȚ)			
ELEMENTE REGENTE	verbe și locuțiuni verbale	Dacă treci examenul <u>vei observa</u> ce ușurat te simți. Dacă treci examenul <u>vei băga de seamă</u> ce ușurat te simți.	
	interjecții	<u>Ia</u> , dacă vrei.	
ELEMENTE DE RELAȚIE	conjunții subordonatoare	<i>dacă/ de/ să</i>	Dacă ninge, ia-ți haine groase. Ia-ți umbrela de plouă Să fi fost în locul tău, aș fi învățat mai mult.
	locuțiune conjunțională	<i>în caz că, fără să</i>	În caz că e frig, îmbracă-te bine. Fără să mă sprijini, nu pot câștiga competiția.

Tabel 65. Propoziția circumstanțială condițională – elemente regente și de relație

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ (CNS)			
ELEMENTE REGENTE	verbe și locuțiuni verbale	A <u>pălăvrăgit</u> atât de mult, că m-a disperat.	
	adjective	E <u>urâtă</u> de te sperii.	
	adverbe	A dormit <u>suficient</u> încât să fie odihnit.	
ELEMENTE DE RELAȚIE	conjunții subordonatoare	comune cu alte subordonate: <i>că/</i> <i>de</i>	A vorbit atât de mult, <i>că/de</i> m-a făcut cu capul.
		specifice: <i>încât</i>	Atât de frumos a cântat, <i>încât</i> m-a impresionat.
	locuțiuni conjunționale subordonatoare	<i>așa încât</i>	A scris bine, <i>așa încât</i> a fost acceptat de o editură prestigioasă.

Tabel 66. Propoziția circumstanțială consecutivă – elemente regente și de relație

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONCESIVĂ (CV)			
ELEMENTE REGENTE	verbe și locuțiuni verbale	Chiar dacă te vedeam, nu te <u>salutam</u> .	
	interjecții	<u>Hai</u> , deși nu am chef de tine!	
	adjective	<u>Mulțumită</u> , [cu toate că nu a câștigat mulți bani], s-a întors în România.	
ELEMENTE DE RELAȚIE	conjunții/ locuțiuni conjunționale subordonatoare	comune cu alte subordonate: <i>să, că, dacă/ de/ fără să/ fără ca...să</i>	Câinele, că-i prietenul omului, și tot mușcă. Să-mi interzică toți medicii, și tot mănânc prăjitura asta. De îmi interzic toți medicii, și tot mănânc prăjitura asta. Fără să știi engleza, tot te descurci. Fără ca să ai un scop, tot vei ajunge mare om.
		specifice: <i>deși/ cu toate că/ măcar că/ chit că/ în ciuda</i>	Deși a terminat facultatea la vârstă înaintată, tot s-a angajat în domeniu. Cu toate că e inginer mecanic, nu știe nimic despre mașini. Chit că ia bani mulți, tot e un zgârcit. Este foarte avar, măcar că are o avere mare. În ciuda faptului că e cald, ei tot au călătorit prin toate locurile propuse.

	pronume și adjective nehotărâte compuse cu <i>ori-</i>	<i>oricare/ oricine/orice/o ricâți</i>	Oricine/ oricare ți-ar scrie, să nu răspunzi. Orice s-ar întâmpla, nu te voi părăsi. Oricâți bani ai avea, tot te plângi.
	adverbe relative	<i>cât, cum, unde</i>	Cât de sărac ar fi, tot îi pune pe toți la masă. Cum o dă, tot greșește. Unde îl ascunzi, tot îl găsește.

Tabel 67. Propoziția circumstanțială consecutivă – elemente regente și de relație

Aplicație (33)

Împărțiți textul în propoziții, numerotându-le în ordinea apariției. Identificați toate propozițiile subordonate, precizați felul fiecăreia și menționați pentru fiecare elementul de relație prin care se realizează subordonarea.

„Mergând la popa, un văr al său, ca să-l roage și pă acesta, el se opri mai adeseori în cale și, dacă nu ar fi trebuit să se gândească la Ana și la gospodăria sa, el s-ar fi dat chiar de pe acum prins, ca să nu se pună în sarcina altora. Popa primi bucuros să-i fie om de chezășie spunându-i să nu se teamă de nimic dacă se simte nevinovat, însă în același timp îi da sfaturi bune și-l muștra pentru că s-a dus la Moara cu noroc”.

Ioan Slavici, *Moara cu noroc*

.....
.....

Să ne reamintim...

Concepte-cheie

- raporturi sintactice: coordonare și subordonare
- propoziție principală și propoziție subordonată
- element regent și element de relație
- schema frazei
- tipuri de propoziții subordonate (subiectivă, predicativă, atributivă, complementive, circumstanțiale).

Rezumat

Capitolul 11 a urmărit modul în care propozițiile se organizează într-o frază și relațiile sintactice stabilite între acestea. Au fost clarificate raporturile de coordonare și de subordonare, precum și criteriile de identificare a propoziției principale și a subordonatelor. S-a insistat asupra tipurilor de propoziții subordonate și asupra rolului elementelor de relație și al termenilor regenți în stabilirea valorii sintactice.

Test de autoevaluare a cunoștințelor

I. Încercuiți A (adevărat) sau F (fals) pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, în funcție de corectitudinea acestora.

1. Propozițiile principale pot funcționa de sine stătător ca enunțuri complete. A/F
2. Propozițiile coordonate sunt întotdeauna de natură diferită. A/F
3. În vorbirea indirectă, enunțurile interogative, imperative sau exclamative devin propoziții subordonate unei principale asertive. A/F
4. Propoziția subiectivă poate avea ca element regent un verb impersonal sau o locuțiune verbală impersonală. A/F
5. Propoziția predicativă poate avea ca element regent un verb copulativ la mod predicativ sau nepredicativ. A/F
6. Propoziția atributivă poate avea ca element regent un substantiv, un pronume sau un numeral cu valoare substantivală. A/F
7. Propoziția completivă indirectă poate fi introdusă prin pronume relative precum „cui”. A/F
8. Propoziția circumstanțială de cauză poate fi introdusă prin conjuncții specializate precum „deoarece” sau „întrucât”. A/F
9. Propoziția circumstanțială concesivă este introdusă exclusiv prin „deși”. A/F
10. Schema frazei presupune identificarea propoziției principale și a subordonatelor, precum și stabilirea tipului fiecăreia. A/F

II. Alegeți varianta corectă de răspuns.

11. În frază, coordonarea copulativă se realizează prin:
a. deoarece, întrucât b. și, nici, nu numai..., ci și c. dacă, de
12. În enunțul „Știu ce urmează”, propoziția subordonată este:
a. subiectivă b. completivă directă c. predicativă
13. În enunțul „Ea a ieșit ce și-a dorit de mică.”, subordonata este:
a. predicativă b. atributivă c. circumstanțială de mod
14. În structura „Este băiatul care mi-a cucerit inima”, subordonata este:
a. completivă indirectă b. atributivă c. subiectivă
15. În enunțul „Nu se știe dacă vine”, subordonata este:
a. subiectivă b. circumstanțială de condiție c. completivă directă
16. În fraza „Citește ca să ai un viitor”, subordonata este:
a. circumstanțială de cauză b. circumstanțială de scop c. circumstanțială consecutivă
17. În enunțul „S-a îmbrăcat subțire, fiindcă era cald.”, subordonata este:
a. circumstanțială de cauză b. concesivă c. condițională
18. În enunțul „În caz că va fi rece, îmbrăcați-vă bine”, subordonata este:
a. concesivă b. condițională c. consecutivă
19. În structura „Cartea este scrisă de cel care mi-a fost mentor”, subordonata este:
a. completivă de agent b. completivă directă c. atributivă
20. În enunțul „A pălăvrăgit atât de mult, încât m-a disperat”, subordonata este:
a. consecutivă b. concesivă c. circumstanțială de mod

Temă de control

Alegeți varianta corectă și consemnați răspunsurile în tabelul de la final.

Pentru fiecare item există un singur răspuns corect.

1. În enunțul „*Venirea ei ne-a surprins.*”, cuvântul „*venirea*” este:
 - a. substantiv derivat de la verb, nominativ, subiect
 - b. participiu adjectival
 - c. gerunziu substantivizat
2. În „*Să fi fost eu acolo*”, verbul subliniat are valoare:
 - a. predicativă
 - b. copulativă
 - c. auxiliară
3. În „*Amândoi au plecat devreme.*”, termenul „*amândoi*” este:
 - a. numeral colectiv cu valoare substantivală
 - b. adjectiv numeral ordinal
 - c. pronume personal
4. În enunțul „*Îmi bate cineva în geam.*”, pronumele este:
 - a. dativ posesiv
 - b. dativ etic
 - c. complement direct
5. Alege varianta în care toate formele verbale sunt corecte:
 - a. să-și coasă, să devii, să batem, să-i deie, să fi fericit, să fi citit, să ști, să nu fi, să steie, să se uște
 - b. să-și coasă, să devii, să batem, să-i dea, să fii fericit, să fi citit, să știi, să nu fi, să stea, să se usuce
 - c. să-și coase, să devi, să bătem, să-i dea, să fii fericit, să fii citit, să știi, să nu fii, să stea, să se usuce

6. În „A procedat conform regulamentului”, prepoziția „conform” impune:
- dativul
 - genitivul
 - acuzativul
7. Cuvântul „ei” din „Venirea ei ne-a surprins.”, este:
- pronume personal, genitiv, atribut
 - pronume reflexiv
 - adjectiv posesiv
8. În enunțul „La pagina douăzeci începe capitolul meu preferat.”, cuvântul subliniat este:
- numeral cardinal cu valoare adjectivală
 - numeral ordinal cu valoare adjectivală
 - numeral cardinal cu valoare substantivală
9. Alege varianta în care toate formele verbale sunt corecte:
- va deveni, va face, ve-ți sprijini, vom fi, va încăpea, voi veni, va crea
 - v-a deveni, va face, veți sprijini, vom fi, v-a încăpea, voi veni, va crea
 - va deveni, va face, veți sprijini, vom fi, va încăpea, voi veni, va crea
10. „Însuși” din enunțul „El însuși a recunoscut greșeala.” este:
- pronume de întărire
 - adjectiv pronominal de întărire
 - adjectiv calificativ
11. Sunt corect scrise toate substantivele din seria:
- showul, feedbackul, weekend-ul, bodyguard-ul, croasantul, sprayul, manta, bestsellerul
 - show-ul, feedbackul, weekendul, bodyguardul, croasantul, sprayul, mantaua, bestsellerul
 - show-ul, feedback-ul, weekend-ul, bodyguard-ul, croasant-ul, spray-ul, mantaua, bestseller-ul

12. În enunțul „*Plecaserăm devreme.*”, forma verbală este la:
- a. indicativ, mai mult ca perfect, persoana I plural
 - b. indicativ, perfectul simplu, persoana I singular
 - c. conjunctiv, prezent, persoana I singular
13. Alege varianta corectă pentru toate substantivele din serie:
- a. drajeurile, festivalurilor, bătrâneții, mingii, corăbiei, ouălor
 - b. drajeurile, festivalelor, bătrâneței, mingei, corabiei, ouălelor
 - c. drajeele, festivalelor, bătrâneții, mingii, corăbiei, ouălor
14. În enunțul „*S-a așezat înaintea-mi.*”, circumstanțialul de loc se realizează prin:
- a. pron. pers. în D
 - b. pron. pers. în G
 - c. pron. reflexiv în D
15. Alege varianta în care toate formele sunt corecte:
- a. nora-mi, acestuia, ai voștri, aceleași, ale mele, aceia, aceia, voștri, acela
 - b. noră-mi, acestuia, ai voștri, aceleași, ale mele, aceia, aceea, voștri, acela
 - c. noră-mii, acesta, ai voștri, aceiași, ale mele, aceia, aceea, voștri, acela
16. Cuvântul „*extrem*” din „*A lucrat extrem de atent.*” are rol de:
- a. intensificator adverbial
 - b. adjectiv
 - c. circumstanțial de mod
17. În enunțul „*În ciuda dificultăților avute, tot a obținut premiul întâi.*” există:
- a. o prepoziție simplă
 - b. o locuțiune prepozițională
 - c. un adverb
18. Pluralul corect pentru seria „*albuș, rucsac, chibrit, coșmar*” este:
- a. albușuri, rucsaci, chibrituri, coșmaruri
 - b. albușe, rucsace, chibrite, coșmare
 - c. albușuri, rucsace, chibrituri, coșmare

19. În propoziția „Cartea scrisă de autoarea premiată a fost tradusă.”, cuvântul „scrisă” este:

- a. participiu cu valoare adjectivală
- b. gerunziu
- c. supin

20. Alege varianta în care toate formele sunt corecte:

- a. dragile, cafenii, grizonante, pitorească, negri, creată
- b. dragile, cafenii, grizonate, pitorească, negri, creată
- c. dragele, cafenii, grizonate, pictorească, negrii, creată

21. „Cursul e de două ore.” În acest enunț, verbul are valoare:

- a. predicativă
- b. copulativă
- c. auxiliară

22. Funcția sintactică a secvenței „de profesor” din „Cartea a fost citită de profesor” este:

- a. complement indirect
- b. complement de agent
- c. atribut

23. În structura „Irinei, elevei silitoare, i s-a acordat premiul.”, structura izolată de virgule este:

- a. apozitie în dativ
- b. construcție incidentă
- c. construcție eliptică

24. În enunțul „Sara era bolnavă și împovărată de frații mai mici”, există:

- a. două predicate nominale
- b. un predicat nominal cu nume predicativ multiplu
- c. un predicat nominal și unul verbal

25. „*Contra lui*” din enunțul „*A reacționat contra lui.*” este:
- complement prepozițional
 - atribut
 - circumstanțial de cauză
26. În propoziția „*Reușitele sunt ale lor.*”, structura subliniată este:
- nume predicativ
 - atribut
 - complement indirect
27. În fraza „*M-am adresat elevului ale cărui rezultate erau remarcabile.*” structura marcată are funcție sintactică de:
- atribut adjectival
 - atribut pronominal genitival
 - complement indirect
28. În exemplul „*S-a întâmplat ceva teribil, reluă el mai târziu. Ce s-a întâmplat?*” (*M. Eliade, Noaptea de Sânziene.*, subiectele din cele trei propoziții sunt, pe rând:
- ceva, el, inclus
 - ceva, el, ce
 - ceva, el, subînțeles
29. În enunțul „*Firelor de lămâiță li se usucă rădăcina.*” (*Octavian Goga, Toamna.*, cuvintele marcate sunt, în ordine:
- complement indirect, atribut, complement direct
 - complement indirect, atribut, subiect
 - subiect, atribut, complement direct
30. În enunțul „*Cum ajunse acasă, se duse încruntat la căruța vitelor și alese la o parte doi căluți pagi, care se împerecheau bine la umblat și erau cei mai buni la ham*”. (*M. Sadoveanu, Baltagul*), există următoarele subordonate:
- CM, AT, AT
 - CT, AT, AT
 - CL, AT; AT

31. În „*El a devenit ceea ce își dorise*”, subordonata este:
- a. predicativă
 - b. completivă directă
 - c. atributivă
32. În fraza „*Mi se pare greu să accept explicația.*”, structura subordonată este:
- a. subiectivă
 - b. completivă directă
 - c. predicativă
33. În fraza „*Citește ca să reușești.*”, tipul subordonatei este:
- a. circumstanțială de scop
 - b. consecutivă
 - c. completivă directă
34. În enunțul „*Cine vine mâine va primi premiul.*”, primul cuvânt este:
- a. pronume relativ cu funcție de subiect
 - b. conjuncție subordonatoare
 - c. adverb relativ
35. Sunt predicative interjecțiile:
- a. vai! hai! o!
 - b. hait! ah! brrr!
 - c. iată! poftim! hai!
36. În enunțul „*Nu cred că este ceea ce pare.*” apar:
- a. o completivă directă și o predicativă
 - b. două complete directe
 - c. o atributivă și o completivă indirectă
37. Elementul de relație din „*Știu că vei veni*” este:
- a. conjuncție subordonatoare
 - b. pronume relativ
 - c. adverb

38. Subordonata din fraza „Așa a vorbit, încât toți au tăcut.” este:
- a. consecutivă
 - b. cauzală
 - c. concesivă
39. În „Reușitele sunt ale celor care au muncit.”, structura „care au muncit” este:
- a. atributivă
 - b. completivă directă
 - c. subiectivă
40. Între propozițiile enunțului „Nu doar că a greșit, dar a și refuzat explicația.”, relația este de:
- a. coordonare copulativă corelativă
 - b. coordonare adversativă
 - c. subordonare
41. Prima subordonată din „Când înțelegi ce înseamnă responsabilitatea, acționezi diferit.” este:
- a. circumstanțială de timp
 - b. completivă directă
 - c. concesivă
42. În enunțul „Deși era obosit, a continuat.” subordonata este:
- a. concesivă
 - b. cauzală
 - c. condițională
43. Alege enunțul scris corect:
- a. Din punct de vedere al fenomenelor, analiza este incompletă.
 - b. Prețurile variază între 200 de lei și 1500 de euro.
 - c. Se vor aciziționa 2,5 milioane de doze de vaccin antigripal.

44. În fraza „Se știe că atunci când înveți reușești.” apar:
- a. o subiectivă și o circumstanțială de timp
 - b. o completivă directă și o consecutivă
 - c. o predicativă și o atributivă
45. În „El nu era ceea ce credeam că este.”, succesiunea subordonatelor este:
- a. predicativă + completivă directă
 - b. completivă directă + predicativă
 - c. două atributive
46. În fraza „Cred că în seara asta voi încerca puiul cu ciuperci”, există:
- a. două propoziții în raport de coordonare prin joncțiune
 - b. două propoziții în raport de coordonare prin juxtapunere
 - c. o propoziție subordonată și regenta ei
47. Relația dintre cele două propoziții prezente în fraza „El citește romanul său preferat și scrie o recenzie despre asta.” este:
- a. coordonare copulativă
 - b. subordonare
 - c. incidență
48. În exemplul „Asta înseamnă că timpul poate roade și mistui nu numai amintirea întâmplărilor pe care chiar el le-a zămislit.” există:
- a. cinci propoziții
 - b. două propoziții
 - c. trei propoziții
49. În „Poate să cânte ce vrea și unde vrea.”, subordonatele sunt:
- a. completivă directă + circumstanțială de loc
 - b. două atributive
 - c. două subiective
50. Subordonatele din fraza „În momentul când repeta ce avea de interpretat se gândea că nimeni nu-l va înțelege”. sunt, în ordine:
- a. AT, CD, CPrep
 - b. AT, CI, CD
 - c. CD, AT, Cprep

Grila de corectare

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.
41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.	48.	49.	50.

12. GREȘELI PRIVIND UTILIZAREA LIMBII ROMÂNE

12.1 Introducere

Acest ultim capitol al cărții reunește cele mai frecvente greșeli întâlnite în exprimarea orală și scrisă, raportate la norma limbii române literare actuale. Pe parcursul acestuia, sunt prezentate abaterile de pronunțare, scriere, punctuație, vocabular, morfologie și sintaxă, fiind însoțite de comentarii care clarifică mecanismele ce le produc. Înaintea inventarierii erorilor, este discutată relația dintre evoluția limbii și evoluția normei, pentru a sublinia faptul că norma nu este fixă, ci este rezultatul unui proces de selecție și stabilizare. În final, se evidențiază, deopotrivă, fenomene precum hipercorectitudinea, analogia sau influența pronunției asupra grafiei, ca surse ale unor greșeli recurente.

12.2 Obiective

După parcurgerea capitolului 12, cursanții vor fi capabili:

- să identifice greșelile de pronunțare, scriere, punctuație, vocabular, morfologie și sintaxă în enunțuri date
- să clasifice abaterile lingvistice în funcție de nivelul la care se produc
- să corecteze enunțuri care conțin greșeli frecvente, conform normei actuale
- să aplice corect norma limbii literare în redactarea unor enunțuri corecte.

12.3 Dinamica limbii și a normei lingvistice

În studiul dinamicii limbii sunt avuți în vedere numeroși factori, precum contactul cu alte limbi, transformările socio-politice și influența exercitată de anumite personalități asupra utilizării limbii într-o anumită epocă.

Dinamica limbii nu se limitează la stadiul prezent; este, de asemenea, supusă analizei diacronice, în care un stadiu al limbii este comparat cu unul anterior pentru a ilustra schimbările și pentru a oferi o înțelegere mai profundă a evoluției limbii și a influențelor exercitate asupra acesteia. În cadrul sistemului lingvistic există domenii care sunt susceptibile la schimbare, dar și domenii care manifestă o rezistență considerabilă în fața modificărilor. Spre deosebire de morfologie, mai stabilă și mai conservatoare în privința tiparelor flexionare, lexicul este mult mai receptiv la schimbare, mai ales datorită deschiderii sale către împrumuturi.

Atât limba, cât și norma lingvistică se află într-un proces continuu de evoluție. Dinamica normei este determinată de intervenția specialiștilor, care, prin argumente de natură lingvistică, delimitează formele acceptate de limba literară de cele considerate neconforme. Evaluarea unei exprimări în raport cu norma presupune, totodată, luarea în considerare a contextului comunicativ și a rolurilor participanților la comunicare.

Abaterea constituie o încălcare a normelor limbii literare, manifestată prin utilizarea unor forme considerate neconforme la un anumit moment. Cu toate acestea, asemenea fenomene au relevanță în evoluția limbii, întrucât unele abateri se pot generaliza și pot deveni, în timp, acceptate de normă. Astfel, norma lingvistică se află într-un proces continuu de adaptare la uzul real al limbii. În acest sens, Iorgu Iordan (Condrea apud Iordan 2001:170) remarcă faptul că „ceea ce numim noi astăzi greșală, poate deveni mâine formă corectă; greșelile actuale pregătesc, într-o anumită măsură, limba viitoare”.

12.4 Greșeli de pronunțare

Regulile ortoepice, care guvernează pronunțarea corectă a cuvintelor, se bazează pe diverse criterii, inclusiv vechimea cuvintelor în limbă, statutul lor de împrumuturi, tradiția și contextul fonetic. Pentru a pronunța corect, este necesar să aplicăm aceste criterii în mod consecvent, iar în situațiile de incertitudine, este recomandat să consultăm DOOM 3, precum și alte lucrări normative relevante.

Printre cele mai cunoscute greșeli de pronunțare evidențiem următoarele:

Exemple

1. Pronunțarea greșită a unor sunete sau a unor grupuri de sunete

- rostirea greșită cu [îe] a lui [e] în cuvinte precum: *euro* [îeuro], *epocă* [îepokă], *educație* [îedukație], *european* [îeuropean], *poezie* [poiezîe]²³ etc.
- rostirea greșită cu [e] în loc de [îe] în cazul pronumelor personale: *eu* [îeü], *el* [îel], *ei* [îeî], *ele* [îele] sau a formelor verbului „a fi”: *ești* [îeștⁱ], *este* [îeste], *e* [îe], *eram* [îeram], *erai* [îeraî], *era* [îera], *erați* [îerațⁱ], *erau* [îera].
- rostirea cu [ks], în loc de [gz] în cazul anumitor cuvinte în care litera „x” se află între două vocale²⁴: [~~eks~~akt], în loc de [egzakt]; [~~eks~~istă], în loc de [egzistă], [~~eks~~emplu], în loc de [egzemplu] etc.
- pronunțarea cu [e], în loc de [ă], la sfârșitul unor cuvinte, precum: *ușă* [~~ușe~~], *grijă* [~~grije~~], *păpușă* [~~păpușe~~] etc.

²³ Pronunție specifică, în special, în cazul celor care vorbesc graiul moldovean.

²⁴ Există câteva excepții de la regulă, precum în cazul cuvintelor: *axă*, *aproximativ*, *fixare*, *maxim*, *reflexiv*, *execrabil*, *exegeză*, *exigență*.

2. Pronunțarea greșită a unor cuvinte străine

- pronunțarea greșită ([spr̩ai], [spr̩ei], [spr̩ai]) a cuvântului provenit din engleză „spray” [spr̩ei];
- pronunțarea greșită ([s̩ampelize], [m̩ancester], [str̩asburg], [~~ciudad~~ de mexiko] etc.) a unor nume proprii cunoscute, în pronunțarea și scrierea cărora trebuie să aplicăm normele limbii din care provin: „Champs-Elysees” [ș̩ăzelize], „Manchester” [m̩encestăr], „Strasbourg” [str̩asbur], Ciudad de Mexico [siudad de mehiko] etc.

3. Pronunțarea greșită a unor cuvinte dată de accentul pus greșit²⁵

- accentuarea corectă a substantivului „butelie” este pe primul „e” ([but̩elie]) și nu pe „i” ([but̩eli̩e]), deoarece este un cuvânt provenit din limba franceză „bouteille”, în consecință trebuie să respectăm accentul din limba de origine; același lucru este întâlnit și în cazul cuvintelor „simbol” [simbol̩] și „alibi” [alibi̩], care sunt pronunțate de cele mai multe ori greșit ([simbol̩]; [alibi̩]);
- în cazul unor neologisme intrate de mult în limba, DOOM 2 propunea două variante corecte: atât cea care reproducea pronunțarea etimonului francez ([ant̩i̩e], [prof̩esor̩], [traf̩i̩e]), cât și cea adaptată conform tiparului limbii române ([ant̩ic], [prof̩esor̩], [traf̩ic]); DOOM 3 scoate din uz prima variantă, fiind corectă o singură formă și anume ce în care accentul este pus pe prima silabă.
- cuvântul provenit din engleză „seif” ridică în continuare probleme când vine vorba de pronunțarea lui, deoarece s-a încetățenit variantă ([se̩if]), în care accentul cade pe „i”; totuși varianta corectă, conform DOOM 3 este ([se̩ĩf]), – și nu trebuie pronunțat în două silabe-, deoarece provine din englezescul „safe” și se pronunță ca atare;

²⁵ În această clasificare vom oferi câteva exemple sugestive. Pentru a vă completa imaginea privind seria cuvintelor care se pronunță în conformitate cu limba din care provin sau a celor care se pronunță în acord cu tiparele limbii române, consultați DOOM3.

Aplicație (34)

Alegeți varianta corectă:

1. *Sunt rostite corect toate cuvintele din seria:*
 - a. [egzemplu], [ecsamen]
 - b. [ecsemplu], [egzamen]
 - c. [egzemplu], [egzamen]
 - d. [ecsemplu], [ecsamen]
2. *Sunt accentuate corect toate cuvintele din seria:*
 - a. [mijloc], [caracter]
 - b. [caracter], [mijloc]
 - c. [mijloc], [caracter]
 - d. [caracter], [mijloc]
3. *Sunt rostite corect toate cuvintele din seria:*
 - a. [ragbi], [pokăr]
 - b. [futbol], [uikend]
 - c. [este], [iel]
 - d. [kountri], [aisberg]
4. *Sunt rostite corect toate cuvintele din seria:*
 - a. [ecsistă], [egzersati]
 - b. [egzistă], [egzersati]
 - c. [ecsistă], [ecsersați]
 - d. [egzistă], [ecsersați]
5. *Sunt accentuate și rostite corect toate cuvintele din seria:*
 - a. [seif], [sprei];
 - b. [seif], [sprei];
 - c. [seif], [sprei];
 - d. [seif], [sprei]

12.5 Greșeli de scriere

12.5.1. Scrierea cu „-i”, cu „-ii” sau cu „-iii” la sfârșitul cuvântului

Conform Nedelcu (2013: 36) „cele mai multe greșeli de scriere fac parte din categoria greșelilor «dezonorante», pentru că trădează lipsa de cultură elementară în materie de gramatică”. Sursele unor greșeli frecvente de grafie pot fi reprezentate de aplicarea în mod mecanic a unor reguli, dar și de teama de a nu greși. Acest fenomen este explicat în literatura de specialitate prin conceptul de „hipercorectitudine”, adică „greșeală de limbă datorită efortului conștient al vorbitorilor de a se conforma mecanic normelor limbii literare” (DEX).

Pentru a se asigura scrierea corectă a cuvintelor care conțin unul, doi sau trei „i”, este imperativ să fim atenți la structura acestora în contextele în care sunt utilizate și să nu ne lăsăm influențați de modul în care sunt pronunțate.

Exemple

Dificultăți privind scrierea corectă a cuvintelor cu „-i”/„-ii”/„-iii” în limba română, oferind reguli, explicații și exemple ilustrative.

Categoria gramaticală/ Cuvinte vizate	Regula de scriere	Explicația morfologică/ fonetică	Exemple corecte și greșite (cu observații)
1. Substantive și adjective cu radical terminat în consoană + l/r (membri, aștri, socri, noștri, voștri, intri, albaștri, negri, cuscari, monștri, miniștri, umpli etc.)	a. Se scriu cu un singur „i” când nu sunt articulate sau sunt precedate de determinanți (niște, acești, ai noștri, mulți etc.) b. Se scriu cu doi „i” când sunt articulate cu articol definit (-ii).	În aceste cuvinte, „i”-ul final este vocalic, formând o silabă. Dublarea se face doar la articulare cu articol hotărât masculin plural.	✓ Acești <i>miniștri</i> sunt competenți. ✓ Vorbește cu <i>socrii</i> [ei]. ✗ acești <i>miniștrii</i> (greșit – dublu articol). ✗ Niște <i>membrii</i> au fost selectați. ✓ Toți <i>membrii</i> au fost selectați – articulat).

2. Adjectivul „propriu”/ „propriei”/ „propriei”	a. Forma „propriei” – plural nearticulat. b. Forma „propriei” – plural articulat (adjectiv antepus substantivului).	Primul „i” – din radical(propriu); al doilea – desinență de plural; al treilea – articol hotărât. Antepunerea adjectivului impune articularea.	✓ <i>copii proprii</i> (nearticulat). ✓ <i>propriei copii</i> (articulat, adjectiv antepus). ✗ <i>Propriei copii</i> (lipsă articol definit). ✗ <i>Propriei săi elevi</i> (pleonasm – „propriei” conține deja posesiv).
3. Substantivele „copii” și „fii”	a. Nu se scriu niciodată cu un singur „i”. b. Se scriu cu doi „i” la plural nearticulat (copii, fii). c. Se scriu cu trei „i” la plural articulat (copiii, fiii).	Primul „i” – radical (copil, fiu); al doilea – desinență de plural; al treilea – articol hotărât.	✓ <i>Copiii</i> citesc în grădină. ✓ <i>Fiii</i> lui Ion sunt medici. ✗ I-am văzut pe <i>copi</i> (lipsa desinenței de plural). ✗ <i>Copii</i> citesc cartea (lipsa articolului definit).
4. Pronumele și adjectivele pronominale demonstrative: „aceea”/„aceia”; „aceeași”/„aceiași”	Formele de feminin singular: „aceea”, „aceeași”. Formele de masculin plural: „aceia”, „aceiași”.	Confuzia apare din cauza pronunției tradiționale identice [ačēia],[ačēiași]. În scris, se păstrează distincția morfologică între gen și număr.	✓ Îmi place <i>aceea</i> (floarea-f. sg.) ✓ Îi admir pe <i>aceia</i>. (oameni-m. pl.) ✓ <i>Aceeași</i> carte o citesc mereu. ✗ <i>Aceia</i> (floare) / ✗ <i>Aceea</i> (oameni) – inconcordanță de gen și număr.

Tabel 68. Dificultăți privind scrierea corectă a cuvintelor cu „-i”/„-ii”/„-iii”

12.5.2 Scrierea cu sau fără cratimă

Utilizarea corectă a cratimei implică adesea analiza gramaticală și semantică a unei structuri. Greșelile derivă de cele mai multe ori din faptul că uneori structurile pot avea aceeași pronunție, dar sunt scrise diferit. Există și probleme speciale legate de folosirea rară sau incorectă a cratimei în cazul împrumuturilor recente neadaptate la care li se adaugă mărci flexionare, cum ar fi articolele sau desinențele.

În tabelul de mai jos, observați ortografierea corectă a unor structuri aflate în omonimie, dar care, deseori, sunt scrise greșit din cauza faptului că nu sunt cunoscute regulile gramaticale.

Exemplu²⁶

Explicații teoretice	Exemple
ai/ a-i	
ai = articol genitival	Acești copii sunt ai unchiului meu.
ai = verbul „a avea” la indicativ prezent	Tu ai teme de făcut?
ai = verbul auxiliar „a avea”, care ajută la formarea perfectului compus/ condițional prezent, persoana a II-a, singular;	Ai învățat pentru examen? Ai merge, dacă ai avea bani.
ai = subst., formă regională pentru „usturoi”	Vreau să mănânc ai sălbatic.

²⁶ Pentru mai multe exemple privind acest tip de greșeală, consultați DOOM 3.

a-i a = marcă a infinitivului, provenită din prepoziție; -i = pronume personal, formă clitică/ neaccentuată, dativ	L-am sunat pentru a-i da mare veste.
al/ a-l	
al = articol genitival	Caietul este al elevului.
a = marcă a infinitivului, provenită din prepoziție; l = pronume personal, formă clitică/ neaccentuată, acuzativ	L-a chemat la el pentru a-l certa.
ași/ a-și	
ași = subst. la pl. (de la sg. „as”)	Are mereu doi ași în mânecă, atunci când pune problema.
a = marcă a infinitivului, provenită din prepoziție; -și = pronume personal, formă clitică/ neaccentuată, dativ	A venit pentru a-și prezenta lucrările. Forme greșite: *A venit pentru aș prezenta lucrările. *A venit pentru ași prezenta lucrările
ca/ c-a	
ca = prepoziție simplă	L-a adus ca profesor suplimentar.
ca = adverb	Îi spui și lui ca Alinei.
c- =conjunctie subordonatoare „că” a = verb auxiliar „a avea” care ajută la formarea perfectului compus	L-a anunțat c-a plecat.
cai/ c-ai	
cai = subst., pl.	Am văzut niște cai.
c- =conjunctie subordonatoare „că” ai = verb auxiliar „a avea” care ajută la formarea perfectului compus/ condiționalului-optativ prezent;	Am înțeles c-ai plecat la Sibiu. <i>Forme greșit scrise:</i> *Am înțeles cai plecat la Sibiu. *Am înțeles ca-i plecat la Sibiu.

cam/ c-am	
cam = adverb	Este cam rece afară.
c- = conjuncție subordonatoare „că” am = verb auxiliar „a avea” care ajută la formarea perfectului compus/ condiționalului-optativ prezent;	Mi-am dat seama c-am greșit. <i>Forme greșit scrise:</i> *Mi-am dat seama cam greșit. *Mi-am dat seama ca-m greșit.
c-ar/ car	
car= subst., sg.	Am pus sacii în car.
c- =conjuncție subordonatoare „că” ar = verb auxiliar „a avea” care ajută la formarea condiționalului-optativ;	A spus c-ar vrea să înoate.
căi/ că-i	
căi = subst., pl.	Sunt mai multe căi prin care îți poți rezolva problema.
că = conjuncție subordonatoare -i = formă a verbului „a fi”, indicativ, prezent	Nu e bine că-i ascuți mereu pe ceilalți.
cea/ ce-a	
cea = art. demonstrativ	Studenta cea silitoare a luat examenele.
ce = pronume interogativ/ relativ a = vb. auxiliar „a avea” care ajută la formarea perfectului compus	Ce-a făcut? Nu a recunoscut ce-a făcut.
ceai/ ce-ai	
ceai = subst. neart.	Beau un ceai.
ce = pronume interogativ/ relativ ai = vb. auxiliar „a avea” care ajută la formarea perfectului compus și a condiționalului-optativ prezent;	Ce-ai făcut? Nu mă interesează ce-ai făcut.

cei/ ce-i	
cei = art. demonstrativ	Să-i întrebăm pe cei ce știu mai bine.
ce = pronume interogativ/ relativ -i = pronume personal, formă clitică/ neaccentuată, dativ sau acuzativ	Ce-i cu tine? Nu înțeleg ce-i cu tine.
cel/ ce-l	
cel = art. demonstrativ	Mircea cel Bătrân a câștigat bătălia de la Rovine.
ce = pronume interogativ/ relativ -i = pronume personal, formă clitică/ neaccentuată, dativ sau acuzativ	Ce-l deranjează pe el este atitudinea ta.
cor/ c-or	
cor = subst. sg.	Cânt în cor de la vârsta de 5 ani.
c- = conjuncție subordonatoare („că”) or = verbul auxiliar „a vrea” care ajută la formarea viitorului popular;	Parcă văd c-or face numai prostii.
dea/ de-a	
(să) dea = verbul „a da” la conjunctiv prezent;	Îi este frică să dea examenul la școala de șoferi.
de-a = prepoziție+ prepoziție	Se joacă de-a profesorul.
deal/ de-al	
deal = subst. singular	În fața casei este un deal mare.
de = prepoziție -al = element component al numeralului ordinal	În cel de-al treilea capitol se regăsește conținutul căutat.

dune/ du-ne	
dune = subst., pl. (de la sg. „dună”)	Sunt uimită de impresionantele dune din deșertul Sahara.
du = verbul „a duce” la modul imperativ -ne = pronume personal, forma clitică/ neaccentuată, acuzativ	Du-ne, te rog, până la facultate!
ia/ i-a	
ia = verbul „a lua” la modul indicativ prezent sau imperativ;	El ia cartea de pe masă. Ia cartea de e masă, te rog!
ia = interjecție	Ia să văd ce ați pregătit pentru astăzi...
ia (în hiat) = subst. art. de la subst. „ie”;	Ia aceasta este maramureșeană.
i- = pronume personal, forma clitică/ neaccentuată, dativ a = verbul auxiliar „a avea” care ajută la formarea perfectului compus	I-a dat de gândit în urma discuției.
iar/ i-ar	
iar = adverb	Sper să nu întârzii iar!
iar = conjuncție coordonatoare adversativă	Eu plec la Brașov, iar tu la Sibiu.
i- = pronume personal, forma clitică/ neaccentuată, dativ ar = verbul auxiliar „a avea” care ajută la formarea condiționalului-optativ	I-ar spune adevărul dacă ar avea curajul.

iau/ i-au	
iau = verbul „a lua” la modul indicativ prezent;	Vreau să iau 10 la examen.
i- = pronume personal, forma clitică/ neaccentuată, dativ a = verbul auxiliar „a avea” care ajută la formarea perfectului compus	I-au dat mult de studiat la pian. <i>Forme greșit scrise:</i> *Iau dat mult de studiat la pian. *Ia-u dat mult de studiat la pian.
la/l-a	
la = prepoziție simplă	Mergem la facultate.
la = subst. invariabil (notă muzicală)	Pe portativ am scris nota la.
l- = pronume personal, forma clitică/ neaccentuată, acuzativ a = verbul auxiliar „a avea” care ajută la formarea perfectului compus	L-a ascultat la fizică.
laș/ l-aș	
laș = subst. sg.	N-aș vrea să-i spun că e laș.
l- = pronume personal, forma clitică/ neaccentuată, acuzativ aș = verbul auxiliar „a avea” care ajută la formarea condiționalului-optativ;	L-aș întreba și pe el ce părere are.
lați/ l-ați	
lați = adjectiv la plural (de la sg. „lat”)	Umerii lați ai jucătorului de tenis sunt foarte atractivi.
l- = pronume personal, forma clitică/ neaccentuată, acuzativ ați = verbul auxiliar „a avea” care ajută la formarea condiționalului-optativ sau a perfectului compus;	L-ați întrebat și pe el dacă vrea? <i>Forme greșit scrise:</i> *Lați întrebat și pe el dacă vrea? *La-ți întrebat și pe el dacă vrea?

l-or/ lor	
lor = pronume personal, genitiv/dativ;	Cartea lor este mai colorată. (G) Lor nu le-a cerut să vină la școală de la 8. (D)
l- = pronume personal, forma clitică/ neaccentuată, acuzativ or = verbul auxiliar „a avea” care ajută la formarea viitorului popular;	L-or înțelege și pe el cineva, la un moment dat.
m-ai/ mai	
mai = subst. neart.	În luna mai plec la Roma. Am găsit în atelierul bunicului un mai (= unealtă sub formă de ciocan).
mai = adverb	Nu mai vreau să trec prin ce am trecut.
m- = pronume personal, forma clitică/ neaccentuată, acuzativ ai = verbul auxiliar „a avea” care ajută la formarea perfectului compus	M-ai făcut să-mi fac speranțe deșarte. <i>Forme greșit scrise:</i> Mai făcut să-mi fac speranțe deșarte. Ma-i făcut să-mi fac speranțe deșarte.
mi-a/ mia	
mia = subst. art.	I-a dat mia de lei înapoi. A cumpărat o mia neagră.
Mia = subst. propriu	Mia e sora mea.

mi- = pronume personal, forma clitică/ neaccentuată, dativ a = verbul auxiliar „a avea” care ajută la formarea perfectului compus	Mi-a spus că așa nu se mai poate.
miau/ mi-au	
miau = interjecție	De la geam se auzea miau, miau!
mi- = pronume personal, forma clitică/ neaccentuată, dativ a = verbul auxiliar „a avea” care ajută la formarea perfectului compus	Mi-au atras atenția în nenumărate rânduri.
moi/m-oi	
moi = adjectiv la plural (de la singularul „moale”)	Prunele sunt moi.
m- = pronume reflexiv, acuzativ oi = verbul auxiliar „a avea” care ajută la formarea viitorului popular	Când o să am timp, m-oi duce.
mie/ mi-e	
mie = substantiv, nominativ-acuzativ	Mi-a dat o mie de lei.
mie = pronume personal, formă accentuată, dativ	Mie nu îmi convine că ai cheltuit banii.
mi- = pronume personal, formă clitică/ neaccentuată, dativ e = verbul „a fi” la modul indicativ prezent	Mi-e poftă de o înghețată.

mii/ mi-i	
mii= subst. pl. (de la sg. „mie”)	Două mii de lei l-a costat transportul.
mi- = pronume personal, formă clitică/ neaccentuată, dativ i = verbul „a fi” la modul indicativ prezent (variantă regională)	Mi-i frică să nu cad.
mila/ mi l-a	
mila = subst. art., nominativ-acuzativ	Mila pentru pisica alungată este foarte mare. Mila parcursă de vapor a reprezentat cea mai importantă parte din întreaga călătorie.
mi = pronume personal, formă clitică/ neaccentuată, dativ l- = pronume persona, formă neaccentuată, acuzativ a = verbul auxiliar „a avea” care ajută la formarea perfectului compus;	Deși toți voiau să moștenească pământul acela, mătușa mi l-a dat mie.
mor/ m-or	
mor = interjecție	Se tot auzea în tufiș: „mor! mor”
mor = verbul „a muri” la modul indicativ prezent	Eu mor de ciudă.
m- = pronume personal, forma clitică neaccentuată, acuzativ or = verbul auxiliar „a avea”; ajută la formarea viitorului popular;	M-or duce unde vor ei, acum vreau să stau în casa mea.

na/ n-a	
na = interjecție	Na, așa îți trebuie! Na-ți cadourile!
n- = adverb de negație („nu”) a = verbul auxiliar „a avea”; ajută la formarea perfectului compus;	N-a venit la timp.
nai/ n-ai	
nai = substantiv comun simplu, nearticulat, nominativ-acuzativ	Am primit un nai.
n- = adverb de negație („nu”) ai = verbul auxiliar „a avea”; ajută la formarea perfectului compus;	N-ai scris nimic la examen.
naș/ n-aș	
naș = substantiv comun simplu, nearticulat, nominativ-acuzativ	L-am luat de naș pe cel mai bun prieten.
n- = adverb de negație („nu”) aș = verbul auxiliar „a avea”; ajută la formarea modului condițional-optativ, prezent.	N-aș vrea să particip la această întrunire.
nea/ ne-a	
nea = substantiv comun simplu, nearticulat, nominativ-acuzativ	A căzut un fulg de nea.
nea = interjecție	„Nea Joiana!” își îndema el vițica în fiecare dimineață.
ne- = pronume personal, forma neaccentuată, dativ sau acuzativ a = verbul auxiliar „a avea”; ajută la formarea perfectului compus;	Ne-a spus să nu întârziem.

neam/ ne-am	
neam = substantiv comun simplu, nearticulat, nominativ-acuzativ	Am un neam tare dificil.
ne- = pronume personal, forma neaccentuată, dativ sau acuzativ am= verbul auxiliar „a avea”; ajută la formarea perfectului compus;	Ne-am adunat aici pentru a celebra nunta voastră.
Nil/ ni-l	
Nil = substantiv propriu	În Nil există diverse viețuitoare marine.
ni- = pronume personal, forma neaccentuată, dativ l = pronume personal, forma neaccentuată, acuzativ	Ni-l facem dușman, dacă mai continuăm așa.
noi/ n-oi	
noi = pronume personal, formă accentuată	Noi suntem interesați de acea operă de artă.
noi = adjectiv la plural (de la adjectivul la singular „nou”)	Mi-am luat cizme noi.
n- = adverb de negație („nu”) oi = verbul auxiliar „a avea”; ajută la formarea viitorului popular;	Doar n-oi merge eu singură la film.
nor/ n-or	
nor = substantiv nearticulat, nominativ-acuzativ	E un nor negru pe cer.
n- = adverb de negație („nu”) or = verbul auxiliar „a avea”; ajută la formarea viitorului popular;	Doar n-or îndrăzni să te contrazică.

nul/ nu-l	
nul = adjectiv	Este nul în fața mea.
nu = adverb de negație l = pronume personal, forma neaccentuată, acuzativ	Nu-l provoca!
pun/ p-un	
pun = verbul „a pune” la modul indicativ prezent	Pun rămășag că nu va câștiga el competiția.
p- = prepoziție simplă („pe”) un= articol nedefinit	Pun pariu p-un dolar că nu ai curajul să-l înfrunți.
sa/ s-a	
sa = pronume/ adjectiv pronominal posesiv;	Povestea sa este una fascinantă.
s- = pronume reflexiv, forma neaccentuată, acuzativ a = verbul auxiliar „a avea”; ajută la formarea perfectului compus	Ce s-a întâmplat cu noi?
sar/ s-ar	
sar = verbul „a sări” la modul indicativ, timpul prezent;	Sar coarda de când mă știu.
s- = pronume reflexiv, forma neaccentuată, acuzativ ar = verbul auxiliar „a avea”; ajută la formarea modului condițional-optativ;	S-ar putea să nu ai dreptate.

sau/ s-au	
sau = conjuncție coordonatoare (echivalentă cu „ori”);	El sau ea, asa s-a pus problema.
s- = pronume reflexiv, forma neaccentuată, acuzativ a = verbul auxiliar „a avea”; ajută la formarea perfectului compus	S-au dus înaintea lor la aeroport.
săi/ să-i	
săi = pronume/ adjectiv pronominal posesiv;	Nu-i văd pe ai săi. Părinții săi sunt plecați în vacanță.
să- = conjuncție subordonatoare -i = pronume personal, forma neaccentuată, dativ sau acuzativ	Vreau să-i mărturisesc ceva.
șa/ ș-a	
șa = substantiv nearticulat, nominativ-acuzativ	A căzut din șa.
ș- = conjuncție coordonatoare copulativă („și”) a = articol genitival	Intenția ș-a lui contribuție ne-au marcat.
șal/ ș-al	
șa = substantiv nearticulat, nominativ-acuzativ	A primit cadou un șal.
ș- = conjuncție coordonatoare copulativă („și”) al = articol genitival	A amintirii păstrate ș-al său dor de casă ne-a făcut să ne întoarcem.

șale/ ș-ale	
șale = substantiv defectiv de singular	Mă plâng din ce în ce mai des că am o durere de șale îngrozitoare.
ș- = conjuncție coordonatoare copulativă („și”) ale = articol genitival	Ale mele amintiri ș-ale tale gânduri toate ne-au făcut să stăm deoparte.
tei/ te-i	
tei = subsantiv nearticulat, nominativ-acuzativ	Ceaiul de tei este preferatul meu.
te- = pronume reflexiv, formă neaccentuată i = verbul auxiliar „a fi”; formează viitorul popular	De te-i duce singură, mare câștig va mai fi.
ții/ ți-i	
ții = verbul „a ține” la modul conjunctiv sau indicativ prezent	Să ții minte ce ți-am spus! Ții minte când te-am întrebat de ce nu vii la concurs?
ți-i = pronume personal, formă neaccentuată, dativ i = verbul auxiliar „a fi” la modul indicativ prezent	Ți-i frică de el, nu-i așa?
va/ v-a	
va = verbul auxiliar „a vrea”; ajută la formarea viitorului;	Va merge și el cu voi în excursie?
v- = pronume personal, formă neaccentuată, dativ sau acuzativ a = verbul auxiliar „a avea”; ajută la formarea perfectului compus	V-a spus dirigintele ce v-am transmis?

var/ v-ar	
var = substantiv nearticulat, nominativ-acuzativ;	Am dat cu var pe casa scării.
v- = pronume personal, formă neaccentuată, dativ sau acuzativ ar = verbul auxiliar „a avea”; ajută la formarea modului condițional-optativ prezent;	V-ar mărturisi dacă l-ați sprijini.
vii/ vi-i	
vii = substantiv la plural (de la singularul „vie”)	S-au copt strugurii în vii.
vii = verbul „a veni” la modul conjunctiv sau indicativ prezent;	Să vii la mine după serviciu! Nu vii să mă ajuți ceva, te rog?
vii = adjectiv la plural (de la singularul „viu”)	Mă îmbrac în culori vii.
vi- = pronume personal, forma neaccentuată, dativ; i- = verbul „a fi” la modul indicativ	Vi-i rău sau de ce stați așa departe?
voi/ v-oi	
voi = pronume personal	Am mers la voi la apartament.
v- = pronume personal, forma neaccentuată, acuzativ sau dativ; oi = verbul auxiliar „a avea”; ajută la formarea viitorului popular;	V-oi ajuta și eu când o să aveți încredere în mine. (cu sensul „vă voi...”).
zile/ zi-le	
zile = substantiv la plural (de la singularul „zile”)	Nu voi uita tot ce ai făcut pentru mine câte zile voi avea.
zi = verbul „a zice” la modul imperativ -le = pronume personal, forma neaccentuată, dativ	Zi-le tot ce gândești!

Tabel 69. Confuzii frecvente în ortografierea formelor omonime

Atenție!

Alte structuri care necesită atenție privesc confuzia, reflectată în plan grafic, dintre o formă verbală și gruparea alcătuită dintr-un pronume formă neaccentuată și verb. În primele două cazuri de mai jos, observă că există o variantă, adică prima formă, pe când în cel de-al treilea exemplu, ambele variante pot fi corecte, depinzând de contextul în care apar (vezi exemplul).

- Luați vs lua-ți*
- Îți vs î-ți*
- Puneți vs pune-ți/ spuneți vs spune-ți/ scrieți vs scrie-ți

→ *Puneți cartea pe masă.*

- se scrie legat atunci când verbul este la imperativ, persoana a II-a plural.

→ *Pune-ți cartea în ghiozdan.*

- Verbul este la imperativ, persoana a II-a singular, iar „-ți” este clitic pronominal.

Exemple

Conform DOOM 3, iată o serie de cuvinte se care scriu întotdeauna cu cratimă:

Cuvinte care se scriu cu cratimă	Exemple
cuvinte compuse	<i>căpitan-comandor, câine-lup, contabil-șef, cuvânt-titlu, cuvânt-cheie, cuvânt-vedetă, decret-lege, formular-tip, Piatra-Neamț, Piatra-Olt, Popești-Leordeni, Aleodor-Împărat, Baba-Cloanța, Mircea-Vodă, Rilă-Iepurilă, Zâna-Zânelor etc.</i>

substantivele repetate identic	<i>gânduri-gânduri, rânduri-rânduri, râuri-râuri</i> etc.
s.1 art. + s.2 în G	<i>arborele-vieții, calul-dracului</i> „insectă”, <i>cerul-gurii</i> „palatul bucal”; <i>ciuboțica-cucului, floarea-soarelui, gura-leului, iarba-fiarelor, ochiul-boului</i> „plante” etc.
izolări de propoziții/fraze (majoritatea – epitete)	<i>cască-gură</i> „persoană distrată”, <i>ducă-se-pe-pustii</i> „dracul”, <i>du-te-vino</i> „mișcare”, <i>fie-iertatul</i> „răposatul”; <i>fluieră-vânt, flutură-vânt</i> „haimana”; <i>gură-cască</i> „persoană distrată”, <i>încurcă-lume</i> „persoană care încurcă pe alții”, <i>lasă-mă-să-te-las</i> „persoană indolentă” etc.
tipuri izolate	<i>ca-la-Breaza</i> „dans”, <i>cuvânt-înainte</i> „prefață” (art. cuvântul-înainte), <i>două-puncte</i> „semn de punctuație”, <i>iarba-datului-și-a-faptului</i> „plantă”, <i>mai-marele</i> „superiorul” (fam.) etc.
num. cardinal + s. (± adj.)	<i>cinci-degete, doi-dinți, doi-frați-pătați</i> „plante”, <i>nouă-metri</i> „lovitură de la nouă metri”, <i>nouă-ochi</i> „pește”, <i>șapte-metri</i> „lovitură de la șapte metri”, <i>trei-frați</i> (-pătați) „plante”, <i>unsprezece-metri</i> etc.
prim, viceprim:	<i>prim-amorez</i> „june-prim” (pl. prim-amorezi), <i>primă-doamnă</i> „soție de președinte de stat” (art. prima-doamnă), <i>prim-balerin(ă)</i> etc.
s.1 + prep. + s.2	<i>arbore-de-cacao</i> „plantă”, <i>bou-de-baltă</i> „bâtlan; gândac”, <i>brânză-n-sticlă</i> „persoană zgârcită”, <i>cal-de-apă</i> „libelulă”, <i>cal-de-mare</i> „pește”, <i>câine-de-mare</i> „animal”, <i>drum-de-fier</i> „cale ferată”, <i>floare-de-colt</i> „plantă”, <i>gură-de-lup</i> „malformație etc.

Tabel 70. Situații de utilizare a cratimei

Aplicație (35)

1. Încercuiți varianta corectă în funcție de context:

- Tu *ți-i/ ții* de partea cealaltă a frigiderului sau nu?
- V-ar/ var* distra o ieșire la picnic?
- S-au/ sau* întâmplat multe lucruri în aceste zile.
- Nu *neam/ ne-am* dus la nuntă.
- Eu zic că *iar/ i-ar* o să pice examenul.
- Ai/ A-i* plăcea nu e totuna cu a face ceva pentru asta.
- Am încercat sacoul umerii sunt prea *l-ați/ lați*.
- Ai vrea să înveți să cânti la *nai/n-ai*?
- V-a/ va* merge la schi doar în vacața dintre semestre.

2. Notați „✓” în căsuța pentru „Corect”, dacă enunțul este scris corect, și „X” în căsuța pentru „Incorect”, dacă enunțul este scris greșit.

Enunț	Corect	Incorect
a. S-ar da cu sania.		
b. Veniți și voi l-a picnic?		
c. Cuvântul „i-a” poate avea sensul de cămașă specifică portului popular.		
d. Ție greu să te trezești dimineața devreme?		
e. Vii sau plec singură?		
f. În enunțul „Mi-a spus că nu li-i se pare corect că tu nu ști cei cu familia ta”. sunt trei greșeli.		
g. Mi-i foame.		

12.6 Greșeli de punctuație

Semnele de punctuație sunt utilizate atât la marcarea pauzelor din vorbire și a intonației, cât și la separarea diferitelor unități sintactice în funcție de relațiile pe care le stabilesc. Pentru o scriere corectă din punctul de vedere al punctuației trebuie luat în considerare că pauzele și intonația nu sunt întotdeauna indicate cu o virgulă, deoarece, înainte de toate, regulile sintactice sunt cele care trebuie respectate. De exemplu, chiar dacă între subiect și predicat există, de regulă, o pauză în vorbire, legătura foarte strânsă dintre aceste două componente nu permite separarea lor prin virgulă. Mai mult, în utilizarea semnelor de punctuație, trebuie avute în vedere deopotrivă schimbarea temei, evidențierea intenționată a unor elemente ale enunțului, dar și rolul expresiv al acestora.

Unul dintre cele mai „disputate” semne de punctuație este virgula, deoarece necunoașterea regulilor de utilizare duce la greșeli de punctuație frecvent întâlnite în mesajele scrise.

Exemple

În tabelul de mai jos, se întâlnesc cele mai întâlnite tipuri de greșeli de utilizare a virgulei²⁷:

²⁷ În acest capitol, tot ceea ce este marcat cu roșu indică o utilizare greșită, iar ceea ce este cu verde semnalează o utilizare corectă.

Exemple de greșeli frecvente + variante corecte	Tipul de greșeală
✗ Greșit: Lamentarea, este extrem de nocivă. ✓ Corect: Lamentarea este extrem de nocivă.	Utilizarea incorectă a virgulei între subiect și predicat, dată de pauza în vorbire, care apare destul de frecvent.
✗ Greșit: Ali, Andrei, Lucian, și Armin sunt prieteni. ✓ Corect: Ali, Andrei, Lucian și Armin sunt prieteni.	Utilizarea incorectă a virgulei între părți de propoziție/ propoziții legate prin „și” „sau”/ „ori”.
✗ Greșit: Ceea ce face, și ce nu face îl va duce la pierzanie. ✓ Corect: Ceea ce face și ce nu face îl va duce la pierzanie.	
✗ Greșit: Alina, sau Macovei vor lua premiul. ✓ Corect: Alina sau Macovei vor lua premiul.	
✗ Greșit: Alin mănâncă carne, legume, fructe, etc. ✓ Corect: Alin mănâncă carne, legume, fructe etc.	Utilizarea incorectă a virgulei înainte de „etc./s.a/ s.a.m.d”.
✗ Greșit: Doamnă ce interesant v-ați îmbrăcat! ✓ Corect: Doamnă, ce interesant v-ați îmbrăcat!	Lipsa virgulei atunci când aceasta desparte un substantiv în vocativ de restul

✗ Greșit: Mireasma crinilor a ierbii proaspăt tunse și a lalelelor se strecura în sufletul meu. ✓ Corect: <i>Mireasma crinilor, a ierbii proaspăt tunse și a lalelelor se strecura în sufletul meu.</i>	Lipsa virgulei care marchează coordonarea prin juxtapunere între cuvinte de același fel.
✗ Greșit: Casa bunicilor o bucurie a sufletului. ✓ Corect: Casa bunicilor, <i>este</i> o bucurie a sufletului.	Lipsa virgulei, atunci când aceasta marchează absența unui cuvânt, de regulă a verbului.
✗ Greșit: Toți copiii sunt bineînțeleș/<i>desigur</i>/<i>firește</i>/<i>așadar</i>/<i>în realitate</i>/<i>în concluzie</i> produsul muncii noastre. ✓ Corect: Toți copiii sunt, bineînțeleș/<i>desigur</i>/<i>firește</i>/<i>așadar</i>/<i>în realitate</i>/<i>în concluzie</i>, produsul muncii noastre. ✗ Greșit: Eu bineînțeleș că voi veni. ✓ Corect: Eu, bineînțeleș, că voi veni.	Lipsa virgulelor, atunci când în interiorul unui enunț apar adverbe/locuțiuni adverbiale intercalate între verb copulativ și nume predicativ sau între subiect și predicat.
✗ Greșit: Toate discuțiile <i>precum și</i> toate anchetele făcute au dus la același rezultat. ✓ Corect: Toate discuțiile, <i>precum și</i> toate anchetele făcute au dus la același rezultat.	Lipsa virgulei înainte de „precum și”/„ca și”.

✗ Greșit: <i>Totuși/Deci</i> nu vreau să continui discuția. ✓ Corect: <i>Totuși,/Deci,</i> nu vreau să mai continui discuția. ✗ Greșit: Am discutat, <i>totuși</i>, despre problemele tale. ✓ Corect: A discutat <i>totuși</i> despre problemele tale.	Lipsa virgulei după „totuși” sau „deci”, atunci când acestea sunt la începutul propoziției și utilizarea incorectă a acestora, atunci când aceste cuvinte sunt în interiorul propoziției.
✗ Greșit: <i>De asemenea</i> vă rog să nu plecați fără să semnați. ✓ Corect: <i>De asemenea,</i> vă rog să nu plecați fără să semnați.	Lipsa virgulei, după conectorii de tipul: „în primul rând”, „nu în ultimul rând”, „pe de-o parte”, „pe de altă parte”, „de asemenea” etc. sau după structura „de exemplu”
✗ Greșit: Noi am avut o discuție, <i>atât</i> despre manuale, <i>cât</i> și despre auxiliare. ✓ Corect: Noi am avut o discuție <i>atât</i> despre manuale, <i>cât</i> și despre auxiliare.	În structura „atât...cât și”, virgula este obligatorie doar înainte de „cât”, nu și înaintea lui „atât”.
✗ Greșit: Voi merge <i>și</i> eu <i>și</i> fratele meu. Voi merge <i>ori</i> eu <i>ori</i> fratele meu. Sau eu vorbesc sau tu. ✓ Corect: Voi merge <i>și</i> eu, <i>și</i> fratele meu. Voi merge <i>ori</i> eu, <i>ori</i> fratele meu. Sau eu vorbesc, sau tu.	Lipsa virgulei înainte de al doilea „și”/„sau”/„ori”.

✗ Greșit: Ana era <i>nu știu cum să mă exprim</i>, destul de ciudată. ✓ Corect: Ana era, <i>nu știu cum să mă exprim</i>, destul de ciudată.	Lipsa virgulelor sau a uneia dintre virgule, care intercalează o construcție incidentă.
✗ Greșit: <i>Inteligent</i> studentul a reușit să își ia examenul. (atribut izolat) ✓ Corect: <i>Inteligent</i>, studentul a reușit să își ia examenul. ✗ Greșit: A pictat un tablou <i>interesant cu nuanțe</i>. (attribute diferite.) ✓ Corect: A pictat un tablou <i>interesant</i>, <i>cu nuanțe</i>. ✗ Greșit: Prietena mea cea mai bună <i>Andreea</i> va fi și nașa mea. (apozitie) ✓ Corect: Prietena mea cea mai bună, <i>Andreea</i>, va fi și nașa mea.	Lipsa virgulei, atunci când apar attribute izolate, o serie de attribute diferite sau apozitii.
✗ Greșit: Se străduia <i>în ciuda</i> <i>piedicilor puse</i>. (concesivă) ✓ Corect: Se străduia, <i>în ciuda</i> <i>piedicilor puse</i>. ✗ Greșit: <i>Fără a citi</i> nu vei afla răspunsul. (condițională) ✓ Corect: <i>Fără a citi</i>, nu vei afla răspunsul. ✗ Greșit: <i>Folosind</i> toate armele a reușit să câștige. (gerunzială)	Lipsa virgulei, atunci când într-un enunț apar construcții concesive, condiționale, gerunzialesau participiale.

✓ Corect: <i>Folosind</i> toate armele, a reușit să câștige. ✗ Greșit: <i>Adunate</i> într-o carte informațiile sunt o adevărată comoară. ✓ Corect: <i>Adunate</i> într-o carte, informațiile sunt o adevărată comoară.	
1. ✗ Greșit: <i>Unde este locul de întâlnire</i> am fost și eu cândva. ✓ Corect: <i>Unde este locul de întâlnire,</i> am fost și eu cândva. 2. ✗ Greșit: <i>Unde este elevul acela acolo</i> am stat și eu. ✓ Corect: <i>Unde este elevul acela, acolo</i> am stat și eu. 3. ✗ Greșit: <i>Unde mi-a transmis,</i> am venit. ✓ Corect: <i>Unde mi-a transmis</i> am venit.	Lipsa virgulei, între o circumstanțială de loc antepusă regentei , atunci când nu se insistă asupra ei (1) sau atunci când apare o structură corelativă în regentă (2). Utilizarea greșită a virgulei, atunci când apare circumstanțiala de loc și se insistă asupra ei (3).
1. ✗ Greșit: Când a ajuns a mâncat. ✓ Corect: <i>Când a ajuns,</i> a mâncat. 2. ✗ Greșit: <i>Când l-am chemat atunci</i> a și venit. ✓ Corect: <i>Când l-am chemat, atunci</i> a și venit.	Lipsa virgulei, între o circumstanțială de timp antepusă regentei, atunci când nu se insistă asupra ei (1), când apare o structură corelativă în regentă (2) sau atunci când este intercalată în regentă (3).

3. ✗ Greșit: Niciun bărbat <i>până nu s-a pus în pielea soției</i> nu și-a dat seama ce se întâmplă cu ea. ✓ Corect: Niciun bărbat, <i>până nu s-a pus în pielea soției</i>, nu și-a dat seama ce se întâmplă cu ea. 4. ✗ Greșit: <i>Când m-a chemat</i>, am venit. ✓ Corect: <i>Când m-a chemat</i> am venit.	Utilizarea greșită a virgulei, atunci când apare circumstanțiala de timp și se insistă asupra ei (4).
1. ✗ Greșit: El s-a întristat <i>ca și cum l-ar fi concediat</i>. ✓ Corect: El s-a întristat, <i>ca și cum l-ar fi concediat</i>. 2. ✗ Greșit: <i>Cu siguranță</i> ai fi mers și tu în excursie. ✓ Corect: <i>Cu siguranță</i>, ai fi mers și tu în excursie.	Lipsa virgulei, atunci când circumstanțiala de mod se află înainte sau după regentă (1) sau atunci când circumstanțialul de mod exprimă o atitudine (2).
✗ Greșit: <i>Pentru că nu m-a băgat în seamă</i> nu l-am abordat. ✓ Corect: <i>Pentru că nu m-a băgat în seamă</i>, nu l-am abordat. 3. ✗ Greșit: <i>Pentru că nu m-a băgat în seamă de aceea</i> nu l-am abordat. ✓ Corect: <i>Pentru că nu m-a băgat în seamă, de aceea</i> nu l-am abordat. 4. ✗ Greșit: Nu a venit, <i>pentru că nimeni nu l-a abordat</i>. ✓ Corect: Nu a venit <i>pentru că nimeni nu l-a abordat</i>.	Lipsa virgulei, atunci când circumstanțiala de cauză se află înainte sau după regentă (1) sau atunci când în regentă apare un corelativ (2). Utilizarea greșită a virgulei, atunci când apare circumstanțiala de cauză, însă nu se insistă asupra ei (3, 4).

1. ✗ Greșit: Multe a mai făcut <i>ca să nu mai aibă restanță</i>. ✓ Corect: Multe a mai făcut, <i>ca să nu mai aibă restanță</i>. 2. ✗ Greșit: <i>Ca să nu mai aibă restanță</i> multe a mai făcut. ✓ Corect: <i>Ca să nu mai aibă restanță</i>, multe a mai făcut.	Lipsa virgulei atunci când apare o circumstanțiala de scop, situată înainte (2) sau după regentă (1).
✗ Greșit: Mihaela <i>de teamă</i>, nu a mai răspuns la telefon. Mihaela, <i>de teamă</i> nu a mai răspuns la telefon. ✓ Corect: Mihaela, <i>de teamă</i>, nu a mai răspuns la telefon.	Lipsa virgulelor sau a unei virgule, atunci când circumstanțialele sunt intercalate între subiect și predicat.
1. ✗ Greșit: <i>Vai</i> ce ai făcut! ✓ Corect: <i>Vai</i>, ce ai făcut! 2. ✗ Greșit: <i>Păcatele mele</i> ce faci acolo? ✓ Corect: <i>Păcatele mele</i>, ce faci acolo?	Lipsa virgulei atunci când interjecția (1) sau locuțiunea interjecțională (2) se desparte de restul enunțului.

Tabel 71. Greșeli frecvente în utilizarea virgulei

Aplicație (36)

Alegeți varianta corectă:

a. Vai, dar de ce te-ai supărat?

Vai dar de ce te-ai supărat?

b. Supărat Alin a plecat devreme.

Supărat, Alin a plecat devreme.

c. Ai făcut prăjitură?

Ai făcut, prăjitură?

d. La mulți ani Costel.

La mulți ani, Costel!

e. E zarvă peste tot e agitație.

E zarvă peste tot, e agitație.

f. Profesorul, domnul Stan, a picat toți studenții.

Profesoarul domnul Stan a picat toți studenții.

g. Am învățat, deși am spus că mă voi relaxa.

Am învățat deși am spus că mă voie relaxa.

h. Ce mai faceți copii?

Ce mai faceți, copii?

i. Of ce tare m-am supărat”

Of, ce tare m-am supărat!

j. Cumpărăturile ei azi au fost din salariul rămas.

Cumpărăturile ei, azi, au fost din salariul rămas.

k. Toți au fost cuminți, în plus au răspuns prompt.

Toți au fost cuminți; în plus, au răspuns prompt.

l. Măi nu mă supăra!

Măi, nu mă supăra!

m. Ai vizionat filmul după cartea „Moromeții”?

Am vizionat filmul după cartea Moromeții.

n. Mircea, a vorbit cu fratele tău.

Mircea a vorbit cu fratele tău.

o. Studiind constant vei avea succes academic.

Studiind constant, vei avea succes academic.

p. Cine, vine la petrecere?

Cine vine la petrecere?

12.7 Greșeli lexico-semantic

Cele mai frecvente greșeli lexico-semantic sunt acelea date de prezența pleonasmelor, utilizarea incorectă a omofonelor, de confuziile paronimice sau etimologia populară.

12.7.1 Pleonasmul

Pleonasmul este o greșeală de exprimare care constă în folosirea alăturată a unor cuvinte sau structuri care repetă inutil aceeași idee. Iată câteva exemple dintre cele mai întâlnite greșeli din categoria pleonasmului:

Exemple

1. Pleonasme des întâlnite

- cobor jos
- procent la sută
- a ecraniza un film
- accident neprevăzut
- mijloace mass-media
- foarte excelent
- perioadă de timp
- urcă sus
- a avansa înainte
- comportament agresiv
- a conlucra/colabora împreună
- poate fi posibil
- a prefera mai bine
- părerea mea personală

2. Pleonasme intolerabile

a. repetiția unor forme apropiate

- prevăzut în vederea...
- legi ce urmează a fi abolite în urma inițiativei...
- a fost dezvelită o placă comemorativă în memoria eroilor
- a se adăuga aditivi

b. sinonime aflată în strictă vecinătate

- aproximativ circa o sută
- în jur de vreo douăzeci
- starea continuă să fie menținută;
- posibilitatea nemijlocită de a fi în contact direct cu...
- adunare festivă consacrată sărbătoririi lui...

c. repetiția sensului unui element constitutiv printr-un determinant cu același sens

- a reveni din nou
- a repeta încă o dată
- autobiografia mea
- a încerca o tentativă
- dună de nisip
- a prezice viitorul
- a se bifurca în două
- a scădea hipoglicemia sângelui
- a conviețui împreună etc.

3. Pleonasme greu de recunoscut

- desăvârșit + virtuos/as/expert
- muncă laborioasă = lat. labor „muncă”
- caligrafie frumoasă = gr. kalos „frumos”
- a cronometra timpul = gr. kronos „timp”
- mujdei de usturoi = must+de+ai (lat. „alium”= „usturoi”)
- grade de comparație + renumit/faimos/celebru/strălucit/virtuos
- extraordinar de/ extrem de/ teribili de/ prea tare + splendid
- asocieri neadecvate ale unor prepoziții/ conjuncții/ adverbe: *dar însă, ci iar, decât, numai, dar totuși*
- *chiar* adjectiv pronominal de întărire: *chiar eu însumi*
- adjectiv pronominal de întărire + în persoană: *eu însămi în persoană*

- cuvinte formate cu prefixul „co-” + cu/ alături de/ împreună cu: *coautor alături de, a coexista cu, a coabita împreună cu, a conviețui împreună cu...*
- cuvinte cu prefixul „re-” + iarăși/din nou: *rescrie iarăși, a recorecta din nou*

Aplicație (37)

1. Rescrieți enunțurile, eliminând erorile de exprimare.

- Am cronometrat timpul cu un ceas performant.
- Am obținut un procent de 10 % din suma totală cuvenită.
- În ciclul primar se urmărește ca elevul să aibă o caligrafie frumoasă.
- O să încep printr-o scurtă alocuțiune.
- Sahara este un deșert arid.
- Am ornat cu podoabe camera miresei pentru a-i face o surpriză.
- Florin este momentan zilier cu ziua.
- A traversat dincolo fără niciun fel de ajutor.
- Cel mai optim gând este primul.
- Îmi provoacă un sentiment sufletesc teribil.
- Are un soi de noblețe aristocrată de nedescris.
- La știri a anunțat că în Munții Bucegi a avut loc o nouă avalanșă de zăpadă.
- Între cele două colege a avut loc o nouă altercație verbală.
- Alegerile au fost monopolizate total de partidul comunist.
- În acest film protagonistul principal este John Travolta.
- În fața noastră s-a înfățișat un falnic vestigiu din trecut.
- Grupează la un loc următorii elevi.
- Hodoșa este un nume toponimic foarte interesant.
- Am aflat că uneltește pe ascuns pentru a-mi face rău.

2. Corecrați structurile pleonastice, prin eliminarea unui termen pe care îl considerați inutil.

Nr. crt.	Structură pleonastică	Formă corectă (a)	Structură pleonastică	Formă corectă (b)
a.	averse de ploaie		(a) survola peste	
b.	abuz exagerat		zbor aerian	
c.	direct nemijlocit		bancnotă de hârtie	
d.	blazon de noblețe		mare magnat	
e.	happy-end fericit		fleac neînsemnat	
f.	ghid călăuzitor		calomnii neadevărate	
g.	citronadă de lămâie		ortografie corectă	
h.	mijloace mass-media		democrație populară	
i.	migrenă de cap		în perechi de doi	
j.	bestseller de succes		calamitate de proporții	
k.	a desființa complet		imperios necesar	

12.7.2 Utilizarea incorectă a omofonelor

Atunci când o serie de cuvinte se pronunță la fel, însă scrierea lor este diferită, este foarte importantă cunoașterea sensului acestora, în vederea evitării unor greșeli de scriere.

Urmăriți în tabelul de mai jos o listă de omofone care creează de cele mai multe ori confuzii atunci când trebuie introduse în diferite mesaje scrise:

Exemple

altfel = diferit	alt fel = tip diferit
bine-crescut = cuviincios	bine crescut = dezvoltat bine
bine-cunoscut = celebru	bine cunoscut = știut bine
bineînțeles = desigur	bine înțeles = priceput bine
binevenit = oportun	bine venit = sosit cu bine
bună-creștere = politețe	bună creștere = dezvoltare armonioasă
bunăstare = prosperitate	bună stare = stare bună
bunăvoință = atitudine binevoitoare	bună voie = bună intenție/dispoziție
bun-simț = decență	bun simț = bună intuiție
deodată = brusc	de o dată = referitor la o dată din calendar
defel = deloc	de fel = de origine, de neam
deoparte = izolat	de o parte = în opoziție cu „de altă parte”
deloc = nicidecum	de loc = de origine
întrucât = deoarece	întru cât = în ce măsură

întruna = mereu	într-una = cu sensul „în una”
încontinuu = mereu	în continuu = în progres
numaidecât = imediat	numai de cât = construcție liberă (adv. + prep. + adv.)

Tabel 72. Omofonele – forme și utilizare corectă

Aplicație (38)

Realizați corespondența între exemplele oferite (scrise greșit) și explicațiile privind regulile de scriere corectă.

Exemple de greșeli întâlnite		Reguli de scriere corectă	
1.	Mulțumesc încă <i>odată</i> .	a.	Se scrie „câteodată”, deoarece are sensul de „uneori” și este adv.
2.	Am stabilit <i>odată</i> în care avem timp amândoi.	b.	Se scrie „câte o dată”, deoarece are sensul de „câte o singură dată” și este loc. adv.
3.	Te mai rog <i>odată</i> să încetezi.	c.	Se scrie „nici o dată”, deoarece în acest caz este o loc. adv. și are sensul de „nici o singură dată”;
4.	<i>Câte o dată</i> mă enervezi rău de tot.	d.	Se scrie „tot o dată”, deoarece este loc. adv. și are sensul de „tot o singură dată”.
5.	<i>Nici odată</i> nu mai merg la voi.	e.	Se scrie „totodată”, deoarece este adv. și are sensul de „în același timp”.
6.	<i>Tot o dată</i> , țin să precizez că nu e corect ce ai făcut.	f.	Se scrie „o dată”, deoarece în acest caz este loc. adv. și are sensul de „o singură dată”

7.	<i>Totodată</i> am citit și eu cartea, nu te îngrijora.	g.	Se scrie „o dată”, deoarece este n. card. adv. și are statut de loc. adv.
8.	Uneori i-a luat <i>câteodată</i> în parc, alteori de câte două ori.	h.	Se scrie „niciodată”, deoarece este adv. și are sensul de „în niciun moment”
9.	Nu s-a dus la el, <i>niciodată</i> , nici de două ori.	i.	Se scrie „o dată”, deoarece structura conține un art. nehot. și un s.f. și are sensul de „o zi calendaristică”;
10.	<i>O dată</i> ce ai luat examenul, ești asigurat.	j.	Se scrie „odată și odată”, deoarece este loc. adv. și are sensul de „la un moment dată”
11.	<i>O dată și o dată</i> tot o să termine și ea.	k.	Se scrie „odată ce”, deoarece este loc. adv. și are sensul de „fiind admis că”.
12.	<i>Altă dată</i> era mai curat aerul decât acum.	l.	Se scrie „dinafară”, deoarece este loc. adv. și are sensul de „pe de rost”.
13.	Dacă <i>vre-odată</i> vei vrea să ne vedem, te rog, spune-mi.	m.	Se scrie „vreo dată”, deoarece este adj. pron.+ s.f. și are sensul de „o anumită dată calendaristică”
14.	N-a mai venit <i>demult</i> .	n.	Se scrie „din afară”, deoarece apare prep. + adv. și are sensul „din exterior”.
15.	Ai apucat să stabilești <i>altădată</i> pentru examen?	o.	Se scrie „altădată”, deoarece este adv. și are sensul de „odinioară”.
16.	<i>Dinafară</i> se vede diferit.	p.	Se scrie „vreodată”, deoarece este adv. și are sensul de „cândva”.
17.	Ați stabilit <i>vreodată</i> pentru nuntă?	q.	Se scrie „de mult”, deoarece este loc. adv. Și are sensul de „de multă vreme”.
18.	Am învățat poezia pe <i>din afară</i> .	r.	Se scrie „altă dată”, deoarece este adj. pron. + s.f și are sensul de „o altă zi calendaristică”

12.7.3 Atracția paronimică

Atracția paronimică desemnează confuzia lexico-semantică dintre două paronime, manifestată prin utilizarea unei forme cu semnificația celeilalte. Fenomenul apare, de regulă, în favoarea termenului mai familiar sau mai frecvent utilizat.

În limba română există o serie de dublete sau triplete paronimice care creează în permanență confuzii atât în exprimarea în scris, cât și în cea orală.

În exemplele de mai jos sunt ilustrate o serie de paronime frecvent utilizate în mod eronat, ca urmare a necunoașterii sensului acestora.

Exemple

- **a apropia:** a se deplasa în spațiu mai aproape
- **a apropria:** a-și însuși un lucru
- **a elida:** a înlătura vocala finală a unui cuvânt
- **a eluda:** a evita
- **a infecta:** a contracta o infecție
- **a infesta:** a contamina
- **alineat:** rând retras într-un text
- **aliniat:** care este așezat în linie dreaptă
- **cauzal:** privitor la cauză
- **cazual:** care are caracter întâmplător
- **cofraj:** tipar în care se toarnă materiale de construcții
- **gofraj:** serie de cute paralele aplicate pe o țesătură
- **coliziune:** ciocnire violentă

- **coluziune:** înțelegere secretă între două părți
- **conjectură:** părere bazată pe presupuneri
- **conjunctură:** împrejurare
- **destins:** relaxat
- **distins:** remarcabil
- **eminent:** remarcabil
- **iminent:** inevitabil
- **familial:** care aparține familiei
- **familiar:** cunoscut, obișnuit
- **fiabil:** care prezintă siguranță în funcționare
- **friabil:** care se sparge ușor
- **flagrant:** care sare în ochi
- **fragrant:** mirositor
- **focal:** privitor la focarul lentilelor
- **focar:** punct în care se întâlnesc două raze
- **glacial:** distant, rece
- **glaciar:** privitor la perioada glaciară
- **ineligibil:** care nu poate fi citit
- **inteligibil:** care poate fi înțeles cu ajutorul gândirii logice
- **libret:** textul unei opere muzicale
- **livret:** carnet
- **lignit:** cărbune de pământ de calitate inferioară
- **lihnit:** foarte flămând
- **literal:** a reproduce cuvânt cu cuvânt
- **literar:** care se referă la literatură
- **mangal:** cărbune ușor

- **mangan**: element chimic din grupa metalelor
- **miner**: muncitor care lucrează în mină
- **minier**: privitor la mină
- **petrolier**: care ține / provine din petrol
- **petrolifer**: care este bogat în petrol
- **solidar**: legat de cineva printr-o responsabilitate
- **solitar**: care se găsește singur
- **temporal**: privitor la timp
- **temporar**: de scurtă durată

12.7.4 Accidentul semantic (improprietatea semantică)

Accidentul semantic reprezintă utilizarea unui cuvânt cu formă corectă, dar cu un sens greșit sau diferit de cel acceptat în normă, ca urmare a unor confuzii, analogii sau influențe din alte limbi.

Cele mai cunoscute cuvinte ale căror sensuri sunt frecvent confundate sunt:

- **fortuit** („întâmplător, inopinat”) este folosit cu sensul „forțat”
- **specios** („amăgitor, înșelător, iluzoriu”) – cu sensul „special”
- **salutar** („salvator”) – este folosit și înțeles ca „persoană care merită să fie salutăată”
- **inextricabil** („complicat de înțeles”) – ca „(lucru) care nu poate fi stricat”
- **summum** (fig., „punctul cel mai înalt la care se poate ajunge”) – ca „sumă”.

12.7.5 Etimologia populară

Etimologia populară este fenomenul prin care un cuvânt sau un grup de cuvinte necunoscute sunt modificate de vorbitor sub influența altor forme pe care acesta le consideră apropiate sau înrudite, pe baza unei asemănări de formă, de sens sau a unei asocieri.

În acest proces, *elementul inductor* reprezintă forma care influențează modificarea, iar *elementul indus* este forma rezultată, alterată.

Printre cele mai frecvente cauze ale apariției fenomenului de etimologie populară se numără: gradul de ignoranță a vorbitorului, necunoașterea originii cuvântului și lipsa cunoașterii formei pe care o are cuvântul în varietatea standard a limbii.

Dintre exemplele cele mai cunoscute, amintim:

- **funegru** (pentru „funebru”), pus în relație cu „negru”, care este asociat cu noțiunea de „doliu”;
- **vindecativ** (pentru „vindicativ”), pus în legătură nemotivată semantic cu „vindecător”.
- **boliclinică** (pentru „policlinică”), asociat cu „boală”;
- **renumerăție** (pentru „remunerație”) provine de la corelația cu „a număra”.
- **lăcrămație** (pentru „reclamație”), provine din combinația dintre „reclamație” și „lacrimă” și este preferat (în mod voit) de unii vorbitori, deoarece este probabil un termen mai sugestiv pentru a exprima starea de spirit a celui care reclamă;
- **furnicular** (pentru „funicular”), provine de la „furnică”;
- **antiger** (pentru antigel), provine de la asocierea cu termenul „ger”;
- **incuibație** (pentru „incubație”), pus în legătură semantică cu termenul „cuib”;

12.7.6 Incompatibilitatea semantică

Incompatibilitatea semantică reprezintă o nepotrivire de sens între doi sau mai mulți termeni, manifestată într-un anumit context.

✗ Greșit: România avea **șanse** efective **să piardă** în fața Ucrainei.

→ „efective” (reale, concrete) nu se asociază în mod firesc cu „a pierde”

✓ **Corect:** [...] *șanse reale/mari să câștige sau riscul real de a pierde*

✗ Greșit: În continuare voi **detalia** foarte **succint** problemele cu care se confruntă statul.

→ „a detalia” presupune dezvoltare, în timp ce „succint” indică prezentare pe scurt

✓ **Corect:** [...] *voi prezenta succint / voi detalia problemele*

✗ Greșit: Meciul **s-a soldat** cu **victoria** echipei X.

→ „a se solda” are, în mod tradițional, conotație negativă

✓ **Corect:** *Meciul s-a încheiat cu victoria echipei X*

12.7.7 Nonsensul

Nonsensul reprezintă o construcție lingvistică lipsită de coerență semantică, în care relațiile dintre termeni nu permit construirea unui sens inteligibil.

✗ Greșit: 50 de **procente** la **mie**

→ combină două sisteme de măsură diferite („procente” și „la mie”)

✓ **Corect:** *50‰ sau 50 la mie*

✗ Greșit: Am luat **ambele trei** valize la noi.

→ „ambele” se referă la două elemente, iar „trei valize” indică un număr diferit

✓ **Corect:** *Am luat ambele valize / am luat toate cele trei valize*

✗ **Greșit:** *Mă duc la **onomastica** lui Alexandru pentru că împlinește **10 ani**.*

→ se confundă „onomastica” (ziua numelui) cu „ziua de naștere”

✓ **Corect:** *Mă duc la onomastica lui Alexandru./ Mă duc la ziua de naștere a lui Alexandru, pentru că împlinește 10 ani.*

12.7.8 Cacofonia

Cacofonia desemnează o disonanță fonică rezultată din alăturarea unor secvențe sonore identice sau similare care afectează eufonia enunțului. Termenul „cacofonie” provine din limba greacă: „kakos”, care înseamnă „rău, urât” și „phonia”, care se referă la „voce”.

Exemple de cacofonie:

✗ **Greșit:** Nicu cu Cornel au copilărit în Măgura.

✗ **Greșit:** Ca conținut, am ales această temă.

✗ **Greșit:** Dacă caietul este completat, vei lua 10.

✗ **Greșit:** A înfruntat boala cu curaj.

Pentru a evita cacofonia, unii vorbitori recurg la soluții greșite, precum introducerea „virgulei spuse” („Nicu cu, **virgulă**, Cornel...”) sau utilizarea construcției „ca și” („ca **și** conținut”), pentru a evita formulări precum „ca conținut”. Aceste soluții sunt incorecte. Evitarea cacofoniei se realizează prin reformulare:

✓ **Corect:** Nicu și Cornel au copilărit în Măgura.

✓ **Corect:** În privința conținutului, am ales această temă. / Din punctul de vedere al conținutului.../ În ceea ce privește conținutul...

✓ **Corect:** Dacă ai completat caietul, vei lua 10.

✓ **Corect:** A înfruntat situația cu mult curaj.

Există totuși și o serie de cacofonii acceptate:

* *Biserica catolică*

* *Ion Luca Caragiale*

* *muzica corală*

* *tactica cavaleriească*

* *epoca capitalistă*

* *Banca Comercială*

12.7.9 Echivocul

Echivocul reprezintă nerespectarea topicii cuvintelor într-un enunț, fapt care duce la o înțelegere echivocă (cu două înțelesuri):

✗ Greșit: Vindem pălării pentru bărbați din paie.

→ nu este clar dacă *bărbații sunt din paie* sau *pălăriile sunt din paie*

✓ Corect: *Vindem pălării din paie pentru bărbați.*

✗ Greșit: Achiziționăm biciclete pentru copii din import.

→ nu este clar dacă *copiii sunt din import* sau *bicicletele sunt din import*

✓ Corect: *Achiziționăm biciclete din import pentru copii.*

✗ Greșit: În vânzare sunt ciorapi pentru bărbați lungi.

→ nu este clar dacă *bărbații sunt lungi* sau *ciorapii sunt lungi*

✓ Corect: *În vânzare sunt ciorapi lungi pentru bărbați.*

12.7.10 Tautologia

Tautologia este o repetare inutilă de sens, considerată, în mod obișnuit, o greșeală de exprimare, deși poate fi folosită intenționat cu valoare stilistică.

✗ Greșit: Am vorbit o vorbă.

→ se repetă aceeași idee prin „am vorbit” și „vorbă”

✓ Corect: *Am spus ceva. / Am rostit câteva cuvinte.*

✗ Greșit: am lucrat la această lucrare

→ repetiție inutilă între „am lucrat” și „lucrare”

✓ Corect: *Am realizat această lucrare. / Am lucrat la acest proiect.*

✗ Greșit: Am cimentat casa cu ciment.

→ repetiție între verb și substantiv

✓ **Corect:** *Am cimentat casa.*

✗ **Greșit:** Am desenat un desen frumos.

→ repetiție între „am desenat” și „desen”

✓ **Corect:** *Am realizat un desen frumos.*

12.7.11 Clișeul verbal (greșeală stilistică)

Clișeul verbal desemnează o secvență lingvistică fixată prin uz frecvent, caracterizată prin stereotipie și diminuarea valorii expresive.

În funcție de structură, clișeele pot fi:

- **alcătuite dintr-un singur termen:** practic, automat, fascinant, senzațional, interesant etc.;
- **alcătuite din grupuri cuvinte:** în exclusivitate, la nivelul, în cadrul, pe fondul, în perspectiva, vizavi de etc.
- **propoziții:** Nu-i așa? Ca să zic... Înțelegeți? Înțelegeți ce spun? Știi? Trebuie să vă spun.. etc.

Aplicații

1. Subliniați paronimul potrivit pentru enunțurile următoare, apoi construiți câte un enunț adecvat pentru fiecare paronim neselectat anterior.

- a. Deși i-a făcut o *concesie/concesiune* angajatului, managerul nu a mai acceptat nicio altă discuție.
- b. Oamenii *s-au enervat/inervat* așteptând, deoarece nu se respectă programul afișat pe ușă.
- c. Marc este *solidar/solitar* cu frații săi care au foarte mult de învățat.
- d. O *geantă/jantă* la mașină costă foarte mult.
- e. Fusta de *atlaz/atlas* este foarte scumpă.

- f. Rezultatele de la Olimpiada Națională au fost publicate în *anualul/anuarul* școlii.
- g. *A eludat/A elidat* tot ceea ce i-ar fi stricat imaginea.
- h. În timpul cercetărilor din laborator, a *contactat/a contractat* un virus nou.
- i. „Ursul păcălit de vulpe” este un text *literar/literal*.

12.8 Greșeli de morfologie

12.8.1 Greșeli privind utilizarea substantivului

În tabelul de mai jos sunt prezentate principalele tipuri de greșeli în utilizarea substantivului, în special în ceea ce privește exprimarea numărului și a cazului:

Tipuri de greșeli	Cauze/ explicații	Exemple
<i>Greșeli în exprimarea numărului</i>		
Desinențe de plural greșite	1. Brâncuș (1978) a discutat despre „concurența” pluralurilor neutre în „-uri” și în „-e” și concluzionează că, varianta cu „-uri” este selectată: a. de neutrele neologice cu radical monosilabic (<i>blanc, corp, curs</i> etc.), având ca excepții: <i>act, grad, test</i> b. neutrele terminate în vocală (<i>decolteu, eseu, antreu</i>)	Următoarele cuvinte se întâlnesc în comunicarea orală și scrisă în două variante: <i>aragaz – aragaze – aragazuri</i> <i>chibrit – chibrite – chibrituri</i> <i>compromis – compromise – compromisuri</i> <i>mormânt – morminte- mormânturi</i> <i>tunel – tunele – tuneluri</i>

	c. neologismele insuficient adaptate (<i>corpus, jeep, minus</i>). 2. Neologismele plurisilabice, în special cele derivate cu sufixe, au pluralul în „-e”.	Formele acceptate de DOOM 3 sunt: <i>aragaze, chibrituri, compromisuri, morminte, tuneluri/tunele</i>.
	3. Există cuvinte care prin schimbare desinențelor de plural își schimbă și sensul: <i>complexuri</i> (construcție) <i>complexe</i> (tendință de comportare) <i>raporturi</i> (relații) <i>rapoarte</i> (relatare oficială)	Aștept <i>raporturile</i> de la comisia metodică. Fata are niște <i>complexuri</i> privind corpul ei.
	4. Există substantive la genul feminin feminine marcate prin „-uri” și nu prin „-e” sau „-i”: <i>treburi, certuri, lipsuri, alămuri, ierburi, scumpeturi, favoruri</i> etc.	<i>Alamele</i> astea nu au ce căuta aici. Și-a cumpărat tot felul de <i>ierbi</i> pentru ceai.
	5. Substantivele de genul feminin au, de regulă, la plural una dintre desinențele „-e” sau „-i”.	<i>coli</i>, nu <i>coale</i> <i>plăpumi</i>, nu <i>plapume</i> <i>sorti</i>, nu <i>soarte</i> <i>Ciocolate</i>, nu <i>ciocolăți</i> <i>înghețate</i>, nu <i>înghețări</i> <i>piețe</i>, nu <i>pieți</i>.

Desinențe duble de plural	Conform DOOM 3 marcarea dublă a pluralului se admite pentru anglicisme compuse cu substantivul „man” (bărbat), adică li se schimbă forma pentru a marca pluralul în limba de origine: „man” devine „men” și li se adaugă desinența „-i”. Atenție! Nu adaugă „-s” pentru a marca pluralul în engleză, așa cum se întâmplă în cazul substantivelor regulate.	<i>gentleman</i> – <i>gentlemen</i><i>i</i> și nu <i>getlemens</i> <i>yesman</i> – <i>yesmen</i><i>i</i> și nu <i>yesmens</i> <i>bussinesman</i> – <i>bussinesmen</i><i>i</i> și nu <i>bussinesmens</i>
Confundarea pluralului cu singularul	Există substantive împrumutate din alte limbi, dar care sunt folosite doar cu formă de singular și atunci când ele sunt puse la plural sau forme care în limba de origine nu cunosc decât forme de plural, dar în limba română se încearcă găsirea unei forme de singular.	<i>doi paparrazo</i>, în loc de <i>doi paparazzi</i> <i>doi hamburger</i>, în loc de <i>doi hamburgeri</i> sau <i>o confetă</i> (confetti), <i>o raviolă</i> (ravioli), <i>un mariac</i> (de la mariachi) etc.

Greșeli în exprimarea cazurilor substantivului		
Exprimarea sintetică (prin desinențe) a genitiv-dativului	În limba română există o serie de substantive care au la genitiv- dativ desinența „-e” la care i se adaugă „-i” (fetei, colegei etc.). De aici apare confuzia, astfel încât pentru a forma genitivul-dativul se pune „-ei”, în loc de „-i”. Pentru a evita confuzia, este indicat ca mai întâi substantivul să se pună la forma de plural, apoi să se adauge desinența „-i”.	<i>groapei</i>, în loc de <i>gropii</i> <i>grădinei</i>, în loc de <i>grădinii</i> <i>săptămânei</i>, în loc de <i>săptămânii</i> <i>vioarei</i>, în loc de <i>viorii</i> <i>ceței</i>, în loc de <i>ceții</i> <i>groapă</i> = s.f., sg. → <i>gropi</i> = s.f., pl. → <i>gropii</i> = s.f.,sg., G
Exprimarea invariabilă a genitiv-dativului	În DOOM 1 se împunea folosirea invariabilă a substantivelor de tipul „mass-media”, în cazurile G/D. În DOOM 2, s-a impus utilizarea cu terminația specifică substantivelor feminine cu flexiune regulată: „mass-mediei”. Totuși, chiar dacă suntem la varianta a treia a dicționarului (unde este valabilă aceeași regulă precum în DOOM 2) se observă păstrarea formei invariabile.	 <i>influența mass-media a fost....</i> , în loc de ... <i>influența mass-mediei...</i>

Construcții prepoziționale cu valoare de genitiv sau de dativ	Utilizarea construcțiilor cu prepoziția „la” în locul genitivului flexionar/ dativului sintetic apare destul de frecvent, mai ales în comunicare orală.	<i>mama la soția mea</i> , în loc de <i>mama soției mele</i> . <i>Spăl hainele la toți</i> , în loc de <i>Spăl hainele tuturor(a)</i> . <i>Le-am dat la copii de lucru</i> , în loc de <i>Le-am dat copiilor de lucru</i> .
Exprimarea redundantă a genitivului	redarea redundantă a relației cazuale, și prin prepoziție, și prin forma flexionară de genitiv a determinantului substantivului	<i>reprezentanta a multor grupări</i> , în loc de <i>reprezentantă a multor grupări/ reprezentanta multor grupări</i> .
Confundarea prepoziției a cu al, a, ai, ale din structura genitivului	confundarea prepoziției a cu al (<i>a, ai, ale</i>) din structura genitivului;	<i>membrii ai două grupări</i> , în loc de <i>membrii a două grupări</i>
Confundarea dativului cu genitivul	5. confuzia dintre dativ și genitivul cu a	<i>datorită soțului și a surorii</i> în loc de <i>datorită soțului și surorii</i>

Tabel 73. Greșeli frecvente privind numărul și cazul substantivului

Atenție!

Următoarea listă cuprinde substantive clasificate pe gen (masculin, feminin, neutru), evidențiind formele corecte de plural și eventualele variații.

1. Forme de plural ale unor substantive de gen masculin

algoritm → algoritmi

clește → clești

colonel (= ofițer) → colonei

crenvurst → crenvurști

flagel → flageli (bot. zool.), dar flageluri (s.n. calamități)

hotdog → hotdogi

indice → indici

2. Forme de plural ale unor substantive de gen feminin

bunică (G/D: bunicii) → bunici

cadă (G/D: căzii) → căzi

cariocă (G/D: cariocii) → carioci

ceartă (G/D: certei) → certuri

ceață (G/D: ceții) → cețuri

cicatrice (G/D: cicatricii) → cicatrici

ciocolată (G/D: ciocolatei) → ciocolate

coajă (G/D: cojii) → coji

coală (G/D: colii) → coli

corabie (G/D: corabiei) → corăbii

fașă (G/D: feșei) → feșe

foarfecă (G/D: foarfecii) → foarfeci

gălușcă (G/D: găluștii) → găluști

luntre (G/D: luntrei) → luntre

manta (N/Ac art.: mantaua; G/D: mantalei) → mantale

3. Substantive cu forme duble de plural

căpșună → căpșune/căpșuni

ceremonial → ceremoniale/ceremonialuri

cireașă → cireșe/cireși

coardă → coarde/corzi

copertă → coperte/coperti

politețe → politeți/(fam.) politețuri (= amabilități)

râpă → râpe/râpi
suvenir → suvenire/suveniruri
tunel → tuneluri/tunele
voiaj → voiajuri/voiaje
vopsea → vopsele/vopseluri (= sortimente)
nivel (= înălțime, stadiu, treaptă) → niveluri/nivele

4. Forme de plural ale unor substantive de gen neutru:

abdomen → abdomene	aragaz → aragaze
barem → bareme	boschet → boschete
canal → canale	carusel → carusele
cătun → cătune	ciclon → cicloane
cojoc → cojoace	conac → conace
cotidian (ziar) → cotidiene	curcubeu → curcubece
derapaj → derapaje	deznodământ → deznodăminte
diagnostic → diagnostice	echer → echere
ecler → eclere	făgaș → făgașe
făraș → fărașe	filigran → filigrane
foitaj → foitaje	frâu → frâie
furtun → furtunuri	grep → grepuri
grepfrut → grepfruturi	guvern → guverne
hamac → hamace	hanorac → hanorace
hipermarket → hipermarketuri	horoscop → horoscoape
hotel → hoteluri	infarct → infarcturi
itinerar → itinerare	joben → jobene
labirint → labirinturi	litoral → litoraluri
living → livinguri	monolog → monologuri
motel → moteluri	pervaz → pervazuri
plâns → plânsuri	plapumă → plăpumi
profil → profiluri	rucsac → rucsacuri
sughiț → sughițuri	marșarier → marșariere

mausoleu → mausolee	modul → module
năvod → năvoade	ostrov → ostroave
pact → pacte	paloș → paloșe
parbriz → parbrize	parchet → parchete
pardesiu → pardesie	parlament → parlamente
pârâu → pârâie (dar râu → râuri)	permis → permise
peron → peroane	petic → petice
plânset → plânsete	portmoneu → portmonee
râset → râsete (râs – acțiunea de a râde → râsuri)	rucsac → rucsacuri
scurtcircuit → scurtcircuite	scurtmetraj → scurtmetraje
seminar → seminare	sindrom → sindroame
surmenaj → surmenaje	șampon → șampoane
șantaj → șantaje	tapet → tapete
tarif → tarife	tavan → tavane
tirbușon → tirbușoane	veșmânt → veșminte
vifor → vifore	viraj → viraje
viscol → viscole	vlăstar → vlăstare
vocabular → vocabular(e)	zăcământ → zăcămintе
zăvoi → zăvoaie	zăvor → zăvoare
zmeu (jucărie) → zmeie	zmeu (ființă fantastică) → zmei

Aplicație (39)

1. Rescrieți enunțurile, corectându-le.

- Băieții aceia sunt fii colegei mele.
 - Copii femeii sunt enervanți.
 - N-am nici salariu, nici servicii.
 - Ei sunt arbitri, dar nici nu știu să țină mingiile în mână.
-

- e. Îmi plac ciocolățile cu caramel.
- f. Geamgii aceia sunt socri mei.
- g. Mărimea ouălelor este M.
- h. Ca și subiecți, am ales o clasă din mediul rural.
-

2. Alcătuiți enunțuri cu forma corectă a substantivului:

- a. autovehicol/autovehicul
.....
- b. maieu/maiou
.....
- c. pancardă/pancartă
.....
- d. pancardă/pancartă
.....
- e. biscuite/biscuit
.....
- f. greșeală/greșală
.....
- g. maestru (mecanic)/maistru
.....
- h. patinuar/patinoar
.....
- i. funerariile/funeralile
.....
- j. ghiață/gheață
.....

k. repercursiun/repercusiuni

.....

l. trăzneț/trăsnet

.....

m. trotuar/trotoar

.....

o. crenvurști/cremvuști

.....

p. sanda/sandală

.....

12.8.2 Greșeli privind utilizarea adjectivului

Greșelile privind adjectivul reprezintă abateri de la normele de acord și flexiune, generate, de cele mai multe ori, de necunoașterea sau aplicarea incorectă a regulilor care vizează genul, numărul, cazul și formele specifice ale acestuia.

Exemple

- Adjectivul „drag” are în flexiune doar trei forme flexionare, însă este folosit de cele mai multe ori cu patru forme flexionare. Astfel, potrivit normei morfologice actuale, există identitate între forma de feminin și cea de masculin (*dragi prieteni* și *dragi prietene*). Prin urmare, construcții de tipul: „Dragеле mele prietene...” sau „Ce faceți, dragelor?”, sunt incorecte.
- Un alt adjectiv care ridică probleme pentru vorbitori este adjectivul „ultim”. Spre deosebire de adjectivul „drag”, acesta are patru forme

flexionare, însă de cele mai multe ori, pentru forma de feminin se folosește forma de masculin: *ultimile pagini*, în loc de *ultimele pagini*. Fenomenul fonetic care apare în această situație se numește asimilare.

- Același fenomen se întâlnește și în cazul adjectivului „intrinsec”, care are patru forme flexionare, însă de cele mai multe ori pentru forma de feminin plural se folosește forma de masculin plural: *calități intrinseci*, în loc de *calități intrinsece*.
- Adjectivele terminate în „x” se scriu la masculin plural cu „cș”: *complex – complecși, fix – fîcși, ortodox – ortodocși* etc.
- Adjectivele în „-iu” (masculin singular): *argintiu, arămiu, vișiniu* etc.
 - la plural nearticulat se scriu cu doi „i”: *argintii, arămii, vișinii* etc.
 - la plural articulat se scriu cu trei „i”: *argintiii, arămiii, vișinii* etc.
- Pluralul nearticulat al adjectivelor masculine (și uneori feminine) se scrie cu un singur „i”: *reci, acri, albaștri, amari, aspri, celebri, mândri, mediocri, neutri, simpli, iluștri, tereștri*.
- Se scriu cu doi „i” când sunt antepuse: *buni prietenî → prietenii buni*.
- Unele adjective neologice au diftongare la feminin: *analogă, monogamă, economă, pitorească*.
- Unele adjective nu cunosc fenomenul de diftongare: *autonomă, balcanescă, dantescă, gigantă*.
- Adjectivele terminate în „-uos” au următoarele forme:
 - feminin singular: „-uoasă”: *respectuoasă, somptuoasă, fructuoasă* etc.
 - feminin plural: „-uoase”: *respectuoase, somptuoase, fructuoase* etc.
- Sunt corecte formele: *afectuos, fastuos, maiestuos, merituos, ambiguu, asiduu, perpetuu, superfluu, ambulatoriu, contradictoriu, derizoriu, executoriu, giratoriu, meritoriu, notoriu, obligatoriu*
- La feminin, G/D singular nearticulat coincide cu pluralul nearticulat: *note bune / acestei note bune*

- Forma articulată se obține prin adăugarea articolului „-i”: *notei bune, marii speranțe* etc.
- Adjectivele „anumit”, „diferit”, „mult”, „puțin”, „tot” la G/D plural au desinența pronominală „-or”: *anumitor, diferitor, multor* etc.
- Există forme speciale de plural ale adjectivelor: *mixt* → *micști*; *chel* → *chei*; *îndestul* → *îndestui*; *sătul* → *fuduli* etc.

Aplicație (40)

Subliniați variantele acceptate de normele în vigoare:

a. accesoriu/accesor	n. electrocasnice/electrocaznice
b. ad-hoc/adhoc	o. eficace/eficaci
c. analogă/analoga	p. extravertit/extrovertit
d. bleumarin/bleumaren	q. filozofic/filosofic
e. brusci/bruști	r. fizico-chimic/fizicochimic
f. bunicică/bunicea	s. grizonant/grizonat
g. caracteristici/caracteristice	t. inopinat/inopinant
h. conclusiv/concluziv	u. intravertit/introvertit
i. continuu/continuu	v. israelian/izraelian
j. corosiv/coroziv	w. majestuos/maestos
k. dârje/dârze	x. maro/maron
l. dârjii/dârzi	y. mediteraneeen/mediteranean
m. definitoriu/definitor	z. meritor/meritoriu
a'. mofluji/mofluzi	f'. pătrat/patrat
b'. novice/novici	g'. provizor/provizoriu
c'. obezi/obeji	h'. raiat/reiat
d'. obligatoriu/obligator	i'. sangvin/sanguin
e'. omoloagă/omologă	j'. tumultuos/tumultos

12.8.3 Greșeli privind utilizarea verbului

În tabelul de mai jos sunt ilustrate greșeli frecvente privind utilizarea modurilor și a timpurilor verbale:

Tipuri de greșeli	Explicații/ cauze	Exemple
Greșeli în exprimarea timpurilor verbale: indicativ prezent și conjunctiv prezent	Verbul „a copia” este folosit adesea greșit la indicativ prezent sau conjunctiv prezent: <i>eu copii/ eu copiu/ să copii/ să copiu</i>, în loc de <i>copiez, să copiez</i>. Un alt verb care ridică probleme este verbul „a avea” la timpul conjunctiv prezent, care de cele mai multe ori este marcat incorect (<i>să aibe</i>, în loc de <i>să aibă</i>).	✗ Greșit: De ce <i>copii</i> de pe internet? ✓ Corect: De ce <i>copiezi</i> de pe internet? ✗ Greșit: La examenul acesta vreau și eu <i>să copii</i>. ✓ Corect: La examenul acesta vreau și eu <i>să copiez</i>. ✗ Greșit: Vrea <i>să aibe</i> tot ce nu au avut frații săi. ✓ Corect: Vrea <i>să aibă</i> tot ce nu au avut frații săi.
	În limba română clasa verbelor cu sufixul „-ez”, de aceea se creează confuzii în ceea ce privește anumite verbe la indicativ, prezent, persoana a III-a. Variantele acceptate de DOOM 3 sunt următoarele: <i>perturbă, prelevează, resuscitează și înfiripă</i>.	<i>perturbă</i> vs <i>perturbează</i> <i>prelevă</i> vs <i>prelevează</i> <i>resuscită</i> vs <i>resuscitează</i> <i>înfiripă</i> vs <i>înfiripează</i>

	Există verbe care acceptă ambele variante: cu sau fără „-ez”, însă se diferențiază semantic; (Dindelegan 1987: 8 1-82). Folosirea acestora în sens invers conduce la greșeli gramaticale.	<i>acord</i> (atenție) vs <i>acordez</i> (un instrument muzical) <i>manifest</i> (interes) vs <i>manifestez</i> (pentru pace interioară) <i>ordon</i> (soldaților) vs <i>ordonez</i> (hainele în dulap) <i>însemnez</i> (notez prin scris/ las un semn de recunoaștere) vs <i>înseamnă</i> (am o anumită semnificație).
Greșeli în exprimarea timpului mai-mult-ca-perfect	Folosirea desinenței „-ră” atunci când se dorește exprimarea la persoana I singular.	✗ Greșit: Eu <i>primeserăm</i> un cadou, dar nu l-am acceptat. ✓ Corect: Eu <i>primisem</i> un cadou, dar nu l-am acceptat.
	În sens invers, se întâlnesc situații în care verbul la imperfect se utilizează fără desinența „-ră”, chiar dacă se dorește exprimarea la persoana I, plural.	✗ Greșit: Noi <i>văzusem</i> filmul când a apărut în cinema. ✓ Corect: Noi <i>văzuserăm</i> filmul când a apărut în cinema.
	Folosirea desinenței pentru persoana I, singular, atunci când se dorește exprimarea la persoana a II-a, singular este o greșeală destul de comună.	✗ Greșit: <i>Luasei</i> tu ceva de ai avut curaj. ✓ Corect: <i>Luaseși</i> tu ceva de ai avut curaj.

Greșeli în exprimarea perfectului simplu	La persoana a III-a singular, nu avem desinența „-i”, care este specifică persoanei I, singular, totuși aceasta se regăsește destul de frecvent, în scris, la verbele terminate în „i” la infinitiv, deoarece la perfectul simplu „-i” final este sonor.	✗ Greșit: El <i>venii</i> mai devreme. ✓ Corect: El <i>veni</i> mai devreme.
Greșeli în exprimarea timpului imperfect	În enunțul dat, forma „vroiam” este incorectă. Imperfectul verbului „a vrea” este „voiam”, nu „vroiam”.	✗ Greșit: <i>Vroiam</i> să îți amintesc și ție că mâine avem inspecție în școală. ✓ Corect: <i>Voiam</i> să îți amintesc și ție că mâine avem inspecție în școală.
Greșeli în exprimarea viitorului popular	Greșeala apare prin confuzia dintre „vor” (formă verbală autonomă) și particula invariabilă „o” din structura viitorului popular „o să”.	✗ Greșit: <i>Or</i> să vină și ei până la urmă. ✓ Corect: <i>O</i> să vină și ei până la urmă.
Greșeli în exprimarea timpului conjunctiv perfect	Forma „să fii venit” este incorectă. La conjunctiv perfect, auxiliarul „a fi” este invariabil: „să fi venit”, indiferent de persoană.	✗ Greșit: Sper ca el <i>să fii venit</i> , dacă părinții lui nu și-au exprimat această intenție. ✓ Corect: Sper ca el <i>să fi venit</i> , dacă părinții lui nu și-au exprimat această intenție.

Greșeli în exprimarea modului imperativ	Greșeala apare prin folosirea formei de imperativ afirmativ („fă”, „zi”, „du”) în locul infinitivului scurt, care este obligatoriu la imperativul negativ. Folosirea la imperativ afirmativ a verbului „a fi” cu un sigur „i” sau a verbului „a zice” cu doi „i”.	✗ Greșit : Nu <i>fă</i> și tu greșeala asta. ✓ Corect: Nu <i>face</i> și tu greșeala asta. ✗ Greșit: Nu <i>zi/ zii</i> nimic! ✓ Corect: Nu <i>zice</i> nimic! ✗ Greșit: Nu <i>du</i> gunoiul altcuiva. ✓ Corect: Nu <i>duce</i> gunoiul altcuiva! ✗ Greșit: <i>Fi</i> cuminte! ✓ Corect: <i>Fii</i> cuminte! ✗ Greșit: <i>Zii</i> ceva și tu! ✓ Corect: <i>Zi</i> ceva și tu!
Greșeli privind trecerea verbelor din „-ea” în „-e” și invers	Toate exemplele ilustrează folosirea greșită a unor forme verbale din cauza analogiei cu alte verbe sau a confundării temei corecte.	✗ Greșit: Iubirea poate <i>apare</i> pe neașteptate. ✓ Corect: Iubirea poate <i>apărea</i> pe neașteptate. ✗ Greșit: Știu unde <i>mi-ar place</i> să merg în luna de miere. ✓ Corect: Știu unde <i>mi-ar plăcea</i> să merg în luna de miere. ✗ Greșit: Salariul <i>va scade</i> cu 15%. ✓ Corect: Salariul <i>va scădea</i> cu 15%.

		✗ Greșit: Dacă <i>ai tace</i> și tu odată... ✓ Corect: Dacă <i>ai tăcea</i> și tu odată... ✗ Greșit: Se aude de parcă cineva <i>ar bătea</i> la ușă. ✓ Corect: Se aude de parcă cineva <i>ar bate</i> la ușă.
Greșeli privind verbele reflexive	Adăugarea nejustificată a pronumelui reflexiv „se” la verbe care nu sunt reflexive sau prin folosirea improprie a construcției impersonale cu „se”. Este tendința de a transforma orice acțiune într-una „impersonală”, dar sistemul verbal nu permite asta la toate verbele.	✗ Greșit: Mami, Gabriel iar <i>se râde</i> de mine! ✓ Corect: Mami, Gabriel iar <i>râde</i> de mine! ✗ Greșit: Nu <i>se merită</i> să muncești atât. ✓ Corect: Nu <i>merită</i> să muncești atât. ✗ Greșit: Nu <i>se există</i>, am spus eu furios. ✓ Corect: Nu <i>există</i>, am spus eu furios. ✗ Greșit: Alin nu <i>se conversează</i> cu mine. ✓ Corect: Alin nu <i>conversează</i> cu mine. ✗ Greșit: Dacă femeia nu mai acceptă situația, <i>se divorțează</i>.

		✓ Corect: Dacă femeia nu mai acceptă situația, <i>divorțează</i>. ✗ Greșit: Dacă doriți <i>să vă riscați</i>, puteți încerca. ✓ Corect: Dacă doriți <i>să riscați</i>, puteți încerca.
Greșeli privind verbele impersonale	Folosirea greșită a verbelor impersonale sau neînțelegerea unor construcții fixe.	✗ Greșit: <i>Ne-am întâmplat</i> alături de puzderia asta de oameni. ✓ Corect: <i>Ne-am nimerit</i> alături de puzderia asta de oameni. ✗ Greșit: Un tânăr și prietena lui <i>erau</i> să-și piardă viața azi-noapte. ✓ Corect: Un tânăr și prietena lui <i>era</i> să-și piardă viața azi-noapte. ✗ Greșit: <i>Ce-s</i> cu pozele astea? ✓ Corect: <i>Ce-i</i> cu pozele astea? ✗ Greșit: Ei <i>au trebuit</i> să plece. ✓ Corect: Ei <i>a trebuit</i> să plece.

Tabel 74. Greșeli privind utilizarea verbului

Aplicație (41)

Subliniați forma corectă a verbului:

- a. Maria *absolvește/absolvă* facultatea în anul 2027.
- b. Se teme ca fantoma lui ne *bântuie/bântuiește*.
- c. Pe acel bărbat îl *bănuiește/bănuie* de ucidere de inculpă.
- d. Carlo *contemplă/contemplează* peisajul din spatele casei.
- e. Mă *apropiu/apropii* de finalizarea lucrării de licență.
- f. Noi *închiriem/închiriăm* mașină pentru weekend.
- g. Studentul *anticipează/anticipă* evenimentele la care va trebui să participe în semestrul al II-lea.
- h. Noi ne *recreem/recreăm* făcând plimbări pe Lemeș.
- i. În loc să facem sport, *zاعم/zăcem* toată ziua în pat.
- j. El *va agreea/va agreea/v-a agreea* propunerea noastră?
- k. Dacă nu-mi *vor place/vor plăcea* mofturile tale, ne vom întoarce acasă.
- l. Dacă nu *va bătea/va bate* vântul, va fi o căldură de nesuportat.
- m. După această revoluție, *se va pustii/se va pusti* patria.
- n. În curând *vor dispărea/vor dispărea* toți bătrânii satului.
- o. Mara nu *va veni/v-a veni* la festivitatea de încheiere.
- p. Când voi *veți fi/veți fii* în oraș, noi *vom fi ajuns/vom fii ajuns* la bunici.
- q. *Spuneți-voi/Spune-ți-voi* o poveste dacă vei fi cuminte.

12.8.4 Greșeli privind utilizarea pronomelui

a. Pronumele personal

✗ **Greșit:** **Strângeți** jucăriile din cameră, Andrei.

✓ **Corect:** **Strânge-ți** jucăriile din cameră, Andrei!

¶ Cliticul pronominal „-ți” urmează doar după un verb la imperativ singular, nu și după verbele la imperativ cu forma de plural.

✗ **Greșit:** **Strânge-ți** masa, copii!

Corect: **Strângeți** masa, copii!

¶ Desinența de persoana a II-a, plural este confundată cu cliticul pronominal.

b. Pronumele de politețe

✗ **Greșit:** Gospodăria **lui matal**e este plină de păsări.

✓ **Corect:** Gospodăria **matal**e este plină de păsări.

¶ Pronumele de politețe „matal” este utilizat, incorect, cu marca pleonastică „lui”.

c. Pronumele reflexiv

✗ **Greșit:** **Vi-o** trimit prin e-mail.

✓ **Corect:** **V-o** trimit prin e-mail.

¶ Forma „vi” nu este admisă în această combinație de clitice. În construcția dativ + acuzativ, norma actuală impune forma „v-” (vouă) înaintea pronumelui de acuzativ „o”: v-o trimit (= vouă o trimit).

✗ **Greșit:** **Și-a** renovat casa **sa**.

✓ **Corect:** **Și-a** renovat casa.

¶ Asocierea pronumelui reflexiv cu valoare posesivă cu un adjectiv pronominal posesiv este pleonastică.

* Fac excepție structurile fixate în limbă, de tipul: **Își** vede de viața **sa**/ de treaba **sa**.

✗ **Greșit:** Eu **a-și** face temele, dar nu am timp.

¶ Apare confuzie între verbul auxiliar „aș” și structura omofonică „a-și”.

✓ **Corect:** Eu **aș** face temele, dar nu am timp.

c. Pronumele și adjectivul pronominal posesiv

✗ **Greșit:** Ai noștrii / Părinții noștrii/ voștrii nu vor să mai fie puși în situația asta.

✓ **Corect:** Ai noștri / Părinții noștri/ voștri nu vor să mai fie puși în situația asta.

¶ Scrierea formelor de masculin plural ale pronumelui/ adjectivului pronominal posesiv cu doi „-i”.

✗ **Greșit :** I-am dat noră-mi/ soră-si/ maică-si un cadou.

✓ **Corect:** I-am dat noră-mii/ soră-mii/ maică-mii un cadou.

¶ În genitiv, adjectivul pronominal posesiv se scrie cu doi „-i”.

✗ **Greșit:** Arghezi și Blaga, în operele sale, au evidențiat cele mai importante caracteristici ale modernismului.

✓ **Corect:** Arghezi și Blaga, în operele lor, au evidențiat cele mai importante caracteristici ale modernismului.

¶ Atunci când ne referim la mai mulți posesori este corect să utilizăm structura lor, nu sale.

d. Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ

✗ **Greșit:** Femeia aceea nu a mai răspuns la solicitările pe care oamenii aceea le-au făcut./ Aceiași fată și aceeași băieți ne-au solicitat și în vara aceasta.

✓ **Corect:** Femeia aceea nu a mai răspuns la solicitările pe care oamenii aceea le-au făcut./ Aceeași fată și aceeași băieți ne-au solicitat și în vara aceasta.

¶ Confuzie între demonstrativele de depărtare și de identitate din cauza faptului că se pronunță asemănător (formă de feminin singular și formă de masculin plural).

✗ **Greșit:** I-am dat aceleeași studente un punct în plus la examen.

✓ **Corect:** I-am dat aceleiași studente un punct în plus la examen.

¶ Dublarea lui „e” la genul femin ca în cazul demonstrativului de depărtare, feminin, singular, însă forma corectă a demonstrativului de identitate este: aceeaia+ particula invariabilă „-și”.

✗ **Greșit:** Băiatului **acela** îi este rău.

✓ **Corect:** Băiatului **aceluia** îi este rău.

¶ Lipsa acordului în gen, număr și caz cu substantivul regent.

e. Pronumele și adjectivul pronominal relativ

✗ **Greșit:** Cartea **care** ai scris-o este interesantă.

✓ **Corect:** Cartea **pe care** ai scris-o este interesantă.

¶ Lipsa prepoziției „pe” atunci când pronumele relativ îndeplinește funcția de complement direct.

✗ **Greșit:** Știu **pe care** poezie am să o învăț pentru serbare.

Corect: Știu **care** poezie am să o învăț pentru serbare.

¶ Folosirea prepoziției „pe” atunci când complementul direct este un substantiv care denumește inanimate, iar „care” este adjectiv pronominal.

✗ **Greșit:** Fata **a căror** frați au câștigat participă la „Românii au talent”.

✓ **Corect:** Fata **ai cărei** frați au câștigat participă la „Românii au talent”.

¶ Nu este respectată regula potrivit căreia acordul nu este făcut „în cruce”, astfel încât pronumele relativ să se acorde cu substantivul din propoziția regentă, iar articolul cu substantivul din propoziția regentă.

✗ **Greșit:** Băiatul **care** ai discutat **cu el** este vecinul meu.

✓ **Corect:** Băiatul **cu care** ai discutat ~~cu el~~ este vecinul meu.

¶ Pronumele este folosit invariabil, fiind reluat printr-un pronume personal ce ocupă funcția pronumelui relativ.

✗ **Greșit:** Tu ești o persoană care **te îngrijești** de toate.

✓ **Corect:** Tu ești o persoană care **se îngrijește** de toate.

¶ Acordul se face, în mod greșit, cu subiectul din regentă „tu” și nu cu substantivul cu funcție de nume predicativ „persoană”.

f. Pronumele și adjectivul pronominal nehotărât

✗ **Greșit:** Ai **vre-o** idee mai bună?

✓ **Corect:** Ai **vreo** idee mai bună?

¶ Adjectivul pronominal nehotărât nu se scrie niciodată cu cratimă. În acest caz, confuzia este dată de falsa suprapunere cu prepoziția „într-o”.

g. Pronumele și adjectivul pronominal negativ

✗ **Greșit:** N-am cerut **la nimeni** nimic.

✓ **Corect:** N-am cerut **nimănui** nimic.

¶ Dativul pronumelui „nimeni” se construiește cu prepoziția „la”+ forma de nominativ- acuzativ a pronumelui (variantă acceptată doar de registrul popular).

✗ **Greșit:** **Nimeni** dintre cei prezenți **nu au răs**.

✓ **Corect:** **Nimeni** dintre cei prezenți **nu a răs**.

¶ Segmentele componente se scriu în două cuvinte doar dacă au alte valori morfologice: „Nu dorea să cumpere **nici o** floare, **nici două**”.

✗ **Greșit:** **Nici o** fată nu a venit la spectacol.

✓ **Corect:** **Nicio** fată nu a venit la spectacol.

¶ Atunci când pronumele „nimeni” este subiect, se impune forma de singular.

g. Adjectivul pronominal de întărire

✗ **Greșit:** Eu **însumi** am sunat la poliție, a spus **Alina**.

Tu **însuși** ai ridicat coletul.

✓ **Corect:** Eu **însămi** am sunat la poliție, a spus **Alina**.

Tu **însuți** ai ridicat coletul.

¶ Adjectivul pronominal de întărire nu este acordat în gen, număr și caz cu regentul său.

Aplicație (42)

Încercuiți forma corectă:

- a. Cine dintre cei veniți *vor lua/va lua* cuvântul?
- b. Fata *a căruia/al cărei* frate a dispărut este Magda.
- c. *Care/Pe care* caiet mi-l cumperi?
- d. Colegul în spatele *căreia/căruia* stau este foarte obraznic.
- e. *Cea ce/Ceea ce* mi-a povestit m-a întristat.
- f. Tu ai fost persoana care *ai sesizat/a sesizat* că nu sunt bine.
- g. Băiatul cu mașina *căreia/căruia* mă plimb este foarte frumos.
- h. *A lu' cine/A cui* este bicicleta?
- i. Lecția *care/pe care* ai predat-o a fost altfel.
- j. Ești o femeie care *te respectă/se respectă*.
- k. Cui *le-ai zis/i-ai zis* despre noi?
- l. Inginerul *al cărei/a căruia* mamă ne-a îngrijit este unchiul meu.
- m. Cine *are/au* de câștigat din afacerea aceasta?
- n. I-am dat *aceleiași/aceleeași* fete premiul I.
- o. Am făcut două exerciții, *celelalte/pe celelalte* le rezolv mâine.
- p. *Celălalt/Celălalt* iubit era mai îndrăzneț.
- q. *Cei/Ce-i* care au sosit sunt vecinii mei.
- r. Cărțile sunt *a/ale* tale.
- s. Câinii sunt *a/ai voștri/voștrii*?

12.8.5 Greșeli privind utilizarea numeralului

Numeralul, deși pare o clasă gramaticală destul de stabilă și previzibilă, generează frecvent greșeli de acord, de formă sau de construcție atât în vorbirea de zi cu zi, cât și în exprimarea scrisă. Iată câteva situații în care numeralul este utilizat greșit:

Exemple

- **Confuzia dintre numeralul cardinal și pronumele nehotărât**

✗ **Greșit:** Doi au venit, **unul** a plecat.

✓ **Corect:** Doi au venit, **unu** a plecat

¶ Numeralul cardinal se utilizează fără „-l” final, care este specific pronumelui nehotărât (**Unul** a venit, **altul** a plecat.)

- **Exprimarea orei**

✗ **Greșit:** Este ora doi.

✓ **Corect:** Este ora **două**.

¶ Numeralul se acordă cu substantivul „ora” (feminin).

- **Exprimarea procentelor**

✗ **Greșit:** două procente la sută

✓ **Corect:** două procente / doi la sută / 2%

¶ „La sută” și „procent(e)” sunt echivalente și nu se folosesc împreună.

- **Exprimarea aproximației**

✗ **Greșit:** între 10–12 elevi

✓ **Corect:** între 10 și 12 elevi / 10–12 elevi

¶ Aproximația se exprimă fie prin construcții cu „între... și...”, fie prin alăturarea numeralelor (X–Y), fără combinarea celor două procedee.

- **Exprimarea genitivului cu numeral**

✗ **Greșit:** votul la doi senatori

✓ **Corect:** votul a doi senatori

¶ Genitivul numeralului se exprimă prin prepoziția „a”, nu prin „la”.

- **Exprimarea dativului cu numeral**

✗ **Greșit:** A dat note a doi elevi.

✓ **Corect:** A dat note la doi elevi.

¶ Exprimarea genitivului prin prepoziția „la”, în loc de „a”.

- **Exprimarea datei**

✗ **Greșit:** unu martie

✓ **Corect:** întâi martie (1 martie)

¶ Pentru prima zi a lunii se folosește ordinalul; pentru celelalte zile, cardinalul.

✗ **Greșit:** Douăzeci și una aprilie.

✓ **Corect:** Douăzeci și unu aprilie.

¶ La datele de 21 și 31 se utilizează forma de masculin a numeralului.

✗ **Greșit:** Două mai. (considerată unică formă corectă)

✓ **Corect:** Doi mai / Două mai.

¶ La datele de 2, 12 și 22 sunt admise atât formele de masculin, cât și cele de feminin.

- **Acordul numeralului cardinal**

✗ **Greșit:** douăzeci și unu de studente

✓ **Corect:** douăzeci și una de studente

¶ Numeralul cardinal se acordă în gen cu substantivul determinat „studente”.

✗ **Greșit:** Am stat doisprezece zile în vacanță.

✓ **Corect:** Am stat douăsprezece zile în vacanță.

¶ Numeralul cardinal se acordă în gen cu substantivul determinat, deoarece „zile” este feminin plural.

Aplicație (43)

Încercuiți forma corectă a numeralelor ordinale din enunțurile de mai jos.

- Am cumpărat *al zecilea/al zecelea* model de mașină de la același producător.
- Culoarea *întâii/întâiei/întâiaei* case de pe stradă este roz.
- Mama mea este născută pe *unu/întâi* mai.
- La știri s-a anunțat *al milionulea/al milioaneia/al un milionulea* câștigător.
- Când am fost în clasa *a doisprezecea/a douăsprezecea*, am studiat foarte mult.
- Cezar a fost *al optelea/al optulea* sosit la îmbarcarea pe vas.
- Am scris *a cincea/a cincia* carte.

12.8.6 Greșeli privind utilizarea adverbului

a. Confuzia cu adjectivul

- „Consumați zilnic ~~minim~~ (*minimum*) doi litri de lichide!” (Kanal D, 18.05.2024)

¶ Faceți proba următoare: „Consumați zilnic *vreo/ aproximativ* doi litri de lichide!”

- Problema a fost analizată ~~la-maxim~~ (*la maximum*).

b. Încălcarea restricției de utilizare

- Fata aceea este ~~cea~~ (cel) mai bine plătită.

¶ Atunci când adverbul este la superlativ absolut și determină un adverb sau un adjectiv, formantul „cel” nu își schimbă forma.

- Nu ~~mai m-am dus~~ (m-am mai dus) la facultate după terminarea liceului.

¶ „Mai”, „cam” sau „și” se utilizează între pronume, respectiv auxiliar și verb:

- Am ~~decât~~ (doar) 500 de lei.

¶ Semiadverbul restrictiv „decât” presupune raportarea la un verb cu formă negativ, iar în acest caz este la formă afirmativă. Semiadverbele restrictive „numai” și „doar” nu sunt sinonime cu „decât” și în context negativ.

Aplicație (44)

Rescrieți enunțurile, corectându-le.

- Tu ai decât două variante.
- Mai ai fost o dată la Băi?
- A intrat înăuntrul pentru a vedea de ce e atâta gălăgie.
- Toate mâncărurile sunt destule de aromate.
- Stomatologul m-a ajutat să am niște dinți strălucitori de albi.
- El mai are de scris minim două pagini.
- Bebelușul plânge într-una.
- Ei sunt proaspeți căsătoriți.

12.8.7 Greșeli privind utilizarea prepoziției

a. Utilizarea unei prepoziții în locul alteia

- Rămâneți ~~pe~~ (la) telefon!
- Am avut funcția de consilier ~~pe~~ (în) probleme de didactică.

- Și-a asumat răspunderea ~~pe~~ (pentru) cele două probleme.
- Și-a amintit ~~despre~~ (de) fenomenul petrecut anul trecut.
- Lui nu-i place ~~despre~~ (de) ea.

b. Evitarea cacofoniei

- Ca director, dar și ~~ea-și~~ (în calitate de) coleg îți spun că nu este în regulă comportamentul tău.

c. Folosire nejustificată a lui „și”

- Noi ~~ca și~~ români ar trebui să fim mai uniți.

d. Lipsa prepoziției.

- Un avion cu 170 (de) ~~persoane~~ la bord a aterizat de urgență la Berlin.
- Cartea (pe) ~~care~~ am citit-o.

e. Folosirea nearticulată a cuvântului „punct” urmat de genitiv

- Din punct(ul) de vedere al conținutului socot că nu am depășit programa.

f. Amestecarea valorilor semantice ale lui „datorită” și „din cauza”

- Am luat examenul ~~din cauza~~ lui.
- Am picat examenul ~~datorită~~ lui.

g. Acord greșit în construcția „în ceea ce privește”

- În ceea ce ~~privesc~~ (privește) discuțiile de ieri, lucrurile sunt clare.

Aplicație (45)

Corectați construcțiile de mai jos.

- ...au avut ca și cauze diferite certuri... –
- ...e greu de învins ca și om... –
- ...îi dai sfaturi așa, ca și bunic... –
- ...s-a vorbit despre poluare ca și cauză a schimbărilor climatice... –

- e. ...lucra ca și profesor... –
- f. ...pentru zona aceasta de Europa... –
- g. ...mă bucur că ai venit la Moldova... –
- h. ...se potrivește cel mai bine pe profilul de inginer... –.....
-
- i. ...din punct de vedere al medicului ... –
- j. ...de la 30 lei la 100 de lei... –
- k. ...Andrei are 179 voturi... –
- l. ...se vor cumpăra 5 milioane doze de vaccin... –
- m. ...57 refugiați... –

12.8.8 Greșeli privind utilizarea conjuncției

a. Utilizarea nejustificată a locuțiunii „ca să” în propoziții necircumstanțiale

- Am vrut ~~ea-să~~ (să) fim corecți.

¶ Conjuncția nedisociată „ca să” se utilizează atunci când exprimă scopul, introducând circumstanțiale de scop; este greșită utilizarea acesteia în propoziții necircumstanțiale.

b. Confuzia dintre conjuncțiile „or” și „ori”

- Marina ~~or~~ (ori) Alina a fost la cumpărături.

¶ În exemplu de mai sus, apare o confuzie între conjuncția adversativă neologică „or” și conjuncția disjunctivă „ori”.

c. Utilizarea inconsecventă a conjuncțiilor disjunctive

- El ~~ori~~ va rămâne repetent, ~~fi~~ ~~ori~~ va trece de milă.

¶ Pentru redarea unui raport disjunctiv, cele două conjuncții trebuie să fie identice. Utilizarea unei conjuncții disjunctive sinonime, nu identice, drept corelativ poate îngreuna înțelegerea enunțului.

d. Omiterea elementului corelativ „atât” în construcția „atât..., cât și...”

- Am aflat (atât) despre divorț, ~~cât și~~ despre plecarea lui în Germania.

¶ Locuțiunea conjuncțională copulativă „cât și” se construiește cu elementul adverbial corelativ „atât”.

e. Asocierea nejustificată a conjuncțiilor adversative

- Fetița a învățat, ~~dar totuși~~ nu a știut foarte bine lecția.

¶ Nu se recomandă utilizarea simultană a lui „dar” și „totuși”, deoarece exprimă aceeași relație adversativă.

f. Utilizarea abuzivă a construcției „faptul că”

- Am înțeles ~~faptul~~ că vei veni.

¶ În astfel de contexte este suficientă conjuncția subordonatoare „că”.

g. Utilizarea incorectă a lui „ca să” în propoziții necircumstanțiale

- Îmi doresc ~~ea să~~ nu te mai văd niciodată.

¶ Conjuncția nedisociată „ca să” exprimă scopul; este incorectă în propoziții care nu exprimă finalitatea.

Aplicație (46)

Alegeți varianta corectă:

- a. El ar vrea ca să vă arate proiectul său. / El ar vrea să vă arate proiectul său.
- b. Vorbim atât despre problemele copiilor, dar și despre ce proiecte au în continuare. / Vorbim atât despre problemele copiilor, cât și despre ce proiecte au în continuare.

- c. Asociația se ocupă nu numai cu oameni în vârstă, dar pregătește și alte surprize. / Asociația se ocupă nu numai de oameni în vârstă, ci și de alte surprize.
- d. Fie că vorbim de Marina, sau de Corina, situația este aceeași. / Fie că vorbim de Marina, fie de Corina, situația este aceeași.
- e. Nu va fi un drum ușor dar suntem gata să pornim! / Nu va fi un drum ușor, dar suntem gata să pornim!
- f. Dar era răcit? / Dar, era răcit?
- g. Știu ce ai făcut, și pe unde ai fost. / Știu ce ai făcut și pe unde ai fost.

12.9 Greșeli de sintaxă

12.9.1 Greșeli în realizarea acordului

„Acordul reprezintă concordanța din punctul de vedere al formei între doi (sau mai mulți) termeni, ceea ce înseamnă că unul dintre termeni repetă, integral sau parțial, informația gramaticală a celuilalt termen” (Nedelcu 2014: 138).

a. Acordul prin atracție și acordul după înțeles

✗ **Greșit:** Reacția părinților m-**au neliniștit**.

✓ **Corect:** Reacția părinților m-**a neliniștit**.

- realizarea acordului prin atracție între predicat și termenul cel mai apropiat de acesta, „părinților”;

✗ **Greșit:** **Fiecare** dintre noi **au avut** șansa.

✓ **Corect:** **Fiecare** dintre voi **a avut** șansa.

¶ Pronumele „cine”, „fiecare”, „nimeni” impun verbului acord la singular;

✗ **Greșit:** **Unul** dintre victime era feciorul meu.

✓ **Corect:** **Una** dintre victime era feciorul meu.

¶ Realizarea acordului după înțeles și nu după formă, adică acordul pronumelui nehotărât „unul” cu referentul din lumea reală de genul masculin „feciorul”;

✗ **Greșit:** Familia Iliescu ne-au vizitat.

✓ **Corect:** Familia Iliescu ne-a vizitat.

¶ În cazul substantivului colectiv, acordul se face la singular;

✗ **Greșit:** S-a salutat unul pe altul.

✓ **Corect:** S-au salutat unul pe altul.

¶ Dacă subiectul este „unul și altul” cu sens de reciprocitate, atunci predicatul este la plural;

Notă¹: În unele cazuri, acordul după atracție nu reprezintă o greșeală:

- Limba și literatura română și nu Limba și literatura române
- geanta și portofelul meu și nu geanta și portofelul mele

Notă²: În cazul substantivului „majoritatea” acordul se face atât la singular, cât și la plural.

b. Acordul subiectului cu predicatul

✗ **Greșit:** Mi s-a făcut nedreptăți.

✓ **Corect:** Mi s-au făcut nedreptăți.

- dezacordul dintre subiect și predicat, întâlnit mai ales în comunicarea orală, este favorizat adesea de plasarea subiectului după predicat.

✗ **Greșit:** Îmi place dansul și teatrul.

✓ **Corect:** Îmi plac dansul și teatru.

- fenomenul apare atunci când verbul este folosit la singular înaintea unui substantiv-subiect la singular, iar ulterior este adăugat încă un termen, ceea ce transformă structura într-un subiect multiplu și impune acordul verbului la plural.

✗ **Greșit:** **Îmi convine** termenii impuși.

✓ **Corect:** **Îmi convin** termenii impuși.

✗ **Greșit:** **Se știe** răspunsurile.

✓ **Corect:** **Se știu** răspunsurile.

- fenomenul este întâlnit adesea în cazul verbelor impersonale ori al verbelor cu utilizare exclusivă la persoana a III-a, care favorizează postpunerea subiectului; în aceste situații, acordul se face eronat la singular

✗ **Greșit:** Juriul **au ales** pe cei mai buni.

✓ **Corect:** Juriul **a ales** pe cei mai buni.

- în cazul substantivelor colective aflate în poziția de subiect, acordul predicatului trebuie realizat la singular, evitându-se acordul semantic (după înțeles) la plural

✗ **Greșit:** Profesorii sunt dezamăgiți **în ceea ce privesc** notele elevilor de la Evaluarea Națională.

✓ **Corect:** Profesorii sunt dezamăgiți **în ceea ce privește** notele elevilor de la Evaluarea Națională.

- dezacordul poate fi justificat prin atracția exercitată de substantivul „notele”, utilizat la plural.
- fenomenul poate fi interpretat și ca efect al hipercorectitudinii, vorbitorul realizând acordul la plural din nesiguranță în identificarea subiectului propoziției
- în realitate, funcția de subiect este îndeplinită de pronumele relativ invariabil „ceea ce”, care reclamă acordul verbului la singular.

✗ **Greșit:** În România, **4000 de lei este** o avere.

✓ **Corect:** În România, **4000 de lei sunt** o avere.

- un criteriu de luat în considerație pentru a afla care component nominal reprezintă subiectul este topica
- subiectul corespunde informației vechi, cunoscute, iar numele predicativ reprezintă informația nouă, adusă în enunț
- prin intermediul numelui predicativ afirmi un lucru nou despre subiect, care îl califică sau îl include într-o categorie

c. Acordul adjectivelor

✗ **Greșit:** Am aflat de existența **unei femei frumoasă**.

✓ **Corect:** Am aflat de existența **unei femei frumoase**.

✗ **Greșit:** Potrivit **analizei făcută de** sociologi, 40% din populația României...

✓ **Corect:** Potrivit **analizei făcute de** sociologi, 40% din populația României...

- adjectivul trebuie să se acorde cu termenul regent atât în gen și număr, cât și în caz
- în această situație, se neglijează acordul adjectivului cu substantivul regent în cazul genitiv sau dativ
- acest dezacord se produce mai ales când adjectivul este participial
- lipsa acordului se admite când adjectivul este izolat, ca în exemplele: „Apoi a apărut ideea **emisiunii, apreciată** drept interesantă și binevenită de postul...”.

✗ **Greșit:** Este ziua prietenei mele **cea mai bună**.

✓ **Corect:** Este ziua prietenei mele **cele mai bune**.

- dezacordul cu substantivul regent apare frecvent și în construcțiile în care adjectivul este utilizat la gradul superlativ relativ
- în asemenea structuri, acordul adjectivului se realizează prin ambele componente variabile: marca superlativului („cel”) și adjectivul propriu-zis

✗ **Greșit:** Ia-ți, te rog, la tine pantalonii negri și fusta **movă**.

✓ **Corect:** Ia-ți, te rog, la tine pantalonii negri și fusta **mov**.

- acordul unui adjectiv invariabil cu un substantiv la genul feminin

✗ **Greșit:** Băieții sunt **locvaci** când vine vorba de....

✓ **Corect:** Băieții sunt **locvace** când vine vorba de...

- acordul adjectivului invariabil cu un substantiv la genul masculin plural

d. „Acordul” adverbelor

✗ **Greșit:** Produsul „Puffy” este dedicat copiilor **noi-născuți**.

✓ **Corect:** Produsul „Puffy” este dedicat copiilor **nou-născuți**.

- cuvântul „nou” intră în componența unui adjectiv compus, dar în interiorul acestuia este adverb

✗ **Greșit:** Nu mai vreau să merg în călătorii **teribile** de lungi.

✓ **Corect:** Nu vreau să merg în călătorii **teribil** de lungi.

✗ **Greșit:** Am niște studenți **slabi** pregătiți.

✓ **Corect:** Am niște studenți **slab** pregătiți.

✗ **Greșit:** Am vorbit și eu despre documentele necesare cu tinerii **proaspeți** căsătoriți.

✓ **Corect:** Am vorbit și eu despre documentele necesare cu tinerii **proaspăt** căsătoriți.

- „acordul” adverbului este o greșeală destul de frecventă cauzată de neînțelegerea relațiilor de subordonare dintre componentele grupurilor sintactice

e. Acordul numeralelor

✗ **Greșit:** Festivitatea are loc la ora **doisprezece**.

✓ **Corect:** Festivitatea are loc la ora **douăsprezece**.

- norma literară actuală impune acordul în gen al numeralului cardinal cu substantivul determinat („ora”);
- acest tip de acord reprezintă însă o situație excepțională, realizată prin atracție, deoarece numeralul unu și numeralul compus cu unu nu își modifică forma în raport cu același substantiv: „ora unu”, „ora douăzeci și unu”.
- Atenție! Conform DOOM 3, avem sunt corecte următoarele: *data de doisprezece/douăsprezece, anul două mii doisprezece.*

✗ Greșit: Impozitul s-a scumpit cu **câțiva** zeci de lei.

✓ Corect: Impozitul s-a scumpit cu **câteva** zeci de lei.

- „zeci” este un substantiv feminin și reprezintă centrul grupului nominal „câteva zeci de lei”, iar celelalte elemente ale structurii („câteva”, „de lei”) se raportează la acesta;
- greșeala apare deoarece substantivul subordonat „lei”, aflat la masculin, este interpretat greșit drept element regent, ceea ce determină acordul incorrect al adjectivului pronominal nehotărât cu acesta, și nu cu substantivul „zeci”.

✗ Greșit: Nouăzeci și **unu** de femei au fost date afară de la fabrica de țesătorie.

✓ Corect: Nouăzeci și **una** de femei au fost date afară de la fabrica de țesătorie.

- se întâlnesc situații de dezacord și în cazul numeralelor compuse care conțin elementul „unu”, atunci când acestea determină substantive feminine sau neutre
- în exemplul anterior, numeralul „nouăzeci și unu” trebuia acordat cu substantivul feminin „persoane”, acordul fiind marcat prin forma variabilă a ultimului component al numeralului

✗ Greșit: Pentru dansul mirilor și **a** nașilor s-a făcut o coregrafie.

✓ Corect: Pentru dansul mirilor și **al** nașilor s-a făcut coregrafie.

- în structura ultimului genitiv, articolul posesiv „a” este folosit incorect, deoarece acordul trebuia făcut cu substantivul „dansul”;
- fiind vorba despre un substantiv neutru la singular, forma adecvată este „al”.

✗ Greșit: Parcul central este locul de întâlnire-**al** adolescenților.

✓ Corect: Parcul central este locul de întâlnire **a** adolescenților.

- dezacordul formelor „al, a, ai, ale” din structura genitivului apare ca urmare a identificării greșite a termenului regent
- relația semantică exprimată prin genitiv se stabilește cu substantivul „întâlnire”, deoarece „întâlnirea” este „a tinerilor”, nu „locul”
- grupul nominal „întâlnire a tinerilor” se subordonează, la rândul său, substantivului „locul”, prin intermediul prepoziției „de”

✗ Greșit: Am **o amică a cărei tată** a făcut pușcărie pe nedrept.

✓ Corect: Am **o amică al cărei tată** a făcut pușcărie pe nedrept.

- dezacord cauzat de nerespectarea acordului „în cruce”
- în acest caz, apare „acordul” lui „a” cu „o amică” și a cuvântului „cărei” cu „tată”

12.9.2 Greșeli de topică

Greșelile de topică reprezintă abateri de la ordinea sintactică uzuală a cuvintelor, care pot afecta claritatea, coerența sau corectitudinea enunțului.

Exemple

✗ **Greșit:** **Mai** ne-au rămas câteva minute până la începerea spectacolului.

✓ **Corect:** Ne-au **mai** rămas câteva minute până la începerea spectacolului.

- în acest exemplu, semiadverbul „mai” este plasat greșit înaintea pronumelui clitic „ne”
- în norma actuală, semiadverbul precedă forma verbală, nu pronumele neaccentuat

✗ **Greșit:** Eu **cam** am spus ce era de spus.

✓ **Corect:** *Eu am **cam** spus ce era de spus.*

- în această construcție, semiadverbul „cam” este plasat greșit între verbul auxiliar „am” și participiul „spus”
- în norma actuală, semiadverbele nu se interpun între elementele unui timp compus.

✗ **Greșit:** **Nici** într-un caz nu am să iert absența ta de la nunta mea.

✓ **Corect:** **În niciun caz** nu am să te iert că nu ai fost la nunta mea.

- în construcția „nici într-un caz”, „nici” este un semiadverb care a fost deplasat din poziția obișnuită, corectă
- în poziția obișnuită, „nici” se află între componentele construcției, adică între prepoziție și grupul nominal un caz, formând împreună cu articolul nehotărât pe care îl precedă adjectivul pronominal negativ „niciun”: „În nici un caz” > „În niciun caz”

✗ **Greșit:** Acel individ nu avea **processe prea multe penale**.

✓ **Corect:** Acel individ nu avea **prea multe procese penale**.

- în această construcție, adjectivul „penale” este plasat greșit după grupul cuantificator „prea multe”

- în norma limbii române, adjectivul calificativ determină direct substantivul și trebuie să fie alăturat acestuia
- separarea adjectivului de substantiv prin interpunerea cuantificatorului afectează coeziunea sintagmei nominale și produce o structură nefirească

12.9.3 Anacolutul

„Anacolutul, greșeală întâlnită mai ales în vorbire, reprezintă alegerea incorectă a cazului unui substantiv sau al unui pronume și este cauzat de întreruperea care se produce în organizarea sintactică a enunțului: emițătorul începe enunțul având în minte o anumită structură sintactică, pe care o abandonează și continuă cu o altă structură” (Nedelcu 2014: 165).

Exemple

- (Pe) Ioana de când am aflat că umblă cu minciuni, nu o mai bag în seamă.

Cauză: Distanța mare între termenii aflați în relație sintactică.

- Cine-Cui face rău nu-i va merge bine.

Cauză: Nu se ține cont de faptul că elementul relativ are rol dublu: funcționează atât ca element de relație între propoziții, cât și ca parte de propoziție în subordonata relativă.

- Un (Unui) extraordinar matematician de la Școala Gimnazială X i s-a făcut rău în timpul orelor.

Cauză: Eroarea este determinată de lipsa de consecvență în construirea enunțului. Pronumele personal neaccentuat „i” poate relua numai un complement indirect exprimat în cazul dativ. Totuși, articolul care marchează

cazul grupului nominal menționat anterior nu apare la forma de dativ cerută de context („unui”), ci la forma de nominativ („un”).

- Dar crezi că **cei** care vor termina liceul va conta efortul tău **pentru ei**?

Cauză: Discontinuitate sintactică; prepoziția nu a apărut unde trebuie.

Aplicație (47)

Explicați modul în care s-a realizat acordul în fiecare dintre enunțurile de mai jos.

- Majoritatea nu-și mai amintește opera lui Sadoveanu.
- Furtuna și vântul s-au întetit.
- Dragi îmi sunt băiatul și fetița.
- Poeziile maiestruoase cunoscute în întreaga lume și basmele celebre au fost inventariate de o asociație de critici literari renumiți.
- Fiecare dintre cei doi vrea să câștige ceva.
- Nimeni dintre cei ajunși nu a deschis subiectul.
- Mă dor stomacul și capul.

Să ne reamintim...

Concepte-cheie:

- norma limbii literare
- abateri lingvistice (erori de pronunțare, scriere, punctuație)
- greșeli morfologice și sintactice
- hipercorectitudine și analogie
- raportul limbă – normă – uz

Rezumat

Capitolul 12 a adus în discuție greșelile care apar frecvent în exprimarea curentă, de la pronunțare și scriere până la construcții morfologice și sintactice. Analiza a pornit de la exemple concrete și a urmărit explicarea cauzelor care stau în spatele acestor abateri, fie că este vorba despre analogie, hipercorectitudine sau influența uzului asupra normei. A fost clarificată și relația dintre schimbarea limbii și stabilitatea normei, pentru a delimita ceea ce reprezintă variație acceptată de ceea ce rămâne eroare.

Test de autoevaluare a cunoștințelor

Rescrieți corect următoarele enunțuri:

1. Aseară am mâncat decât fructe căci nu mai mă încântă să mănânc prosti seara apoi să întârziu dimineața la muncă datorită faptului că mă doare burta.
2. Eu însumi o să trag ponoasele când aceeași angajați nu or să vină la muncă de-odată a zis Andra supărată.
3. Tu nu poți fii solitar cu ce se întâmplă căci trebuie să fi empatic pentru asta. Întruna din zile vei descoperii că am dreptate.
4. Să fii venit și el ar fi fost extraordinar dar din păcate să fi acasă în această perioadă a anului este c-am dificil.
5. El înmiii bani da-ți de tatăl său până când celalant frate a terminat studiile dar acum din punct de vedere al cunoștințelor al doilea stă mai bine.
6. Romi și Andrei sunt membrii familii cea mai importantă din oraș, și grație părinților și a educației au urcat foarte sus în ultimile zece luni.
7. Nu vroiam să te simți neputincios însă așa s-antâmplat, de aceea, te rog nu fii slab încontinuare.
8. Eu ajunseserăm la un momendat să copii orice conportament, și fără să aibe neapărat legătură cu realitate mai îmi și băgam vină pentru ce-mi făcuse ei.
9. Nu fă asta, fi și tu puțin mai consegvent în afacerea cu plapumele.
10. Ca și manager hotel dar și ca și coleg te întreb ce-s cu mizerile astea aici.

ÎN LOC DE CONCLUZII...

Câteva recomandări pentru aprofundarea acestui volum...

1. Parcurgeți materialul cu răbdare și consecvență. Limba română nu se consolidează prin acumulare rapidă de informații, ci prin înțelegere temeinică și exercițiu constant.
2. Corelați în permanență explicațiile teoretice cu exemplele și cu situațiile reale de comunicare. Sensul acestora devine mai clar pe măsură ce sunt reanalizate în contexte diferite.
3. Utilizați aplicațiile și testele de autoevaluare ca instrumente reale de verificare a progresului. Revenirea asupra acestora permite identificarea și corectarea graduală a dificultăților.
4. Reveniți asupra noțiunilor fundamentale (fonetică, lexic, morfologie, sintaxă), pentru a le înțelege ca părți ale unui sistem coerent. Limba funcționează unitar, iar relațiile dintre aceste compartimente se clarifică treptat.
5. Respectați norma actuală și familiarizați-vă progresiv cu modificările consemnate în DOOM 3. O exprimare corectă se formează prin consolidare continuă.
6. Acordați atenție terminologiei și utilizați consecvent termenii gramaticali adecvați. Rigoarea conceptuală se construiește în timp, prin utilizare conștientă și repetată.
7. Nu evitați dificultățile. Conceptele care pot părea mai abstracte (modurile verbelor, acordul, relațiile sintactice) necesită timp și revenire, dar tocmai acestea susțin înțelegerea sistemului limbii.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Ambrosie, D. 2023. *Gramatica explicată #diferit. Trucuri gramaticale ușoare pentru sesiunile grele de învățare*. București: Pim.
- Avram, A. 1997. *Contribuții etimologice*. București: Univers Enciclopedic.
- Brâncuș, G. 2005. *Introducere în istoria limbii române*. Vol. I, ediția a II-a. București: Fundației România de Măine.
- Cartoian, N. 1940. *Cărțile populare în literatura românească*. Vol. II. București: Fundația pentru Literatură și Artă.
- Cazacu, B. 1968. *Introducere în lingvistică generală*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Chomsky, N. 1968. *Language and Mind*. New York: Harcourt, Brace and World.
- Coșeriu, E. 2004. *Lingvistica integrală*. București: Fundația România de Măine.
- Coteanu, I. 1961. *Formarea limbii române literare*. București: Editura Academiei.
- DOOM 3. 2022. *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*. București: Editura Univers Enciclopedic.
- Dragomirescu, A. (coord.) et al. 2022. *Gramatica limbii române pentru elevi și profesori: Sinteze și exerciții*. București: Corint.
- Ene, A. 2010. *Limba română contemporană: Elemente de fonetică, fonologie, lexicologie*. Editura Universității „Transilvania”.
- Ene, A. 2013. *Dialectologie și lingvistică romanică*. Brașov: Editura Universității „Transilvania”.
- Gheorghe, M. 2009. *Limba română. Probleme teoretice și aplicații*. Brașov: Editura Universității „Transilvania”.

- Gheție, I. 1975. *Baza dialectală a românei literare*. București: Editura Academiei.
- Graur, Al. 1961. *Evoluția limbii române*. București: Editura Științifică.
- Graur, Al. 1963. *Etimologii românești*. București: Editura Academiei.
- Graur, Al. 1965. *Nume de persoane*, București: Editura Științifică.
- Graur, A. 1975. *Alte etimologii românești*. București: Editura Academiei.
- Gramatica limbii române*. 2008. Vol. I – *Cuvântul*. Vol. II – *Enunțul*. București: Editura Academiei.
- Guțu-Romalo, V. 2000. *Corectitudine și greșeală*. București: Humanitas.
- Hașdeu, B. P. 1968–1972. *Etymologicum Magnum Romaniae*. Vol. I–III. București: Editura Academiei.
- Jordan, I. 1954. *Limba literară. Privire generală*. LR, 3(6).
- Jordan, I. 1963. *Toponimia românească*. București: Academiei Republicii Populare Romîne.
- Iorga, N. 1985 [1929]. *Istoria limbii românești*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Ivanov, C. 2020. *613 greșeli gramaticale în limba română*. București: Paginarium Publishing.
- Jakobson, R. 1960. "Linguistics and Poetics." In *Style in Language*, edited by T. A. Sebeok. Cambridge, MA: MIT Press.
- Martinet, A. 1962. *Éléments de linguistique générale*. Paris: Armand Colin.
- Munteanu, Ș., Țăra, V. D. 1983. *Istoria limbii române literare*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Nedelcu, I. 2012. *101 greșeli gramaticale*. București: Humanitas.
- Onu, L. 1971. *Introducere în lingvistică*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Până Dindelegan, G. 2003. *Elemente de gramatică. Dificultăți, controversate, noi interpretări*. București: Humanitas.

- Pănă Dindelegan, G. (coord.) 2009. *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale și discursive*. București: Editura Academiei.
- Pănă-Dindelegan, G., Dragomirescu, A., Nedelcu, I. (eds). 2010. *Gramatica de bază a limbii române*. București: Editura Enciclopedică Gold.
- Petcu Abdulea, Abdulea, P. 2016. *425 de greșeli frecvente în limba română*. București: Booklet.
- Petrovici, E. 1956. Sistemul fonematic al limbii române. *Studii și cercetări lingvistice*, 7(1–2), 7–XX. București: Editura Academiei.
- Philippide, A. 1923–1928. *Originea românilor*. Vol. I–II. Iași: Viața Românească.
- Pușcariu, S. 1940. *Limba română*. Vol. I. București: Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”.
- Rațiu, B. et al. 2022. *Cum e corect? Ghid practic de limba română (conform DOOM 3)*. Ediția a II-a. București: Paralela 45.

ANEXA 1. Abrevieri

Ac. – acuzativ	m. – masculin
adj. – adjectiv	N – nominativ
AT – atributivă	NP – nume predicativ
CD – completivă directă	nehot.- nehotărât
CI – completivă indirectă	nr. – număr
CAG – completivă de agent	P1, 2, 3... – propoziția 1, 2, 3...
CL – circumstanțială de loc	pers. – personal, persoană
CM – circumstanțială de mod	pl. – plural
CPrep. – completivă prepozițională	PP – propoziție principală
CS – circumstanțială de scop	prez. – prezent
CT – circumstanțială de timp	pron. – pronume
CT – circumstanțială condițională	PV – predicat verbal
CV – circumstanțială concesivă	reg. – regional
CZ – circumstanțială de cauză	subst. – substantiv
CNS – circumstanțială consecutivă	s.m. – substantiv masculin
conj. – conjunctiv	s.n. – substantiv neutru
D – dativ	SB – subiect
DEX – Dicționar explicativ	s.f. – substantiv feminin
DOOM – Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic	sg. – singular
f. – feminin	SV – semivocală
G – genitiv	V – vocativ
ind. – indicativ	vb. – verb
VP – verb predicativ	vs – versus
	ș.a. – și altele
	card. – cardinal

ANEXA 2. Sugestii de rezolvare a aplicațiilor și a testelor de autoevaluare

TEST INIȚIAL

1. *cinci* = 5 litere și 4 sunete; *șoricei* = 7 litere și 7 sunete; 2. *diftong* = orice cuvânt care are o vocală și o semivocală în aceeași silabă; ex. pa-jiș-tea, a-ler-gau, pia-tră, iar-na etc.; *triftong* = orice cuvânt în care apare alăturarea a două vocale ce aparțin unor silabe diferite; ex. păș-teau, tru-deau etc. 3. *trudeau* = se osteneau, munceau etc.; *mohorâte* = întunecate, înorate, dezolante. 4. „el” – semivocală în diftongul „ie” ; „cenușie” – vocală; „iarna” – semivocală; „culori” – scurt/moale/ șoptit etc. 5. *găsise* = indicativ, mai-mult-ca-perfect; *pășteau, se alerga, era* = indicativ, imperfect; 6. „a” – verb auxiliar „a avea”

Exemplu posibil: A, ce mult îmi place! – *interjecție*

A învăța logic este mare lucru. – *marcă a infinitivului*

A merge el facă a vrea. – *verb auxiliar pentru formarea viitorului popular.*

„o” – articol nehotărât/ nedefinit

Exemple posibile: O, ce frumos! – *interjecție*

Acolo este o fată și doi băieți. – *numeral cardinal cu valoare adjectivală*

O mașină e albă, alta e neagră. – *adjectiv pronominal nehotărât*

Am văzut-o pe stradă. – *pronume personal, formă neaccentuată*

Am luat-o la fugă. – *pronume personal cu valoare neutră*

7. *de piață* – Atribut substantival prepozițional; *părea* – verbul copulativ ca parte din predicatul nominal 8. „...pe care pășteau vacile”/ „se alergau caii...”

9. Propoziția subiectivă este introdusă prin elemente regente, precum: E bine/ ușor/ greu *că* /Îmi convine *că* .../ Mă doare *că*.../ Mă deranjează *că*.../ Se aude *că*.../ Se pare *că*... etc.

10. marchează atât rostirea a două părți de vorbire în aceeași silabă, cât și absența vocalei finale „u”, din cuvântul „nu”.

1. LIMBĂ ȘI STIL

Aplicație (1)

a. • Accentuarea diferită a unor cuvinte: profesor (nu și profesor), precaut (nu și precaut), firav (nu și firav), gingaș (nu și gingaș), halteră (nu și halteră), intim (nu și intim)

- **Forma corectă a cuvintelor împrumutate:** *bulgăre* (nu și bulgăr), *broccoli* (nu brocoli), *caramela* (nu și caramelă), *cartilaj* (nu și cartilaj), *chimonou* (nu chimono), *cicatrici* (nu și cicatrice) etc.
- **Pluralul unor substantive:** *ecler* – *ecleruri* (DOOM 2)/ *eclere* (DOOM 3), *grâu* – plural *grâie* (DOOM³), nu *grâne* (DOOM 2), *slogan* – plural *sloganuri* (DOOM 3), nu slogane (DOOM 2), *gălușcă* – plural *găluști* (nu găluște) etc.

b. • s-au păstrat cuvintele consemnate în DOOM 2 nu au fost eliminate;

- s-au menținut formele flexionare ale cuvintelor învechite, populare și regionale, în cazul căror norme literare actuale nu sunt aplicabile;
- s-au păstrat variantele interjecțiilor, care nu se pot norma;

Aplicație (2)

a. graiul crișean: palatalizarea dentalelor *d* și *t* (*t' / d'*), ex. *spat'e*;

b. graiul maramureșean: [e, i] trec la [ă, î], ex. *pe > pă*

c. graiul muntean: singurul în care apare diftongii [îi], creat prin anticipare;

d. graiul bănațean: oclusivele dentale [t, d] devin africaterle prepalatale [č] (notată în sistemul ALR prin [ć]) și [đ], ex. *băđiđă*;

Aplicație (3)

Text 1 - stilul artistic: puritatea, proprietatea (calități generale); naturalețea, armonia (calități particulare)

Text 2 - stilul științific: claritatea, corectitudinea (calități generale); simplitatea, concizia (calități particulare);

Text 3 - stilul juridic: precizia, corectitudinea (calități generale); simplitatea, concizia (calități particulare);

Text 4 - stilul publicistic: claritatea, proprietatea (calități generale); oralitatea, concizia (calități particulare)

Test de autoevaluare

1. a–F; b–A; c–F; 2. a–limba dacilor / latina vulgară; b–latina vulgară; c– 80%; 3. 1–c; 2–a; 3–b; 4. i–b; ii–a; 5. a–1557–1581 (sec. XVI); b–Brașov, Sibiu; 6. 1–b; 2–a; 3–d; 4–c; 7. a–A; b–F; c–A; d–F; 8. a–reducerea africatelor; palatalizarea dentalelor; b–reducerea africatelor *č/ĝ* la *ș/z*; 9. stil științific – precizie; stil juridic – caracter normativ

2. ELEMENTE DE FONETICĂ ȘI FONOLOGIE

Aplicație (4)

[rangə]¹ → [a]¹ = vocală deschisă centrală, apertură maximă, poziție neutră.

[rangə]² → [a]² = vocală influențată de [ŋ] (nazală velară); limba se retrage anticipativ → vocală ușor posteriorizată, apertură ușor modificată.

Aplicație (5)

1. a. maică – diftong; b. ploaie – triftong; c. băiat – diftong; d. viitor – hiat; e. duioasă – diftong; f. poezie – hiat; g. fleoaică – triftong; h. grâu – diftong; i. aer – hiat; j. reușit – hiat; 2. a. iarnă – ascendent; b. iată – ascendent; c. floare – descendent; d. doare – descendent; e. ploaie – descendent; f. tăicuță – descendent; g. voios – descendent; h. fiică – ascendent; 3. *diftong ascendent*: iarnă, ied; *diftong descendent*: floare, taină; *triftong*: ploaie, leoaică; *hiat*: poezie, aer

Test de autoevaluare

I.1–A; 2–A; 3–A; 4–A; 5–A; 6–F; 7–A; 8–A; 9–F; 10–A; II.1–c; 2–c; 3–c; 4–c; 5–a; 6–b; 7–c; 8–c; 9–c; 10–b

3. ORGANIZAREA FONETICĂ A LIMBII ROMÂNE

Aplicație (6)

1. A–b; B–c; C–c; D–a; E–b; F–b; G–b; 2. a–A; b–F; c–A; d–F; e–A; f–A; g–A; h–F; 3. cheamă–[k'amă]; teamă–[tëamă]; ideea–[i-de-ia]; gheață–[g'ață]; plop–[plop]; reci–[reč]; soartă–[söar-tă]; ziua–[zi-üa]; tău–[täü]; alură–[a-lü-ră]

Aplicație (7)

performer–paroxiton; familie–proparoxiton; călugăriță–superproparoxiton; hotărî–oxiton; plăcere–paroxiton; prepeliță–superproparoxiton; bazilică–proparoxiton; cohortă–paroxiton

Test de autoevaluare

I. 1–A; 2–A; 3–A; 4–A; 5–A; 6–F; 7–A; 8–A; 9–F; 10–A; II. 1–a; 2–a; 3–b; 4–b; 5–b; 6–a; 7–b; 8–b; 9–b; 10–a

4. ELEMENTE DE LEXICOLOGIE (I)

Aplicație (8)

1. *Arhaism lexical*: argat, bir, chezaș, clacă, spătar, stolnic, sabău, pogon, iugăr; *Regionalism lexical*: bai, barabulă, curechi, dadă, buhai, cușmă, horincă, clop, sămădău; *Regionalism fonetic*: bage, dește, frace, gios, mân; 2. barabulă–cartof; dadă–bonă/doică; frace–frate; curechi–varză; bage–bagă; dește–degete; 3. adânc–profund; cenușiu–gri; biruitor–victorios; copilăresc–pueril; credincios–fidel; cunoscut–notoriu; deștept–inteligent; îndemânatic–abil; însuflețit–entuziast; felurit–divers; folositor–util; întunecat–obscur; liniștit–calm; molipsitor–contagios; nesigur–incert; mânios–furios; sigur–cert; statornic–constant; trist–melancolic; veșnic–etern; zadarnic–inutil

Aplicație (9)

1. **frică**: înfricoșat, fricos; **ochi**: ochit, ochios; **a vedea**: prevedea, nevăzător; **adânc**: adâncime, neadâncit; **a fi**: neființă, ființă; **a ști**: neștiință, neștiutor; **loc**: înlocui, locuință; 2. despre; 3. **a.** adjectiv invariabil; **b.** substantiv; **c.** adjectiv provenit din participiu; **d.** substantiv provenit din participiu; **e.** adjectiv

f. substantiv; **g.** supin; **h.** substantiv; **i.** pronume personal; **j.** substantiv comun (provenit din pronume)

Aplicație (10)

turcă: baclava, tutun, chiftea, dușman, cafea, pilaf, dulgher; **germană:** rucsac, bliț, crenvurști, bildungsroman, laitmotiv; **engleză:** computer, radar, handicap, start, fotbal, motel, management, marketing, mass-media, sandviș; **italiană:** operă, solfegiu, spaghete, tenor, bancă

Test de autoevaluare

I. 1–A; 2–F; 3–A; 4–A; 5–A; 6–F; 7–A; 8–A; 9–A; 10–A; **II.** 1–b; 2–c; 3–b; 4–c; 5–b; 6–a; 7–c; 8–b; 9–b; 10–c;

5. ELEMENTE DE LEXICOLOGIE (II)

Aplicație (11)

a. vibra = fremăta; neobosit = neîntrerupt; agitație = neliniște; scufundară = afundară; uimea = mira; rușinat = jenat; **b.** relație de antonimie: zi ≠ noapte; **c.** Telefonul a vibrat de trei ori înainte să răspund.; Medicul i-a verificat pulsul după alergare.; Bogdan s-a scufundat în gânduri.

Aplicație (12)

1. Sensurile: **curent** – flux de aer; electricitate; **somn** – stare fiziologică de repaus; specie de pește; **furnicar** – mușuroi de furnici; loc foarte aglomerat; **abate** – a devia/a se îndepărta; a se năpusti/asupra cuiva; **bursă** – ajutor financiar pentru studii; piață de valori; **cap** – parte a corpului; extremitate/început/conducător; **corn** – excrescență osoasă la animale; produs de panificație; **carieră** – profesie/parcurs profesional; exploatare de piatră; **ban** – monedă; titlu purtat de dregătorul delegat de domn la guvernarea Olteniei; **2. a** – schimb de lucru în mină; **b** – lovitură aplicată mingii; **c** – aici este pronume posesiv, pers. a II-a sg.; **d** – lac mic/baltă; **e** – joc de strategie; **f** – titlu de conducător; **g** – se oprește; **h** – s-a potolit; **i** – nu rămâne; **j** – locuiește; **k** – s-a opus/a rezistat; **l** – a se retrage/a nu interveni. **3. a** – emis; **b** – enervează; **c** – inserat; **d** – solitar; **e** – imersiune; **f** – monah.

Aplicație (13)

1. ~~alba iulian; anti aerian; trans siberian; pur sânge; daco român; ne mai pomenit; electro-casnic; galben închis; ori încotro; hoderone trone; vreun-ul; bunăcredință~~; 2. a;

Test de autoevaluare

1. a da jos căprăria din pod = a coborî/a îndepărta; a da la coș = a arunca (la coș); a da la gioale = a lovi la picioare; a da la fier vechi = a casa/a scoate din uz; a da la o parte = a înlătura; a da la carte = a învăța; a da la pricină = a aduce în discuție/a reclama; a da la rindea = a netezi/a prelucra; a da la rebut = a respinge/a considera necorespunzător; a da lămurire = a explica; a da la reformă = a pensiona/a scoate din serviciu; a da lumii veșnica sărutare = a muri.; 2. *care* – pronume relativ/substantiv (vehicul cu roți); *poartă* – substantiv (intrare)/ verb (a purta); *șiret* – substantiv (șnur)/ adjectiv (viclean); *vie* – substantiv (plantație de viță-de-vie)/ adjectiv (plin de viață). 3. *sens propriu* – Și-a ridicat brațul drept.; *sens secundar* – Brațul râului se desparte în două.; *sens figurat* – M-a primit cu brațele deschise. 4. a. 5. *Altădată* mergeam des la bunici. Mai încearcă *altă dată*.; Ai fost *vreodată* la mare?/ Ai ales *vreo dată* pentru nuntă?; *Niciodată* nu minte./ Nu mi-a dat *nici o dată* pentru întâlnire.

6. ELEMENTE DE MORFOLOGIE. PĂRȚILE DE VORBIRE FLEXIBILE (I). VERBUL

Aplicație (14)

1. **a** – auxiliar (au) + predicativ (au mers); **b** – copulativ (este); **c** – copulativ (a devenit); **d** – auxiliar (vor fi) + predicativ (vor fi citit); **e** – copulativ (a rămas); **f** – auxiliar (am) + predicativ (a plecat); **g** – copulativ (înseamnă) + predicativ (a progresat); 2. **a** – impersonal; **b** – personal; **c** – impersonal; **d** – impersonal; **e** – personal; **f** – impersonal; 3. **a** – tranzitiv; complement direct: poezia; **b** – intransitiv; **c** – tranzitiv; complement direct: lucrarea; **d** – intransitiv; **e** – tranzitiv; complement direct: un mesaj lung; **f** – intransitiv

Aplicație (15)

1. a – *au învățat*: indicativ, perfect compus, pers. a III-a, pl., conj. I; auxiliar „au”; **b** – *sper*: indicativ, prezent, pers. I, sg., conj. I; *să fi reușit*: conjunctiv perfect, pers. a III-a (formă invariabilă), sg., conj. IV; auxiliar „fi”; **c** – *va merge*: indicativ, viitor, pers. a III-a, sg., conj. III; auxiliar „va”; **d** – *aș citi*: condițional-optativ prezent, pers. I, sg., conj. IV; auxiliar „aș”; **e** – *să înveți*: conjunctiv prezent, pers. a II-a, sg., conj. IV; fără auxiliar (marcat prin „să”); **f** – *învățaseră*: indicativ, mai-mult-ca-perfect, pers. a III-a, pl., conj. I; fără auxiliar (formă sintetică); **g** – *o să plecăm*: indicativ, viitor popular, pers. I, pl., conj. I; auxiliar „o să”; **h** – *mergea*: indicativ, imperfect, pers. a III-a, sg., conj. III; fără auxiliar; **i** – *ai fi scris*: condițional-optativ perfect, pers. a II-a, sg., conj. III; auxiliare „ai fi”; *ai fi avut*: condițional-optativ perfect, pers. a II-a, sg., conj. II; auxiliare „ai fi”; **j** – *vorbi*: imperativ negativ, pers. a II-a, sg., conj. IV; fără auxiliar

2. a – *verbe*: „ar fi știut”; „ar fi plecat”; *modul și timpul*: condițional-optativ perfect; *mecanism de formare*: auxiliar „ar” + auxiliar „fi” + participiu; **b** – *verbe*: „o să vină”; „cred”; „să fi terminat”; *modul și timpul*: indicativ viitor popular; indicativ prezent; conjunctiv perfect; *mecanism de formare*: „o să” + conjunctiv; formă simplă; „să” + „fi” + participiu; **c** – *verbe*: „aș merge”; „plouă”; *modul și timpul*: condițional-optativ prezent; indicativ prezent; *mecanism de formare*: auxiliar „aș” + infinitiv; formă simplă; **d** – *verbe*: „a învățat”; „au plecat”; *modul și timpul*: indicativ perfect compus; *mecanism de formare*: auxiliar „a/au” + participiu; **e** – *verbe*: „am să citesc”; *modul și timpul*: indicativ viitor popular; *mecanism de formare*: auxiliar „am” + „să” + conjunctiv; **f** – *verbe*: „nu vorbi”; *modul și timpul*: imperativ negativ; *mecanism de formare*: „nu” + formă de infinitiv; **g** – *verbe*: „mergeam”; *modul și timpul*: indicativ imperfect; *mecanism de formare*: formă simplă sintetică; **h** – *verbe*: „trebuia”; „să fi terminat”; *modul și timpul*: indicativ imperfect; conjunctiv perfect; *mecanism de formare*: formă simplă; „să” + „fi” + participiu.

Aplicație (16)

a. *a citi* – infinitiv; conj. IV; subiect (construcție impersonală: „îi place...”);
b. *vorbind* – gerunziu; conj. IV; circumstanțial de mod; **c.** *obosit* – participiu; conj. IV (a obosi); atribut adjectival; **d.** *a saluta* – infinitiv; conj. I; complement circumstanțial de mod (în construcție cu „fără”); **e.** *ajungând* – gerunziu; conj. IV; circumstanțial de timp; **f.** *făcută* – participiu; conj. III (a face); atribut adjectival; **g.** *face* – infinitiv; conj. III (a face); complement direct (în construcția fixă „a avea ce face”).conj. III; complement direct (în construcție fixă „n-are ce face decât să...”); **h.** *de mers* – supin; conj. III (a merge); subiect; **i.** *de a fi ajuns* – infinitiv perfect; conj. IV (a ajunge); atribut (determină „mulțumirea”)

Aplicație (17)

1. a. Se afirmă că proiectul este finalizat.; **b.** Se spune că rezultatele sunt sigure.; **c.** Se consideră că textul e dificil.; **d.** S-a relatat că spectacolul a fost un succes.; **e.** Se crede că studentul a promovat.; **2. a.** *băga de seamă* – personală; tranzitivă; predicat verbal; **b.** *a ține cont (de)* – personală; intransitivă (cu complement prepozițional); predicat verbal; **c.** *a face plăcere* – impersonală; intransitivă; predicat verbal; **d.** *a trece prin cap* – personală; intransitivă; predicat verbal; **e.** *a fi vorba (de)* – impersonală; intransitivă; predicat verbal

Test de autoevaluare

1. a. copulativ; **b.** predicativ; **c.** predicativ; **d.** auxiliar; **e.** copulativ; **f.** predicativ; **g.** auxiliar; **h.** auxiliar; **2. a.** subiect (a citi); **b.** nume predicativ (a trăi); **c.** circumstanțial de scop (pentru a reuși); **d.** circumstanțial de cauză (pornind); **e.** complement direct (a participa); circumstanțial de cauză (văzându-); **f.** nume predicativ (de completat); **3. a.** căutat – indicativ, perfect compus; **b.** chemat – condițional-optativ, perfect; **c.** uitat – conjunctiv, perfect; **d.** mutat – indicativ, viitor anterior (construcție pasivă)

- 4. a.** *am găsit* – verb predicativ, personal, tranzitiv, mod indicativ, timp perfect compus, pers. I, nr. sg., funcție sintactică: predicat verbal; *credeați* – verb predicativ, personal, tranzitiv, mod indicativ, timp imperfect, pers. a II-a, nr. pl., funcție sintactică: predicat verbal; *pierduserăți* – verb predicativ, personal, tranzitiv, mod indicativ, timp mai-mult-ca-perfect, pers. a II-a, nr. pl., funcție sintactică: predicat verbal;
- b.** *va învăța* – verb predicativ, personal, tranzitiv, mod indicativ, timp viitor, pers. a III-a, nr. sg., funcție: predicat verbal; *să răspundă* – verb predicativ, personal, intransitiv, mod conjunctiv, timp prezent, pers. a III-a, nr. sg., funcție sintactică: predicat verbal; *a făcut* – verb predicativ, personal, tranzitiv, mod indicativ, timp perfect compus, pers. a III-a, nr. sg., funcție sintactică: predicat verbal; *a spus* – verb predicativ, personal, tranzitiv, mod indicativ, timp perfect compus, pers. a III-a, nr. sg., funcție sintactică: predicat verbal; *o să facă* – verb predicativ, personal, tranzitiv, mod indicativ, timp viitor popular, pers. a III-a, nr. sg., funcție sintactică: predicat verbal;
- c.** *s-ar fi aflat* – verb predicativ, personal, intransitiv, mod condițional-optativ, timp perfect, pers. a III-a, nr. sg., funcție sintactică predicat verbal; *aveau (de gând)* – locuțiune verbală predicativă, personală, tranzitivă, mod indicativ, timp imperfect, pers. a III-a, nr. pl., funcție sintactică predicat verbal; *s-(o) exploreze* – verb predicativ, personal, tranzitiv, mod conjunctiv, timp prezent, pers. a III-a, nr. pl., funcție sintactică predicat verbal; *își imaginau* – verb predicativ, personal, tranzitiv, mod indicativ, timp imperfect, pers. a III-a, nr. pl., funcție sintactică predicat verbal; *era* – verb predicativ, personal, mod indicativ, timp imperfect, pers. a III-a, nr. sg., funcție sintactică predicat nominal; *au găsit* – verb predicativ, personal, tranzitiv, mod indicativ, timp perfect compus, pers. a III-a, nr. pl., funcție sintactică predicat verbal; *aruncau* – verb predicativ, personal, tranzitiv, mod indicativ, timp imperfect, pers. a III-a, nr. pl., funcție sintactică predicat

verbal; *transformând-(o)* – verb la gerunziu, predicativ, tranzitiv, funcție sintactică: circumstanțial de mod;

- d.** *să fi căutat* – verb predicativ, personal, tranzitiv, mod conjunctiv, timp perfect, pers. a III-a, nr. sg., funcție: predicat verbal; *își puseseră* – verb predicativ, personal, tranzitiv, mod indicativ, timp mai-mult-ca-perfect, pers. a III-a, nr. pl., funcție: predicat verbal; *s-ar fi năruit* – verb predicativ, personal, intransitiv, mod condițional-optativ, timp perfect, pers. a III-a, nr. sg., funcție: predicat verbal; *ating* – verb predicativ, personal, tranzitiv, mod indicativ, timp prezent, pers. a III-a, nr. pl., funcție: predicat verbal;
- e.** *trebuia* – verb predicativ, tranzitiv (impersonal în uz), mod indicativ, timp imperfect, pers. a II-a, nr. sg., funcție: predicat verbal; *să fi știut* – verb predicativ, personal, tranzitiv, mod conjunctiv, timp perfect, pers. a II-a, nr. sg., funcție sintactică predicat verbal

7. ELEMENTE DE MORFOLOGIE. PĂRȚILE DE VORBIRE FLEXIBILE (II). SUBSTANTIVUL ȘI ADJECTIVUL.

Aplicație (18)

1–a; 2–b; 3–b

Aplicație (19)

a. Cartea a fost scrisă de Eminescu.; **b.** Mă gândesc la vacanță.; **c.** Părerea de rău nu mai schimbă nimic.; **d.** Orașul Brașov atrage mulți turiști.

Aplicație (20)

1. **a.** *mai eficientă* – comparativ de superioritate; **b.** *cel mai atent* – superlativ relativ de superioritate; **c.** *mai puțin complicată* – comparativ de inferioritate; **d.** *extrem de convingător* – superlativ absolut; **e.** *la fel de relevant* – comparativ de egalitate; 2. **a.** *silitori* – masculin, plural, nominativ, atribut adjectival; **b.** *serioase* – feminin, singular, genitiv, atribut adjectival *corecte* – feminin, plural, nominativ, nume predicativ; **c.** *silitoare* – feminin, singular, dativ, atribut adjectival; **d.** *dulce* – feminin, singular, vocativ.

Testul de autoevaluare

I. 1-a; 2-c; 3-a; 4-b; 5-b; 6-b; 7-a; 8-a; 9-a; 10-a; II. 11. a. hoteluri; b. rucsacuri; c. chibrituri; d. pervazuri; e. șireturi; f. aragaze; g. coșmaruri; h. furtunuri; i. trabucuri; j. albușuri; 12. -ee: licee, trofee, defilee, muzee, ghișee; -ie: curcubeie, zmeie; -uri: careuri; 13. aripii; mamei; acelei nurori; vulpii; tandreței; unei nurori; fetei; amiezii; 14. a.; 15. a. A fost primită *ca soră* în familie. b. Scrisoarea a fost trimisă *de soră*. c. Cartea *surorii* este pe masă. d. A venit *după sora* mea în fiecare vară la noi. e. Mă bazez *pe soră* în momente dificile.

8. ELEMENTE DE MORFOLOGIE. PĂRȚILE DE VORBIRE FLEXIBILE (III).PRONUMELE ȘI NUMERALUL.

Aplicație (21)

a. *celorlălți* – pronume demonstrativ, complement indirect, dativ; b. *ale voastre* – pronume posesiv (forma „ale voastre”), nume predicativ, nominativ; c. *mele* – adjectiv pronominal posesiv, atribut adjectival, genitiv; d. *ce (visuri)* – adjectiv pronominal relativ, atribut adjectival, acuzativ; *pe care* – pronume relativ, complement direct, acuzativ; *cu cine* – pronume relativ, complement prepozițional, acuzativ; e. *ce (noutăți)* – adjectiv pronominal interogativ, atribut adjectival, acuzativ; f. *căror* – adjectiv pronominal interogativ, atribut adjectival, dativ; g. *nimeni* – pronume negativ, subiect, nominativ; h. *tăi* – adjectiv pronominal posesiv, atribut adjectival, nominativ; i. *nicio* – adjectiv pronominal negativ, atribut adjectival, acuzativ; j. *alor tăi* – pronume posesiv, atribut substantival, genitiv; k. *al cărei* – adjectiv pronominal posesiv (relativ posesiv), atribut adjectival, genitiv; l. *ale cărei* – adjectiv pronominal posesiv (relativ posesiv), atribut adjectival, genitiv; m. *toți* – pronume nehotărât, subiect, nominativ;

Aplicație (22)

a. Nu pot veni la drumeție din cauza celor trei.; **b.** Ce face vrajă face Anne în episodul douăzeci și cinci derulat astăzi?; **c.** Tată, douăsprezece eleve au venit deja!; **d.** Soro, ai cumpărat șapte rochii!

Test de autoevaluare

I. 1–F; 2–F; 3–F; 4–A; 5–A; 6–A; 7–A; 8–A; 9–A; 10–A; II. 11–b; 12–b; 13–b; 14–b; 15–c; 16–b; 17–b; 18–b; 19–c; 20–b.

9. ELEMENTE DE MORFOLOGIE. PĂRȚILE DE VORBIRE

NEFLEXIBILE. ADVERBUL, INTERJECȚIA, CONJUNCȚIA ȘI
PREPOZIȚIA

Aplicație (23)

a. *morțiș* – adverb de mod; circumstanțial de mod; **b.** *răstit* – adverb (provenit din participiu); circumstanțial de mod; **c.** *unde* – adverb interogativ; circumstanțial de loc; **d.** *repede* – adjectiv provenit din adverb; atribut adjectival; **e.** *răstit* – adjectiv provenit din participiu; atribut adjectival; **f.** *răstit* (în „s-a răstit”) – verb predicativ; predicat verbal; **g.** *continuu* – adverb; circumstanțial de mod; **h.** *continuu* – adjectiv, atribut adjectival; **i.** *prea* – *semiadverb*; *bine* – adverb de mod, circumstanțial de mod; **j.** *mai* – *semiadverb*; *rău* – substantiv comun; complement direct;

Aplicație (24)

a. Vino la clădirea din spatele băncii!; **b.** Grație ei este reușita?; **c.** Și-a amintit de eșec.; Cadoul este pentru tine.

Aplicație (25)

a. *unde* – conjuncție subordonatoare (valoare condițională/temporală contextuală); **b.** *când* – adverb relativ de timp; **c.** *unde* – adverb relativ de loc; **d.** *cum* – conjuncție subordonatoare; **e.** *când* – conjuncție subordonatoare condițională; **f.** *când* – adverb interogativ de timp; **g.** *de* – conjuncție subordonatoare condițională (regional/popular); **h.** *de* – prepoziție; **i.** *și* – conjuncție coordonatoare copulativă; **j.** *și* – adverb de întărire.

Aplicație (26)

a. uite; **b.** Doamne ferește; **c.** tii; **d.** Slavă Domnului; **e.** zvâr; **f.** vai de mine; **g.** of; **h.** Pe cuvântul meu; **i.** țuști; **j.** mamă; **k.** ai; **l.** Păcatele mele.

Test de autoevaluare

I. 1–A; 2–F; 3–A; 4–A; 5–F; 6–A; 7–A; 8–A; 9–A; 10–A; **II.** 11–b; 12–b; 13–b; 14–b; 15–a; 16–a; 17–b; 18–a; 19–b; 20–b.

10. SINTAXA PROPOZIȚIEI

Aplicație (27)

a. Realizarea schemei se face în acord cu exemplul din material, ținând cont de următoarele: VP (am cumpărat) → Circ. de timp (într-o zi) → CD (o carte) → Atr. participial (scrisă) → C. agent (de Caragiale) → Circ. de loc (de la librăria) → AT. prep. (din colț);

b. VP (călătoream) → Circ. de timp (în fiecare an) → Circ. de mod (sute de kilometri) → circ. de loc (prin împrejurimile) → Atr. gen. (Brașovului) → Circ. de scop (căutând) → CD (locuri) → Atr. adj. (interesante) → Atr. verbal (de vizitat)

Aplicație (28)

a. stăpână; **b.** nu sunt în stare să-i refuz nimica; **c.** dac-ați ști!; **d.** Doamne ferește;

Aplicație (29)

a. *un necaz naște pe celălalt* – apozitie pentru „vorba”, izolată prin două puncte; **b.** *Vitoria* – apozitie pentru „pe dânsa”; izolată prin virgule; **c.** *din pod și până în beciuri* – apozitie pentru „prin casa”, izolată prin virgule.

Aplicație (30)

Eliptice sunt: **f** și **g**, deoarece omit un predicat recuperabil din contextul anterior.

Aplicație (31)

un secret – complement direct, substantiv; *și* - conjuncție coordonatoare copulativă; *tainică* – atribut adjectival, adjectiv propriu-zis; *e foarte bolnav* – predicat nominal, verb copulativ „e”+ nume predicativ exprimat prin adjectiv propriu-zis; *cuiva* – complement indirect, pronume relativ; *lui* – Atr. pronominal genitival, pronume personal.

Test de autoevaluare

I. 1–A; 2–F; 3–A; 4–A; 5–A; 6–F; 7–A; 8–A; 9–F; 10–A; II: 11–b; 12–b; 13–b; 14–b; 15–c; 16–b; 17–b; 18–b; 19–b; 20–b.

11. SINTAXA FRAZEI

Aplicație (32)

1. Schema frazei se va realiza ținând cont de logica organizării: $P1 \rightarrow P2 \leftrightarrow P3$; $P3 \rightarrow (P4 + P5)$; $P5 \rightarrow P6$; $P3 \rightarrow P7 \rightarrow P8$

2. Schema frazei se va realiza ținând cont de logica organizării: $P1 \leftrightarrow P2$

Aplicație (33)

a. „Mergând la popa, un văr al său,^{1/} ca să-l roage și pă acesta,^{2/} el se opri mai adeseori în cale^{1/} și,^{3/} dacă nu ar fi trebuit^{4/} să se gândească la Ana și la gospodăria sa,^{5/} el s-ar fi dat chiar de pe acum prins,^{3/} ca să nu se pună în sarcina altora.^{6/} Popa primi bucuros^{7/} să-i fie om de chezășie spunându-i^{8/} să nu se teamă de nimic^{9/} dacă se simte nevinovat,^{10/} însă în același timp îi da sfaturi bune^{11/} și-l mostra^{12/} pentru că s-a dus la Moara cu noroc.”^{13/}

b. P1 – principală regentă; P2 – circumstanțială de scop; P3 – principală regentă; P4 – circumstanțială condițională; P5 – completivă directă; P6 – circumstanțială de scop; P7 – principală coordonată; P8 – completivă directă; P9 – completivă directă; P10 – circumstanțială condițională; P11 – principală coordonată adversativă; P12 – principală coordonată copulativă; P13 – circumstanțială de cauză.

c. *ca să* – conjuncție subordonatoare de scop; *dacă* – conjuncție subordonatoare condițională; *ca să* – conjuncție subordonatoare de scop (a doua apariție); *să* – marcă a subordonării la completiva directă (după „primi”, „spunându-i”); *însă* – conjuncție coordonatoare adversativă; *și* – conjuncție coordonatoare copulativă; *pentru că* – locuțiune conjuncțională subordonatoare cauzală.

Test de autoevaluare

I. 1–A; 2–F; 3–A; 4–A; 5–A; 6–A; 7–A; 8–A; 9–F; 10–A; II. 11–b; 12–b; 13–a; 14–b; 15–a; 16–b; 17–a; 18–b; 19–c; 20–a

12. GREȘELI GRAMATICALE FRECVENTE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Aplicație (34)

1–a, 2–c, 3–d, 4–b, 5–d

Aplicație (35)

1. a. ții, b. v-ar, c. s-au, d. ne-am, e. iar, f. a-i, g. lați, h. nai, i. va; 2. a. ✓, b. X, c. X, d. X, e. ✓, f. ✓, g. ✓.

Aplicație (36)

a. Vai, dar de ce te-ai supărat?; b. Supărat, Alin a plecat devreme.; c. Ai făcut prăjitură?; d. La mulți ani, Costel!; e. E zarvă peste tot, e agitație.; f. Profesorul, domnul Stan, a picat toți studenții.; g. Am învățat, deși am spus că mă voi relaxa.; h. — Ce mai faceți, copii?; i. Of, ce tare m-am supărat!; j. Cumpărăturile ei, azi, au fost din salariul rămas.; k. Toți au fost cumiți; în plus, au răspuns prompt.; l. — Măi, nu mă supăra!; m. — Ai vizionat filmul după cartea „Moromeții”?; n. Mircea a vorbit cu fratele tău.; o. Studiind constant, vei avea succes academic.; p. — Cine vine la petrecere?

Aplicație (37)

1. a. Am cronometrat cu un ceas performant.; b. Am obținut 10% din suma totală cuvenită.; c. În ciclul primar se urmărește formarea unei scrieri frumoase.; d. O să încep cu o alocuțiune.; e. Sahara este un deșert.; f. Am ornat camera miresei pentru a-i face o surpriză.; g. Florin este momentan zilier.;

h. A traversat fără niciun fel de ajutor.; **i.** Gândul optim este primul.; **j.** Îmi provoacă un sentiment teribil.; **k.** Are un soi de noblețe de nedescris.; **l.** La știri s-a anunțat că în Munții Bucegi a avut loc o avalanșă.; **m.** Între cele două colege a avut loc o altercație.; **n.** Alegerile au fost monopolizate de partidul comunist.; **o.** În acest film protagonistul este John Travolta.; **p.** În fața noastră s-a înfățișat un falnic vestigiu.; **q.** Grupează următorii elevi.; **r.** Hodoșa este un toponim interesant.; **s.** Am aflat că uneltește pentru a-mi face rău.

2. a. averse; **b.** a survola; **c.** abuz; **d.** zbor; **e.** direct; **f.** bancnotă; **g.** blazon; **h.** magnat; **i.** happy-end; **j.** fleac; **k.** ghid.

Aplicație (38)

1–g; 2–i; 3–f; 4–a; 5–h; 6–e; 7–d; 8–b; 9–c; 10–k; 11–j; 12–0; 13–p; 14–q; 15–r; 16–n; 17–m; 18–l.

Aplicație (39)

a. concesiie ✓; Statul a acordat o *concesiune* pentru exploatarea terenului petrolier; **b.** enervat ✓; Medicul a explicat cum este *inervat* mușchiul brațului. **c.** solidar ✓; După mutare, a dus o viață *solitară* la munte. **d.** jantă ✓; Și-a cumpărat o *geantă* din piele naturală. **e.** atlaz ✓; A deschis *atlasul* pentru a căuta capitala Mongoliei. **f.** anuarul ✓ Raportul *anual* al proiectului va fi publicat luna viitoare. **g.** a eludat ✓; În vorbire rapidă, *a elidat* vocala finală; **h.** a contractat ✓ A *contactat* specialistul pentru o programare. **i.** literar ✓; A interpretat *literal* expresia, fără a înțelege sensul figurat. **j.** maestru ✓; *Maistrul* coordonează echipa din atelier.

Aplicație 40

a. accesoriu; **b.** ad-hoc; **c.** analoagă; **d.** bleumarin; **e.** bruști; **f.** bunicică; **g.** caracteristici; **h.** concluziv; **i.** continuu; **j.** coroziv; **k.** dârze; **l.** dârji; **m.** definitoriu; **n.** electrocasnice; **o.** eficace; **p.** extrovertit; **q.** filozofic/filosofic; **r.** fizico-chimic; **s.** grizonant; **t.** inopinat; **u.** introvertit;

v. israelian; w. majestuos; x. maro; y. mediteranean; z. meritoriu; a'. mofluzi; b'. novice/novici; c'. obezi; d'. obligatoriu; e'. omoloagă; f'. pătrat; g'. provizoriu; h'. reiat; i'. sangvin/sanguin; j'. tumultuos.

Aplicație (41)

a. absolvă; b. bântuie; c. bănuiește; d. contemplă; e. apropii; f. închiriem; g. anticipează; h. recreăm; i. zăcem; j. va agreea; k. vor plăcea; l. va bate; m. se va pustii; n. vor dispărea; o. va veni; p. veți fi, vom fi ajuns; q. Spune-ți-voi.

Aplicație (42)

a. va lua; b. al cărei; c. care; d. căruia; e. ceea ce; f. a sesizat; g. căruia; h. a cui; i. pe care; j. se respectă; k. i-ai zis; l. a căruia; m. are; n. aceleiași; o. pe celelalte; p. celălalt; q. cei; r. ale; s. ai voștri.

Aplicație (43)

a. al zecelea; b. întâii; c. întâi; d. al un milionulea; e. a douăsprezecea; f. al optulea; g. a cincea.

Aplicație (44)

a. Tu ai doar două variante; b. Ai mai fost o dată la Băi?; c. A intrat înăuntru pentru a vedea de ce e atâta gălăgie; d. Toate mâncărurile sunt destul de aromate; e. Stomatologul m-a ajutat să am niște dinți strălucitori; f. El mai are de scris minimum două pagini; g. Bebelușul plânge întruna; h. Ei sunt proaspăt căsătoriți.

Aplicație (45)

a. ...au avut *drept* cauze diferite certuri...; b. ...e greu de învins *ca* om...; c. ...îi dai sfaturi, așa, *ca* bunic...; d. ...s-a vorbit despre poluare *drept* cauză a schimbărilor climatice...; e. ...lucra *ca* profesor...; f. ...pentru această zonă *a Europei*...; g. ...mă bucur că ai venit *în* Moldova...; h. ...se potrivește cel mai bine *profilului* de inginer...; i. ...din *punctul* de vedere al medicului...; j. ...de la 30 *de* lei la 100 de lei...; k. ...Andrei a obținut 179 *de* voturi...; l. ...se vor cumpăra 5 milioane *de* doze de vaccin...; m. ...57 *de* refugiați...

Aplicație (46)

a. El ar vrea să vă arate proiectul său; **b.** Vorbim atât despre problemele copiilor, cât și despre ce proiecte au în continuare; **c.** Asociația se ocupă nu numai de oameni în vârstă, ci și de alte surprize; **d.** Fie că vorbim de Marina, fie de Corina, situația este aceeași; **e.** Nu va fi un drum ușor, dar suntem gata să pornim!; **f.** Dar, era răcit?; **g.** Știu ce ai făcut și pe unde ai fost.

Aplicație (47)

a. *Majoritatea nu-și mai amintește...* – acord gramatical la singular, deoarece „majoritatea” este substantiv colectiv cu formă de singular; predicatul se acordă formal, nu semantic.

b. *Furtuna și vântul s-au întetit.* – acord la plural, subiect multiplu coordonat copulativ; predicatul se pune la plural, pers. a III-a.

c. *Dragi îmi sunt băiatul și fetița.* – acord la plural cu subiect multiplu; adjectivul „dragi” și predicatul nominal sunt la plural, chiar dacă termenii sunt de gen diferit (masculin + feminin → plural masculin).

d. *Poeziile... și basmele... au fost inventariate...* – acord la plural cu subiect multiplu; participiul „inventariate” se acordă în gen și număr cu termenul cel mai apropiat („poeziile” – feminin plural), iar predicatul verbal este la plural.

e. *Fiecare dintre cei doi vrea...* – acord la singular, deoarece „fiecare” impune acord formal la singular, chiar dacă are complement partitiv la plural.

f. *Nimeni dintre cei ajunși nu a deschis...* – acord la singular; „nimeni” este pronume negativ cu formă de singular, predicatul se acordă formal.

g. *Mă dor stomacul și capul.* – acord la plural, subiect multiplu postpus; predicatul „dor” este la plural, pers. a III-a.

Test de autoevaluare

1. Aseară am mâncat **doar** fructe, căci nu mă mai încântă să mănânc **prostii** seara, apoi să **întârzii** dimineața la muncă **din cauza** faptului că mă doare burta.
2. Eu **însămi** o să trag ponoasele când **aceiași** angajați nu **o** să vină la muncă **deodată**, a zis Andra, supărată.
3. Tu nu poți **fi solidar** cu ce se întâmplă, căci trebuie să **fii** empatic pentru asta. **Într-una** din zile vei **descoperi** că am dreptate.
4. Să **fi** venit și el ar fi fost extraordinar, dar din păcate să **fii** acasă în această perioadă a anului este **cam** dificil.
5. El **înmii** banii dați de tatăl său până când **celălalt** frate a terminat studiile, dar acum, din **punctul** de vedere al **cunoștințelor**, al doilea stă mai bine.
6. Romi și Andrei sunt **membri familiei celei mai importante** din oraș și, grație părinților și **a** educației, au **ajuns** foarte sus în **ultimele** zece luni.
7. Nu **voiam** să te simți **neputincios**, însă așa **s-a întâmplat**; de aceea, te rog, nu **fi** slab **în continuare**.
8. Eu **ajunsesem** la un **moment dat** să **copiez** orice **comportament** și, fără să **aibă** neapărat legătură cu realitatea, îmi **mai** și băgam vină pentru ce-mi **făcuseră** ei.
9. Nu **face** asta, **fii** și tu puțin mai **consecvent** în afacerea cu **plăpumile**.
10. Ca manager de hotel, dar și în **calitate de coleg**, te întreb ce-i cu **mizeriile** astea aici.

ANEXA 3. Lista figurilor și tabelelor

Lista figurilor

Figura 1. Cuvântul ca unitate de formă și sens	74
Figura 2. Distribuția timpurilor verbale.....	144
Figura 3. Genurile substantivelor în limba română	176
Figura 4. Numărul substantivelor în limba română	178
Figura 5. Formele pronomelui nehotărât	217
Figura 6. Clasificarea numeralului.....	231
Figura 7. Formele numeralului ordinal după gen	233
Figura 8. Utilizarea corectă a numeralelor compuse	240
Figura 9. Reprezentarea relațiilor sintactice într-o propoziție.....	269

Lista tabelelor

Tabel 1. Tipuri de limbaj:caracteristici, scop și utilizare	23
Tabel 2. Stilurile funcționale ale limbii române.....	25
Tabel 3. Fonetică vs fonologie: obiect de studiu și caracteristici.....	34
Table 4. Criterii de clasificare a vocalelor limbii române.....	35
Tabel 5. Clasificarea consoanelor: tipuri și caracteristici articulatorii.....	45
Tabel 6. Clasificarea grupurilor consonantice după poziția în cuvânt	46
Tabel 7. Reguli de transcriere fonetică în limba română	51
Tabel 8. Categoriile lexicale ale vocabularului limbii române	82
Tabel 9. Tipuri de unități frazeologice	115
Tabel 10. Utilizarea semnelor ortografice.....	124
Tabel 11. Conjugarea verbelor la prezent	145
Tabel 12. Conjugarea verbelor la timpul imperfect	146
Tabel 13. Conjugarea verbelor la timpul perfect compus	147
Tabel 14. Conjugarea verbelor la timpul perfect simplu.....	148
Tabel 15. Conjugarea verbelor la timpul mai-mult-ca-perfect.....	149
Tabel 16. Conjugarea verbelor la timpul viitor	153
Tabel 17. Conjugarea verbelor la modul conjunctiv	155
Tabel 18. Conjugarea verbelor la modul condițional-optativ	157
Tabel 19. Funcțiile sintactice ale infinitivului.....	160
Tabel 20. Funcțiile sintactice ale gerunziului.....	162
Tabel 21. Funcțiile sintactice ale adjectivului participial.....	164
Tabel 22. Funcțiile sintactice ale supinului.....	166
Tabel 23. Determinarea nehotărâtă (nedefinită) a substantivului	182
Tabel 24. Determinarea hotărâtă (definită) a substantivului	183
Tabel 25. Forme ale articolului demonstrativ	184
Tabel 26. Funcțiile sintactice ale substantivului	187
Tabel 27. Gradele de comparație ale adjectivului	194

Tabel 56. Propoziția completivă directă – elemente regente și de relație ..	313
Tabel 57. Propoziția completivă indirectă – elemente regente și de relație	314
Tabel 58. Propoziția completivă prepozițională – elemente regente și de relație	314
Tabel 59. Propoziția completivă de agent – elemente regente și de relație.....	315
Tabel 60. Propoziția circumstanțială de loc – elemente regente și de relație	316
Tabel 61. Propoziția circumstanțială de timp – elemente regente și de relație .	316
Tabel 62. Propoziția circumstanțială de mod – elemente regente și de relație.....	317
Tabel 63. Propoziția circumstanțială de cauză – elemente regente și de relație	318
Tabel 64. Propoziția circumstanțială de scop – elemente regente și de relație.....	319
Tabel 65. Propoziția circumstanțială condițională – elemente regente și de relație	319
Tabel 66. Propoziția circumstanțială consecutivă – elemente regente și de relație.....	320
Tabel 67. Propoziția circumstanțială consecutivă – elemente regente și de relație.....	321
Tabel 68. Dificultăți privind scrierea corectă a cuvintelor cu „-i”/„-ii”/„-iii” ...	340
Tabel 69. Confuzii frecvente în ortografierea formelor omonime	342
Tabel 70. Situații de utilizare a cratimei	357
Tabel 71. Greșeli frecvente în utilizarea virgulei	361
Tabel 72. Omofonele – forme și utilizare corectă.....	373
Tabel 73. Greșeli frecvente privind numărul și cazul substantivului.....	384
Tabel 74. Greșeli privind utilizarea verbului	396